

ΜΙΧΑΗΛ Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἑπτανήσῳ Διδασκαλεῖου

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΟΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Δ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΣ

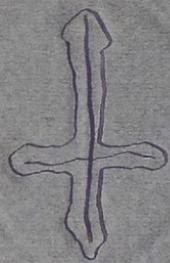

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ

1899

Ψηφιοποιηθήκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΙΧΑΗΛ Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἑπτανήσῳ Διδασκαλεῖου

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΟΝ

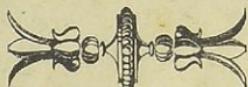
ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Δ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΣ

Ap. Eis. 17753

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ

1899

Αριθ. $\left\{ \begin{array}{l} \text{Πρωτ. 9157} \\ \text{Διεκπ. 7863} \end{array} \right.$

'Ερ 'Αθηναίας τῇ 21 Ιουλίου 1899

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τὸ Υπουργεῖον τῶν Ἐκπαιδευτικῶν καὶ τῆς
Δημ. Ἐκπαιδεύσεως.

Πρὸς τὸν κ. Μ. Σακελλαρόπουλον

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸν νόμον, ΒΤΓ' τῆς 12ης Ιουλίου 1895,
τὸ διετικὸν Β. διάταγμα τῆς 28ης Οκτωβρίου ιδίου ἔτους, τὰς
προκηρύξεις περὶ διαγωνισμὸν διδακτικῶν βιβλίων τῆς στοιχειώ-
δονς ἐκπαιδεύσεως καὶ τὴν ἔκθεσιν τῆς οἰκείας ἐπιτροπείας, δη-
λοῦμεν ὑμῖν, ὅτι ἐγκρίνομεν τὸ ὑφ' ὑμῶν εἰς τὸν διαγωνισμὸν
ὑποβληθὲν **Αναγνωσματάριόν σας**, ὅπως εἰσαχθῇ ἐπὶ πεν-
ταετίαν ἀπὸ τοῦ προσεχοῦ σχολικοῦ ἔτους ὡς διδακτικὸν βι-
βλίον διὰ τὸν μαθητὰς τῆς Δ' τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων,
δημοσίων, δημοσιονομήτων καὶ ἰδιωτικῶν.

Καλεῖσθε δ' ὅπως ἐκτελέσητε τὰ ὑπὸ τοῦ εἰρημένου νόμου
κλπ. ὑπαγορευόμενα καὶ τὰς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας ἀναγραφομέ-
νας παρατηρήσεις.

‘Ο Υπουργός

ΑΘ. ΕΥΤΑΞΙΑΣ

Στ. Μ. Παρίσης

Πᾶν ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συγγραφέως
καὶ τὴν σφραγίδα τῶν ἡμετέρων καταστημάτων

ό
καὶ

"Ον ύμνα
καὶ ὁ φλο
"Ον τῆς φύσε^ς
Πλάστα Σὺ δὲ τῷ

Χείλη παίδων τολμοῦν νὰ —
εὔμενὲς οὗς, ὃ "Ψυιστε, τεῖνε,
ἀσθενής ἢ φωνή μας ἀν εἶνε,
εἶνε δυως φωνὴ τῆς ψυχῆς.

Φώτισόν μας εἰς τὸ θέλημά Σου,
Σὺ γενοῦ ποδηγέτης μας θεῖος,
ἵνα δλος μας οὗτος ὁ βίος
ύμνος γείνῃ πρόδες Σὲ συνεχής.

"Αγ. Βλάχος.

φαίνετο, ὅτι
αμπρῶς φω-
τούσις ἀπελπισίας τὸ
ό χαρακτήρος ἡτο
ρίλυπος ἐπὶ πολλὴν
πρόσωπον, ἀπλανὲς τὸ
δάκρυα. Ἐφαίνετο, ὅτι

οὐ καὶ εὐάερον ἔκεινην οἰκίαν.

γοντι τὴν χώραν, αἱ ἐργασίαι δὲν
σεν ἔδιδον καρπούς, οἱ φόροι ἐπίεζον πολὺ^{το}
τρησις τῶν οἰκογενειῶν ἀπέβαινεν ἀπὸ ἔτους εἰς
τέρα. Πανταχοῦ ἔθλεπε τις τὴν ἐσχάτην πενίαν.
σπότης, ὅστις ἄλλως ἡτο ἔντιμος καὶ φιλόπονος πολι-
ρέθη εἰς μεγάλας στενοχωρίας, πρὸ πολλοῦ δὲ ἐγένετο περί-
τις καὶ σκυθρωπός, καὶ συνέλαβε τὴν λυπηρὰν ἴδεαν, ὅτι οὐ-
τερχιτέρω συντήρησις τῆς οἰκογενείας του ἡτο ἀδύνατος. Ἡ ἀπό-
τοήτευσις αὐτοῦ ηὔξανεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ἡ ὑγεία τοι
κλονίσθη, ἡ καταστροφὴ ἐφαίνετο ἐπικειμένη. Αἱ παρηγορίαι, τὰς
όποιας μὲν ἡπιον τρόπον ἔδιδον εἰς αὐτὸν ἡ ὑπομονητικὴ σύζη-
γός του καὶ τινες καλοὶ φίλοι, οἵτινες ἐσύγχαζον εἰς τὴν οἰκίαν του,
οὐδὲν ἔφερον ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ καθίστων αὐτὸν σκεπτικώτερον
καὶ μελαγχολικώτερον. Ὡς ἡτο ἐπόμενον, ἡ κατάστασις αὕτη τοῦ
ἀνδρὸς μετέβαλε καὶ τῆς συζύγου τὸν χαρακτῆρα καὶ ἔκαμεν τοῦτην
νὰ χάσῃ τὸ θάρρος καὶ τὴν φαιδρότητά της. Τὴν ἡμέραν δὲ ἔκει-
νην ἡ λύπη της εἶχε κορυφωθῆ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε, ὡς εἴδομεν,
δάκρυα ἔθρεχον τοὺς ὄφθαλμοὺς τῆς ἄλλοτε εὐθύμου γυναικός.

14

Ο ἀνήρ, μόλις εἶδε τοῦτο, ἐταράχθη πολὺ καὶ ἐπιμόνως ἐζήτησε νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τῆς λύπης, ἥτις ἐπίειζε τὸν καρδίαν της. Αὐτὴ δὲ ἔμενεν ἐπὶ πολὺ σιωπῶσα, ἐπὶ τέλος ὅμως ἤνοιξε τὸ στόμα της καὶ μὲ βαθύτατον στεναγμὸν εἶπεν εἰς αὐτόν:

— "Αχ, ἀγαπητέ μοι, εἶδον ἀπόψε εἰς τὸν ὅπνον μου, δτὶ ὁ Θεὸς ἀπέθανε καὶ δτὶ οἱ ἄγγελοι ἐκάθηντο πέριξ τοῦ νεκροῦ Αὐτοῦ σώματος θρηνοῦντες.

— "Ανονται! ἀπήντησεν ὁ σύζυγος, καὶ ἀπορῶ πῶς εἰμπορεῖς νὰ πιστεύῃς εἰς αὐτὰς ἡ καὶ ἀπλῶς νὰ σκέπτησαι περὶ αὐτῶν. Δὲν ἡξεύρεις λοιπόν, δτὶ ὁ Θεὸς δὲν ἀποθνήσκει ποτέ, δτὶ ὁ Θεὸς εἶνε ἀθένατος καὶ ὑπάρχει πάντοτε;

Τὸ πρόσωπον τῆς ἀγαθῆς γυναικὸς ἐφαιδρύνθη, πλήρης δὲ ἐνθουσιασμοῦ ἔλαβε τὰς δύο χειρας τοῦ ἄνδρός της, ἔθλιψεν αὐτὰς εἰς τὰς ίδιας της καὶ ἀνέκραξε:

— Ζηζοι πόνον ὁ Θεὸς ἡμῶν;

— Ναι, βεβαίως, εἶπεν ὁ ἀνήρ, πῶς εἰμπορεῖς νὰ ἔχης περὶ τούτου ἀμφιθολίαν;

Τοὺς ἐνθαρρυντικοὺς τούτους λόγους ἀκούσασα ἡ γυνὴ ἐνηγκαλίσθη τὸν ἄνδρα της καὶ παρατηροῦσα αὐτὸν ἀσκαρδαμυκτὶ μὲ τοὺς γλυκεῖς αὐτῆς ὄφθαλμούς, ἀπὸ τοὺς ὄποιούς ἡκτινοβόλει ἡ εἰλικρίνεια, ἡ ψυχικὴ γαλήνη καὶ ἡ ἀγάπη, εἶπε μὲ ἡρεμον φωνήν:

— Λοιπόν, ἀγαπητέ μοι, ἀφοῦ ὑπάρχει Θεός, διατ! δὲν πιστεύομεν εἰς Αὔτον; διατ! δὲν στηρίζομεν εἰς Αὔτον τὰς ἐλπίδας μας, εἰς Αὔτον, ἔνευ τῆς θελήσεως τοῦ ὄποιού οὐδὲ μία τρίχα πίπτει ἀπὸ τὴν κεφαλῆν μας, εἰς Αὔτον, ὁ ὄποιος ἐνδύει μὲ τόσην λαμπρότητα τὰ κρίνα τοῦ ἄγρου καὶ τρέφει μετὰ στοργῆς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ;

Διὰ τῶν λόγων τούτων ἡ ἀχλὺς ἡ καλύπτουσα τοὺς ὄφθαλμούς τοῦ περιλόπου ἄνδρος διελύθη καὶ ὁ πάγος, δστις ἐπεκάθητο εἰς τὴν καρδίαν του ἐτάχη, γλυκὺ δὲ μειδίαμα ἐφάνη εἰς τὸ πρόσωπον, τὸ ὄποιον ἀπὸ μακροῦ χρόνου δὲν εἶχε γελάση. Καὶ ὁ ἥλιος εἰσερχόμενος εἰς τὸ δωμάτιον ἐφαίνετο ἥδη λαμπρότερος εἰς τοὺς ὄφθαλμούς τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὄποιούς ἐνεκαρδίωσε τὸ

ούράνιον τῆς θρησκείας φῶς, καὶ ὁ δροσερὸς ἀὴρ θωπεύων τὰς ὡχρὰς αὐτῶν παρείας ἐφαίνετο ἥδη πλέον ζωογόνος, τὰ δὲ ἄσματα τῶν πτηνῶν εἰσήρχοντο εἰς τὴν καρδίαν των ὡς ὅμοιος κατανυκτικὸς πρὸς τὸν Πλάστην!

3. Προσευχὴ πρὸς τὴν Παναγίαν.

Γλυκὸ τοῦ κόσμου στήριγμα,
 Ἀθάνατη Μαρία,
 Ἐσὺ π' ἀκοῦς τὴν δέοντο,
 Ποῦ ὑψώνουν τὰ παιδία,
 Ἀκου κ' ἐμᾶς, ποῦ ὑψώνουμε
 Σ' Ἐσὲ τὴν προσευχήν μας,
 Ποῦ ἀπ' τὴν πιστὴν ψυχήν μας
 Βγαίνει γιὰ Σὲ θεῷμά.

Ἐχε, Κυρά, 'c τὴν σκέπη Σου
 Τὴν πικραμένη χήρα,
 'Σ τὸν πεινασμένο ἄνοιγε
 Εὔσπλαγχνικὰ τὴν θύρα,
 Δόσε τοῦ σκλάβου, Δέσποινα,
 'Ελεύθερην πατρίδα,
 Τοῦ ναύτη τὴν ἐλπίδα,
 Ποῦ πλέει 'c τὴν ξενιτειά.

Εὐλόγησε τὰ ὄνειρατα
 Τοῦ βρέφους, ποῦ κοιμᾶται,
 'Οδηγησε τὰ βήματα
 Τῆς κόρης, ποῦ φοβᾶται·
 Στεῖλε δροσιὰ κι' ἀνάπαυσι
 'Σ τοῦ ἀρρώστου τὸ κλινάρι,
 'Εχε 'c τὴν θεία Σου χάρι
 Τὰ μαῦρα τὰ φτωχά.

Τὴν μάννα παρηγόρησε,
 Πῶχει παιδὶ 'ς τὰ ξένα
 Καὶ χύσει μιὰν ἀκτῖνά Σου
 Εἰς τὸν τυφλό, Παρθένα.
 Κράτει τὸ γάλα ἀμύαντο
 Τοῦ βρέφους, ποῦ βυζαίνει·
 Στρέψει 'ς τὴν οἰκουμένη
 Τὸ βλέψυμα εὐσπλαγχνικό.

Στεῖλε, σεμνὴ Βασίλισσα
 'Σ τὸ πλάσμα Σου γαλήνη
 Χύσε εἰς τὰ στήθη τάκαρδα
 'Αγάπη, ἐλεημοσύνη·
 Χάρισε τὸ χαμόγελο
 'Σ τὰ μαραχένα χείλη.
 Κάμε νὰ γείνουν φίλοι
 'Ο ἔχθρος μὲ τὸν ἔχθρο.

Τάνδρόγυνο, ποῦ ἔχώρισε,
 'Εσύ, Κυρά, ἔνωσέ το,
 Διῶξε μακρυὰ τὴν ἔχθρα του,
 Καὶ πάλι εὐλόγησέ το.
 'Ανάπαυσε τὰ κόκκαλα,
 Ποῦ κλεῖ βαθειὰ τὸ χῶμα,
 Καὶ ζέστανε τὸ στρῶμα
 Τῆς μάννας, τοῦ παιδιοῦ.

Δέξου 'ς τὰ οὔρανια στήθη Σου
 Τάντλικα, Παρθένα,
 Ποῦ παραιτοῦν τὴν μάννα τους
 Γιὰ νἄλθουνε σὲ Σένα.

Τὸ χέρι ἐκεῖνο ἀντάμειψε
Ποῦ τόρφανδ χορταίνει,
Ποῦ τὸ κορμὸν θερμαίνει
Τοῦ μαύρου τοῦ γυμνοῦ.

Εὐλόγησε τὰ δάκρυα,
Καλή μας Παναγία,
"Οπου μὲ πάθος χύνονται
Ἐμπρόδε 'ς τὴ δυστυχία.
Συγχώρησε καὶ φώτισε
Ἐκεῖνον, ποῦ 'πλανήθη,
Καὶ χύσε του 'ς τὰ στήθη
Τὴν Πίστι τὴν γλυκειά.

Λυπήσου τὴν Ἑλλάδα μας,
Τὴν ἄτυχην Πατρίδα,
Πάλι 'ς τὸν κόσμο δεῖξε την
Μὲ σκῆπτρο καὶ χλαυγύδα!
Κάμε νὰ σφίξῃ ἐλεύθερα
Εἰς τὴν θερμὴν ἀγκαλιά της
Τὰ μαῦρα τὰ παιδιά της,
Ποῦ κλαῖνε 'ς τὴν σκλαβιά!

'Ανδρέας Μαρτζώκης

4. Οἱ θεοὶ τῶν ἀρχαέων Ἑλλήνων.

Οἱ προπάτορες ἡμῶν ἐπίστευον εἰς τὴν ὑπαρξίαν πολλῶν θείων
δυναμειών, πρεσβεύοντες, ὅτι ὅλα τὰ μέρη τῆς φύσεως, ὁ αἰθήρ, ὁ
ἥλιος, ἡ θάλασσα, οἱ ποταμοί, τὰ ὄρη, τὰ δάση, τὰ ἀκρωτήρια,
προσέτει δὲ καὶ αἱ ἀρεταῖ, τὰ πάθη, αἱ τέχναι, αἱ περιπέτειαι
τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, οἷον ἡ φρόνησις, τὸ κάλλος, ἡ ἔγραφη, ἡ γε-

ωργία, ὁ θάνατος, τὸ κράτος, ἡ βία, εἶχον τὸν ἔδιον αὐτῶν θεόν. Οἱ θεοὶ ὅμως οὗτοι δὲν ἐλαττεύοντο ὡς ὄνται ἔχονται ἀνθρώπινην μορφὴν καὶ διάγονται βίον ἀνθρώπινον· ἀλλ' ἀθάνατος, ἰσχυρότερος τῶν ἀνθρώπων καὶ διέποντας, μέχρι τινὸς τούλαχιστον, τὴν τύχην τοῦ κόσμου. Δώδεκα δ' ἔξ αὐτῶν ἐθεωροῦντο ὡς οἱ πάντων μέγιστοι θεοὶ καὶ ὀνομαζόντο 'Ολύμπιοι, καθὸ κατοικοῦντες εἰς τὰς μεγαλοπρεπεῖς κορυφᾶς τοῦ ὕρους 'Ολύμπου, αἰτινες συνεχέοντο μετὰ τοῦ ὑρανοῦ. Οἱ δώδεκα οὗτοι μεγάλοι θεοὶ ἦσαν ἔξ μὲν ἀρσενες· ὁ Ζεὺς, ὁ καὶ θεὸς τοῦ αἰθέρος ἴδιως, ὁ Πισσειδῶν, τῆς θαλάσσης, ὁ Ἀπόλλων τοῦ φωτός, ὁ Ἀρης τοῦ πολέμου, ὁ Ἡφαίστος τοῦ πυρός καὶ τῶν τεχνῶν, καὶ ὁ Ἐρμῆς τοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦ λόγου· ἔξ δὲ θήλεις, ἡ Ἡρα, θεὰ τοῦ ἀέρος, ἡ Ἀθηνᾶ τῆς φρονήσεως, ἡ Ἀρτεμις τῆς ἄγρας, ἡ Ἀφροδίτη τοῦ κάλλους, ἡ Ἔστία τοῦ οἰκιακοῦ βίου καὶ ἡ Δημητρα τῆς γεωργίας· Ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλλων θεῶν πολλοὶ δὲν ἦσαν κατώτεροι τῶν Ὀλυμπίων κατά τε τὴν δύναμιν καὶ τὸ ἀξιωματος οἷον ὁ Πλούτων, ὁ θεὸς τοῦ φόδου, ἡ Ἐκάτη, ἡ ἔφορος τῶν τοκετῶν, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, ὁ Διόνυσος, ἡ Περσεφόνη, αἱ Μούσαι κλπ. Τινὲς ὅμως ὑπηρέτουν ἀπλῶς τοὺς μεγαλειτέρους τῶν θεούς· οἷον ἡ Ἰρις, ἡ Ἡβη, αἱ Ὁραι, κλπ. Τελευταῖον ὑπῆρχον καὶ θεῖαι τινὲς δυνάμεις, ἡ μαλλον τερατώδεις τινὲς θεῶν γόνοι, οὕτινες οὔτε ἀνθρώπινην μορφὴν εἶχον, οὔτε συνεδυάζοντο μετὰ στοιχείου τινὸς τοῦ φυσικοῦ ἢ ἡθικοῦ κόσμου· οἷον οἱ Ἐκατόγχειρες, αἱ Ἄρπιαι, αἱ Γοργόνες, ἡ Χίμαιρα, ἡ Σφίγξ κλπ.

Τῶν δὲ θεῶν ἀπάντων, τῶν τε Ὀλυμπίων καὶ τῶν ἀλλων, καθὼς καὶ ἀπαντος τοῦ κόσμου, προέστατο ὁ Ζεύς, ὡς ἀγαθὸς πατὴρ οἰκογενείας καὶ βασιλεύς. 'Ο χαρακτὴρ τοῦ ὑπερτάτου τούτου ὄντος εἶνε παράδοξον κρῆμα θείας ἀληθῶς μεγαλειότητος καὶ σχεδὸν ἀνθρώπινης ἀδύναμίας. 'Ο Ζεὺς ὄρίζει τὰ προσόντας καὶ ἐξελέγχει τὰς πράξεις ἐκάποτου τῶν ἀλλων θεῶν, σύμπαντες δὲ οἱ ἀγῶνες αὐτῶν οὐδὲ ἐπ' ἐλάχιστον δύνανται να ἐλαττώσωσι τὸ κράτος ἢ να ἀναβάλωσι τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θελήσεως αὐτοῦ. Τὸ φεβερόν νεῦμα, δι' οὖτε ἐπικυροῖ τὰ δοξαντας αὐτῷ, οὔτε

ἀνάλησιν οὕτε παρακοὴν ἐπιδέχεται. Καθὼς δὲ ἡ δύναμις αὐτοῦ εἶνε ἀκαταμάχητος; οὕτω καὶ ἡ σοφία ἡνεξερεύνητος. Αὔτοῖς κρατεῖ τὰ χρυσᾶ τάλαντα, εἰς τὰ ὅποια σταθμίζονται αἱ τύχαι τῶν ἔθνῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων. Εἰς τοὺς πόδας τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἴστανται δύο πιθοί, ἀπὸ τῶν ὅποιων οὗτος ἔξαγει τὰ ὄγαθα καὶ τὰ κακά, δι' ὧν καθιστᾷ ἡδεῖται ἡ ἐπώδυνον τὴν ὑπαρξίαν τῶν θνητῶν. Αὔτοῖς ἴδρυσε τὴν ἀΐδιον τῶν πραγμάτων τάξιν καὶ τὴν ἀμετάθετον ἀλληλουχίαν τῶν γεγονότων, εἰς ἣν καὶ αὐτὸς ὑποτάσσεται. Οἱ νόμοι οἱ ἀνθρώπινοι ἐκ τοῦ κράτους αὐτοῦ παράγουσι τὸ κῦρος· οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, ἀπὸ τῆς χειρὸς αὐτοῦ λαμβάνουσι τὸ σκῆπτρον¹ αὐτὸς εἶνε ὁ ἔφορος τῆς τῶν συμβολαίων ἐκτελέσεως, τῆς τῶν δόκων τηρήσεως· αὐτὸς τιμωρεῖ τὴν προδοσίαν, τὴν ὕδριν, τὴν ὠμότητα· ὁ ξένος καὶ ὁ ἵκετης διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν ιδίαν αὐτοῦ προστασίαν· ὁ φραγμὸς τῆς οἰκίας ἀνατίθεται εἰς τὴν φύλαξιν αὐτοῦ, ἡ δὲ ἀποποίησις ἡ κατάχρησις τῆς φιλοξενίας δεινῶς ὑπὸ αὐτοῦ ἐκδικεῖται. Ἀλλ' ὅμως ὁ θεὸς αὐτός, τὸ μέγιστον καὶ ἐνδιοξότατον τῷ οἴνῳ μόνον ἔχει ἀνθρωπίνην μορφήν, ως καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι θεοί, ἀλλ' ὑπόκειται, ως αὐτοί, καὶ εἰς τὰ πάθη τὰ ἀνθρώπινα καὶ εἰς τὰς ἀνθρωπίνους ἀσθενείας· διότι τὰ θεῖα ταῦτα σώματα, εἰ καὶ ἔχουσι τὸ προνόμιον τῆς ἀθανασίας, τῆς καλλονῆς καὶ τῆς ἰσχύος, εἰ καὶ ρέει εἰς τὰς φλέβας αὐτῶν αἷμα καθαρώτερον τοῦ ἀνθρωπίνου, δὲν εἶνε ἀπρόσιτα μόντε εἰς τὰς ἥδονάς, οὕτε εἰς τὸν πόνον· αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ τορέψωνται δι' ἀμφροσίας καὶ εὐγνωμόνως ὀσφραίνονται τὴν κνίσσαν τῶν θυσιῶν, τὰς ὄποιας προσφέρουσιν εἰς αὐτὰ οἱ θυητοί. Τὰ δὲ ἄλλα αὐτῶν πάθη εἶνε ἀνάλογα τῶν ὅλως ἀνθρωπίνων τούτων ὄρεξεων· ὁ φθόνος, ἡ ὄργη, τὸ μῆσος, ταραττουσι πολλάκις τὴν ἐσωτερικὴν γαλήνην· καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ βασιλείου τῶν Ὀλυμπίων θεῶν διακινδυνεύει ἐνίστεται ἐκ στάσεων καὶ συνωμοσιῶν πλεκομένων κατὰ τοῦ ἡγεμόνος αὐτοῦ. Αὔτοῖς ὁ Ζεὺς δὲν εἶνε πάντοτε ἀδιάφορος εἰς τὰς ἔριδας ταύτας· πολλάκις δὲ εἶνε ἀναποφάσιστος εἰς τὰς γνώμας αὐτοῦ, ἀπατᾶται ὑπὸ τεχνασμάτων, τυφλοῦται ὑπὸ ἐπιθυμιῶν καὶ παρεκτρέπεται ὑπὸ τῆς ὄργης εἰς βίαν ἀγενῆ.

Κ. Παπαρρηγόπουλος.

5. ΟΕΝ "ΕΛΛΗΝΕΣ ΆΣΠΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣΜΑΝ.

Ἐκ πρώτης ὅψεως φαίνεται πολύ περίεργον πῶς λαός τόσον εὐφύής καὶ ἀνεπτυγμένος, ὃσον ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ἡδύνατο ἐπὶ μακροὺς αἰώνας νὰ ἔχῃ τὰς ἑσφαλμένας ἴδεας περὶ θεότητος καὶ περὶ θρησκείας ἐν γένει, τὰς ὄποιας ἀνωτέρω εἴδομεν καὶ τὰς ὄποιας διετήρησεν ἀμεταβλήτους μέχρι τῆς παρακμῆς του καὶ τῆς ὑποδουλώσεως του ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι τόσον παράδοξον, ὃσον φαίνεται. Τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι περιωρισμένον, διὰ τοῦτο δύσκολον, ἢν ὅχι ἀδύνατον, ἥτο εἰς αὐτὸν νὰ φύσῃ εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, πρὶν ἡ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀποκαλυφθῇ εἰς αὐτό. Τὴν ἴδεαν τοῦ Θεοῦ σχηματίζει. ὁ ἀνθρώπος ἐξ τῆς ἴδεας του ἀδυναμίας καὶ τῆς ὑπεροχῆς ψήλων δυνάμεων, ἐκ τῶν ὄποιων βλέπει, ὅτι ἐξαρτᾶται ἡ ὑπαρξίας του. 'Ο ἀήρ, τὸ ὕδωρ, ὁ ἥλιος, τὸ πῦρ, ὁ θάνατος εἶναι δυνάμεις, τὰς ὄποιας βλέπει ἐνώπιον του καὶ ἀπ' εὐθείας. Ἔπειδὴ δὲ ὁ Θεὸς εἶναι ἀόρατος νομίζει, διὰ ἀπὸ αὐτὰς τὰς δυνάμεις ἐξαρτᾶται ὁ κόσμος καὶ διὰ τοῦτο θεοποιεῖ αὐτάς. Καὶ οἱ Θεοὶ τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ὄποιους εἴδομεν ἀνωτέρω, παριστῶσι τὰς δυνάμεις ταύτας ἡ τὰς μεγάλας ἀρετάς, τῶν ὄποιων οἱ Ἑλληνες ήσαν θαυμασταί. Εἰς τοὺς Ἑλληνας ὅμως ἀνήκει ἡ δόξα, ὅτι μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ αὐτοὶ πρώτοι ἀνεγνώρισαν τὸν χριστιανισμὸν καὶ διὰ τοῦτο θεοποιεῖ αὐτάς. Συνετελεσσαν εἰς τὴν διαθεσίν τοῦ. Ἰσως μάλιστα δυνάμεις νὰ εἴπωμεν, ὅτι, καθὼς φαίνεται καὶ ἀπὸ τὰ παλαιὰ βιβλία, καὶ πρὶν ἔλθῃ ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον, οἱ Ἑλληνες—τούλαχιστον οἱ σοφώτεροι ἐξ αὐτῶν—εἶχον διπλάσια ποτε ἔννοήσῃ, ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν εἰς τοὺς διαφόρους λαοὺς διαφόροι θεοί, ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν θεοί Ἑλληνικοὶ καὶ θεοὶ ξένοι, θεοὶ βόρειοι καὶ θεοὶ νάτιοι, ἀλλ' εἰς Θεός ὑπάρχει, ὁ ὄποιος ἐπιβλέπει καὶ διετάσσει τὰ πάντα. Τὸ πολὺ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων-δημαρχών εἶναι τὸ σκότος καὶ εἰς τὴν πλάνην μέχρις ὃτου Αὔτοὶ ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστὸς ἔφερεν εἰς τὸν κόσμον τὴν νέαν θρησκείαν, ἡ ὄποια εἶχε Αὐτοῦ ὄνο-

μαζεται χριστιανισμός. Ο Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν ἡρκέσθη νὰ διδάξῃ μόνον εἰς ἡμᾶς τὴν ἀληθινὴν θρησκείαν, ἀλλὰ διὰ τοῦ σταυρικοῦ αὐτοῦ θανάτου ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ ἔδειξε τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους πατρικὴν αὐτοῦ ἀγάπην καὶ συγχρόνως ὅλην τὴν θείαν αὐτοῦ ἀγαθότητα. Μιμηταὶ δ' αὐτοῦ ἐγένοντο οἱ μαθηταί του, οἱ ὄποιοι, διασκορπισθέντες εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἐδίδαξαν τὸν χριστιανισμὸν καὶ ὑπέστησαν χάριν αὐτοῦ ὅχι μόνον κόπους καὶ ταλαιπωρίας, ἀλλὰ καὶ κινδύνους καὶ μαρτύρια. Ὑπερέθη δ' ἵσως κατὰ τὸν ζῆλον πάντας τοὺς ἄλλους ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅστις ἔνεκα τούτου ὑπέστη καὶ τὰς μεγαλειτέρας καταδιώξεις. «Ἐν κόποις περισσοτέρως—λέγει ὁ Ἡδίος—ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις, ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις παρὰ μίαν τεσσαράκοντα ἔλαθον, τρὶς ἐρραβδίσθην, ἀπαξ ἐλιθαπίθην, τρὶς ἐναυάγησα, νυχθυμερὸν ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα· ὁδοιπορίας πολλάκις· κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις ληστῶν» κτλ.

Περιηγήθη δὲ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος χάριν τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ τὴν Συρίαν, τὴν Ἀραβίαν, τὴν Κύπρον, τὴν μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν Μακεδονίαν. Εἰς πάντα τὰ μέρη ταῦτα πολλοὶ Ἰουδαῖοι πειθόμενοι εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ ἐδέχοντο τὸ ἀγιον βάπτισμα, ἔξαιρέτως ὅμως προσήρχοντο εἰς τὸν χριστιανισμὸν οἱ Ἐλληνες, οἵτινες οὕτως ἐγένοντο οἱ πρῶτοι ὄπαδοι τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἐκ Μακεδονίας ἦλθεν ὁ Παῦλος εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἐπίσης κατεδιώχθη καὶ ὠδηγήθη ἐνώπιον τοῦ Ἀρείου Πάγου, διότι ωμίλει κατὰ τὴς τότε ἐπικρατούσης θρησκείας καὶ νέαν τοιαύτην ἐδίδασκεν· ἀπολογούμενος δὲ οὗτος εἶπε περίπου τὰ ἔξτις: Διερχόμενος τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως σας εἶδον καὶ βωμὸν ἀφιερωμένον εἰς ἄγνωστον Θεόν. Αὐτὸν λοιπὸν τὸν ἄγνωστον Θεόν, τὸν ὄποιον λατρεύετε, ἤλθον νὰ σᾶς διδάξω. Ο Θεὸς αὐτὸς εἶνε ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, ὁ Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὃστις δὲν κατοικεῖ εἰς τοὺς ναούς, τοὺς ὄποιους οἱ ἀνθρώποι κατασκευάζουσιν, οὔτε ἔχει κάμηλαν ἀνάγκην, τὴν ὄποιαν οἱ ἀνθρώποι δύνανται νὰ θεραπεύσωσι,

ἀλλ' αὐτὸς δέδει εἰς ἡμᾶς καὶ ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα.

Οἱ διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων ἔξηκολούθησαν μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου νὰ διαδίδωσι τὸν χριστιανισμόν, ὁ δποῖος πρὸ παντὸς ἄλλου ἐδίδασκε τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην. Τὴν ἀγάπην δὲ ταύτην οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ δὲν ἐδίδασκον μόνιν διὰ λόγων, ἀλλ' ἔξεδήλουν δι' ἔργων φροντίζοντες πάντες περὶ τῶν πτωχῶν, τῶν χηρῶν, τῶν ὄρφανῶν καὶ ἐν γένει τῶν δυστυχῶν μελῶν τῆς κοινότητος, ὡς περὶ τῶν ἰδίων ἀδελφῶν. Πρὸς τοῦτο εἰς ἑκάστην ἐκκλησίαν ὑπῆρχεν ἴδιον ταμεῖον, οἱ δὲ διανέμοντες εἰς τοὺς πτωχούς τὰ βοσθήματα τοῦ ταμείου τούτου ἐκαλοῦντο διάκονοι. Ἐλέγετο δὲ κατὰ τὴν πρώτην ἐποχὴν τοῦ χριστιανισμοῦ Ἐκκλησία τὸ ἀθροισμα τῶν εἰς ἑκάστην πόλιν οἰκούντων χριστιανῶν. Οὗτοι ἔξελεγον ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας τοὺς ἔξεχοντας κατὰ τὴν ἀρετὴν ὡς προϊσταμένους, οἵτινες ἐφρόντιζον ὅχι μόνον διὰ τὰ τῆς θρησκείας, ἀλλ' ἐν γένει διὰ τὰ συμφέροντα τῆς κοινότητος. Οἱ ἄδρες οὓτοι ἐκλήθησαν πρεσβύτεροι. Καθέσον δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν πιστῶν, καὶ ἐπομένως καὶ ὁ τῶν πρεσβυτέρων, γῦξανεν, ἔξελεγετο καὶ εἰς Ἐπίσκοπος, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὁποίου ὑπήγοντο οἱ πρεσβύτεροι. Διὰ τὰς σπουδαίας δὲ ὑποθέσεις τῆς Ἐκκλησίας συνήρχοντο καὶ συνεσκέπτοντο πολλοὶ ἐπίσκοποι ἀποτελοῦντες τὰς ἐπαρχίακας ή τοπικὰς λεγομένας συρόδους. Οσάκις δὲ ἀνεφαίνοντο σπουδαιότερα ζητήματα, συνήρχοντο εἰς σύσκεψιν πάντες οἱ ἐπίσκοποι, τότε δὲ ἡ σύνοδος ἐλέγετο οἰκουμενική.

Οὕτως ἡσπάσθησαν οἱ "Ἐλληνες τὸν χριστιανισμὸν καὶ ἡδρύσαν τὰς πρώτας αὐτῶν ἐκκλησίας, παλαίσοντες ἐπὶ τέσσαρες σχεδὸν αἰῶνας πρὸς πολλὰς δυσκολίας καὶ ὑφιστάμενοι πολλὰς καταδιώξεις, πολλοὶ δ' ἔξ αὐτῶν ὑπομένοντες ἀγοργύστως καὶ αὐτὸν τὸν μαρτυρικὸν θάνατον. Μόλις δὲ κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα μ.Χ. διὰ τῆς ἴσχυρᾶς προστασίας τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ὅστις μετέφερε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἀπεράντου αὐτοῦ Κράτους ἀπὸ τῆς Ρώμης εἰς τὸ Βυζάντιον, ὄνομάσας αὐτὸ Κωνσταντινούπολιν, οἱ χριστιανοὶ ἀπῆλλαγχοσαν τῶν καταστρεπτικῶν διωγμῶν, οὓς

ἐπὶ αἰῶνας ὑπέστησαν. 'Ο Μέγας Κωνσταντῖνος ἀπὸ τῆς νεαρᾶς
αὐτοῦ ἡλικίας ἡγάπησε τὸν χριστιανισμὸν καὶ καθ' ὅλον τὸν βίον
του ὄλοφύχως ἐπροστάτευσεν αὐτὸν, τὸ δόγμα βάπτισμα ὅμως
ἔδεχθη ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου, ὅστις συνέβη τῇ 21ῃ Μαΐου τοῦ
ἔτους 337 μ. Χ. 'Η Ἐκκλησία μας ἔνεκα τῆς προστασίας, τὴν
ὅποιαν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος τῇ παρέσχε, κατατάσσει αὐτὸν
καὶ τὴν μητέρα του Ἐλένην μεταξὺ τῶν Ἅγιων καὶ τελεῖ τὴν
μνήμην αὐτῶν τῇ 21ῃ Μαΐου.

6. Ο θάνατος τοῦ Ἰησοῦ.

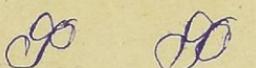
"Αν καὶ ἡ πραγματικὴ αιτία τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ ὑπῆρχεν
ὅλως θρησκευτική, οἱ ἔχθροι του εἰχον κατορθώση νὰ παραστή-
σωσιν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ Πραίτωρος ὃς ἔνοχον πολιτικοῦ ἐγκλή-
ματος, βέβαιοι ὅντες, ὅτι δὲ σκεπτικὸς Πιλάτος δὲν θὰ ἐπείθετο
εὐκόλως νὰ ἔκδωσῃ κατ' αὐτοῦ καταδικαστικὴν ἀπόφασιν ἐπὶ
έτεροδιξι. Συμφώνως λοιπὸν πρὸς τὴν ἴδεαν ταύτην οἱ ἀρχιε-
ρεῖ, ἡνάγκασαν τὸν ὄχλον νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ Πιλάτου τὴν
σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ. 'Ο διὰ τοῦ σταυροῦ θάνατος δὲν ἦτο ποιὴ-
σθεὶς Ἰουδαϊκή. "Οθεν, ἂν ὁ Ἰησοῦς κατεδικάζετο κατὰ τὰ
καθαρῶς μωσαϊκὰ ἔθιμα δὲν θὰ ἐσταυρώνετο, ἀλλὰ θὰ ἐλιθοβο-
λεῖτο. 'Η σταύρωσις ἦτο ποιὴν ρωμαϊκή, εἰς ἣν κατεδικάζοντο
οἱ δοῦλοι, καὶ μάλιστα ὅταν ἐσκοπεῖτο νὰ ἐπιβρούνθῃ ὁ θάνατος
καὶ διὰ τῆς ἀτιμώσεως. Καταδικάζομενος δὲν Ἰησοῦς εἰς τὸν σταυ-
ρικὸν θάνατον ἐτάσσετο ἐν ἕση μιέρᾳ πρὸς τοὺς κλέπτας καὶ τοὺς
ληστάς, ἢ πρὸς ἔκεινους τοὺς εὐτελεστάτους ἔχθρους, οὓς οἱ Ρω-
μαῖοι δὲν ἤθελον νὰ τιμωρήσωσι θανατώνοντες αὐτοὺς διὰ τοῦ
ξίφους. 'Η τῆς ποινῆς ἐκτέλεσις ἀφέθη εἰς τοὺς Ρωμαίους. Εἶνε
γνωστόν, ὅτι παρὰ τοῖς Ρωμαίοις οἱ στρατιῶται, ὡς ἔχοντες ἔρ-
γον τὸ θανατώνειν, ἐξετέλουν καὶ τὰ καθήκοντα ~~θερίου~~ θερίων. Παρεδόθη
λοιπὸν δὲν Ἰησοῦς εἰς μίαν σπεῖραν τοῦ στρατεύματος καὶ ὑπέστη
ὅλα τὰ ἀπειχθῆ καὶ μισητὰ βασανιστήρια, τὰ ὅποια εἰχον εἰσα-

γάγγη εἰς τὴν Παλαιστίνην οἱ σκληροὶ καὶ τραχεῖς τὸ ἥθος Ρωμαῖοι κατακτηταί. Ὅτο περίπου μεσημέρια. Τὸν ἐνέδυσαν τὰ ἔδια αὐτοῦ ἱμάτια, τὰ ὁποῖα τὸν εἶχον ἐκδύση, ἵνα παρασταθῇ ἐπὶ τοῦ βήματος, καὶ ἐπειδὴ ἡ σπεῖρα εἶχε καὶ δύο ληστάς, οὓς ἔμελλε νὰ θανατώσῃ, συνήνωσαν καὶ τοὺς τρεῖς καταδίκους καὶ ἡ πομπὴ ἥρχισε νὰ βαστάζῃ πρὸς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως.

Ο τόπος οὗτος, καλούμενος Γολγοθᾶ, ἔκειτο μὲν ἔξω τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ πλησίον εἰς τὰ τείχη τῆς πόλεως. Τὸ ὄνομά του ἐσήμαινε Κρανίου τόπον καὶ θὰ ἦτο βέβαιας ἡ θέσις ἔκεινη γυμνόν τι καὶ ἀδεινδρον ὑψωμα γῆς, ἔχον σχῆμα κρανίου φαλακροῦ. Δὲν εἶνε ἀκριβῶς γνωστὴ ἡ τοποθεσία τοῦ λοφίσκου ἔκεινου, θὰ ἔκειτο ὅμως βεβαίως πρὸς τὸ βόρειον ἢ τὸ βορειοδυτικὸν τῆς πόλεως μέρος, ἐν τῇ ὑψηλῇ καὶ ἀνωμάλῳ πεδιάδι, ἵτις ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν τειχῶν καὶ τῶν δύο κοιλάδων τοῦ Κεδρῶνος καὶ τοῦ Ἐνώμ. Εἶναι τόπος κοινός καὶ εὔτελής.

Ο εἰς τὸν σταυρικὸν θάνατον καταδεδικησμένος ὄφειλε μόνος του νὰ μεταφέρῃ τῆς θανατώσεως του τὸ ὅργανον. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς ὃν ἀσθενέστερος τῶν δύο ἀλλων συγκαταδίκων του δὲν ἤδυνατο νὰ βαστάζῃ τὸν σταυρόν του. Ἡ συνοδεία συνήντησε τότε καθ' ὅδὸν Σίμωνά τινα Κυρηναῖον, ὃστις ἐπανήρχετο ἐκ τῶν ἀγρῶν, οἱ δὲ στρατιῶται, μὲ τὸν σκαλὸν ἔκεινον καὶ ἀπότομον τρόπον, τοῦ ὅποιου συνήθως κάμηνοι χοῖσιν τὰ ξένα στρατεύματα, τὸν ἡγγάρευσαν νὰ βαστάσῃ Αὐτὸς τὸ θανάσιμον δένδρον. Ἰσως ὑπῆρχε καθιερωμένη τοιιώτητις ἀγγαρέας ὑποχρέωσις, διότι οἱ Ρωμαῖοι ἔθεωροιν ὡς προσβολὴν νὰ σηκώνωσιν αὐτοὶ ἐπὶ τῶν ὅμων των τὸ ἀτιμον ξύλον.

Ἐφθασαν τέλος εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως. Κατὰ τὴν συγκρίσιαν τῶν Ἐβραίων προσέφερον εἰς τοὺς καταδίκους νὰ πίωσιν οἶνον ἴσχυρῶς διὰ σμύρνης ἡρωματισμένον, μεθυστικὸν ποτόν, ὅπερ ἔξ οἰκτου ἐδίθετο πρὸς τοὺς δυστυχεῖς τοὺς μέλλοντας νὰ ἀποθανωσιν, ἵνα ζαλισθῶσι. Φαίνεται, ὅτι πυχνάκις αἱ κυρίαι τῶν Ἱερουσολύμων ἐκόμιζον μόναι τῶν πρὸς τοὺς ἀγομένους εἰς θάνατον τὸν οἶνον ἔκεινον τῆς ἐσχάτης ὥρας, δσάκις δὲ δὲν προσήρχετο

τις νὰ τὸν προσφέρῃ, ἡγοράζετο διὰ δημοσίων χρημάτων. Ο Ἰησοῦς, ἀφοῦ ἐδοκίμασε τὸ ποτὸν μὲ τὸ ἄκρον τῶν χειλέων του, δὲν ἡθέλησε νὰ πίη. Τὸ ταπεινὸν ἀνακούφισμα τῶν κοινῶν καταδίκων ἦτο ἀνάξιον τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ φύσεως, προετίμησε δὲ νὰ καταλείψῃ τὸν βίον ἐν τῇ τελείᾳ διαυγείᾳ τοῦ πνεύματός του καὶ ἐν πλήρει συνειδήσει νὰ προσμείνῃ τὸν θάνατον, διὸ ἡθέλησε μόνος του καὶ ἐπεζήτησε. Τὸν ἔχεδυσαν τότε πάλιν τὰ ἴματά του καὶ τὸν ἐσταύρωσαν. Ο σταυρὸς συνέκειτο ἐκ δύο συνδεδεμένων δοκῶν ἐν σχήματι Τ. Δὲν ἦτο πολὺ ὑψηλός, ὥστε οἱ πόδες τοῦ καταδίκου σχεδὸν ἥγγιζον πρὸς τὴν γῆν. Ἐστάνετο κατὰ πρῶτον διὰ σταυρὸς ὅρθιος, ἐπειτα δὲ προσηλούντο ἐπ' αὐτοῦ διὰ καταδίκους. Καὶ αἱ μὲν χεῖρες του ἐκαρφώνοντο οἱ δὲ πόδες ἐκαρφώνοντο μὲν πολλάκις καὶ αὐτοί, ἀλλ' ἐνίστε ὅμως προσεδένοντο μόνον διὰ σχοινίων. Ἐν ξύλινον ἐπικόριμον ὅμοιον περίπου πρὸς κεραίαν, προσηρμόζετο πρὸς τὸν σταυρικὸν στῦλον κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ καὶ διήρχετο μεταξὺ τῶν σκελῶν τοῦ σταυρουμένου, διτις οὔτως ἐπηρείδετο ἐπ' αὐτοῦ, διότι ἀλλως θὰ ἀπεσχίζοντο αἱ χεῖρες καὶ θὰ κατέπιπτε βαρὺ τὸ σῶμα πρὸς τὰ κάτω. Ἀλλοτε δὲ δριζόντιος ξύλινος πίνακς ἐπιγγνύετο ὑπὸ τοὺς πόδας καὶ τοὺς ὑπεβάσταζεν.

Ο Ἰησοῦς ὑπέμεινε μέχρι τέλους τὰ δεινὰ ταῦτα βισσανιστήρια ἐν δλη αὐτῶν ἵη ὠμότητι καὶ τῇ ἀπνείᾳ. Δίψα φοβερὰ, ἐν ἀπὸ τὰ μαρτύρια τῆς σταυρώσεως, τὸν ἐβισσάνιζε καὶ ἐζήτησε νὰ πίῃ. Ἐκεῖ πλησίον ἔκειτο ἀγγεῖον πλήρες ὄξυκράτου, διπέρη ἦτο τὸ σύνθητο ποτὸν Ρωμαίων στρατιωτῶν, κράμα δηλαδὴ ὄξους καὶ ὕδατος καὶ ἐκαλεῖτο λατινιστὶ πόσκα. Οἱ στρατιώται ὠφειλον νὰ κομίζωσι πάντοτε μεθ' ἐαυτῶν τὴν πόσκαν τῶν καθ' ὅλας τὰς ἔκστρατείας ἢ ἐκδρομᾶς, ἐν αἷς κατελέγοντο καὶ αἱ θανατικαὶ ἐκτελέσεις. Εἰς λοιπὸν ἐκ τῶν στρατιωτῶν ἐνέπλησεν ἐκ τοῦ ποτοῦ ἔκεινου τὸν σπόργον, τὸν δόποτον περιέθεσεν εἰς τὸ ἄκρον καλάμου καὶ τὸν ἔφερεν εἰς τὰ χείλη τοῦ Ἰησοῦ, διτις λαβῶν τὸν σπόργον εἰς τὸ σῶμα του τὸν ἀπεμύζησεν. Οἱ δύο λησταὶ ἦσαν πλησίον του ἐσταυρωμένοι. Οἱ ἐκτελεσταί, εἰς οὓς ἀφίνοντο τὰ

ιμάτια τῶν καταδίκων, διεμέρισαν πρὸς ἄλλήλους διὰ κλήρου καὶ τοῦ Ἰησοῦ τὰ ιμάτια καὶ καθήμενοι παρὰ τοὺς πόδας τοῦ σταυροῦ ἐτήρουν Αὐτόν. Κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν παράδοσιν ὁ Ἰησοῦς ἐπέρριφε τὰς λέξεις· «Πάτερ, ἔφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδας τί ποιοῦσι!»

Πρὸς δὲ τὸ ἔνω μέρος τοῦ σταυροῦ, ἐπάνω τῆς κεφαλῆς Αὐτοῦ, ἐπετέθη, κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν συνήθειαν, ἐπιγραφὴ τρίγλωσσος, ἔβραικὴ καὶ Ἑλληνικὴ καὶ λατινική, λέγουσα· «Ο βασιλεύς τῶν Ἰουδαίων.» Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἐνεῖχε τι τὸ λυπηρὸν καὶ προσβλητικὸν διὰ τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων. Οἱ παραπορευόμενοι ἀναγνώσκοντες αὐτὴν ἐδυσφόρουν, οἱ δὲ ἀρχιερεῖς παρετίρησαν εἰς τὸν Πιλάτον, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἐπρεπε νὰ συνταχθῇ, ὥστε νὰ δηλωτ, ὅτι Αὐτὸς ἔλεγεν Ἐσυτὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ’ ὁ Πιλάτος, βαρέως ἤδη φέρων, ὅτι ἐπὶ πολὺν παρετείνετο ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἡρνήθη νὰ μεταβάλῃ τι ἔξι δσων εἰχε γράψῃ.

Οἱ μαθηταὶ Του εἰχον φύγη πάντες. Ἀλλ’ αἱ ἐκ Γαλιλαίας πισταὶ Αὐτοῦ φίλαι, αἴτινες τὸν εἰχον ἀκολουθήσῃ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἔζηκολούθουν νὰ τὸν ὑπηρετῶσι, δὲν τὸν ἐγκατέλιπον καὶ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ σταυροῦ. Ἡ Μαρία τοῦ Κλωπᾶ, ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνή, ἡ Σαλώμη καὶ ἄλλαι, ἐκάθηντο ὅχι μακρὰν ἐκεῖθεν παρατηροῦσαι Αὐτόν.

Ἐκτὸς τοῦ μικροῦ ἐκείνου ὁμίλου τῶν γυναικῶν, ὅστις καὶ ἀπὸ μακρὰν παρηγόρει τὰ βλέμματά του, ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχεν ἐνώπιον Του εἰμὴ τὸ θέαμα τῆς ἀνθρώπινῆς εὔτελείας καὶ ἡλιθιότητος. Οἱ διαβαίνοντες Τὸν ἐβλασφήμουν. Περὶ Αὐτὸν ἤκούετο ὁ μωρὸς περίγελως τῶν ἀνθρώπων καὶ αἱ φωναί, ἃς ἀπέσπα ἐκ τοῦ στομάτος του ὁ ὑπέρτατος πόνος τοῦ μαρτυρίου, παρφδοῦντο εἰς οἰκτρὰ λογοπαίγνια. «Ἄσ τὸν σώσῃ, ἔλεγον, ὁ πατήρ του, ἀν τὸν θέλῃ! Διότι εἶπεν, ὅτι εἶνε υἱὸς Θεοῦ! — Τοὺς ἄλλους ἔσωσε, τὸν ἑαυτὸν τοῦ δὲν δύναται νὰ σώσῃ, ἐψιθύριζον ἄλλοι ἐμπατζόντες. — Ἄν εἶνε βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ, ἂς καταβῆ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ θὰ πιστεύσωμεν εἰς αὐτόν! Ὁ καταλύων τὸν ναόν, προσεθετε τρίτος τις, καὶ ἐν δικιστήματι τριῶν ἡμερῶν ἀνοικοδομῶν

αὐτόν, σῶσον τὸν ἔχυτόν σου, ἣν δύνασαι!» Ἀλλοι δὲ ἐνόμισαν, ὅτι καὶ εἰς βοήθειάν Του τὸν Ἡλίαν καὶ ἔλεγον: «Ἄς ἴδωμεν ἣν θὰ ἔλθῃ ὁ Ἡλίας νὰ τὸν σώσῃ». Οἱ οὐρανὸς ἦτο σκοτεινός· ἡ γῆ, ὅπως εἰς ὅλα τὰ περίχωρα τῆς Ἱερουσαλήμ, ἔηρὰ καὶ σιγηλὴ πανταχόθεν. Ἐπὶ μίαν στιγμήν, κατά τινας παραδόσεις, ὥλιγοψύχησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐν νέφος τῷ ἀπέκρυψε τὴν ὅψιν τοῦ Πατρός του καὶ ὑπέστη μίαν ἀγωνίαν ἀπελπισμοῦ μυριάκις δριμυτέραν παντὸς ἄλλου μαρτυρίου. Δὲν εἶδε τότε ἐνώπιόν Του παρὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀγνωμοσύνην, μετεμελήθη δὲ ἵσως, διότι ἔπασχε χάριν τόσον εὔτελοῦς φυλής, καὶ ἀνέκραξε: «Θεέ μου, Θεέ μου, θνα τί με ἔγκατεῖτες;» Ἀλλὰ τὸ ὄρμεμφυτον Αὔτοῦ τὸ θετον ἔξενίκησε καὶ πάλιν. Ἐν ὅσφι ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τοῦ σώματος ἡ ζωή, ἡ ψυχή Του ἀνέκτα καὶ πάλιν τὴν προτέραν γαλήνην καὶ μικρὸν καὶ κατ' ὅλιγον ἐπανήρχετο πάλιν εἰς τὴν θείαν αὐτῆς ἀρχήν.

Ἐπανεῦρε τὸ συναίσθημα τῆς ἰδίας Αὔτοῦ ἀποστολῆς. Ἐν τῷ θανάτῳ Του εἶδε τοῦ κόσμου τὴν σωτηρίαν ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον ἀπὸ τοῦ εἰδεχθοῦς θεάματος, ὅπερ ἔξετυλισσετο πρὸ τῶν ποδῶν Του καὶ βαθύτατα συνηνωμένος πρὸς τὸν Πατέρα Του, ἡρχισεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὴν θείαν ἐκείνην ζωήν, ἣν ἔμελλεν ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος νὰ διατύσῃ ἔπειτα εἰς αἰώνας αἰώνων.

Ἡ ἰδιαιτέρα ἀπήνεια τοῦ σταυρικοῦ μαρτυρίου συνίστατο εἰς τὸ ὅτι ἡδύνατό τις νὰ ζήσῃ ἐπὶ τρεῖς ἡ τέσσαρας ἡμέρας ἐν τῇ φοβερᾷ ἐκείνῃ καταστάσει ἐπὶ τοῦ ξύλου τῆς ἀγωνίας καὶ τοῦ πόνου. Τῶν χειρῶν ἡ αἰμορραγία ταχέως κατέπαυε καὶ δὲν ἦτο θανατηφόρος. Ἡ ἀληθὴς αἵτια τοῦ θανάτου ἦτο ἡ παρὰ φύσιν τοποθέτησις τοῦ σώματος, ἡτις ἐπέφερε φοβερὰν ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ τοῦ αἵματος διατάραξιν, φρικτοὺς πόνους εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν καρδίαν καὶ τέλος τὴν σκληρίαν καὶ ἀπόψυξιν τῶν μελών. Οἱ ισχυρᾶς κράσεως καταδίκαιοι δὲν ἀπέθνησκον εἰμὴ ἐκ τῆς πεινῆς. Ὁ κύριος δὲ σκοπὸς τῆς σκληρᾶς ἐκείνης βασένου δὲν ἦτο νὰ θανατωθῇ ἀμέσως ὁ καταδίκος δι' ὧριεμένων σωματικῶν βλά-

ψεων καὶ τραυμάτων, ἀλλὰ νὰ μείνῃ κρεμάμενος ὁ τιμωρούμενος δοῦλος ἔχων καρφωμένας τὰς χεῖρας καὶ μὴ δυνάμενος νὰ κάμη χρῆσιν αὐτῶν, ἔως οὐ κῆθελε σαπτῆ ἐπὶ τοῦ ξύλου. 'Αλλ' ὁ λεπτοφυῆς ὄργανισμὸς τοῦ Ἰησοῦ ἔσωσεν Αὐτὸν ἀπὸ τῆς βραδείας καὶ ἀπεράντου ἀγωνίας. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκ συγχοπῆς ἢ ἐξ αἰγνιδίας φήξεως ἀγγείου τινὸς τῆς καρδίας ἐπῆλθεν εἰς Αὐτὸν τρεῖς μετὰ τὴν σταύρωσιν θρασὶς δὲ θάνατος. 'Ολίγας ἀκόμη στιγμὰς πρὶν ἐκπνεύσῃ, εἶχεν ἴσχυρὰν τὴν φωνὴν. Αἴφνης ἐφώνησε διὰ κραυγῆς φοβερᾶς· «Πάτερ εἰς χεῖράς Σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου!» Ή κεφαλή Του ἔκλινε πρὸς τὸ στῆθος Του καὶ παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

Κατὰ μετάφρασιν

Σ. Κ. Σακελλαροπούλου.

7. Εἰς τὸν Γολγοθᾶν

'Ησουν βουνὸ καὶ ταπεινὸ καὶ στεῖρο
καὶ εἰς τὰ ἔρημα πλευρά σου γύρῳ
μόλις ἐφύτρωναν φτωχὰ χορτάρια

'Η φρίκη 'ε τὸν κορφῆ σου τριγυρνοῦσε
καὶ πόδι καθαρὸ δὲν ἐπατοῦσε
τὰ ματοκυλισμένα σου λιθάρια.

'Ησουν σπαριμένο μὲ ληστῶν κρανία,
βογγοῦσε θάνατος καὶ ἀμαρτία
μέσ' 'ε τὸν ἀφωρεούμενο σου ἀγέρα.

Μὰ φορτωμένος τὸν Σταυρὸ 'ε τὸν δῆμο,
ώσδαν ληστὴς τὸν φοβερό σου δρόμο
ἀνέβηκεν ὁ λυτρωτὴς μιὰ μέρα.

Καὶ τούρανοῦ ἐγέλασε τὸ δῶμα
ἐπάνω εἰς τὸ ἄχαρό σου χῶμα
κι' ἀπὸ τὴν ὡραν ἄγιασες ἐκείνη.

Γιατὶ μὲ τοῦ Χριστοῦ μας τὸ μαρτύριο
τὸ πειδὸν καὶ ὑψηλὸν μαρτύριο
· τὰ ὑψη σου, δ Γολγοθᾶ, ἐγείνη.

Ω ἄγιο βουνὸ τοῦ μαρτυρίου,
τοῦ πόνου καὶ τῆς δόξης τοῦ Κυρίου,
· ποῦ ἄστραψεν ἀθάνατη ἐκεῖ πέρα !

Εἶσαι δὲ βράχος, ποῦ δὲ ἀνθρωπότης
ἀνέβηκε καὶ βρήκε τὸ Θεό της,
· ποῦ ἔζητει μὲ λαχτάρα νύκτα—μέρα.

Τὸ ὑστεργὸ τοῦ Θεανθρώπου βῆμα,
· ποῦ σύντριψε τὸ προσιώνιο κοῖμα,
ἀντήχησε · τὸν ἄκαρπὸν σου πλάτη.

Ἐκεῖ μέσ' · τὸν πνοὴν ἀγάπης θείας,
στοργῆς, φιλανθρωπίας καὶ θυσίας
μέσ' · τοὺς αἰῶνας ἔφριξε τὸ μάτι.

Κ' ἐνῷ Τοῦ ἐβασάνιζον τὸ σῶμα
Κ' ἔβρεχαν τὸ ἀγνό, γλυκό Του στόμα
μὲ · ξεῖδι καὶ χολὴ τὰ χέρια ἀπίστου,

· Εκεῖνος ἔβλεπεν ἐκατοῦμύρια
νὰ πίνουνε ζωὴν ἀπ' τὰ μαρτύρια
κι' ἀπὸ τὴν θεία στάλα τῆς πληγῆς Του.

Τὸ μέλλον ἔδειπε καὶ Τοῦ ἐφάνη,
ὅτι ἀπὸ τάκανθινο στεφάνη
τάνθη ἐφύτρωναν τῆς σωτηρίας.

Κ' ἐνῷ τριγύρῳ Τὸν ἔβλαστημοῦσαν,
'ς τὸ μέλλον ἕκουε, ποῦ Τὸν ὑμνοῦσαν
Ὕμνοι εὐχαριστίας καὶ λατρείας.

'Αγάπη ἀπ' τὰ λόγια τὰ στερνά Του,
ἀγάπη ἀπ' τὴν ὕστερη ματιά Του
ἐχύθηκε κατὰ τὴν οἰκουμένην

Γλυκειὰ καὶ ζωογόνος καὶ ἀγία,
κ' ἡ γῆ ἐξύπνησε μέσ' 'ς τὴν μαγεία
χαρούμενη καὶ ξαναγεννημένη.

"Ω Γελγοθᾶ, ὁ κόσμος ὁ ἀρχαῖος
ἔδυσε πίσω σου, καὶ ἄλλος νέος
'ς τὰ μυστικά σου ὑψη ἀναστήθη.

"Ἐχει αἰσθήματα καὶ ὅνειρα ἄλλα,
ψυλότερα, βαθύτερα, μεγάλα
γιατὶ ἀπὸ θυσίαν ἐγεννήθη.

Καὶ παίρνει τὸν Σταυρό τοῦ μαρτυρίου
Καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς ὑφηλίου
νικήτρια σημαία τὸν σηκώνει.

Αὔτὸς εἶνε ἀλήθεια κι' ἀγιότης
πατρὶς, ἐλευθερία κι' ἀδελφότης.
Αὔτὸς τὸν νοῦν φωτίζει καὶ ὑψώνει.

Ω Γολγοθᾶ, κι' ὅποιος 'ς τῆς γῆς τὸν δρόμο
βοιγγάει μὲν μάρτυρος σταυρὸς 'ς τὸν ὁμο
σ' ἔσε γυρνᾶ τὸ ὑμάτι κι' ἀνασάίνει.

Γιατὶ θωρεῖ τὴν ὑψηλὴν εἰκόνα
Ἐνδὸς Θεοῦ, ποῦ μὲν θνητοῦ ἀγῶνα
γιὰ τοὺς θνητοὺς εἰς τὸν Σταυρὸν πεθαίνει.

·Αρ. Προθελέγγειος

8. Κύρος.

Αστυάγης, ὁ βασιλεὺς τῆς Μηδίας, εἶδε μίαν φορὰν ἐν ὄνειρῳ,
ὅτι ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Μανδάνη ἔχουσεν εἰς τὴν γῆν τόσον ὕδωρ,
ῶστε ἐπλημμύρησεν ἐξ αὐτοῦ ὅλοκληρος ἡ Ασία. Προσεκάλεσεν
ἀμέσως τὸν ὄνειροσκόπους, τοὺς ὄποιους καὶ ἐν Μηδίᾳ, ὅπως ἐν
Αἴγυπτῳ, εἶχον εἰς μεγάλην ὑπόληψιν οὗτοι δὲ εἶπον εἰς αὐτόν,
ὅτι τὸ ὄνειρόν του σημαίνει, ὅτι ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Μανδάνη θὰ
γεννήσῃ μίαν ἡμέραν υἱόν, ὅστις θὰ γείνη κύριος ὅλης τῆς Ασίας.
Ο Ἀστυάγης ἐταράχθη ἐκ τούτου πολὺ καὶ ἀπέστειλεν ἀμέσως
τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς Περσίαν, ὅπου ὑπάνδρευσεν αὐτὴν μετά
τινος Πέρσου καλῆς καταγωγῆς. Αὕτη ἐγέννησε μετ' ὅλι-
γον υἱόν, τὸν ὄπιον ὀνόματες Κύρον. Μόλις δ 'Αστυάγης ἔμαθε
τοῦτο, διέταξε νὰ φέρωσιν εἰς αὐτὸν τὸ παιδίον καὶ παρέδωκεν
αὐτὸν εἰς τινα τῶν αὐλικῶν του, Ἀρπαγὸν ὄνομαζόμενον, ἵνα φο-
νεύσῃ αὐτόν. Ο Ἀρπαγὸς ὅμως ἐλυπήθη τὸ παιδίον καὶ, ἀντὶ νὰ
τὸ φονεύσῃ, παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τινα ποιμένα, ἵνα ἐναποθέσῃ εἰς τι
δάσος καὶ ἐγκαταλείψῃ αὐτὸν εἰς τὴν τύχην του. Ο ποιμὴν ὅμως,
ἀντὶ νὰ καθηρ τοῦτο, ἔφερε τὸ παιδίον εἰς τὴν σύζυγόν του. Αὕτη
ἐπειδὴ εἶχε χάση πρὸ ὅληγου τὸ ἴδικόν της τέκνον, ἐδέχθη μετὰ
χερᾶς τὸ μικρὸν παιδίον καὶ κατέστησεν αὐτὸν θετὸν τέκνον της.

P

‘Η Κύρος ηὔξανε καὶ ἐγίνετο ωραῖος καὶ ρωμαλέος. Μίαν ἡμέραν ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὑπὸ τῶν παιδίων, μετὰ τῶν δόποίων συνέπαιζεν.’ Ἐν ἐξ αὐτῶν ὅμως δὲν ἥθελησε νὰ ὑποταχθῇ εἰς αὐτόν, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Κύρος, ὃς βασιλεὺς, διέταξε νὰ μαστιγώσωσιν αὐτό. Τὸ τιμωρηθὲν παιδίον προσέτρεξεν εἰς τὸν πατέρα του, ὅστις ἦτο εἰς τῶν προυχόντων, οὗτος δὲ κατήγγειλε τὸν ποιμένοπαιδα εἰς τὸν βασιλέα καὶ ἔζητησε τὴν τιμωρίαν αὐτοῦ. ‘Ο βασιλεὺς διέταξε νὰ φέρωσι πρὸς αὐτὸν τὸν Κύρον, ὅστις παρουσιάσθη μετὰ θάρρους ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν, ὅτι ἐκλεχθεὶς ὑπὸ τῶν ἄλλων παιδίων βασιλεὺς, ἔξεπλήρωσε τὸ καθῆκόν του κατὰ τοῦ ἀπειθοῦς. Τὸ θάρρος καὶ ἡ ὑπερηφάνεια τοῦ παιδίου καὶ τινα χαρακτηριστικά, ἀτινα ὑπενθύμισαν εἰς τὸν Ἀστυάγην τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Μανδάνην, διηγειρον τὴν προσοχὴν αὐτοῦ. Ζητήσας δὲ πληροφορίας ἀπὸ τὸν ποιμένα, ἔμαθε παρ’ αὐτοῦ τὰ πάντα. Ἐν τούτοις δὲ Ἀστυάγης συμπαθήσας πρὸς τὸ ωραῖον καὶ θεραλέον παιδίον, αὐτὸ μὲν ἀπέστειλε πρὸς τὴν μητέρα του εἰς τὴν Περσίαν, ἐτιμώρησε δὲ λίαν σκληρῶς τὸν ἀπειθήσαντα ‘Ἄρπαγον διὰ τοῦ φόνου τῶν τέκνων του. Ο δυστυχὴς πατήρ ὑπέκυψεν εἰς τὴν σκληρὸν ἀπόφασιν τοῦ βασιλέως, ἀλλ’ ἡ τούτη ἀδιαλλαχτον μῆσος πρὸς αὐτὸν καὶ ἔζητει εὐκαιρίαν νὰ ἔσκινῃθῇ.

Τὸν Ἀστυάγην καθησύχασαν τότε οἱ ὄνειροσκόποι, εἰπόντες, ὅτι τὸ ὄνειρον ἐπραγματοποιήθη, ἀφοῦ δὲ Κύρος ἀνεκρύθη ἦδη ὑπὸ τῶν παιδίων βασιλεὺς. Διὰ τοῦτο μετά τινα κατρὸν δὲ Ἀστυάγης προσεκάλεσε τὸν ἔγχονόν του καὶ τὴν μητέραν αὐτοῦ Μανδάνην εἰς τὴν Μηδίαν. Ο νεαρὸς Κύρος ἀνατραφεὶς εἰς τὸν αὐστηρὸν καὶ στρατιωτικὸν βίον τῶν Περσῶν, μόλις ἤδυνηθη νὰ κρατήσῃ τὸν γέλωτα, ὅτε εἶδε τὸν θηλυπρεπῆ βίον, δην ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀστυάγους διῆγεν. Ο Ἀστυάγης ἐκάθητο ἐπὶ πολυτελεστάτου θρόνου, ἔχων βαθμένχας ὅχι μόνον τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ προσώπου, ἀλλὰ καὶ τὰς παρειὰς καὶ τὰ χεῖλη, φέρων δὲ μεγάλην χρυσὴν ἀλυσιν περὶ τὸν λαιμὸν καὶ βραχιόλια εἰς τὰς χεῖρας. Ο Κύρος, μόλις εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν του ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ

γέροντος, ἐνηγκαλίσθη αὐτὸν καὶ ἀνέκραζεν: «὾ τι ὁραῖον πάππον ἔχω!» Ἐπειδὴ δὲ ἡ μήτηρ του ἀστειευμένη ἤρώτησεν αὐτόν, ἂν εἶνε ὥραιότερος τοῦ πατρός του, «Μεταξὺ τῶν Περσῶν,—ἀπεκριθῆ ὁ Κύρος,—εἶνε ὁ πατέρας μου ὁ ὥραιότερος, μεταξὺ τῶν Μῆδων ὅμως δὲν εἶδον ἄλλον ὥραιότερον τοῦ πάππου μου.» Εἰς τὸν γέροντα ἤρεσεν ἡ ἀπάντησις. Διὰ τῆς καλῆς δὲ αὐτοῦ διαγωγῆς, τῶν ἀπλῶν τρόπων καὶ τῶν εὐφυῶν ἀπαντήσεων ὁ Κύρος κατέκτησεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν ἀγάπην τοῦ πάππου του, ὅστις ἔδιδεν εἰς αὐτὸν πλούσια δῶρα, ἥθελεν αὐτὸν εἰς τὴν τράπεζαν πλησίον του καὶ ἐπέτρεπεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. «Οχι δὲ μόνον εἰς τὸν πάππον του, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντας τοὺς ἄλλους ἐγένετο διὰ τῆς διαγωγῆς του ταύτης ἀγαπητός· καὶ σὺν τῷ χρόνῳ κατέστη τὸ εἰδώλον τοῦ λαοῦ.

Ο "Αρπαγος" ἔβλεπεν εὐχαρίστως πάντα ταῦτα. Συνέδεσε φιλίαν μετὰ τοῦ Κύρου, ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὸν τὰ ἀποτρόπαια σχέδια του καὶ διέθεσεν αὐτὸν τοιουτοτρόπως, ὥστε, ὅτε οἱ Πέρσαι ἀπεφάσισαν νὰ ἐπαναστατήσωσι κατὰ τῶν Μῆδων καὶ ἐπιμόνως προσεκάλουν τὸν Κύρον νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Περσίαν, οὗτος ἔσπευσεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς στάσεως. Ο "Αστυάγης" ἤγανακτησε πολὺ διὰ τοῦτο καὶ διέταξε νὰ φονευθῶσιν ὅσοι εἶχον συμβουλεύση αὐτὸν νὰ διατηρήσῃ τὸν Κύρον εἰς τὴν ζωήν. Μόνον τὸν "Αρπαγον" ἀφῆκεν εἰς τὴν ζωήν, ἔχων δὲ πεποίησιν εἰς τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ ικανότητα, ἔθεσεν αὐτὸν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ, διὸ ἀπέστειλε κατὰ τοῦ Κύρου. Ο "Αρπαγος" ἀνεγάρησε πρόσγυματι μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ "Αστυάγους" ἐναντίον τῶν Περσῶν, ἀλλά, μόλις εἶδε τὸν Κύρον, ἦνώθη μετ' αὐτοῦ καὶ ἐβοήθησεν αὐτὸν νὰ γείνῃ βασιλεὺς; τῆς Περσίας καὶ τῆς Μηδίας.

1900 Λίστα ἐν τῷ Α.

9. Θ Κροῖσος καὶ ὁ Σόλων.

Ο Κροῖσος ἦτο βασιλεὺς τῆς Λυδίας, πρῶτος δὲ αὐτὸς ἐκ τῶν βαρβάρων, τοὺς ὄποιους ἡμεῖς γνωρίζομεν, ὑπέταξε τοὺς Ἑλληνας τοὺς μετοικήσαντας εἰς τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ τὰς πλησίους νήσους. Πρωτεύουσα δὲ τῆς Λυδίας ἦσαν αἱ Σάρδεις, εἰς τὰς ὄποιας ὁ Κροῖσος: εἶχε μεγαλοπρεπὴ ἀνάκτορα καὶ ἀπειρούς θησαυρούς. Ολίγοι δὲ βασιλεῖς καὶ κατὰ τὴν παλαιὰν ἐπιγῆν καὶ κατὰ τὴν σημερινὴν ὑπῆρξαν ἵσως τόσον πλούσιοι, ὅσον ὁ Κροῖσος, ὅστις ἔγεινε μάλιστα διὰ τοῦτο ὄνομαστός. Ἡτο δὲ ὁ Κροῖσος πολὺ ὑπερήφανος διὰ τὰ πλούτη του ταῦτα καὶ ἐνόμιζεν, ὅτι ἡτο ὁ εὔτυχέστερος ἀνθρώπος τοῦ κόσμου.

Ἡλθε δὲ μίαν φορὰν νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Κροῖσον κατὰ πρόσκλησίν του, ὡς λέγουσιν, εἰς τῶν ἐπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος, ὁ νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν Σόλων. Ο Κροῖσος ἐδέχθη τὸν Σόλωνα φιλοφρόνως καὶ ἐφιλοξένησεν αὐτὸν εἰς τὰ ἀνάκτορά του. Νομίσας δέ, ὅτι τὰ ἀμύητκα πλούτη του ἥθελον θαυμάσῃ καὶ τοῦ σοφοῦ τούτου, ἀλλὰ πτωχοῦ ἀνθρώπου, τοὺς ὄφθαλμούς, διέταξε τοὺς ὑπηρέτας του νὰ περιφέρωσι τὸν Σόλωνα εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ νὰ δειξωσιν εἰς αὐτὸν δόλους τοὺς θησαυρούς του. Αφοῦ δὲ ἐγένετο τοῦτο, ὁ ὑπερήφανος βασιλεὺς ἤρωτησε τὸν Σόλωνα, ἀν εἰς τὰ ταξείδια, τὰ ὄποια ἔκαμεν εἰς πολλὰ μέρη τοῦ κόσμου, διὰ νὰ αὐξήσῃ τὴν σοφίαν του, ἔγνωρισε ποιὸς εἶνε ὁ εὔτυχέστερος τῶν ἀνθρώπων. Ο Σόλων, χωρὶς νὰ ζητήσῃ διάλογου νὰ κολακεύσῃ τὸν Κροῖσον, ἀλλὰ λέγων τὴν ἀλήθειαν, ἀπήντησεν.

— Τέλλος ὁ Ἀθηναῖος, ὃ βασιλεῦ.

Ἐκπλαγεὶς δὲ ὁ Κροῖσος διὰ τὴν ἀπάντησιν ταῦτην, ἤρωτησε μὲ περιεργίαν, διατί ὁ Τέλλος εἶνε ὁ εὔτυχέστερος τῶν ἀνθρώπων.

Καὶ ὁ Σόλων ἀπήντησε :

— Διότι ὁ Τέλλος ἔζησεν εἰς πατρίδα εὐτυχοῦσσαν ἐντίμως καὶ ἐν εὐπορίᾳ, ἀνέθρεψε καλῶς τὰ τέκνα του, εἰδὲ τέκνα τέκνων, χωρὶς κανὲν ἐξ αὐτῶν νὰ πάθῃ ποτὲ τίποτε, καὶ τέλος ηύτυχησε

νὰ ἀποθάνῃ ἐνδόξως, μαχόμενος ὑπὲρ τῆς πατρίδος του καὶ νὰ ταφῇ ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του μετὰ μεγάλων τιμῶν.

Ἄφοῦ ἤκουσε ταῦτα ὁ Κροῖσος, ἡρώτησεν αὐτὸν καὶ πάλιν, ποτὸν ἀνθρώπων θεωρεῖ εύτυχέστερον εἰς τὸν κόσμον μετὰ τὸν Τέλλον, ἐλπίζων, ὅτι ὁ Σόλων θὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τούλαχιστον τὰ δευτερεῖα. 'Αλλ' ὁ Σόλων οὐδὲ τότε ἔδωκεν εἰς τὸν Κροῖσον εὐχάριστον ἀπάντησιν, εἶπε δὲ εἰς αὐτόν:

— Τοὺς Ἀργείους ἀδελφοὺς Κλέοβιν καὶ Βίτωνα, οἱ ὄποιοι καὶ περιουσίαν εἶχον μεγάλην καὶ δύναμιν σωματικὴν καὶ εἰς διαφόρους ἀγῶνας ἐνίκησαν καὶ ἀριστον θάνατον ἀπέθανον κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Οἱ Ἀργεῖοι ἐτέλουν τὴν ἑορτὴν τῆς "Ἡρας, κατὰ τὴν ἑορτὴν δὲ ταῦτην ἐπρεπεν ὡς ιέρεια νὰ ἔλθῃ ἀφεύκτως εἰς τὸν ναὸν καὶ ἡ μήτηρ τῶν δύο τούτων νέων, Κυδίππη" ἐπειδὴ δὲ οἱ βόες, οἱ ὄποιοι ἐπρόκειτο νὰ σύρωσι τὴν ἀμαξάν της, δὲν ἥλθον ἐγκαίρως ἐκ τῆς ἔξοχῆς, ἡ δὲ μήτηρ των δὲν ἥδυνατο νὰ περιμένῃ, οἱ καλοὶ οἵτοι ἔξευχθησαν οἱ ἕδιοι τὴν ἀμαξάν καὶ σύραντες αὐτὴν εἰς μακρὸν ἀπόστασιν, ἔφερον τὴν μητέρα των ἐγκαίρως εἰς τὸν ναόν. "Οσοι εἶδον τότε τὸ ωραῖον αὐτὸν θέαμψαν ἀθαύματαν τὴν σωματικὴν δύναμιν τῶν δύο νέων, ἐπήγενεσαν αὐτοὺς διὰ τὴν ἀγαθότητά των καὶ ἐμακάριζον τὴν μητέρα των, διότι εἶχε τόσον καλοὺς υἱούς. 'Η δὲ μήτηρ ἐξ ἀλλού, βαθέως συγκινθεῖσα διὰ τὴν ἀγάπην ταύτην τῶν τέκνων της, παρεκάλεσε τοὺς Θεοὺς νὰ δῶσωσιν εἰς αὐτά, ὅτι νομίζουσιν, ὅτι εἶνε ἀριστον διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Τὸν παράκλησιν ταύτην τῆς εὔσεβοῦς ιερείας ἤκουσαν οἱ Θεοί καὶ ἔδωκαν εἰς τὰ τέκνα της ἡρεμον θάνατον κατὰ τὸν ὑπνον των, οἱ δὲ Ἀργεῖοι ἐτίμησαν αὐτοὺς ὡς ἀνδρας ἀρίστους.

'Ο Κροῖσος ἡγανάκτησε πολύ, διότι ὁ Σόλων δὲν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν οὐδὲ τὰ δευτερεῖα τῆς εὐδαιμονίας, καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν :

— Λοιπόν, ὦ ξένε 'Αθηναῖ, τὴν ίδιαν μου εὐδαιμονίαν θεωρεῖς τόσον μηδαμινήν, ὥστε μὲ νομίζεις βασιλέα ὄντα κατώτερον· καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ίδιωτας.

— 'Η τύχη τῶν ἀνθρώπων, βασιλεῦ, —εἶπεν ὁ Σόλων— ἀδια-

κόπως μεταβάλλεται, τίποτε δὲ εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν δὲν εἶνε σταθερὸν καὶ βέβαιον. Σήμερον εἶνε ἀληθές, ὅτι εἴσαι βασιλεὺς ἵσχυρότατος καὶ πλουσιώτατος, ἀλλ', ὅπως πάντας ἀλλον, οὕτω καὶ σὲ δὲν δύναμαι νὰ μακαρίως, πρὶν ἦδω τὸ τέλος τοῦ βίου σου, διότι ἐγνώρισα καὶ πολλοὺς ἄλλους ἀνθρώπους εὐδαιμονεστάτους, οἵτινες περιῆλθον ἐπὶ τέλους εἰς ἑσχάτην δυστυχίαν.

Ο Κροῖσος ἔτι μετάλλον ἡγανάκτησε διὰ τοὺς εἰλικρινεῖς τούτους λόγους τοῦ Σόλωνος, τὴν δὲ ἡγανάκτησίν του ἔδειξε τόσον φανερά, ώστε ἡνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ τῶν ἀνακτόρων του ἀμέσως. Πόσον ὅμως συνετοί ἦσαν οἱ λόγοι οὓτοι τοῦ Σόλωνος ἀπέδειξαν μετ' ὀλίγον τὰ πράγματα, διότι μεγάλα τῷροντι δυστυχήματα ἐπῆλθον εἰς τὸν τρισόλθιον οἴκον τοῦ Κροῖσου καὶ εἰς τὸ βασίλειον αὐτοῦ.

Ο Κροῖσος εἶχε δύο υἱούς, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἰς ἥτο κωφάλας, ὁ δὲ ἄλλος, ὁ ὄποιος ἐλέγετο "Ατυς, ἥτονεος πολὺ καλὸς καὶ ἀνδρεῖος. Διὰ τὸν υἱόν του τούτον ὁ Κροῖσος εἶδεν ἔν κακὸν ὄνειρον, τὸ ὄποιον δὲν ἤργησε νὰ πραγματοποιηθῇ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν εἶχε φανῇ τεραστίος ἀγριόχοιρος δόποιος, καταβαίνων ἀπὸ τὸ ὄρος "Ολυμπὸν, κατέστρεψε τὰ πέριξ κτήματα· τοῦτο μαθὼν ὁ "Ατυς ἀπεφάσισε νὰ ὑπάγῃ ὁ ἔδιος ἐπὶ κεφαλῆς πολλῶν στρατιωτῶν νὰ καταδιώξῃ τὸ ἄγριον αὐτὸ θηρίον, ἔχων συνοδὸν καὶ τὸν "Αδραστον. Οὔτος εἶχε μεγάλως εὐεργετηθῆ ἀπὸ τὸν Κροῖσον, ἔνεκα τούτου δὲ ὑπεσχέθη νὰ συνοδεύσῃ τὸν υἱόν του εἰς τὴν ἐπιχείνδυνον αὐτὴν ἐκδρομὴν καὶ νὰ φυλάστῃ αὐτὸν ἀπὸ παντὸς κινδύνου. Κατὰ κακὴν τύχην δόμως δ "Αδραστος ἐξ ἀπροσεξίας ἐκτύπησε διὰ τοῦ ἀκοντίου του καὶ ἐφόνευσεν ἀντὶ τοῦ ἀγριοχοίρου τὸν "Ατυν, ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ δόποιού κατάπιν ηγύπτιονησεν.

Ο Κροῖσος ἐθρήνησε πολὺ διὰ τὸν θάνατον τοῦ καλοῦ αὐτοῦ υἱοῦ, ἀλλ' ἡ συμφορὰ αὕτη τοῦ οἴκου του δὲν ἥτο ἡ μόνη, ἀλλη δὲ πολὺ μεγαλειτέρα παρακολούθησεν αὐτόν. Μετά τινα κατρόν δηλαδὴ δ Κροῖσος περιεπλάκη εἰς τρομερὸν πόλεμον μετὰ τῶν Περσῶν, βασιλεὺς τῶν δόποιών ἥτο δ Κύρος. Η ἔκβασις τοῦ πολέμου αὐτοῦ ὑπῆρξε διὰ τὸν Κροῖσον καὶ τοὺς Λυδοὺς καταστρε-

πτική, διότι οἱ Πέρσαι νικήσαντες αὐτοὺς κατὰ κράτος εἰσῆλθον εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Λυδίας καὶ ἐλεηλάτησαν αὐτήν, συνέλαβον δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Κροῖσον αἰχμάλωτον. Ὁ ἀτυχὴς βασιλεὺς, ὅστις ἐνόμιζεν ἄλλοτε, ὅτι εἶνε ὁ εὐτυχέστερος τῶν ἀνθρώπων, ὁδηγήθη ὑπὸ τῶν Περσῶν πρὸ τοῦ Κύρου, οὗτος δὲ διέταξε νὰ καύσωσιν αὐτὸν ἀμέσως μετὰ δεκατεσάρων ἄλλων προκρίτων Λυδῶν. Ὁ Κροῖσος, καθ' ἥν στιγμὴν ἐπρόκειτο νὰ ἀναβῇ δέσμιος τὴν πυράν, ἐνεθυμήθη τοὺς σοφοὺς λόγους τοῦ Σόλωνος καὶ ἐφώνησε μεγαλοφράνως τρεῖς φορᾶς τὸ ὄνομά του, ἐρωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Κύρου τί σημαίνουσιν οἱ λόγοι οὓτοι διηγήθη εἰς αὐτὸν λεπτομερῶς; ὅσα ὁ Σόλων εἶπεν εἰς αὐτὸν περὶ τῆς ἀσταθείας τῶν ἀνθρώπινων πρεγγάματων. Ὁ δὲ Κύρος, ἀναλογισθεὶς, ὅτι καὶ αὐτοῦ ἡ τύχη δυνατὸν μίαν ἡμέραν νὰ μεταβληθῇ, μετενόησε διὰ τὴν σκληράν του ἀπόφασιν καὶ ὅχι μόνον διέταξε νὰ λύσωσιν ἀμέσως τὰ δεσμὰ τοῦ ἀντιπάλου του ἄλλᾳ καὶ ἐκράτησε αὐτὸν πλησίον του ὡς φίλον καὶ συμπεριεφέρετο πρὸς αὐτὸν λίαν φιλοφρόνως.

10. Η ἀληθευτὴ εὐτυχία

Ἄπ' τὸ Ἀργος ξεκινάει
Πρὶν ἢ αὐγὴν τάστερια σεύσῃ
Κόσμος ἄπειρος, ποῦ πάει
Σ τὸ Ναὸν νὰ προσκυνήσῃ
Μύρια ζῷα ποδοβολοῦνε,
Τρέχουν ἄμαξαις πολλαῖς
Καὶ τὴν Ἡρα ὑμνολογοῦνε
Ἀναρίθμηταις φωναῖς.

Οὔτε γέρος, ποῦ 'ς τὴν κλίνη
Ἐχει μήναις παραδείρῃ,
Οὔτε ἀνήλικος ἀφίνει
τῆς Θεᾶς τὸ πανηγύρι.

Πῶς ἀκόμη ἐκεῖθε λείπει ;
 'Σ τοῦ σπιτιοῦ της τὴν αὔλη
 'Η τρισέβαστη Κυδίππη
 Τί ζητάει ; τί καρτερεῖ ;

Εἶχε σύναυγα προστάξῃ,
 Ποὶν κάνεις τὸ δρόμο πάροη,
 Νὰ τῆς φέρουν γιὰ τάμαξι
 "Ενα κάτασπρο ζευγάρι
 'Αλλ' οἱ ταῦροι θὰ βοσκοῦσαν
 Σὲ λιβάδι μακρινὰ
 Καὶ θλιμμένη τὴν θωροῦσαν
 Δυὸ φιλόστοργα παιδιά.

Δὲν ἔσταθηκαν πολληώρα
 Σὲ μιὰν ἄνεργην ἀπορία·
 Νά ! τάμαξι ἀπὸ τὴν χώρα
 'Βγαίνει, χύνεται, μὲ βία,
 Δίχως πούπετα νὰ μείνῃ,
 Μὲ ἀκατάπαυτη δρμή
 Δρόμο παίρνει, δρόμο ἀφίνει,
 Καὶ περνάει 'σᾶν ἀστραπή.

'Αγκαλὰ καὶ τόσοι κρότοι
 Γύρω ἥχοῦνε 'ς ταὶς πεδιάδαις
 Τάκοῦν, πῶρχεται, κ' οἱ πρῶτοι
 Κ' οἱ στερονοὶ προσκυνητάδες·
 Σταματοῦν· τὸ βλέψυμα φέρνουν
 "Οθε πρέπει νὰ φανῆ·
 Νάτο.—οἱ νέοι τάμαξι σέρνουν,
 Κ' εἶνε ἡ μάννα τους ἐκεῖ.

«Ζήτω» ἀμέτροπτα βούζουν
 'Ενωμένα 'ς τὸν ἀέρα
 Μὲ φωναίς, ποῦ μακαρίζουν
 τὴν καλότυχη μπτέρα.

Καί, ώς περοῦν τὰ παλληκάρια,
 'Σ τὰ ιδρωμένα τους μαλλιά
 Πέφτουν πράσινα κλωνάρια
 'Απὸ δάφνη καὶ μυρτιά.

Μέσ' ἐς τὴν μέσην ἀπὸ τὸ πλῆθος
 'Η Κυδίππη καταιβαίνει.
 Μὲ τὸν "Ολυμπὸ" ἐς τὸ στῆθος,
 Μὲ τὴν ὄψιν δακρυσμένην·
 Δὲν ἀργεῖ· ἐς τὸ μέρος πάει,
 'Ιοῦ λατρεύεται ἡ Θεά·
 'Λίγα λούλουδα σκορπάει
 Καὶ προσεύχεται θερμά.

Μὴν οὐδὲν, καθόλου ἐκεῖνο,
 'Ιοῦ τολμάω νὰ δώσω τώρα
 "Οσα κλάυματα ἔγω χύνω
 Δέξου, ἀντὶς ἀπ' ἄλλα δῶρα
 Σ' ἔξορκίζω κάμε, δὲ θεία,
 'Σ τὰ παιδιά μου νὰ δοθῇ
 'Η καλλίτερη εύτυχία.
 "Οπου ἔρισκεται ἐς τὴν γῆν.

Πᾶς δεότουνε! μὲ πόση
 Τῆς ψυχῆς οὔρανια πύρα
 Καὶ τὰ μάτια εἶχε σηκώση
 Καὶ τὸ νοῦ κατὰ τὴν "Ηρα·
 "Εκαμ' ἐπειτα νὰ φύγῃ
 Καὶ γυρνῶντας ταπεινά,
 Τὰ δύο τέκνα της ξανοίγει
 Χάμους ἀκίνητα, νεκρά!

Γ. Μαρκορᾶς

11. Πατρίς καὶ ἐλευθερία.

Ὑπάρχουσι δυστυχῶς ἀνθρώποι χωρὶς γοῦν καὶ χωρὶς καρδίαν, οἱ δποῖοι προφέρουσιν ἀσεβῶς τὸ ιερόν ὄνομα τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας.

— Πατρίς καὶ ἐλευθερία, λέγουσιν οἱ ψυχροὶ αὐτοὶ ἀνθρώποι, εἶναι ἀπλὰ ὄνόματα ἀνευ σημασίας, εἶναι εὔηχοι λέξεις, αἱ δποῖαι μόνον εἰς τοὺς ἀπλουστέρους προξενοῦσιν ἐντύπωσιν. Ὅπου ὁ ἀνθρώπος δύναται νὰ ζήσῃ εὐτυχής, προσθέτουσιν, ἔκει εἶναι ἡ πατρίς του· ὅπου ὁ ἀνθρώπος εύρισκει τὸ συμφέρον του, ἔκει εύρισκει ουγχρόνως καὶ τὴν ἐλευθερίαν του.

Οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ δὲν αἰσθάνονται κάμπιαν ἀγάπην.

Οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ ὄμοιαζουσι πρὸς τὰ ζῷα, τὰ ὄποια μόνον διὰ τὴν κοιλίαν των φροντίζουσιν, ἀλλας δὲ φροντίδας ὑψηλοτέτας καὶ ἐπιθυμίας εὐγενεστέρας δὲν ἔχουσιν. Οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ βόσκουσιν, ως τὰ κτήνη, τὴν καθημερινὴν αὔτῶν τροφὴν καὶ θεωροῦσιν ως πραγματικὸν ἀγαθὸν μόνον ἔκεινο, τὸ ὄποιον παρέχει εἰς αὐτοὺς τέρψιν. Οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ εἶναι κατώτεροι ἀπὸ πολλὰ εὐγενῆ ζῷα, τὰ ὄποια αἰσθάνονται τὴν ποδὸς τὴν πατρίδα των ἀγάπην καὶ δὲν δύνανται νὰ ζήσωσιν, ὅταν χάσωσι τὴν ἐλευθερίαν των.

Μὴ πλανᾶσαι! ἔχεις, ὦ ἀνθρώπε, πατρίδα, μίαν χώραν ιεράν, εἰς τὴν δποῖαν πρέπει πάντοτε νὰ ἀναφέρωνται οἱ πόθοι σου καὶ νὰ στρέφωνται οἱ στοχασμοί σου!

“Οπου κατὰ πρῶτον εἶδος τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ὅπου κατὰ πρῶτον οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ σὲ ἐφωτίσαν καὶ οἱ κεραυνοὶ σοὶ ἀπεκαλύψαν τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ καὶ αἱ καταιγίδες ἐνέπλησαν τὴν ψυχήν σου θείας φρίκης, ἔκει εἶναι ἡ ἀγάπη σου, ἔκει εἶναι ἡ πατρίς σου!

“Οπου ὄφθαλμὸς ἀνθρώπου ἡγρύπνησε ἐπὶ τοῦ λίκνου σου, ὅπου ἡ μήτηρ σου σὲ ἔφερεν ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ σοὶ ἐπεδαψίλευσε τὰς θωπείας καὶ ἐσταύρωσε τὰς μικρὰς χεῖράς σου καὶ σὲ ἔμαθε νὰ προφέρῃς τὸ ὄνομα τοῦ Πλάστου σου· ὅπου ὁ πατήρ

σου εἰργάσθη διὰ τὴν εὐημερίαν σου καὶ προσεπάθησε νὰ ἐμφυτεύσῃ εἰς τὴν καρδίαν σου τὸν σπόρον τῆς ἡθικῆς καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ, ἐκεῖ εἶναι ἡ ἀγάπη σου, ἐκεῖ εἶναι ἡ πατρίς σου!

“Οπου ὑπάρχουσιν οἱ τάφοι τῶν τριμερῶν γονέων σου καὶ τῶν προπατόρων σου καὶ τῶν ἀδελφῶν σου καὶ ἐν γένει τῶν προσώπων ἔκεινων, τὰ ὅποια σὲ ἡγάπησαν καὶ τὰ ὅποια ἡγάπας, ἐκεῖ εἶναι ἡ πατρίς σου, ἐκεῖ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀγάπη σου !

Καὶ ἂν ἡ χώρα αὕτη ἀποτελῆται ἀπὸ ἕηροὺς βράχους ἃνευ οὐδεμιᾶς φυτείας καὶ ἐὰν αὕτη εἶναι ἔρημός τις νῆσος καὶ ἐὰν κατοικῇ ἐν αὐτῇ ἡ πενία καὶ ἡ δυστυχία, σὺ ὄφείλεις νὰ ἔχεις καθ' ὅλον τὸν βίον σου τὴν πτωχήν ταύτην, ἀλλὰ διὰ σὲ ιερὰν γῆν, ὄφείλεις νὰ μὴ λησμονήσῃς αὐτὴν ποτέ, ἀλλ', ὅπου δήποτε καὶ ἀνενύρισκησαι, νὰ διατηρῇς πάντοτε εἰς τὴν μνήμην σου.

Καὶ ἡ ἐλευθερία δὲν εἶναι ἀπλοῦν ὄνειρον οὐδὲ φαντασιοπληξία, ἀλλ' εἰς αὐτὴν στηρίζεται τὸ ψυχικόν σου σθένος, τὸ ἀνδρικόν σου φρόνημα, ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ πεποίθησις, ὅτι ἔχεις οὐρανίαν τὴν καταγωγήν.

“Η ἐλευθερία εὐρίσκεται ἐκεῖ, ὅπου δύνασαι νὰ ζήσῃς, ὅπως ἡ γενναία καρδία σου ἐπιθυμεῖ” “Οπου σοὶ ἐπιτρέπεται νὰ ζῆς κατὰ τὰ ἥθη, τὰ ἔθιμα καὶ τοὺς νόμους τῶν πατέρων σου καὶ νὰ λατρεύῃς τὸν Θεὸν καθ' ὅν τρόπον οὗτοι ἐλάττευον αὐτόν ὅπου καροποιεῖ καὶ σὲ ὅ, τι ἔχαροποιεὶς ἔκείνους” ὅπου ζένος τύραννος δὲν καθητᾶται ἐπὶ τοῦ τραχήλου σου, οὐδὲ σὲ ὁδηγεῖ διὰ τῆς ράβδου του, ὅπως οἱ ποιμένες ὁδηγοῦσι τὰ κτήνη των.

“Η πατρίς καὶ ἡ ἐλευθερία εἶναι τὰ ἀγιώτατα τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἀγαθῶν.

12. Ἀνάμνησις τῆς πατρίδος.

Ἐδῶ πίσω 'ς τὸν κοιλάδα
Ἐνα ποταμάκι τρέχει,
τῶν ἀγρῶν τὴν πρασινάδα
τὸ νεφό του δροσοσέρει,

Καὶ κατρακυλῆ ἡσύχως
 Καὶ μὲ γλύκα μουρμουρίζει.
 'Ο γλυκός του δύμως ἥχος
 τὴν καρδιά μου δὲν γεμίζει
 "Ω ! ποῦ εἶσαι ποταμάκι,
 πῶτρεχες εἰς τὸ χωριό μου,
 "Οταν ἥμουνα παιδάκι ;
 Ποταμάκι ἀγαπητό μου !
 "Ἄχ ! τὰ δένδρα ἐκεῖνα ποῦνε
 'ποῦ σκιάζουν τὰ νερά σου,
 ποῦ τάνδόνια, δποῦ λαλοῦνε
 βράδυ, βράδυ, 'ς τὴν δροσιά σου ;
 Τέτοια δένδρα κι' ἄλλοῦ ἔχει.
 Κελαδοῦν κι' ἄλλοῦ πουλάκια,
 Ποταμάκι κι' ἄλλοῦ τρέχει
 Καὶ κυλῆ τὰ πετραδάκια.
 Πλὴν τὰ 'μάτια τὰ 'δικά μου
 'Αφοῦ εἶμαι εἰς γῆν ξένη
 Τίποτε δὲν τὰ εὐθραίνει.....
 'Εμαραθοκ' ἡ καρδιά μου !

Δ. Βικέλας.

13. Περαὶ Πανηγύρεις ἢ Περιοδικὸν δημόσιον ἀγῶνες

Πολὺ μᾶλλον τῶν εἰρημένων μέσων συνέδεον πρὸς ἄλλήλους τοὺς Ἐλληνας οἱ Περιοδικοὶ δημόσιοι ἀγῶνες. Ἐκ παντὸς μέρους τῆς Ἑλλάδος, ἐκ τῶν ἀπωτέρων ἀποικιῶν τῆς μητροπόλεως συνέρρεον αὐτοῖς γνήσιοι μόνον Ἐλληνες, ἀποκλειομένων ἀντηρῷων πάντων τῶν μὴ ἔχοντων Ἐλληνικὴν καταγωγὴν, οἵτινες ἐθεωροῦντο κοινῶς ὡς βάρβαροι καὶ ἐπομένως ἀνάξιοι νῦν μετάσχωσι τῶν ἔθνων πανηγύρεων τοῦ Ἐλληνικοῦ λαοῦ. Οἱ συνερχόμενοι ἡσπάζοντο ἄλλήλους ὡς ἀδελφοί, ὡς τέκνα μιαδές καὶ τῆς αὐτῆς πα-

τρίδος, καὶ οἱ ἐκ φήμης μόνον γνωριζόμενοι ἥρχοντο κατὰ πρῶτον εἰς προσωπικὰς σχέσεις· καὶ ἂλλοι μὲν ἐξ ἀρχῆς φιλίας καὶ ξενίας συνίστων, ἄλλοι δὲ προϋφισταμένοις καὶ διαταραχθεῖσας ἀνεκαίνιζον, διήμειον δὲ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον τὰς ὕδεις, τὰς δόξας, τὰς πέποιθήσεις αὐτῶν ἐμάνθανον ποῦ καὶ πῶς πάντοθι· "Ἐλλήνες διῆγον, καὶ τέλος ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Θεῶν αὐτῶν διατελοῦντες καὶ εἰς τὴν θέαν τῶν ἀθλούντων τερπόμενοι εὔρισκον γενικὸν ἔνώσεως λέντρον. Τοιοῦτοι ἀγῶνες ὑπῆρχον πολλοὶ εἰς πολλὰς Ἐλληνικὰς πόλεις, γενικώτεροι δὲ μεταποντικοὶ προϊόντος τοῦ χρόνου, κατέστησαν τέσσαρες: τὰ Ὀλύμπια, τὰ Πύθια, τὰ Ἱσθμια καὶ τὰ Νέμεα, καὶ μεταξὺ τούτων πάλιν τὰ πρώτα ἔφερον πλέον τῶν ἄλλων χαρακτήρα τῆς κοινῆς συμπάσης τῆς Ἐλλαδὸς πανηγύρεως.

Τὰ Ὀλύμπια, καλούμενα αὕτως ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν Ἡλείαν Ὀλυμπίας, ὅπου ἐτελούντο, ἰδρύθησαν μὲν τὸ πρῶτον κατὰ τὸν μῦθον ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους πρὸς τιμὴν τοῦ πατρός του Διός, μετὰ μακρὰν δὲ διακοπὴν ἀνεκαίνισθησαν (τῷ 888 π. Χ.) ὑπὸ Ἰφίτου βασιλέως τῆς Ἡλιδος καὶ ἀπογόνου τοῦ Ὁξύλου, συνεργοῦντος δέ μακρὰν τοῦ Λυκούργου τοῦ νομοθέτου τῆς Σπάρτης, καὶ ἔκτοτε ἀπέβησαν κοιναὶ τῆς Πελοποννήσου, μικρὸν δὲ ἔπειτα καὶ τῆς ὅλης Ἐλλαδὸς, πανηγύρεις· μηνηστον δὲ βέβαιον τῆς καθιδρύσεως αὐτῶν ταύτης ἦτο δὲ λεγόμενος ἀδίσκος τοῦ Ἰφίτου, ὅστις διετηρεῖτο ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, καὶ τὸν ὅποιον εἶδε βραδύτερον καὶ δὲ Παυσανίας αὐτός. Κυρίως δὲ μεταποντικὴ τοῦ ἀγῶνος ἐποχὴ δέρχεται ἀπὸ τῆς Ὀλυμπιάδος, καθ' ἣν ἐνίκησεν δὲ Ἡλεῖος Κόροιος, ἥτοι ἀπὸ τοῦ 776 π.χ. διότι ἔκτοτε ἥρξαντο οἱ ἀθληταὶ ἡ νικηφόροι ν' ἀναγράφωνται τακτικῶς, καὶ ἡ Ὀλυμπιὰς αὕτη ἐτάχθη πρώτη, ἀφ' ἣς οἱ Ἐλλήνες ἥριθμουν τοὺς χρόνους. Ἐτελεῖτο δὲ ὁ ἀγῶνας τοῦ λοιποῦ διὰ παντὸς πέμπτου ἔτοις ἐν μηνὶ Ἐκατομβαιῶν, ἥτοι ἐν καιρῷ τῆς πρώτης μετὰ τὰς θερινὰς τροπὰς πανσελήνου, καὶ διήρκει πέντε ἡμέρας. Εἰς τοὺς Ἡλείους δὲ ἀπέκειντο ν' ἀναγγέλλωσι πάντοτε διὰ τῶν σπουδοφόρων τὴν ἀρχὴν τῆς Ἱερομηνίας, τὴν μετ' αὐτῆς συνδεδεμένην ἐκεχειρίσαν

τουτέστι τὴν σωτήριον τῶν ἐμφυλίων στάσεων διακοπὴν ἢ εἰρήνην, ἡς ὁ παραβάτης κατεδικάζετο εἰς χρηματικὴν ποινὴν καὶ, ἐν περιπτώσει ἀπειθείας, ἀπεκλείετο τοῦ ἀγῶνος. Ἀπὸ τῆς πρώτης δὲ ἡμέρας τῆς Ιερουμνήας προσήρχοντο ἀσφαλεῖς κατὰ πόστης ἀδικίας, οὐ μόνον οἱ θεωροί, δηλ. οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν πόλεων, ἀλλὰ καὶ πᾶς ἀγωνιστὴς ἢ θεατής. "Οστις δὲ προετίθετο νὰ ἀγωνισθῇ ὥφειλε νὰ δηλώσῃ εὐθὺς τὰ περὶ τῆς ἱκανότητος, τῆς γεννήσεως, τῆς διαγωγῆς καὶ τῆς ἑλληνικῆς πρὸ πάντων καταγωγῆς του, διότι, ὡς εἴρηται, εἰς μόνους τοὺς ἐκ γενετῆς "Ελληνας (ξειρουμένων τῶν γυναικῶν) ἐπετρέπετο τὸ ἀγωνίζεσθαι, οἱ δὲ ξένοι παρῆσαν ως θεαταὶ ἀπλῶς. Υπεχρεοῦντο δὲ οἱ οὔτως ἀναγγελλόμενοι ἀθληταὶ νὰ ἔξασκῶνται δέκα μῆνας προηγουμένως εἰς τὸ Γυμνάσιον τῆς "Ηλιδος ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν ἰδίων πρὸς τοῦτο ὠρισμένων διδασκάλων. Ἀρχομένης δὲ τῆς πανηγύρεως ἔξεφωνοῦντο τὰ ὄνόματα τῶν ἀθλητῶν. "Ἐκαστος δὲ τούτων περιήγετο ἐπομένως ἐντὸς τοῦ σταδίου καὶ οἱ θεαταὶ ἤρωτῶντο διὰ τοῦ κήρυκος, ἐὰν εἶχον νὰ μαρτυρήσωσι τι κατ' αὐτοῦ, ὥστε οὐδεὶς ἀδόκιμος ἡδύνατο νὰ μετάσχῃ τῆς ἀθλήσεως· μετὰ ταῦτα ὀρκίζοντο οἱ εὐδόκιμοι, ὅτι ὑπετάχθησαν ἥδη εἰς τὸν κανονισμόν, καθ' ὃσον ἀπέβλεπε τὸ παρελθόν, καὶ ὅτι θέλουσιν ἐκπληρώσῃ τοὺς ὅρους αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ μέλλον. Τέλος δὲ ὠρίζετο διὰ κλήρου ἡ τάξις, καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ διαγωνισθῶσι. Τῆς ἑορτῆς ἡ καθιέρωσις ἐγίνετο ἀφ' ἐσπέρας διὰ θυσιῶν καὶ φόδων εἰς τιμὴν τῶν Θεῶν ὃ ἀγῶν ὄμως ἤρχετο ἀμαρτιναῖσθαι τοῦ Ἡλίου. Συνήθεις δὲ ἐν τούτῳ ἀθλοὶ ἦσαν πέντε: Δρόμος, Πάλη, Πυγμή, Ἄλμα καὶ Δίσκος· καὶ εἰ μέν τις πεζὸς εἰς τὸν πρῶτον ἐνίκα, ἐλέγετο «σταδίῳ νερικηκέναι». εἰδὲ σὺν ἴππῳ: «κάλητι, νει! δὲ σὺν ἀρματι, «δίφρῳ» μὲν ἡ «ξυνωρίδι», ὅταν τὸ ἀρμα ἦτο μονόζυγον, «τετραόρῳ» δὲ ἡ «τετράπτῳ», δταν ἦτο δίζυγον ὁ δρόμος δὲ ἐκαλεῖτο «δόλιος ἢ «δολιχοδρομία», ὁσάκις οἱ ἀθληταὶ περιέτρεχον πολλάκις καὶ κατὰ πολλὰς περιδρομὰς τὸ αὐτὸ στάδιον, τοῦ ὅποιου τὸ μῆκος ἀπετέλει 125 βήματα. Υπῆρχον δὲ καὶ συγχείμενοι ἀθλοὶ, οἷον ὁ ἐκ πάλης καὶ πυγμῆς διὰ τοὺς ἐφιεμένους νὰ ἐπιδειχθῶσι κατ' ἀμφω,

καὶ τοῦτο ἐλέγετο «πάγκράτιον»· καὶ ὁ ἔξ ὅλων δῆμος διὰ τοὺς τολμῶντας ν' ἀγωνισθῶσι κατὰ πάντας, καὶ τοῦτο ἦτο τὸ «πέρταθλον». Κατὰ τοὺς ὑστέρους δὲ χρόνους πρὸς τοῖς εἰρημένοις εἰσήχθησαν καὶ μουσικοὶ ἀγῶνες. Φιλόσοφοι, ρήτορες, ιστορικοὶ πρὸ πάντων ποιηταί, ἀνεγίνωσκον ἐνώπιον τοῦ πλήθους τὰ ποιήματα αὐτῶν ἐπιθυμοῦντες νὰ τύχωσι τῆς κοινῆς εὐφημίας. Τὴν ἐπιτήρησιν δὲ τῶν ἀγώνων εἶχον μὲν τὸ πρῶτον οἱ Πισσαῖοι, ἔπειτα δὲ οἱ Ἡλεῖοι, ὃν οἱ προκαθήμενοι, δέκα πὸν ἀριθμόν, ὑποχρεωμένοι δι' ὄρκου πανδήμου νὰ κρίνωσιν ἀφιλοπροσώπως τοὺς ἀγωνιζομένους ἐκαλοῦντο Ἐλλαροδίκαιοι· Οσάκις δὲ οὗτοι ἦσαν ἀσύμφωνοι, ἀπεφάσιζεν ἡ τῶν ὅλων προϊσταμένη Ὀλυμπιακὴ βουλή. Διαφρούσης δὲ τῆς πανηγύρεως οἱ Ἐλλανοδίκαιοι ἐκάθηντο ἀσκεπεῖς τὴν κεφαλὴν καὶ εἶχον ἐνώπιον αὐτῶν τὸν ἔξ ἐλαίας στέφανον, δι' ἀπενεμούν ως βραβεῖον εἰς τὸν νικῶντα· κήρυξ δέ τις ἔξεφώνει τὸ ὄνομα τούτου καὶ τὸν περιῆγε φέροντα ἐν χερσὶ δάφνης αλάδον διὰ μέσου τοῦ σταδίου, ὅπου ἐλάμβανε τοὺς ἐπαίνους τῶν ἀναριθμήτων θεατῶν· τὸ ὄνομα «Ὀλυμπιονίκη» ἦτο ἡ μεγίστη δόξα, ἣν Ἐλλην ἡδύνατο νὰ φαντασθῇ καὶ νὰ ἐπιθυμήσῃ. Οταν δ τοιοῦτος ἐπιστρέφων εἰς τὴν πατρίδα του εἰσήλασυνεν ἐπὶ θριαμβευτικοῦ ὄχήματος μέρος τῶν τειχῶν κατεσπάστο (τοῦτο δ' ἐσήμανεν, ὅτι πόλεις εὔμοιροῦσαι τοιούτων ἀνδρῶν δὲν εἶχον ἀνάγκην νὰ ὕστι περιτετειχισμέναι)· ἡ τιμὴ μετεδίδετο καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ νικητοῦ· ἔνεκα αὐτοῦ ἐγίνετο ἔνδοξος καὶ ἡ πόλις καὶ ἡ χώρα, ὅπου ἐγεννᾶτο. Ἐκτὸς δὲ τούτου δ' Ὀλυμπιονίκης εἶχε καὶ ἄλλα πλεονεκτήματα, τὰ ἔξις: 1) ἔδραν διακεκριμένην ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ ἐν ἄλλαις ἑορταῖς· 2) ἀτέλειαν· 3) σύνταξιν, ἥτις ἐν Ἀθήναις κατά τινα τοῦ Σόλωνος διάταξιν ἔφθανεν εἰς πεντακοσίας δραχμᾶς ἐτησίως· 4) τὸ ὄνομά του κατεγράφετο εἰς τοὺς δημοσίους καταλόγους· 5) ἐκαλεῖτο εἰς τοὺς δημοσίους δείπνους, καὶ ἐν Σπάρτῃ μάλιστα ἐτέρεφτο διὰ δημοσίας δαπάνης· 6) ἐν πολέμῳ ἐμάχετο πλησίον τοῦ βασιλέως καὶ 7) ἐξυμνεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρίστων ποιητῶν.

Δεύτεροι κατὰ τὴν ἀξίαν ἦσαν ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀγῶνες. Τὰ Πύ-

θια, καθιδρυθέντα ὑπὸ Εύρυλόχου τοῦ Θετταλοῦ, συγχρόνου τοῦ Ἰφίτου, καὶ ἀνανεωθέντα ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ φονεύσαντος τὸν Πύθωνα, δράχοντα, ἐπανηγυρίζοντο ἐν τῷ Κρισαίῳ πεδίῳ παρὰ τοὺς Δελφούς, τὸ πρῶτον μὲν κατὰ ἐννεαετηρίδα, ἔπειτα δὲ κατὰ πέμπτον ἔτος, ὅπερ συνέπιπτε μὲ τὸ τρίτον ἑκάστης Ὀλυμπιάδος. Οἱ ἀγῶνες ἐνταῦθα ἦσαν ἐξ ἀρχῆς ποιητικοὶ καὶ μουσικοὶ (αὐλός καὶ αὐλωδία), εἰς οὓς ἔπειτα προσετέθη καὶ τὸ πένταθλον. 'Ο νικῶν ἐλάμβανε δαφνῆς στέφανον, προεδρεύοντων καὶ δικαζόντων τῶν Ἀμφικτυόνων. Τὰ Νέμεα, ἀνανεωθέντα πρὸς τιμὴν τοῦ Διός παρὰ τῶν ἐπὶ Θήbaiς, προϊσταμένου τοῦ Ἀδράστου, ἢ κατ' ἄλλους ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους πρὸς ἀνάμνησιν τῆς κατὰ τοῦ Νεμαίου λέοντος νίκης του, ἐτελοῦντο κατὰ πᾶν δεύτερον καὶ τέταρτον Ὀλυμπιακὸν ἔτος, παρὰ τὴν Νεμέαν, χωρίον τῆς Ἀργολίδος μεταξὺ Κλεωνῶν καὶ Φλιοῦντος. Τὴν ἐπιστασίαν δὲ τούτων εἶχον κοινῶς ἡ Κόρινθος, τὸ "Αργος καὶ αἱ Κλεωναί" τὸ δὲ βραβεῖον ἦτο ἐνταῦθα κισσοῦ ἢ σελίνου χλωροῦ στέφανος. Τὰ "Ισθμια, συσταθέντα, ως λέγεται, τὸ πρῶτον ὑπὸ Σισύφου εἰς μνήμην τοῦ ἀνεψιοῦ του Μελικέρτου ἢ Παλαίμυνος, ἀνανεωθέντα δ' ἔπειτα ὑπὸ Θησέως καὶ ἀφιερώθεντα τῷ Ποσειδῶνι, ἐτελοῦντο ἐπὶ τοῦ Ισθμοῦ τῆς Κορίνθου (ὅπου οὗτος ἀρχεται μετὰ τὰς Σκειρωνίδας Πέτρας) κατὰ πᾶν πρῶτον καὶ τρίτον Ὀλυμπιακὸν ἔτος, κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τῶν Κορινθίων, ὑστερόν δὲ τῶν Σικουωνίων. Οἱ ἀριστεύοντες ἐλάμβανον ἐνταῦθα πίτυος ἢ κισσοῦ στέφανον.

A. Πολυζωΐδης.

14. Σωκράτης.

'Ο Σωκράτης ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ ἔτος 469 π.χ. ὑπῆρξε δὲ κατὰ τὸν χρησμὸν ὁ σοφώτατος τῶν Ἑλλήνων. 'Ο πατήρ αὐτοῦ ἦτο ἀγαλματοποὺς καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἄδιος κατὰ τὴν νεότητά του μετῆλθεν ἐπὶ τινὰ καιρὸν τὴν τέχνην ταύτην, βαθμηδὸν ὅμως

καὶ κατ' ὄλιγον ἐπεδόθη εἰς μελέτας ὑψηλάς, τοὺς καρποὺς τῶν δόποιών ηὐχαριστεῖτο νὰ μεταδίδῃ εἰς τοὺς νέους, ἵνα ὁδηγῇ αὐτοὺς εἰς τὸ ἀγαθόν. "Εἶη δὲ ὁ σοφὸς αὐτὸς ἀνθρωπὸς λιτότατα. διότι ἔτρωγε τὰ ἀπλούστατα καὶ συνηθέστατα τῶν ἐδεσμάτων, ἔφερεν ἐνδύματα ἐκ κοινοῦ ὑφάσματος, περιεπάτει πάντοτε ἀνυπόδηπος καὶ ἡδύνατο καὶ αὐτὴν τὴν ἀγρυπνίαν εὔκόλως νὰ ὑποφέρῃ. 'Ο Θεός, ἔλεγε συχνὰ δὲ Σωκράτης, δὲν ἔχει κάκιμαν ἀνάγκην· ἐπομένως, ὅσον ὀλιγωτέρας ἀνάγκας ἔχει ὁ ἀνθρωπὸς, τόσον περιτσότερον πλησιάζει πρὸς τὸν Θεόν. Τοιαῦτα δὲ πρεσβεύων ὁ Σωκράτης, ὅχι μόνον ἀπέφευγε τὴν πολυτέλειαν καὶ τὰς διασκεδάσεις, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἀπολύτων ἀναγκαίων πολλάκις ἐστερεῖτο ἔκουσίως καὶ εἰς κόπους πολλοὺς ὑπεβάλλετο, ἵνα ἀσκῆ τὸν ἔαυτόν του εἰς τὴν ἔγκρατειαν. Μίαν ἡμέραν παρεπονεῖτο πρὸς αὐτὸν εἰς φίλος του, ὅτι ἦτο πολὺ κουρασμένος, διότι εἰχε κάκη πεζός μακρινὴν τινα πορείαν. Μετ' αὐτοῦ δὲ Σωκράτης συνῆψε κατὰ τὴν συνήθειαν του τὸν ἀκόλουθον διαλόγον. 'Ο δούλος σου ἡδυνήθη νὰ σὲ ἀκολουθήσῃ; —Βέβαια.—"Ἐφερεν οὕτος τίποτε μεθ' ἔαυτοῦ; —"Ἐν δέμα πολὺ μεγάλον. —Θὰ εἰσαι λοιπὸν πολὺ κουρασμένος.—"Οχι! ἔστειλα μᾶλιστα αὐτὸν ἀμέσως εἰς ἄλλην ἐφασίαν.—Λοιπὸν, εἶπεν ἐν τέλει ὁ Σωκράτης, σὺ μὲν ἔχεις ἀπέναντι τοῦ δούλου σου πλεονεκτήματα, τὰ ὄποια, ὄφελεις εἰς τὴν τύχην, αὐτὸς δὲ ἔχει ἀπέναντι σου πλεονεκτήματα, διόποια ὄφείλει εἰς τὴν φύσιν.

'Ο χαρακτὴρ τοῦ Σωκράτους ἦτο εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν πρᾶξος καὶ ἥρεμος. "Ολας δὲ διάφορος ἦτο δυστυχῶς ὁ χαρακτὴρ τῆς συζύγου του Εανθίππης, ἥτις ἦτο γυνὴ θυμώδης καὶ εὐερέθιστος, τὸν δὲ ἀσυλλόγιστον θυμόν της ἐδείκνυε πολλάκις καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ συζύγου της. Μίαν ἡμέραν ἢνευ αἰτίας ὥστε ζεν αὐτὸν σκαιώς. 'Ο Σωκράτης κατὰ τὴν συνήθειάν του ἔμενεν ἀπαθής. Τοῦτο παρῳργισεν ἔτι μᾶλλον τὴν σύζυγόν του, ἥτις ἥρχισε νὰ φωνάζῃ πλέον δυνατὰ καὶ νὰ διπλασιάζῃ τὰς ὥστεις. 'Ο Σωκράτης διὰ νὰ παύσῃ ἡ δυσάρετος αὐτὴ σκηνὴ ἐσηκώθη ἡσύχως, διὰ νὰ ἔξελθῃ ἐκ τῆς οἰκίας. Μανιιώδης ἐκ τῆς ὁδγῆς ἡ Εανθίππη

θηραπειας τότε ἐν δοχείον πλήρες ὑδάτος και ἀπὸ τὸ παράθυρον ἔρ-
ριψεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ἔξερχομένου συζύγου. 'Ο Σωκράτης ἐδέχθη
και τοῦτο ἡσύχως και εἶπε μόνον· «τὸ περιέμενον μετὰ τὰς βρον-
τὰς και τὰς ἀστραπὰς ἔρχεται συνήθως ἡ βροχή».

Μίαν ἄλλην ἡμέραν ὁ Σωκράτης ἔχαιρετισε πλούσιόν τινα
Ἀθηναῖον, τὸν ὅποιον συνήντησε καθ' ὅδόν· οὗτος δμωας δὲν ἀπέ-
δωκε τὸν χαιρετισμόν, ἀλλὰ διῆλθε πρὸ αὐτοῦ ὑπερηφάνως. Οἱ
φίλοι του ἡγανάκτησαν διὰ τὴν ἀπρεπή ταύτην διαγωγὴν τοῦ
πλουσίου, ἀλλ' ὁ Σωκράτης εἶπεν εἰς αὐτοὺς ἡσύχως· « διατί
ἀγανακτεῖτε τόσον; ἐὰν ἐβλέπετε καθ' ὅδόν κανένας ἀνθρώπον
ἀσχημότερον ἀπὸ ἐμέ, δὲν θὰ σᾶς ἔκαμνε κάμμιαν ἐντύπωσιν, τί
σᾶς πειράζει λοιπὸν, ἢν οὔτος εἴνε ὀλιγώτερον εὐπρεπῆς ἀπὸ ἐμέ;

'Ως ἡτο ἐπόμενον, ὁ Σωκράτης διὰ τῆς ἕξοχου αὐτοῦ σοφίας
και τῆς ἐγνωσμένης ἀρετῆς διήγειρε τὸν φθόνον και τὸ μῆσος πολ-
λῶν διεφθαρμένων συμπολιτῶν του, τῶν ὅποιων τὴν ἀνηθυκότητα
πανταχοῦ διὰ τοῦ λόγου ἔκαυτηρίαζεν. Οὕτοι λοιπὸν ἐσυκοφάν-
τησαν και δημοσίᾳ ἔκατηγόρησαν αὐτόν, ὅτι δὲν πιστεύει τοὺς
θεοὺς τῆς πόλεως και διὰ τῆς διδασκαλίας του διαφθείρει τοὺς
νέους· διὰ τῆς κατηγορίας δὲ ταύτης ἐπέτυχον νὰ καταδικασθῇ
ὁ Σωκράτης κατὰ τὸ ἔτος 399 π.Χ: Καὶ τὴν καταδίκην του ταύ-
την ὁ Σωκράτης ἤκουσε μὲν ἡρεμίαν και χωρὶς γὰρ ἐκφράσης κανέναν
παράπονον διὰ τὴν ἀδικίαν, ἡτις εἰς αὐτὸν ἐγένετο, ἀτάραχος
δὲ περιέμενεν ἐν τῇ φυλακῇ τὸν θάνατον, συνδιαλεγόμενος μέχρι
τῆς τελευταίας στιγμῆς μετὰ τῶν μαθητῶν του περὶ ὑψηλῶν
ζητημάτων και ἴδιως περὶ τῶν καθηκόντων, ἀτινα ἔχει ὁ ἀνθρω-
πος πρὸς τὴν πατρίδα του, και ὅταν ἀκόμη ἥθελεν ἵσως ἀδικηθῆ-
ναι π' αὐτῆς.

Οι μαθηταὶ τοῦ Σωκράτους ἡγανάκτησαν διὰ τὴν ἀδικον κα-
ταδίκην τοῦ διδασκάλου των. 'Ιδιαιτέρως δὲ ἐλυπήθη δι' αὐτὸν
ὅ ἀγαθὸς Κρίτων, ὁ πιστὸς τοῦ Σωκράτους μαθητής, ὅστις διὰ
παντὸς τρόπου προσεπάθησε νὰ σώσῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ θανάτου,
μὴ δυνάμενος δὲ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο κατ' ἄλλον τρόπον, ἐσκέφθη
νὰ διεκολύνῃ αὐτὸν νὰ δραπετεύσῃ ἀπὸ τοῦ δεσμωτηρίου. 'Αφοῦ

δὲ Ἐπαρεσκεύασε τὰ πάντα καταλλήλως, ἥλθεν δὲ εἰς τὸ δεσμωτήριον τὴν προηγουμένην τῆς ἔκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς λίαν πρωὶ καὶ παρεκίνει τὸν Σωκράτην νὰ δραπετεύσῃ.⁷ Άλλ' ὁ χρηστός ἀνήρ ἀπέρριψε τὴν πρότασιν ταύτην διὰ τῶν ἐξῆς ωραίων λόγων.

— Ἀδύνατον, ἀγαπητὲ Κρίτων, ἀδύνατον, νὰ ἀκολουθήσω τὴν συμβουλήν σου καὶ νὰ παραβῶ τοὺς νόμους τῆς πατρίδος. Ἐὰν ἔκαμψον τοῦτο, ἡ πατρὶς θὰ εἶχε δίκαια παράπονα ἐναντίον μου καὶ θὰ μοι ἔλεγε· «ποῦ εἶνε λοιπὸν ἡ ἡθικὴ σου, ὦ Σώκρατες, τὴν ὅποιαν καθ' ὅλον τὸν βίον σου ἐδίδασκες; νομίζεις, ὅτι ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ἡθικὸν ἀνθρώπουν νὰ παραβαίνῃ χάριν τοῦ συμφέροντός του τοὺς νόμους τῆς πατρίδος του ἢ ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ πατρὶς καὶ νὰ εὐδαιμονῇ, ἀν ἔκαστος πολίτης ἀθετῇ τοὺς νόμους αὐτῆς; Καὶ ἀν θεωρῆς ἀδίκου τὴν θανατικὴν ποινήν, ἡτις εἰς σὲ ἐπειδήθη, πάλιν δὲν εἶχες δικαιώματα νὰ ζητήσῃς νὰ ἀποφύγῃς αὐτήν, ἀφοῦ ἐδίκασθης κατὰ τοὺς νόμους τῆς πατρίδος σου. Μήπως, ἐὰν εἶχες κάνειν παράπονον κατὰ τῶν γονέων σου, ἡθελεις ἀποφασίσῃ ποτὲ νὰ ὑβρίσῃς αὐτοὺς καὶ νὰ δειχθῆς ἀγνώμων; μήπως εἰς τὴν πατρίδα σου δὲν ὄφείλεις περισσότερα ἐκείνων, τὰ δόπια ὄφείλεις εἰς τοὺς γονεῖς σου; μήπως τέλος εἴσαι τόσον ἀγνότος, ὥστε νὰ ἀγνοῇς, ὅτι, διὰ τοὺς φρονίμους τούλαχιστον ἀνθρώπους, καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ ἀπὸ τὴν μητέρα καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς προγόνους ἡ πατρὶς εἶνε ἀνωτέρα καὶ σεβόστερα καὶ ἀγιωτέρα; Τί θὰ ἥδυνάμην νὰ ἀπαντήσω, ἀγαπητέ μοι Κρίτων, εἰς τὰ παράπονα ταῦτα τῆς πατρίδος μου καὶ πᾶς εἶνε δυνατὸν ἐπομένως, παραβαίνων τοὺς νόμους αὐτῆς, νὰ ἀκολουθήσω τὴν συμβουλήν σου καὶ νὰ φύγω ἀπὸ τὴν φυλακὴν;

Τολμεῖς δέ τοι τέλους ἡ ἡμέρα τῆς θανατικῆς ἔκτελέσεως· ἀπὸ πρωΐας συνέρρευσαν εἰς τὸ δεσμωτήριον περίλυποι οἱ μαθηταὶ του, ἵνα ἀποχαιρετέσσι τὸν ἀγαθὸν διδάσκαλον· ὁ Σωκράτης ἐν τῇ συναισθήσει τῆς ἀθωτότητος του διετήρησε τὴν ψυχὴν γαλήνην μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς καὶ μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τοῦ βίου του ἐξηκολούθησε νὰ διδάσκῃ τοὺς μαθητάς του καὶ νὰ

παραγγέλλῃ εἰς αὐτοὺς νὰ ζήσωσιν ἐναρέτως, διότι ἡ ἀρετὴ καὶ μόνον ἡ ἀρετή, δύναται νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον εὔτυχην." Οτε δὲ προσεφέρθη εἰς αὐτὸν τὸ κῶνειον, ἔλαβε μόνος τὸ ποτήριον καὶ ἀτάραχος ἔπιε τὸ τρομερὸν δηλητήριον δώσας, οὕτως εἰς τοὺς συγχρόνους του καὶ τοὺς μεταγενεστέρους λαμπρὸν παράδειγμα ὑψίστης ἀρετῆς, θερμῆς φιλοπατρίας καὶ τυφλῆς ὑπακοῆς εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος.

15. Ο Σωκράτης καὶ ὁ φίλος του Ἀρίσταρχος.

"Ο Σωκράτης συνήντησε μίαν φορὰν καθ' ὁδὸν τὸν φίλον του Ἀρίσταρχον, ὅστις ἤθελε περίλυπος καὶ σκεπτικός.

— Τί ἔχεις, Ἀρίσταρχε, εἶπεν εἰς αὐτὸν ὁ Σωκράτης, καὶ εἶσαι τόσον σκυθρωπός;

— Γνωρίζεις, ὁ Σώκρατες, ὅτι ὁ πατέρας μου ἀπέθανε καὶ μὲ ἀφῆκεν ὄρφανὸν, ἐνῷ ἡ περιουσία μας εἶναι ἀναξία λόγου. "Εχω δὲ νὰ συντηρήσω τὴν μητέρα μου καὶ ἐπτὰ ἀδελφάς, ἐκ τῆς ἐργασίας μου δὲν κερδίζω ἀρκετά, δάνειον δὲ οὐδεὶς διδεῖ εἰς ἔμε· πῶς θέλεις νὰ μὴ εἴμαι σκεπτικός;

— Ομιλεῖς περὶ τῶν ἀδελφῶν σου, ώς νὰ ξέσαν οὗτοι βάρος εἰς σέ. Εγὼ ἐνόμιζον, ὅτι εἶναι εὐτύχημα νὰ ἔχῃ κἀνεὶς ὅχι μόνον ἀδελφούς, ἀλλὰ καὶ ἀδελφάς.

— Διόλου δὲν θεωρῶ, ὁ Σώκρατες, τὰς ἀδελφάς μου βάρος. Μετεῖν δὲ βέβαιος, ὅτι καὶ τὰς ἀδελφάς μου ἀγαπῶ πολὺ καὶ τὴν μητέρα μου σέβομαι. Ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦτο στενοχωροῦμαι, βλέπων, ὅτι δὲν ἐπαρκῶ οὔτε νὰ θρέψω οὔτε νὰ ἐνδύσω τὴν οἰκογένειάν μου.

— Καὶ ποίας ἐργασίας κάμνουσιν, Ἀρίσταρχε, αἱ ἀδελφαὶ σου;

— Τὰς συνήθεις ἐργασίας τῶν κυρασίων, ἀπὸ τὰς ὅποιας οὐδεμία σχεδὸν προκύπτει ὠφέλεια· γνωρίζουσι νὰ φάπτωσι καὶ νὰ κεντῶσιν, ἡ μία ἐξ αὐτῶν ὑφαίνει μετὰ μεγάλης τέχνης καὶ μία ἀλληλεγγράφος.

— Τότε λοιπόν, Ἀρίσταρχε, δὲν εἶσαι ὅσον νομίζεις πτωχός.

Τούναντίον βλέπω, ὅτι ἔχεις εἰς τὴν οἰκίαν σου θησαυρὸν κεκρυμμένον καὶ προσποιεῖσαι, ὅτι ἀγνοεῖς αὐτόν. Ή μελαγχολία σου μοι φαίνεται τώρας ὅλως ἀδικαιολόγητος.

— Ἐὰν δὲν ἐγγάριζον τὴν ἀγαθότητα τῆς καρδίας σου, θὰ ἐπίστευον, ὅτι μὲ περιπαίζεις διὰ τὴν δυστυχίαν μου. "Ἐχω ἐγώ θησαυρὸν κεκρυμμένον, τὸν ὄποιον ἀγνοῶ; Εἴμαι λοιπὸν πλούσιος καὶ ἐγώ νομίζω, ὅτι εἶμαι πτωχός; Καὶ ποῦ εἶναι, σὲ παρακαλῶ, ὁ κεκρυμμένος αὐτὸς θησαυρός, τὸν ὄποιον ἐγώ δὲν γνωρίζω;

— Μὴ βιαζέσαι, νέες μου, καὶ θὰ πεισθῆς εὔκόλως, ὅτι εἶσαι πλούσιος, ἀν τούλαχιστον παραδέχησαι, ὅτι πλούσιος εἶναι ὁ ἔχων τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν του.

— Είμαι σχεδὸν σύμφωνος εἰς τοῦτο, προσθέτω μόνον, ὅτι, διὰ νὰ θεωρηθῇ κάνεις πλούσιος, πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ μικρὸν περίσσευμα, διὰ νὰ δύναται νὰ βοηθῇ καὶ τοὺς ἄλλους.

— Δέχομαι εὐχαρίστως τὴν συμπλήρωσίν σου καὶ σὲ ἐπανῶ μαλιστα δι' αὐτήν. Ἐγώ δὲν ἔκαμψα λόγον περὶ τούτου, διότι νομίζω, ὅτι διὰ τὸν ἀγαθὸν ἀνθρώπων μίας ἀπὸ τὰς πρώτας ἀνάγκας εἶναι καὶ ἡ ἐπιθυμία νὰ βοηθῇ τοὺς πάσχοντας.

— Αλλὰ ποῦ εἶναι, σεβαστὲ διδάσκαλε, τέλος πάντων ὁ θησαυρός μου; Είμαι ἀνυπόμονος νὰ μάθω αὐτόν.

— Θὰ σοι δεῖξω, Ἀρίσταρχε, ἀμέσως τὸν θησαυρὸν σου. Ἄγορασε ὑφασμα, ἔστω καὶ μὲ πίστωσιν, ἀν δὲν ἔχῃς χρήματα, καὶ δός αὐτὸν εἰς τὰς ἀδελφάς σου, αἱ ὄποιαι γνωρίζουσι καλλίτερον νὰ ράπτωσι, μὲ τὴν παραγγελίαν νὰ κατασκευάσωσι χιτῶνα ἢ ἀλλο τι ἔνδυμα. Αἱ ἀδελφαὶ σου αἱ γνωρίζουσαι καλὸν κέντημα ἀς κεντήσωσιν ἐνδύματα ἢ ἐπιπλα. Εἰς τὴν ἀδελφήν σου, ἡ ὄποια εἶνε ἐπιτηδεία υφάντρια, ἀγόρασε νῆμα διὰ νὰ ὑφαίνῃ. "Αλλη ἀς ἀντιγράφη χάριν τῶν μυθητῶν τῶν σχολείων τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου καὶ ἀλλη ἀς κάμη ἀλλην ἐργασίαν. Δὲν νομίζεις, ὁ Ἀρίσταρχε, ὅτι ἔξ ὅλων τῶν ἐργασιῶν τούτων δύνασθε καὶ τὰς ἀνάγκας σας ἐπαρκῶς νὰ θεραπεύητε καὶ ἀλλους νὰ βοηθήτε καὶ μικράς τινας οἰκονομίας προσέτι νὰ ἔχητε;

— Ναί, ὁ Σώκρατες, ἀλλὰ τί θὰ εἴπῃ ὁ κόσμος διὰ τοῦτο;

δὲν εἶνε ἐντροπὴ δι' ἐμὲ νὰ ἐργάζωνται αἱ ἀδελφαὶ μου, διὰ νὰ τρέφωνται;

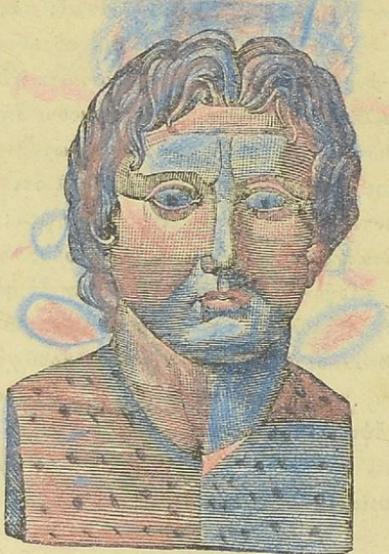
— Διόλου δὲν εἶνε ἐντροπή. Οἱ μὲν φρόνιμοι ἀνθρώποι θὰ ἔπαι-
νέσωσι μᾶλιστα τὰς ἀδελφάς σου, διὰ δὲ τὰς φλυαρίας τῶν ἀνοή-
των ἀνθρώπων δὲν πρέπει νὰ φροντίζωμεν. Καὶ διατί, Ἀρίσταρχε,
εἶνε ἐντροπὴ νὰ ἐργάζωνται αἱ ἀδελφαὶ σου, ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ οἱ
θεοὶ ἐργάζονται; Λησμονεῖς, ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ, τοῦ Διὸς ἡ θυγάτηρ,
λέγεται καὶ Ἐργάνη καὶ ὅτι ὁ Ἡφαίστος ἐργάζεται ὅλην τὴν ἡμέ-
ραν εἰς τὸ ἐργαστήριόν του μὲ τὴν σφύραν εἰς τὰς χεῖρας; Διατί
εἶνε ἐντροπὴ νὰ ἐργάζονται τις, ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς ἐρ-
γάζονται; Δὲν ἀνέγνωσες εἰς τὸν Ὁμηρον, ὅτι ἡ Ναυσικά, ἡ θυ-
γάτηρ τοῦ βασιλέως τῶν Φαιάκων Ἀλκινόου, ἔπλυνε τὰ φορέ-
ματα τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν της; Δὲν γνωρίζεις, ὅτι ὁ Ὁδυσ-
σεὺς κατεσκεύασε μόνος τὸ πλοιάριόν του καὶ ὅτι οἱ βασιλεῖς τῆς
Περσίας ἔξερχονται καθ' ἑκάστην εἰς τὸ κυνήγιον; λησμονεῖς, τέ-
κνον μου Ἀρίσταρχε, τοὺς ὥραίους καὶ σοφοὺς λόγους τοῦ ποιη-
τοῦ Ἡσιόδου: «ἔργον οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δὲ τόνειδος».

‘Ο ‘Αρίσταρχος ἡκολούθησε τὴν συμβούλην τοῦ Σωκράτους καὶ
δὲν μετενόησε βεβίας διὰ τοῦτο. Ἐντὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστή-
ματος καὶ αὐτῆς καὶ ἡ οἰκογένειά του ἀπηλλάγησκεν τῶν στενο-
χωριῶν καὶ ἡ ὄψις τῆς οἰκίας των ἐντελῶς μετεβλήθη. Ἡ ἐργα-
σία ἀπεμάκρυνεν ἀπ’ αὐτῆς τὴν ἔνδειαν καὶ τὴν μελαγχολίαν καὶ
ἔφερε τὴν εὔπορίαν καὶ τὴν φαιδρότητα.

16. Ἀλέξανδρος

‘Αλέξανδρος ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου
ἐχρεώστει τὴν μάρφωσίν του εἰς τὸν ἐκ Σταγείρων τῆς Μακεδο-
νίας διάσημον φιλόσοφον Ἀριστοτέλην. Ἀπὸ τῆς παιδικῆς του
ἡλικίας ἐδείκνυε κλίσιν πρὸς τὰ μεγάλα ἔργα καὶ δὲν ἀπέκρυπτε
τοὺς φιλοδόξους αὐτοῦ σκοπούς. Οσάκις δὲ ἐμάνθανε νέον τι κα-
τόρθωμα τοῦ πατέρος του, ἔλεγε μετά τινος λύπης: «’Αλλοίμονον!
ὅ πατήρ μου δὲν θὰ ἀφήσῃ τίποτε νὰ πράξω καὶ ἔγώ.»

Εἰς τὸν πατέρα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔχαρισαν μίκην φορὰν ἀτίθασ-
σον ἵππον, ὅστις ἐκαλεῖτο Βουκέφαλος. Οἱ καλλίτεροι ἵππεῖς
ἡθέλησαν νὰ δείξωσιν ἐπ' αὐτοῦ τὴν τέχνην τῶν, ἀλλ' οὐδεὶς ἡδυ-
νήθη νὰ ἀναβῇ αὐτόν. Ὁ Ἀλέξανδρος διὰ πολλῶν παρακλήσεων
ἔκαθεν ἀπὸ τὸν πατέρα του τὴν ἀδειαν νὰ δοκιμάσῃ καὶ αὐτὸς γὰ-
τὸν ἵππον τὸν Βουκέφαλον. Τότε δὲ ἀρπάσας τὸν χαλινὸν, ἔστρεψε
τὸν ἵππον πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἡλίου, ἐπειδὴ εἶχε παρατηρήση, ὅτι
τὸ ζῷον ἐφοβεῖτο τὴν σκιάν του, ἐθώπευσε κατόπιν ὄλιγον τὴν κε-

*Ο Μέγας Ἀλέξανδρος

φαλῆν του καὶ ἐπήδησε μετὰ ταχύτητος ἀστραπῆς ἐπὶ τῶν γω-
τῶν του. Ὁ ἵππος ἀπεμακρύνθη ἐκεῖθεν μετὰ τοῦ ἀναβάτου μετὰ
τοσαύτης ταχύτητος, ὥστε ὁ πατὴρ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἤρχισε νὰ
ἀνησυχῇ διὰ τὴν ζωήν του, ἀλλὰ μετ' ὄλιγον ὁ Ἀλέξανδρος ἐπα-
νῆλθε θριαμβευτικῶς ἐπὶ τοῦ κανονικῶς πλέον καλπάζοντος Βου-
κέφαλου· τότε δὲ πάντες μὲν οἱ ἄλλοι ἔξεφραζον τὸν θαυμασμόν
των, ὁ δὲ Φίλιππος εἶπε πρὸς αὐτόν:

— Ζήτησε, υἱέ μου, ἄλλο βασίλειον· ἡ Μακεδονία εἶνε διὰ σὲ πολὺ μικρός.

Οὐ οὐδέποτε τοῦτο μόλις εἰκοσαετής, ὅτε ἔχασε τὸν πατέρα του καὶ ἀνέβη τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας. Οὐ ποτέξας κατὰ πρῶτον τὴν Ἑλλάδα, ἐδείχθη θαυμαστὴς καὶ πρόστατης τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Ἐν Κορίνθῳ δὲ νικητὴς βασιλεὺς ἐπεσκεφθη τὸν πτωχὸν φιλόσοφον Διογένην· ἐν Θήβαις, ὅτε ἡ πόλις ἐλεητήθη καὶ κατεσκάψῃ ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τους διέταξε νὰ μὴ θίξωσι τοὺς ναοὺς τῆς πόλεως καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ ποιητοῦ Πινδάρου· εἰς δὲ τὰς Ἀθήνας κατέδειξε τὸν σεβασμόν, διὸ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἐνδόξου πόλεως εἰς αὐτὸν ἐνέπνευσε καὶ δι' ἄλλων μὲν πολλῶν ἐνδείξεων, ἴδιᾳ δὲ διὰ τῆς ἐντολῆς, ἢν εἰς αὐτοὺς ἀνέθεσε κατὰ τὴν ἀναχώρησιν του εἰς τὴν Ἀσίαν, νὰ φροντίζωσι περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος.

Ἐκ τῆς Εύρωπης μετέβη εἰς τὴν Ἀσίαν διὰ τοῦ Ἑλλησπόνδου, ἵνα ὑποδουλώσῃ τὸ Κράτος τῶν Περσῶν, μετὰ τῶν ὁποίων συνηντήθη κατὰ πρῶτον ἐν τῷ Γρανικῷ ποταμῷ. Τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ τούτου οἱ στρατηγοὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐθεώρησαν λίαν ἐπικίνδυνον, ἀλλ' ὁ τολμηρὸς νεανίας εἰσῆλθε πρῶτος εἰς τὸν ποταμόν, οἱ δὲ Μακεδόνες ἡχολούθησαν αὐτὸν καὶ ἡ διάβασις εἰς τὴν ἀπέναντι ὅχθην παρὰ τὰς προρρήσεις τῶν στρατηγῶν ἐγένετο κατ' εὐχήν. Ἀμέσως δὲ ἥρχισεν ἡ μάχη, καθ' ἣν ὁ Ἀλεξάνδρος ἔξετέθη πολὺ καὶ ἐκινδύνευσε νὰ πληρώσῃ διὰ τῆς ζωῆς του τὴν τόλμην του, διότι οἱ Πέρσαι ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἔκτυπησαν μὲ τὰ ἔιρη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς οὕτως, ὥστε ἡ περικεφαλαία του ἐθραύσθη, εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶχεν ὑψώση τὸν βραχίονα, ἵνα διὰ νέου κτυπήματος τοῦ σχίση γέτο κρανίον. Κατὰ τὴν κρίσιμον ὅμως αὐτὴν στιγμὴν ἐρρέφθη εἰς τὸ μέσον ὁ στρατηγὸς Κλεῖτος καὶ δι' ἐνὸς ἰσχυροῦ κτυπήματος ἀπέκοψεν ἐντελῶς τὸν βραχίονα τοῦ Πέρσου, οὕτω δὲ ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως του. Τόδιον ἀποτέλεσμα τῆς μάχης ταύτης ἀπέβη ὑπὲρ τοῦ Ἀλεξάνδρου, διστις ἡδυνήθη οὕτως εὐχερῶς νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Φθάσας δὲ εἰς τὸν ποταμὸν Κύδονον ἐν ἡμέρᾳ λίαν θερμῇ κεκαλυμμένος ὑπὸ ἰδρῶ-

τος καὶ κόνεως, ἀπεφάσισε νὰ λουσθῇ εἰς τὰ διαυγῆ ὕδατα αὐτοῦ. 'Αλλ' ἔκ τοῦ λουτροῦ τούτου ἡσθένησε τόσον σοθαρῶς, ώστε οἱ ιατροὶ ἀπέβαλον πᾶσαν ἐλπίδα περὶ τῆς σωτηρίας του. Καὶ ὅμως ἡ σωτηρία τοῦ Ἀλεξανδρου ἦτο εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν ἀναγκαῖα, διότι ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Δαρεῖος ὁ Κοδομανὸς ἤρχετο μετὰ μεγάλου στρατοῦ ἐναντίον τῶν Μακεδόνων. Τότε ὁ πιστὸς ἴατρός του Φίλιππος ἀπεφάσισε νὰ μεταχειρισθῇ πρὸς θεραπείαν τοῦ ἀσθενοῦς φάρμακον τι λίσαν δραστήριον. Ἐνῷ δὲ οὗτος παρεσκεύαζε τὸ φάρμακον τοῦτο, ὁ Ἀλεξανδρος ἔλαβεν ἐπιστολὴν τοῦ πιστοῦ αὐτοῦ στρατηγοῦ Παρμενίωνος, ἔχουσαν οὕτως:

«Ἀλεξανδρε, ἐάν καὶ ζωὴ σοὶ εἴνε ἀγαπητή, μὴ ἐμπιστεύεσαι τὸν Φίλιππον, ὅστις ἐπληρώθη ἀπὸ τὸν Δαρεῖον νὰ σὲ δηλητηριάσῃ». «Ο'Αλεξανδρος ἔθεσε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν του, ὅτε δὲ μετ' ὅλιγον ἐπαρουσιάσθη ὁ Φίλιππος καὶ τῷ πρισέφερε τὸ ποτήριον, ἔλαβε διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς αὐτὸ καὶ ἔξεκένωσε τὸ εἰς αὐτὸ περιεχόμενον φάρμακον, διὰ δὲ τῆς ἄλλης ἐνεχείρισεν εἰς τὸν ιατρόν του τὴν ἐπιστολὴν. Ο Φίλιππος, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἦγανάκτησε διὰ τὴν συκοφαντίαν ταύτην πολύ, ἀλλ' ὁ Ἀλεξανδρος καθησύχασεν αὐτὸν, εἰπών «ἡ ἔκβασις θὰ σὲ δικαιολογήσῃ». Καὶ πραγματικῶς ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ βασιλέως ἡμείφθη διὰ ταχείας ἀναρρώσεως, διότι μετὰ τρεῖς ἡμέρας εὑρίσκετο ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐνθουσιωδῶς ἐπευφημούντος αὐτὸν στρατοῦ. Ἐν τοσούτῳ δὲ Δαρεῖος ὁ Κοδομανὸς κατέβαινεν ἀπὸ τῆς Βαθυλόνος μετὰ ἡμίσεως ἔκατον μυρίου πεζῶν καὶ ἵππων. Οἱ δύο στρατοὶ συνητήθησαν εἰς τινα στενὴν πεδιάδα εὐρισκομένην παρὰ τὴν πόλιν Ἰσσὸν (333 π. Χ.), ἐκεῖ δὲ συνεκροτήθη αἱματηρὰ μάχη, καθ' ἣν οἱ Πέρσαι, καίτοι ἀσυγκρίτως περισσότεροι, ἐνικήθησαν κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν Μακεδόνων. Ἡ γενομένη κατὰ τὴν μάχην ταύτην σφαγὴ ὑπῆρξε φρικῶδης, ἀφοῦ μόνον οἱ Πέρσαι ἀφῆκαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης 100,000 νεκρούς. Ο Δαρεῖος ἴδων τὴν καταστροφὴν αὐτὴν τοῦ στρατοῦ του ἐπήδησεν ἐκ τοῦ ἀρματός του καὶ ριφθεὶς ἐπὶ τοῦ ἵππου του ἔφυγε μετὰ ταχύτητος, χωρὶς νὰ σταματήσῃ εἰς κανέναν μέρος ἐπὶ μίσαν ἡμέραν καὶ μίσαν νύκτα. Ἡ

μήτηρ αὐτοῦ, ἡ σύζυγος, δύο θυγατέρες, εἰς οὓς καὶ τὸ ταμεῖόν του, τὸ ὁποῖον περιεῖχε μέγιστον πλοῦτον, περιῆλθον εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν. Ἡ αἰχμαλωτισθεῖσα οἰκογένεια νομίσασα, ὅτι ὁ Δαρεῖος ἐφονεύθη κατὰ τὴν μάχην, ἐξερράγη εἰς δάκρυα καὶ ὀλοφυρμούς, δ' Ἀλέξανδρος ὅμως ἐπαρηγόρησεν αὐτὴν καὶ διεβεβαίωσεν, ὅτι ὁ Δαρεῖος ζῇ εἰσέτι. Ἡ συμπεριφορὰ δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς τοὺς ὑψηλοὺς αἰχμαλώτους ὑπῆρξεν εἰς ἄκρον εὐγενῆς καὶ φιλόφρων, ὡς ἐὰν εἴχεν ἐνώπιόν του οἰκογένειαν φιλικήν, ἢτις ἥλθεν εἰς ἐπίσκεψίν του.

Κατόπιν δὲ νικητὴς ἔξηκολούθησε τὴν πορείαν του, ἀκολουθῶν πάντοτε τὴν παραλίαν κατὰ τὸ μῆκος αὐτῆς, ἐκυρίευσε τὴν Τύρον τὴν ἐπισημοτέραν ἐμπορικὴν πόλιν τοῦ ἀρχαίου κόσμου, κατόπιν τὴν Παλαιστίνην, ἐφθασεν εἰς Αἴγυπτον, ἐκυρίευσεν αὐτὴν καὶ ἤγειρεν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νείλου τὴν πόλιν, ἣν ἀπὸ τοῦ ὀνόματός του ὀνόμασεν Ἀλεξάνδρειαν.

'Εκεῖθεν δὲ Ἀλέξανδρος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἀσίαν, ὃνα ἐπιτεθῆ καὶ πάλιν κατὰ τοῦ Δαρείου καὶ συμπληρώσῃ τὴν ὑποδούλωσιν τοῦ Περσικοῦ Κράτους. Συνήντησε τὸν περσικὸν στρατὸν μεταξὺ τῶν πόλεων Ἄρβηλα· καὶ Γαυγάμηλχ ἐν Ἀσσυρίᾳ, ὅτο δὲ δι στρατὸς οὗτος τόσον πολυάριθμος, ὥστε οἱ στρατηγοί του ἔξεπλάγησαν καὶ συνεθούλευσαν αὐτὸν νὰ προτιμήσῃ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ ἔχθροῦ ἐν ὦρᾳ νυκτός. 'Ο Ἀλέξανδρος ὅμως ἀπήντησεν εἰς αὐτούς: «Ὥχι δὲν θέλω νὰ κλέψω τὴν νίκην!» καὶ ἀφροντίς κατεκλιθή. Τὴν επομένην πρωΐαν ἔξύπνησεν αὐτὸν ὁ στρατηγὸς Παρμενίων καὶ εἶπε: «Κοιμᾶσαι τόσον ἡσύχως, ὡς ἐὰν εἴχες ἥδη νικήση!»

— «Βεβαίως, ἀπήντησεν δὲ Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ ἀντίπαλον ἔχω τὸν Δαρεῖον.» Οἱ Πέρσαι: ἐπολέμησαν ὡς ἀπεγγωμένοι, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τῆς στρατηγικῆς αὐτοῦ τέχνης ἐνίκησεν αὐτούς, οὕτω δὲ ἐγένετο κύριος τοῦ μεγάλου Περσικοῦ Κράτους. 'Ο ἀτυχὴς βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἐτράπη εἰς φυγήν, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος κατεδίωξεν αὐτὸν ἀνενδότως, ἐφθασε δὲ τότε μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς ἕρημον μεγάλην, εἰς τὴν ὄποιαν οὐδὲ σταγγῶν ὕδατος ὑπῆρ-

χεν. Μετὰ πολλὰς δὲ προσπαθείας εἰς στρατιώτης εὔρεν ὄλιγον ὕδωρ, τὸ ὅποτον ἔφερε πρὸς τὸν Ἀλεξανδρὸν ἐντὸς τῆς περικεφαλαίας του. Ὁ βασιλεὺς ὅμως γνωρίζων, ὅτι πάντες οἱ στρατιώται ὑπέφερον δεινῶς ὑπὸ τῆς δίψης, ἔχυσε τὸ ὕδωρ εἰς τὴν γῆν, εἰπών·

— Ἀρμόζει μάνος ἑγώ νὰ πίω;

Οἱ στρατιώται ἰδόντες τὴν αὐταπάρησιν ταύτην τοῦ βασιλέως πλήρεις ἐνθουσιασμοῦ ἀνέκραξαν·

— Ἐμπρὸς ὁδήγησέ μας ὅπου θέλεις, δὲν εἴμεθα κουρασμένοι, δὲν εἴμεθα διψασμένοι, δὲν εἴμεθα θυητοί, ἀφοῦ τοιοῦτος βασιλεὺς ὁδηγεῖ ἡμᾶς!

Οἱ καταδιωκόμενος Δαρεῖος συνελήφθη ἐν τέλει ὑπὸ τοῦ ἰδίου στρατηγοῦ Βήσσου, ὅστις ἐγένετο προδότης, ἵνα περιποιηθῇ τὸν Ἀλεξανδρὸν, καὶ ἀπανθράπως ἐπλήγωσεν αὐτὸν θανασίμως. Οἱ ἵππεις τοῦ Ἀλεξανδροῦ εὔρον αὐτὸν πνέοντα τὰ λοίσθια, εἰς ἐξ αὐτῶν τῷ προσέφερεν ὄλιγον ὕδωρ, τοῦτον δὲ ὁ θυητοὶ βασιλεὺς, ἀνελαβὼν ὄλιγον, ηγχρίστησε διὰ τῶν ἔξης λόγων.

— Φίλε, λυποῦμαι, διάτι δὲν θὰ σοὶ ἀποδώσω ποτὲ τὴν χάριν, εἴμαι ὅμως βεβκιος, ὅτι θὰ σοὶ ἀποδώσῃ αὐτὴν ὁ Ἀλεξανδρος, τὸν ὅποτον εἴθε νὰ ἀνταμείψωσιν οἱ Θεοὶ διὰ τὴν μεγαλοφροσύνην, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν εἰς τὴν μητέρα, τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα μου. Τείνω πρὸς αὐτὸν διὰ σοῦ τὴν δεξιάν μου εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης. Ὁ Μακεδών ἔθλιψε τὴν δεξιὰν τοῦ ἀτυχοῦς βασιλέως, ὅστις ἀμέσως ἔξεπνευσε. Κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἔφθασε καὶ ὁ Ἀλεξανδρος, ὅστις βαθέως συγκινηθεὶς καὶ δυστυχίᾳ τοῦ ἀντιπάλου του ἐκάλυψε διὰ τῆς χλαμύδος τὸν νεκρὸν καὶ διέταξε νὰ ταφῇ μετὰ τιμῶν ἀναλόγων πρὸς τὸ ἀξιωμάτου.

Οἱ Ἀλεξανδρος ἐπὶ κεφαλής τοῦ ἐνθουσιῶντος στρατοῦ του ἔξηκολούθησε τὴν θριαμβευτικὴν πορείαν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν καὶ ἀπὸ χώρας εἰς χώραν. Ὑποτάξας δὲ ὅλοκληρον σχεδὸν τὸ Περσικὸν Κράτος καὶ νυμφευθεὶς δώρισίαν Περσίδα μετέβαλε δυστυχῶς καὶ αὐτὸς βίον ἐνεδύετο δηλ. πολυτελῶς ὡς Πέρσης σατράπης, ἐφέρετο ὑπεροπτικῶς πρὸς τοὺς φίλους καὶ τοὺς στρα-

τατάς καὶ ἀπήτει παρ' αὐτῶν κατὰ τὰ ἀνατολικὰ ἔθυμα νὰ γο-
νωτέωσιν ἐνώπιόν του. Κόλακες εύτελεῖς ἔξεθείαζον εἰς τι συμ-
πάντεον ἐνώπιον τοῦ Ἀλεξανδροῦ τὰς πράξεις αὐτοῦ, αἴτινες, ἐλε-
γον, ὅτι ἐπισκιάζουσι τὰς πράξεις πάντων τῶν ἡρώων τοῦ παρελ-
θόντος. Μόνος δὲ Κλείτος, ὅστις ἐν Γρανικῷ εἶχε σώση τὴν ζωὴν
τοῦ βασιλέως, δὲν συνεργώντες πρὸς τὴν γνώμην ταύτην καὶ
ἰσχυρίσθη, ὅτι αἱ πράξεις τοῦ Φιλίππου, τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀλε-
ξανδροῦ, οἵσαν ἀνάτεραι τῶν πράξεων τοῦ υἱοῦ. Τότε ἡγέρθη ὁ
Ἀλεξανδρος ἐκ τῆς ἔδρας του σκυθρωπὴν ἔχων τὴν ὄψιν καὶ ὄρθαλ-
μούς ἐκφράζοντας τοιαύτην ὄργήν, ὥστε πάντες ἐφοβήθησαν διὰ
τὴν ζωὴν τοῦ Κλείτου καὶ μετὰ σπουδῆς ἐξήγαγον αὐτὸν ἐκ τῆς
αἰθίουσης τοῦ συμποσίου. Μετ' ὅλιγον ὥμως ὁ Κλείτος ἐπανῆλθε
καὶ μετὰ μεγαλειτέρως ἐπιμονῆς ὑπεστήριζε τὸν ισχυρισμόν του.
Τότε πλέον ὁ Ἀλεξανδρος κατέστη μανιωδῆς καὶ ἀρπάσας ἐκ τῆς
χειρὸς ἐνὸς δορυφόρου τὸ δόρυ, ἔπληξε μὲ αὐτὸν ἐκεῖνον, ὅστις
ἐλλάστε τῷ ἕσωσε τὴν ζωὴν, τόσον ἐπιτυχῶς, ὥστε ἀφῆκεν αὐτὸν
ζείνουν. Μόλις ὥμως διέπραξε τὸν αἰματηρὰν ταύτην πρᾶξιν μετε-
γελάθη, ἐπαράχθη, ἐκλαυσε καὶ κλεισθεὶς εἰς τὴν σκηνήν του
ζείενεν ἐπὶ τρεῖς ημέρας καὶ τρεῖς νύκτας ἀσιτος καὶ λυγρυπνος,
περιφέρων ἀδιακόπως τοῦ Κλείτου τὸ ὄνομα. Οἱ στρατιῶται ἀνη-
σύγησαν διὰ τὴν κατάστασιν ταύτην τοῦ βασιλέως καὶ ὀδυρόμε-
νοι ἐλεγον.

—Ποτος θὰ ὀδηγήσῃ ήμᾶς ἐκ τῆς ἐχθρικῆς ταύτης χώρας εἰς
τὴν πατρίδα μας, ἢν ὁ Ἀλεξανδρος θέλει πάθη τι;

Ἡ μεταμέλεια τοῦ Ἀλεξανδροῦ δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ, τα-
χέως δὲ ἐπανῆλθεν εἰς τὸν προηγούμενον αὐτοῦ βίον· διὰ τοῦτο ἡ
πρᾶξις αὐτὸν ἀγάπη τῶν Μακεδόνων ἐμειώθη ἐπαισθητῶς, ἡ πρὸς
αὐτὸν ὑπακοὴ ἐχαλαρώθη καὶ τινα ἀντιπειθαρχικὰ κινήματα ἤρ-
γασσεν νὰ φρίνωνται εἰς τὸ στρατευμα· Ἐν τούτοις δὲ Ἀλέξαν-
δρος ἀδυνήθη νὰ συγκρατήσῃ αὐτὸν καὶ νὰ κυριεύσῃ τὰς Ἰνδίας.
Μηδὲ ἀρκεσθεῖς δὲ εἰς τοῦτο θέλει νὰ προχωρήσῃ μέχρι τοῦ ἀκρού-
του ἀόσμου.

Οἱ στρατιῶται ὥμως ἐγένοντο ἀπειθεῖς ἡρχισκν φανερῶς νὰ στα-

πιάζωσι καὶ δὲν ἥθελον νὰ προχωρήσωσιν οὐδὲ ἐν βῆμα πρὸς τὰ
έμπρός. 'Ο 'Αλεξανδρος προσεπάθησε διὰ παντὸς τρόπου νὰ ἐν-
θαρρύνῃ αὐτούς, ὑποσχόμενος νέας νίκας, ἀλλ' αἱ προσπάθειαι
του ἀπέβησαν μάταιαι. Ἡναγκάσθη ἐπομένως νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ
διῆρεσε πρὸς τοῦτο τὸν στρατόν του εἰς δύο μέρη ἐκ τούτων τὸ
ἐν ἔμελλε νὰ ἐπιστρέψῃ διὰ θυλάσσης ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν ικανοῦ
ναυάρχου, τὸ δὲ ἄλλο ἔμελλεν αὐτὸς ὁ Ἰδίος νὰ ὀδηγήσῃ διὰ ξη-
ρᾶς. Μετὰ πορείαν δὲ μακρὰν πλήρη ἀπεριγράπτων ταλαιπωριῶν
καὶ στερήσεων ἐφθασεν εἰς Βαθύλανα, ἦν ἐσκόπει νὰ καταστήσῃ
πρωτεύουσαν τοῦ ἀπεράντου κράτους του. 'Αλλ' ἐν μέσῳ τῶν με-
γάλων αὐτοῦ σχεδίων κατέλαθεν αὐτὸν κατὰ τὸ ἔτος 323 π. Χ.
καὶ ἐν ἡλικίᾳ 33 ἐτῶν ὅλως ἀπροσδοκήτως ὁ θάνατος. Προσβλη-
θεὶς ὑπὸ δεινοῦ πυρετοῦ, ὅστις ἦτο τὸ πορεῖον τῶν ὑπερβολικῶν
κόπων καὶ τῶν ταλαιπωριῶν, ταχέως ἐπαρουσίασε συμπτώματα
ἐπίφοβα, ἀτινα οὐδεμίων παρετχον πλέον ἐλπίδα σωτηρίας. Οἱ
στρατηγοὶ περίλυποι περιεστοίχιζον αὐτὸν κατὰ τὴν ὕραν τῆς
ἀγωνίας του, ἐν τέλει δὲ ἡρώτησαν αὐτὸν, ποῖον ἀφίνει διάδοχον
«Τὸν ἀριστον», ἀπεκρίθη· καὶ οὕτως ἐξέπνευσεν ὁ ἀληθιῶς μέγχες
οὗτος ἀνήρ, τὸ δὲ ἀπέραντον κράτος, ὅπερ διὰ τόσων ἀγώνων
ίδρυσε διένειμαν, οἱ ἐξέχοντες τῷ στρατηγῷ του.

17. Τεμάχια.

'Ο εὐγενὴς Θηραῖος Θεαγένης ἡγάπα τὴν πατρίδα του καὶ
ώμοιάζε κατὰ τοῦτο πρὸς τὸν Ἐπαμεινῶνδαν, τὸν Πειοπίδαν καὶ
τοὺς λοιποὺς ἀρίστους ἀνδρας, οἵτινες διεκρίθησαν διὰ τὴν θερμὴν
καὶ τῶν φιλοπατρίαν. 'Ο Θεαγένης ὅμως εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ ἀγω-
νισθῇ ἐν Χαιρωνείᾳ, ἐν ἡ ἀπαντες οἱ Ἑλληνες ἐνικήθησαν ὑπὸ
τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίκης Φιλίππου. 'Ἐν τούτοις καὶ κατὰ
τὴν μάχην τάχτην ἡγωνίσθη μετὰ μεγάλης ἀνδρίας, λέγεται δέ,
ὅτι καταδιώκων ἐπιμόνως ἔνος τῶν πολεμίων καὶ ἐρωτηθεὶς ὑπ' αὐ-
τοῦ, ἔως ποῦ τέλος πάντων θὰ τὸν καταδιώκῃ, ἀπήντησε· «μέχρι
Μακεδονίκες».

‘Ο Θεαγένης ἀποθινών ἀφῆκεν ἀδελφήν, ἵτις ἐκαλεῖτο Τιμόκλεια καὶ ἡτοι ἦτο ἀνταξίᾳ τοῦ ὑπερόχου τούτου ἀνδρός, διότι συνεδύαζε μὲ τὴν εὐγένειαν τῆς καταγωγῆς σπουδαῖα φυσικὰ καὶ ἔπικτητα προτερήματα, διὸ τῆς ἀρετῆς δὲ αὐτῆς ἥδυνήθη νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς συμφοράς, αἱ ὅποιαι ἔπληξαν αὐτήν. Διότι, ὅτε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐκυρίευσε τὰς Θήβας καὶ οἱ στρατιῶται αὐτοῦ εἰσερχόμενοι εἰς τὰς οἰκίας τῶν πολιτῶν ἐλεημάτουν αὐτάς, συνέβη νὰ εἰσέλθῃ καὶ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Τιμοκλείας στρατιώτηκός τις χυδαῖος καὶ ἀναιδῆς, ὅστις ἦτο Ἰλαρχος μιᾶς Θρακικῆς Ἦλης καὶ ἦτο μὲν ὅμωνυμος πρὸς τὸν βασιλέα του, δὲν ωμοίαζεν ὅμως πρὸς αὐτὸν καὶ κατὰ τὴν μεγαλοφροσύνην. Οἱ Ιλαρχοὶ οὗτοι μὴ σεβασθεὶς τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν ἀρετὴν τῆς γυναικός, εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ὅποιας αὐθαίρετως εἰσῆλθεν, ἀφοῦ ἔφαγε καλὰ καὶ ἐμέθυσε, ἔζητε ἀπὸ αὐτὴν πότε μὲν δι’ ἀπειλῶν, πότε δὲ δι’ ὑποσχέσεων γάκου νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸν τὰ χρήματα καὶ τὰ κοσμήματα της.

‘Η Τιμόκλεια εἰς τοὺς αὐθαίδεις λόγους τοῦ στρατιωτικοῦ ἀπήντησεν ἀξιοπρεπῶς τὰ ἔπηται·

— Δι’ ἐμὲ θὰ ἦτο καλλίτερον νὰ εἶχον ἀποθάνη πρὸ τῆς παρουσίας νυκτὸς καὶ οὐχὶ νὰ ζῶ καὶ νὰ βλέπω τὰς ἀσχημίας ταύτας, ἀφοῦ ὅμως δυστυχῶς δὲν ἀπέθανον, τὸ δὲ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι νὰ σὲ ἀναγνωρίσω ώς σύζυγον καὶ κηδεμόνα καὶ κύριον, δὲν θὰ σὲ ἀποστερήσω ἔκεινων, τὰ ὅποια εἰς σὲ ἀνήκουσιν.’ Εἶχω βεβαίως καὶ ἐγὼ γυναικεῖα κοσμήματα καὶ ποτήρια ἀργυρᾶ καὶ ὄλιγα χρήματα, ὅτε δὲ εἶδον, ὅτι ἡ πόλις ἔκινδύνευε νὰ κυριευθῇ, διέταξα τὰς ὑπηρετρίας νὰ συναθροίσωσι πάντα καὶ νὰ ρίψωσιν ἢ μᾶλλον νὰ καταθέσωσιν αὐτὰς εἰς τι φρέαρ ἀγενούδατως, τὸ ὅποιον οὐδεὶς ἀγαλος γνωρίζει, διότι ὑπάρχει ἐπ’ αὐτοῦ πῶμα καὶ τὸ μέρος σκιάζεται ὑπὸ πυκνῶν καὶ μεγάλων δένδρων. ‘Οσα λοιπὸν εἰς τὸ ἔηρὸν τοῦτο φρέαρ κατέθεσο θὰ ἀνήκωσι τοῦ λοιποῦ εἰς σέ.

‘Ακούσας ταῦτα ὁ Μακεδών δὲν εἶχε τὴν ὑπερμονὴν νὰ γείνῃ ἡμέρα, ἀλλ’ εὐθὺς ἔβαδισε πρὸς τὸν τόπον αὐτὸν προπορευομένης τῆς Τιμοκλείας· διατάξας δὲ νὰ κλείσωσι καλῶς τὴν κῆπον, διὸ

νὰ μὴ ἵδη κάνεις τὰ συμβαίνοντα, κατέβη εἰς τὸ φρέαρ. Ἀνωθεν
ὅμως περιέμενεν αὐτὸν τρομερὰ τιμωρία. Διότι μόλις ἡ Τιμόκλεια
ένόησεν ἐκ τῆς φωνῆς, ὅτι ὁ Μακεδών κατέβη εἰς τὸ φρέαρ, ἔφειψε
καὶ αὐτὴ πολλοὺς λίθους ἐπ' αὐτοῦ καὶ αἱ ὑπηρέταις ἐκύλισαν
ἄλλους μεγαλειτέρους, μέχρις ὅτου κατέκοψαν καὶ κατέχωσαν αὐ-
τὸν ἐντὸς τοῦ φρέατος.

Οἱ Μακεδόνες, μαθόντες τὰ συμβάντα, ἐξήγαγον ἐκ τοῦ φρέατος
κατακερματισμένον τὸ σῶμα τοῦ Ἰλάρχου, συνέλαβον δὲ τὴν Τιμό-
κλειαν, τὴν δόποιαν — ἐπειδὴ εἶχεν ἐκδοθῆ διαταγὴ τοῦ Ἀλεξάν-
δρου νὰ μὴ κακοποιηθῇ κάνεις πολίτης τῆς κυριευθείσης πόλεως —
ἀδόγησαν πρὸ τοῦ βασιλέως καὶ ἀνέφερον εἰς αὐτὸν τὰ συμβάντα.

Οἱ Ἀλεξανδροὶ, διακρίνας ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ προ-
σώπου καὶ τοῦ ἀξιοπρεποῦς βαδίσματος τὴν σεμνότητα καὶ τὴν
εὐγένειαν τῆς Τιμοκλείας, ἀδείχθη πρὸς αὐτὴν προσηνήκας καὶ τὴν
ἡρώτησε ποία ἦτο· αὕτη δὲ μετὰ θάρρους καὶ ἐπιβλητικότητος
ἀπήντησε τὰ ἔξης·

— Εἴμαι ἀδελφὴ τοῦ Θεαγένους. ὅστις στρατηγὸς ὢν ἐπολέμη-
σεν ἐν Χαιρωνείᾳ πρὸς ὑμᾶς καὶ ἔπεσεν ἐκεῖ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας
τῶν Ἑλλήνων καὶ ἴνα μὴ ἵδωμεν τὰ κακά, τὰ δόποια τῷρις βλέ-
πομεν. Ἄφου δὲ ἡ τύχη ἡθέλησε νὰ πάθωμεν συμφορὰς ἀναξίας
τῆς καταγγωγῆς μας, δὲν ζητοῦμεν νὰ ἀποφύγωμεν τὸν θάνατον.
Ἐγὼ τούλαχιστον εὔχομαι νὰ μὴ ἵδω ἄλλην ἡμέραν δόμοιαν πρὸς
τὴν χθεσινήν· εἴθε δὲ ταχέως νὰ κλεισθῶσιν οἱ ὄφθαλμοί μου, ἐὰν
σύ, βασιλεῦ, δὲν ἀπαγορεύσῃς τὰς ἀσχημίας, τὰς δόποιας αἱ Θῆβαι
ἔμελλον δυστυχῶς νὰ ἵδωσι.

Ταῦτα εἶπεν ἡ Τιμόκλεια μετὰ συγκινήσεως, πολλῶν δὲ τῶν
παρισταμένων ἀπέσπασε τὰ δάκρυα. Οἱ Ἀλεξανδροὶ ὅμως ἐθεώ-
ρησε τὴν γυναικα ταύτην ἀνωτέραν τοῦ οἰκτου, θαυμάσας δὲ τὴν
ἀρετὴν αὐτῆς καὶ συναισθανθεὶς τοὺς λόγους, τοὺς δόποίους πρὸς
αὐτὸν ἀπηγύθυνεν, αὐτὴν μὲν ἀφῆκεν ἐλευθέραν, εἰς δὲ τοὺς ἀξιω-
ματικούς του παρήγγειλε νὰ προσέχωσι τοῦ λοιποῦ νὰ μὴ ἀδική-
σωσι κάνενα τῶν κατοίκων τῶν Θηβῶν, νὰ σέβωνται δὲ ἴδια τοὺς
ἐνδόξους οἰκους.

18. Ιούλιος Καϊσαρ.

Καὶ ἡ Ρώμη, ἡ ἔτερα ἔνδοξος πόλις τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἥτις ὑπέταξεν ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν αὐτῆς χώρας ἀπεράντους, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν ἡμετέραν πατρίδα, διὰ τοῦτο δὲ καὶ κοσμοχάτωρ ὄνυμάσθη, ἐγένησε πολλοὺς μεγάλους ἄνδρας, τὰ ὄνόματα τῶν ὁποίων μετ' ἐπαίνων διέσωσεν εἰς ἡμᾶς ἡ Ἰστορία. Τοῦτο δὲ εἶναι πολὺ φυσικόν, διότι τὸ μεγαλεῖον τῶν πόλεων στηρίζεται πάντοτε εἰς τὴν ἀρετὴν τῶν πολιτῶν, ἡ δὲ δοξα αὐτῶν ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς τῶν τέκνων αὐτῶν τὰ μεγάλα κατορθώματα.

Εἰς τοὺς μεγάλους ἄνδρας τῆς Ρώμης ἀνήκει καὶ ὁ ἐκατὸν ἔτη π. Χ. γεννηθεὶς Γάτιος Ιούλιος Καϊσαρ, τοῦ ὁποίου ὁ μὲν πατὴρ ἔφερε τὸ αὐτὸν ὄνομα, ἡ δὲ μήτηρ ἐκαλεῖτο Αὔρηλία. Ὅπως δὲ πάντες οἱ μεγάλοι ἄνδρες, οἱ ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος των ἀγωνισθέντες, οὕτω καὶ διὸ Ιούλιος Καϊσαρ δὲν ἡρκέσθη εἰς τὰ ἔξοχα προτερήματα, διὰ τῶν ὁποίων ἡ φύσις ἐπροίκισεν αὐτόν, ἀλλὰ προτεπάθησε κατὰ τὴν παιδικὴν καὶ τὴν νεανικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν νὰ ἀναπτύξῃ διὰ τῆς ἐπιμελείας του τὰ προτερήματα ταῦτα. Πρὸς τοῦτο δὲ ἔπλευσε λαὶ εἰς Ρόδον, ἵνα ἀκούσῃ τὰς παραδόσεις τοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διασήμου διδασκάλου τῆς ρητορικῆς Μόλωνος.

Τότε δὲ τόσον φιλότιμος ὁ Ιούλιος Καϊσαρ καὶ τόσον πολὺ ἐπεθύμει νὰ διαπράξῃ ἔργα μεγάλα δυνάμενα νὰ δοξάσωσιν αὐτόν, ὥστε, ὅτε διαμένων ἐν Ἰσπανίᾳ, εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἐν Γαδείροις ναὸν τοῦ Ἡρακλέους καὶ εἶδεν ἐκεῖ τὸ ἄγαλμα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξανδρού, περίλυπος ἀνέκραξεν· «Ἀλλοίμονον! Ο Μέγας Ἀλεξανδρος, ὅτε εἶχε τὴν ἡλικίαν μου, εἶχε κατακτήση τὸν κόσμον, ἐγὼ δὲ μέχρι τούδε οὐδὲν κατώρθωσα».

Ο Ιούλιος Καϊσαρ δὲν εἶχε μόνον μεγάλην διάνοιαν, ἀλλὰ καὶ ἀγαθὴν καρδίαν, διεκρίνετο δὲ διὰ τὸν ἡπιὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα καὶ τὴν ἔκτακτον φιλανθρωπίαν. Ἀλλὰ τὰ προτερήματα ταῦτα ὅχι μόνον δὲν ἴσχυσαν νὰ καταστήσωσιν αὐτὸν εἰς πάντας

τοὺς συμπολίτας του ἀγαπητόν, ἀλλὰ τούναντίον μάλιστα διηγεῖραν ἐναντίον αὐτοῦ τὸ μῆσος τῶν φθονερῶν ἀνθρώπων.

Νεώτατος ὁ Ἰούλιος Καΐσαρ ἐνυμφεύθη τὴν Κορηνηλίαν θυγατέρα τοῦ Κίννα, ὁ ὄποιος ἦτο ἀσπονδος ἔχθρος τοῦ τότε δικτάτωρος Σύλλα. Ὁ σκληρὸς οὗτος ἀρχων, ἵνα ἐκδικηθῇ τὸν ἔχθρόν του Κίνναν, διέταξε τὸν Καΐσαρα νὰ διαζευχθῇ τὴν σύζυγόν του Κορηνηλίαν. Ἀλλ' εἰς τὴν παράλογον ταύτην διαταγὴν δὲν ὑπήκουσεν, ως ἡτο ἐπόμενον, ὁ χρηστὸς Καΐσαρ καὶ διὰ τοῦτο κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Ἐνεκκ τούτου ἡναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ τῆς πατρίδος του καὶ δὲν ἐπανῆλθεν εἰς αὐτήν, εἰ μὴ μόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σύλλα.

Ἐντοσούτῳ φόβῳ οἱ Καΐσαρ μὲ δῆλην τὴν ἀντίρραξιν τῶν ἔχθρῶν του ἡδυνήθη νὰ καταλαβῇ διὰ τῆς ἴκανότητός του ἐν Ρώμῃ πάντα τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα καὶ νὰ διακριθῇ ἰδίως ως ἔξοχος στρατηγός, διὰ τῶν νικηφόρων δὲ ἀγώνων του καθυπέταξεν ὅχι μόνον τὸ μεγαλείτερον μέρος τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ καὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὸν βασιλέα τῆς ὁποίας Φαρνάκην κατώρθωσε τόσον ταχέως νὰ κατατρόπωσῃ, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ ἰδίος ἐξεπλάγη διὰ τὸ κατόρθωμα τοῦτο καὶ ἀνεκοίνωσε τὴν νίκην εἰς τὴν Ρώμην διὰ τῶν τριῶν λέξεων «ἡλθον, εἶδον, ἐνέκησα».

Ἐνεκκ τῶν κατορθωμάτων τούτων ἡ Ρώμη ἀπένειμεν εἰς τὸν Καΐσαρα ἐκτάκτους τιμᾶς, διότι ὅχι μόνον ἴσσθιον δικτάτωρα καὶ κατόπιν ἴσσθιον αὐτοκράτορα ἀνεκήρυξεν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ιερὸν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐθεώρησε καὶ νομίσματα φέροντα τὴν προτομὴν αὐτοῦ ἔκοψε καὶ ἀνδριάντα ἤγειρε καὶ ναὸν πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἔκτισε καὶ ἔνα τῶν μηνῶν τοῦ ἔτους ἐκ τοῦ ὄνόματος αὐτοῦ Ἰούλιον ὀνόμασεν.

Αἱ μεγάλαι οὖμας αὐταὶ τιμαὶ παράξυνον ἔτι μᾶλλον τὸ μῆσος τῶν φθονερῶν αὐτοῦ ἔχθρῶν καὶ διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐξ αὐτῶν συνώμοσαν ἐναντίον αὐτοῦ καὶ ἐδολοφόνησαν αὐτόν, καθ' ἧν ἡμέραν ὁ Καΐσαρ ἦλθεν εἰς τὸ θέατρον, ἵνα λαβῇ παρὰ τῆς συγκλήτου τὸ βασιλικὸν στέμμα. Εἰς τῶν ἀρχηγῶν τῆς συνωμοσίας ταύτης ἦτο καὶ ὁ Βροῦτος, τὸν ὄποιον ὁ Καΐσαρ εἶχε κατὰ πολλοὺς τρόπους

εὐεργετήτη, εἰς τίνας δὲ μάχην τὸν εἶχε σώσῃ καὶ ἀπὸ βεβαίου θανάτου. Ὁ Καῖσαρ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀγωνίας του ἡπόρησε διὰ τὴν ἀχαριστίαν ταύτην τοῦ ἀρχαίου φίλου του καὶ στρέψας πρὸς αὐτὸν περίλυπον βλέψυμα, εἴπε μὲ τὴν συνήθη του ἡρεμίαν: «Καὶ σὺ Βροῦτε;»

19. Μωάμεθ.

Ο Μωάμεθ ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 571 εἰς τὴν ἀραβικὴν πόλιν Μέκκαν. Ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας ἐδείχνυε μεγάλην εὔρυταν, ζωηρὰν φαντασίαν καὶ σπανίαν εὐγλωττίαν ἦτο δὲ συνήθως γλυκὺς καὶ συμπαθής πρὸς τοὺς ἀλλούς ἀνθρώπους, ἀλλὰ συγχρόνως λίαν εὐερέθιστος καὶ δρμητικός. Τὸ παρόστημα καὶ ἡ φυσιογνωμία του εἶχον ὅλην τὴν φημιζομένην ἀνατολικὴν μεγαλοπρέπειαν, τὰ δὲ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου του ἦσαν εὐγενέστατα. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του προώρως ἐπισυμβάντα, προσελήφθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ θείου του, δοτις ἦτο ἐν Μέκκα πολιτικὸς καὶ θρησκευτικὸς ἀρχηγός, ἐκεῖ δὲ ἡ μὲν καρδία του ἐνεπλήσθη θρησκευτικοῦ συναισθήματος, τὸ δὲ πνεῦμα ἀφυπνισθέν, ἐτράπη εἰς σκέψεις σπουδαίας.

Μία πλουσία χήρα ἐνεπιστεύθη βραδύτερον εἰς αὐτὸν τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις, δις δὲ σύζυγός της ἀφῆκεν ἐκκρεμεῖς. Τὰς ὑποθέσεις ταύτας ὁ Μωάμεθ διεξήγαγε μετὰ μεγάλης συνέσεως καὶ τιμιότητος, χάριν δὲ αὐτῶν ἡναγκάσθη νὰ κάμη πολλὰ καὶ μακρινὰ ταξείδια, τὰ δόποια συνετέλεσαν ὅχι ὄλιγον εἰς τὴν περιχιέρω αὐτοῦ ἀνάπτυξιν. Η πλουσία χήρα ἐγένετο βραδύτερον σύζυγος τοῦ Μωάμεθ, δοτις μὴ πιεζόμενος ἀπὸ ὄλικὰς ἀνάγκας, μηδὲ ἔχων ἀνάγκην νὰ ἐργασθῇ, διὰ νὰ πορισθῇ τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἀπεράσισε νὰ ἀφιερώσῃ τὸν βίον του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατριόδοσης του, ήτις εἶχε λησμονήση τὰ παλαιὰ ἥθη καὶ εἶχε παραδοθῆ ἐις τὴν δεισιδαιμονίαν καὶ τὴν ἀμαρτίαν.

Η μήτηρ τοῦ Μωάμεθ ἦτο Ιουδαία καὶ παρ' αὐτῆς ἔμαθεν, ὅτι τὸ ἔθνος της περιμένει τὸν Μεσσίαν, δοτις θὰ σώσῃ τὸν κό-

σμον παρά τινος δὲ Χριστιανοῦ μοναχοῦ ἐγγάρισε τὴν διδασκαλίαν τοῦ I. Χριστοῦ καὶ ἐπληροφορήθη, ὅτι ὁ Θεός ἐν τῇ ἀγαθότητὶ του ἀποστέλλει κατὰ καιροὺς εἰς τὸν κόσμον ἄνδρας ἑξέχοντας, οἵτινες φέρουσιν εἰς τοὺς ὅμοιους των παρηγορίαν. Αἱ ἀνακοινώσεις αὗται ἔξηψαν εἰς τοὺς μέγιστον βαθμὸν τὴν ζωὴν τοῦ Μωάμεθ φαντασίαν καὶ ἐνέπνευσαν εἰς αὐτὸν τὴν ἀκραδαντὸν πεποιθησιν, ὅτι καὶ αὐτὸς ἐστάλη εἰς τὸν κόσμον πρὸς παρηγορίανταν ἀνθρώπων καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς εἶναι ἀληθῆς καὶ ὁ τελευταῖς μάλιστα προφήτης τοῦ Θεοῦ, ὅστις θέλει ὀδηγήσῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ἰνα δὲ παρασκευασθῇ προσηκόντες διὰ τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἔργον, ἀπεσύρθη ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ ἔζησεν ἐν ἀπομονώσει, ἐν ᾧ τὰ τολμηρὰ αὐτοῦ σχέδια τελείως ἀνεπτύχθησαν. Οὕτω δὲ παρεσκευασμένος, ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸ κοινὸν καὶ ἥρχισε νὰ ὅμιλῃ μετὰ ἔξημμένου ἐνθουσιασμοῦ περὶ τῆς πίστεως πρὸς ἕνα καὶ μόνον Θεόν, ὃν ὠνόμαζεν Ἀλλάχ. Αἱ θερμαὶ αὗται ὅμιλαι τοῦ Μωάμεθ παρέσυρον μὲν πολλοὺς ἐν τοῦ ὅχλου εἰς τὸ νέον θρήσκευμα, διήγειρον ὅμως τὴν ἀγανάκτησιν τῶν προυχόντων τῆς Μέκκας, οἵτινες κατηγόρουν αὐτὸν ὡς παράφρονα καὶ ἀγύρτην. Ἡ ἀγρία ἐπίθεσις τῶν ἔχθρῶν του ἤναγκασεν αὐτὸν νὰ προσπαθήσῃ νὰ φέρῃ εἰς πέρας διὰ τοῦ δόλου, τῆς βίας καὶ τοῦ ἐγκλήματος, τὸ ἔργον, τὸ ὄποιον ἥρχισε μετὰ χρηστότητος, ή δὲ ἀχαλίνωτος φαντασία του ἀπεμάκρυνεν αὐτὸν τὸν ἔδιον ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἣν ἀρχικῶς διέγραψεν.

Ο Μωάμεθ ἀναγκασθεὶς νὰ φύγῃ ἐκ τῆς πατρίδος, μετέφερε τὸ κέντρον τῆς ἐνεργείας του εἰς Μέδιμναν, ὅπου αὐτὸς καὶ οἱ ὄπαδοι του ἐγένοντο προσύμως δεκτοί τὸ ἔτος δὲ τῆς ἀναγωρήσεως του ἐκ τῆς Μέκκας, ἥτοι τὸ ἔτος 622 μ. Χ. ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς χρονολογίας τῶν Μωάμεθανῶν. Ἡ ἥρχισε δὲ ἔκτοτε αἰματηρὸς καὶ πεισματώδης πόλεμος, καθ' ὃν ὁ Μωάμεθ ἐπὶ κεφαλῆς πολυαριθμῶν καὶ καλῶς πλισμένων στιφῶν ἐπετέθη κατὰ τῆς Μέκκας, συγγρόνως δὲ ἀπέστειλεν εἰς πάντας τοὺς γειτονικούς λαούς, ἀποστόλους, ἵνα μυήσωσιν αὐτοὺς εἰς τὸ νέον θρήσκευμα, τὸν Ἰσλαμισμόν. Καὶ τινες μὲν τῶν λαῶν τούτων ἐδέχθησαν, ἀλ-

λοι ὅμως ἀπέκρουσαν αὐτὸν καὶ σκαιῶς προσεφέρθησαν πρὸς τοὺς ἀποστόλους τοῦ Μωάμεθανισμοῦ. Ἐν αὐτῇ τῇ συστάσει του ὁ Μωάμεθανισμὸς περιεπλάκη ώς ἐκ τούτου εἰς ἀτελευτήτους καὶ αίματηρούς πολέμους, ἐκ τῶν ὄποιων ἔνεκα τοῦ φανατισμοῦ, μὲ τὸν ὄποιον οἱ ὄπαδοί του ἐπολέμουν, ἔξηρχετο συνήθως νικητής· οὕτω δὲ τὸ φρόνημα αὐτοῦ ἀνεπτεροῦτο ἀδιακόπως καὶ ἡ δύναμις ηὗται καταπληκτικῶς. Νικητής δὲ καὶ τροπαιοῦχος εἰσῆλθε μετά τινα χρόνον ὁ Μωάμεθ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Μέκκαν καὶ ἀφοῦ κατέστρεψε πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ ἀντιπάλους του, κατέστησε τὴν πόλιν ταύτην ιεράν, ἐστίαν τοῦ Μωάμεθανισμοῦ, ἀπὸ τῆς ὄποιας ἔξεπεμψε νέους ἀποστόλους εἰς ὅλην τὴν χερσόνησον, ἵνα προσηλυτίσῃ πάντας τοὺς Ἀραβας, ἐκεῖνοι δέ, οἱ ὄποιοι δὲν ἔδεχοντο τὸ κήρυγμα τῶν ἀποστόλων του, ἐπιμωροῦντο αὐστηρῶς, διότι κατ' αὐτῶν ἐπήρχετο ὁ Μωάμεθ ἐπὶ κεφαλῆς πολυσφρίθμων καὶ φανατικῶν στιφῶν, εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ὄποιων παρέδιδε τοὺς ἀπίστους, ἀλλὰ καὶ κατακτητής ὀλοκλήρου τῆς Ἀραβίας καὶ ἴδρυτής πολιτικοῦ κράτους, ὑπὸ τὴν ἀγρίαν ἔξουσίαν τοῦ ὄποιου ἔμελλε βραδύτερον καὶ αὐτὸς ὁ Ἑλληνισμὸς νὰ ὑποκύψῃ καὶ ἐπὶ αἰῶνας ὅλους νὰ δουλεύσῃ.

Ο Μωάμεθ ἀπέθανεν ἐν Μέκκᾳ κατὰ τὸ ἔτος 632 μ. Χ. Ἡ διδασκαλία του ἀνεγράφη μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς ἴδιαίτερον βιβλίον, τὸ ὄποιον ὄνομάζεται Κοράνιον καὶ τὸ ὄποιον εἶνε διὰ τοὺς Μωάμεθανοὺς ὅτι δι' ἡμᾶς τὸ Εὐαγγέλιον.

Κωνσταντίνος ΙΑ'. Παλαιολόγος.

Κωνσταντίνος ΙΑ'. Παλαιολόγος, ὅστις καὶ Δραγάσης ἐπωνυμάζετο, ἦτοι υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Παλαιολόγου, γεννηθεὶς τῇ 7 Φεβρουαρίου τοῦ 1405· διεδέχθη δ' ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸν πρεσβύτερον ἀδελφόν του Ἰωάννην Παλαιολόγον (τῷ 1449) καὶ κατέστη προσφιλέστατος εἰς τὸν λαὸν διὰ τὴν κοσμιότητα τῶν τρόπων του καὶ τῶν ἥθῶν του καὶ διὰ

τὴν μεγάλην του φιλοπατρίαν. Ὅτε ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου ὁ ἀείμνηστος οὗτος ἡνήρ, εἰς τὴν αὐτοκρατηρίαν δὲν ἀπέμενον ἄλλαι χώραι εἰμήν ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ Σηλυβρία, ἡ Πέρινθος, ἡ Μεσημβρία, ἡ Ἀγγίαλος, ἡ Βιζύη καὶ μικραὶ τινὲς νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Πᾶσαι δὲ σχεδὸν αἱ ἄλλαι εἶχαν αυτιευθῇ ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὅλιγαι δὲ κατείχοντο ὑπὸ Ἐνετῶν

Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος.

καὶ ἐλάχιστοι ὑπὸ δεσποτῶν Ἑλλήνων. Ἐνῷ λοιπὸν τὰ πράγματα εὑρίσκοντο εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ Τουρκικοῦ θρόνου Μωάμεθ ὁ Β'. Ὁ σουλτάνος οὗτος ὡς μόνην ἐπιθυμίαν εἶχε νὰ κατακτήσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἐπὶ ὅλοκληρον ἔτος παρεσκευάσθη, ὥρμησεν ἐξ Ἀδριανούπολεως κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1453 καὶ ἐνεφάνισθη πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Κων-

σταυτινουπόλεως μετὰ 160.000 ἀνδρῶν καὶ 135 πλοίων. Ἐν τοιαύτῃ δὲ δεινῇ θέσει εὑρεθεὶς ὁ Κωνσταντῖνος, δὲν ἡδυνήθη νὰ παρατάξῃ εἰμὴ ἔξακισχιλίους μόγον "Ελληνας καὶ τρισχιλίους ξένους, διότι παρ'" οὐδενὸς ἔλαχε βοήθειαν, ἀν καὶ παρὰ πολλῶν Χριστιανῶν ἡγεμόνων ἐζήτησε τοιαύτην. Τὸν στρατὸν δὲ τοῦτον παρέταξεν ὁ Κωνσταντῖνος ὅπισθεν τοῦ ἔξωτερικοῦ τείχους τῆς πόλεως καὶ διέταξε νὰ μὴ γείνη γνωστὸς ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατιωτῶν. Τέλος, ἐπειδὴ δὲν εἶχε πλοῖα, κατέσχε πάντα τὰ κατὰ τύχην ἐν τῷ Κερατίῳ κόλπῳ εὑρεθέντα δέκα καὶ ἑξ πλοῖα καὶ ἐφράξε τὴν εἰσόδον τοῦ κόλπου διὰ σιδηρᾶς ἀλύσεως, τὴν δύοιαν οἱ Τούρκοι δὲν ἡδύναντο νὰ διασπάσωσιν.

"Η πρώτη τῶν πολιορκούντων προσβολὴ ἔγεινεν ἀπὸ τῆς Ἑγρᾶς δι' ἀκαταπαύστου ἐκπυρσοκροτήσεως τῶν τηλεβόλων, ἐπειτα δὲ καὶ ἀπὸ θαλάσσης, διότι κατώρθωσαν νὰ μετακομίσωσι διὰ Ἑγρᾶς ὄγδοοκοντα πλοῖα ἀπὸ τὸν Βόσπορον εἰς τὸν λιμένα. Ἐπὶ ἐπτά σχεδὸν ἑδδομάδας ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ἐποιόρχει τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐπετίθετο κατὰ τῶν τειχῶν, ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσε, διότι οἱ Χριστιανοὶ μιμούμενοι τὸν Κωνσταντῖνον, ἀνθίσταντο καὶ ἀπέκρουον τὰς ἐφόδους μετὰ θάρρους. Διὰ τοῦτο ὁ Μωάμεθ ἀπεφάσισε νὰ κάψῃ γενικὴν καὶ φοβερὰν ἐφοδον. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐφρόνει, ὅτι πολὺ πιθανὸν ἦτο νὰ δεχθῇ ὁ Κωνσταντῖνος προτάσεις περὶ εἰρήνης, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν τῇ 26 Μαΐου πρέσβεις, παρακινῶν νὰ παραδώσῃ τὴν πόλεων καὶ νὰ ἀπέλθῃ μετὰ τῶν μεγιστάνων του καὶ τῶν θησαυρῶν τῆς πόλεως εἰς Πελοπόννησον ἢ ὅπου ἂν ἀλλαχοῦ θέλῃ. Ἀλλὰ τὰς προτάσεις ταύτας τοῦ Μωάμεθ ἀπέρριψεν ὑπερηφάνως ὁ Κωνσταντῖνος. Ἐνεκα δὲ τού του ὁ Μωάμεθ διέταξε νὰ προετοιμασθῇ ὁ στρατός, διὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ τῇ 29ῃ Μαΐου μεγάλην καὶ φοβερὰν ἐφοδον. Τὴν διαταγὴν δὲ ταύτην τοῦ Μωάμεθ μαθὼν ὁ Κωνσταντῖνος, ἐκάλεσε τοὺς στρατηγούς του περὶ τὴν δεῖλην τῆς παραμονῆς καὶ μετὰ δικρύων παρεκάλεσεν αὐτοὺς να ἀγωνισθῶσι τὸν ἕσχατον ὑπὲρ πατρίδος πόλεμον. Μετὰ ταύτα δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἅγιας Σορίας καὶ ἔκοινώνησε τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, ἐπειτα δὲ μετέβη εἰς

τὰ ἀνάκτορα, διὰ νὰ ἴδῃ αὐτὰ διὰ τελευταίαν φοράν. Ἐκεῖ δὲ σταθεὶς ὄλιγον, ἐξήτησε μετὰ δακρύων συγχώρησιν παρὰ τῶν θεραπόντων του· πάντες δὲ ἐκινήθησαν εἰς δάκρυα. Καὶ ἀπὸ ξύλου ἡ ἐκ πέτρας ἔδν ἦτο ὁ ἄνθρωπος, δὲν ἥδύνατο εἰς τὴν θλιβερὰν ἔκεινην σκηνὴν νὰ μὴ δακρύσῃ. Τελευταίον ἀνῆλθεν ὁ αὐτοκράτωρ εἰς τὰ τείχη καὶ περιεφέρετο ἀπὸ ἐπαλξεως εἰς ἐπαλξιν, ἐπιθεωρῶν τὰ τείχη καὶ ἐνθαρρύνων τοὺς φρουρούς. Κατὰ τὴν ἑσπέραν δὲ ἔκεινην ἐν μὲν τῷ Τουρκικῷ στρατοπέδῳ ἐπεκράτει χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις, ἀπλετος δὲ φωτοχυσία διεχύνετο· ἐντὸς δὲ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων ἐβασίλευεν ἡ κατήφεια καὶ ἡ θλῖψις καὶ μόνον ἤκουετο ὁ κλαυθμηρὸς ἥχος τοῦ «Κύριε ἐλέησον». Τέλος περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐπῆλθε σιγῇ.

Εἶχε φθάση ἡ δευτέρα μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὥρα καὶ ἐπεκράτει εἰσέτι σιγή. Αἱφνης ὅμως ὄλιγον μετὰ τὴν δευτέραν ὥραν τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον εὑρέθη ἐπὶ ποδὸς καὶ ἀμέσως ὥρμησε κατὰ τῶν τειχῶν. Ἡ ἔφοδος ἥρχισε λυπσωδῆς, ἡ δὲ σκηνὴ, ἡ ὁποία παρίστατο, ἦτο φρικτή. Οἱ Τούρκοι ἐπέπιπτον μετὰ μανίας, οἱ δὲ "Ελληνες μιμούμενοι τὸν γεννατὸν αὐτοκράτορα μετ' ἀπαραδειγματίστου καρτερίας ἀπέκρουον αὐτούς. Ἡ μανία καὶ ἡ εὐαισθησία, ἡ βαρβαρότης καὶ ὁ πολιτισμός, ἐπαλχιον κατὰ τὴν νύκταν ἔκεινην. Διὰ τοῦτο ἡ πάλη ἦτο φοβερά. Τρεῖς μεγάλαι ἔφοδοι ἔγειναν ὑπὸ τῶν Τούρκων τὴν νύκταν ἔκεινην καὶ αἱ τρεῖς δὲ θαυμασίως ἀπεκρούσθησαν.

Ἡ 29η Μαΐου εἶχεν ἀνατεῖλη, ὅπότε οἱ μὲν ἔχθροι οὐδὲν εἶχον κατορθώση καὶ ἐξηκολούθουν μετὰ μανίας τὰς ἐφίδους των, οἱ δὲ "Ελληνες πλήρεις θάρρους καὶ ἐλπίδων ἀντεῖχον. Ἄλλ' ἐνῷ τοιουτοτρόπως εἶχον τὰ πράγματα, οἱ Τούρκοι κατὰ τὴν φοβερὰν ἔφοδον εὑρίσκουσι δυστυχῶς μικράν τινα καὶ ἀφανῆ πύλην, Ευλόκερων ὄνομαζομένην, ἡ ὁποία κατὰ τὴν προτεραίαν εἶχε λησμονηθῆ ἀνοικτή. Διὰ ταύτης δὲ τῆς πύλης εἰσώρησαν πλευστοις εἰς τὴν πόλιν καὶ κατέλαβον τὰ νῶτα τῶν ἀγωνιζομένων. Ελλήνων, συγχρόνως δὲ καὶ οἱ ἔξωθι ἥρχισαν νὰ ἀναβαίνωσιν ἀκαλύτως ἐπὶ τῶν τειχῶν διὰ κλιμάκων. Φοβερὰ ὑπῆρξε τότε ἡ

θέσις τῶν Ἑλλήνων, οἱ δόποιοι πανταχόθεν προσεβάλλοντο. Ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐπεσαν πλεῖστοι, μόνος δὲ ὁ ἐν τῇ πύλῃ τοῦ Ρωμανοῦ εὑρισκόμενος αὐτοκράτωρ δὲν εἶχεν ἀκόμη προσβληθῆ ἐκ τῶν νώτων. Ὁ ἀτυχὴς αὐτοκράτωρ δὲν ἐγνώρισε τὴν εἰσβολὴν τῶν Τούρκων. Διὰ τοῦτο ἔξηκολούθει μετὰ τῶν πλησίον του Ἑλλήνων μαχητῶν ν' ἀγωνίζηται πρὸς τοὺς ἔξωθεν Τούρκους γενναίως. Ἀλλ' ἐνῷ ἀποκρούων τὰς ἐφρόδους ὁ γενναῖος αὐτοκράτωρ ἥλπιζεν, ὅτι ἐπὶ τέλους ἥθελε σώσῃ τὴν πόλιν, αἴφνης εἰδεν, ὅτι πανταχόθεν περιεκυλώθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. Ἀπηλπισμένος λοιπὸν ὥρμησεν εἰς τὸ πυκνότερον στέφος τῶν ἐχθρῶν καὶ ἡγενίζετο ώς ἥρως, ἔχων πλησίον του τοὺς ὑπασπιστάς του. Μετ' ὀλίγον πάντες οἱ ὑπασπισταί του ἐπεσαν, μόνος δὲ αὐτὸς ἔμενεν ἀτρωτος. Ταύτην δὲ τὴν φοβερὰν θέαν ἴδων καὶ φοβηθεὶς μήπως συλληφθῇ ζῶν, ἔστρεψε τὸ τεθολωμένον βλέμμα του πέριξ του καὶ ἐφώναξε· «Δὲν ὑπάρχει χριστιανός τις νὰ λάθῃ τὴν κεφαλὴν μου»; Μόλις δὲ εἶπε τὰς λέξεις ταύτας, ἀμέσως ὑπὸ τινος μὲν τῶν Τούρκων ἐπληγώθη εἰς τὸ μέτωπον, παρ' ἀλλου δὲ εἰς τὰ νώτα καὶ ἐπεσε νεκρὸς καὶ αἰματόφυρτος ἐν ἡλικίᾳ 49 ἐτῶν, τριῶν μηνῶν καὶ εἴκοσιν ἡμερῶν.

Μετὰ ταῦτα σφαγὴ καὶ λεηλασία ἥρχισεν ἐν τῇ πόλει μετὰ πρωτοφανοῦς ἀγριότητος. Τὸ θέαμα ἦτο φρικῶδες, διότι οὐδὲν ἱερὸν καὶ οὐδὲν ὅσιον οἱ ἐχθροὶ ἐσεβάσθησαν, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν ναὸν τῆς Ἅγίας Σοφίας ἔβαψαν διὰ τοῦ αἵματος τῶν καταφυγόντων ὑπὸ τὴν σκέπην του Χριστιανῶν καὶ μετὰ τοῦτο μετέβαλον αὐτὸν εἰς τζαμιού μέχρι σήμερον διατηρούμενον. Καὶ αὐτὸς ὁ σουλτάνος δὲν ἐφάνη κατώτερος τῶν στρατιωτῶν του κατὰ τὴν ἀγριότητα, διότι διέταξε νὰ κύψουν τὴν κεφαλὴν τοῦ πτώματος τοῦ αὐτοκράτορος καὶ νὰ προσηλώσωσιν αὐτὴν ἐπὶ τινος στήλης.

Μετὰ δὲ ταῦτα κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου ἐτάφη τὸ πτώμα τοῦ γενναιοτάτου ὕσον καὶ ἀτυχεστάτου Αὐτοκράτορος.

Ο τάφος τοῦ ἀλησμονήτου τούτου "Ἑλληνος αὐτοκράτορος ὑπάρχει μέχρι σήμερον ἐν τινι γωνίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Εἶνε δὲ ὁ τάφος οὗτος μικρὸς καὶ δὲν ἔχει ἐπίγραμμα. Ἀλλ' ἀν-

καὶ εἶνε τοιοῦτος, δι' ἡμᾶς τοὺς "Ἐλληνας εἶνε ὁ μέγιστος καὶ σεβαστότατος τάφος, διότι περικλείει τὰ ὄστα τοῦ ἐνδοξοτάτου καὶ ἀτυχεστάτου αὐτοκράτορος ἡμῶν.

Αἰκινειάθης Σ. Ιωαννίδης

21. Η ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

'Πῆρας τὴν Πόλιν, πῆράν την, πῆρας τὴν Σαλονίκην
 'Πῆρας καὶ τὴν Ἀγιὰ - Σοφιὰ, τὸ μέγα μοναστῆρι,
 'Ποῦχε τριακόσια σῆμαντρα κ' ἔξηγτα δυὸς καμπάραις,
 Κάθε καμπάρα καὶ παπᾶς, κάθε παπᾶς καὶ διάκονος.
 Σιμὰ ρά 'βγοῦντε τ' ἄγια, κι' ὁ βασιλιάς τοῦ κόσμου,
 Περιστερὰ κατέβαινεν ἀπὸ τὰ μεσονυφάνια.
 »Πάγετε τὸ Χερούνικό, κι' ἄς καμηλώσοντε τ' Ἀγια!
 »Παπάδες, πάρτε τὰ ιερά, καὶ σεῖς κεριὰ, σθυστῆτε,
 »Γιατ' εἶτε θέλημα Θεοῦ ή Πόλιν ρά τουρκέψῃ.
 »Μόρι στείλε λόγο 'ε τὴ Φραγκιά ρά 'ρθοῦν τρία καράβια
 »Τόρα ρά πάρη τὸ Δεινρό καὶ τάλλο τὸ 'Βαγγέλιο,
 »Τὸ τρίτο, τὸ καλλίτερο, τὴν Ἀγια τράπεζά μας,
 »Μὴ μᾶς τὴν πάροντα τὰ σκυλιά καὶ μᾶς τηνὲ μολύνοντα.
 'Η Δέσποινα ἑταράζθηκε, κ' εδάκρυνσαν ἢ 'χόρες
 — «Σώπασε, Κρυὰ Δέσποινα, καὶ σεῖς 'χόρες μὴν κ.τ.αῖτε,
 »Πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιρούς, πάλι 'δικά σας εἴτε»
 (Δημόδης)

22. Επιταιρέα τῶν φελεκῶν καὶ διάδοσις αὐτῆς.

Περὶ τὸ 1813 ἡκμαζεν ἡ ἐν Ἀθήναις Φιλόμαυσος 'Επιταιρία, ἡς κύριος σκοπὸς ἡτον ἡ διατήρησις τῶν φθειρομένων ὑπὸ τὴν τότε ἡμουσον Κυβέρνησιν ἀρχαιοτήτων καὶ ἡ νοερὰ καὶ ἡθικὴ βελτίωσις τῆς Ἐλληνικῆς νεολαίας διὰ τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτη συστάσεως σχολείων. 'Ο φιλομαθής καὶ οὐδόλως πολιτικὸς σκοπός της καὶ τὸ λαμπρὸν ὄνομα τῆς γῆς, ὅπου ἔλαθε τὸ εἶναι, τὴν διέδοσαν ταχέως καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἐλλάδος, ἐν μέσῳ καὶ τῶν

έλευθέρων καὶ τῶν δεσποτικῶν ἐπικρατεῖσιν. Τῷοντι, εὐγενεῖς καὶ σοφοί, Ὅμηροι καὶ βουλευταί, ἡγεμόνες καὶ ἡγεμονόπαιδες, ὅλοι ἐσεμνύνοντο φοροῦντες τὸ χαλκοῦν ἢ τὸ χρυσοῦν δακτυλίδιον, τὸ γνωρισματικόν συνηγόρων ἢ τῶν εὐεργετῶν τῆς Φιλομούσου Ἐταιρίας.

Περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ 1814 Νικόλαος τις Σκουφᾶς, ἐξ Ἀρτης, χνθρωπος τιμίου χαρακτήρος, πολύπειρος, ἀλλ' ὀλίγης παιδείας καὶ μικρᾶς σημασίας, ὑπάλληλος ἀλλοτε ἐμπορικοῦ οἴκου, συνέλαβε πρῶτος ἐν Ὁδησσῷ τὴν ἴδεαν συστάσεως πολιτικῆς ἐταιρίας, ἣν ὠνόμασεν 'Ἐταιρία τῶν Φιλικῶν' ἀρκεῖ δὲ μόνη ἡ ὀνομασία αὕτη, ἵνα δεῖξῃ ἣν εἶχε μικρὸν γνῶσιν καὶ αὐτῆς τῆς μητρικῆς γλώσσης του. Οἱ ἀσήμαντος οὗτος θεμελιωτὴς ἀπημάντους παρέλασε συμπράκτορας κατ' ἀρχὰς καὶ ἔφοδος τοις ἐκεκλιψε τὸν σκοπόν του, συνενοήθη περὶ τοῦ τρύπου τῆς προσόδου του. Ηὕτοπτος δὲ αὕτη καὶ ἐπικίνδυνος Ἐταιρία συνεχέετο ἐπιτηδείως ἐνώπιον πολλῶν μετὰ τῆς ἀνυπότου καὶ ἀκινδύνου τῶν Φιλομούσων· δὲ Ἱωάννης Καποδίστριας, Ὅμηρος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξανδρου καὶ πασίγνωστος προστάτης τῆς Φιλομούσου. Ἐταιρίας ἐψήθυρίζετο ἐπιτηδείως· ως μυστικὸς καὶ ταύτης προστάτης. Αν καὶ ἡ Φιλόμουσος Ἐταιρία οὐδένα ἔγρεφε κρυπτὸν σκοπόν, οἱ φροντίζοντες τὴν διάδοσιν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας διέδιδον, ὅτι ἔτρεφεν, δην ἐπεκείρησε νὰ πραγματοποιήσῃ αὕτη· ὥστε ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς πρώτης ἀνεφαίνετο ἡ δευτέρα καὶ ηὗξανεν ως παραφύσας. Τοιουτοτρόπως ἡ σύνπτωσις αὕτη καὶ ἡ μυστηγορία συνέτρεξαν ὅχι ὀλίγον κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς μυστικῆς ταύτης Ἐταιρίας. Ἀλλ' ὅτι πρὸ παντὸς ἀλλού ἐκράτυνε τὴν ὑπόληψίν της καὶ συνετέλεσεν εἰς τὸν σκοπὸν της ἦτο τὸ ἔξτης:

Θρησκευτικὴ διαδοξίας καὶ ἀσπονδού μῆσος πρὸς τοὺς Τουρκούς συνέδεον πάντοτε Ἑλληνας καὶ Ρώσους. Η ἐκκλησία τῶν Ἑλλήνων ἐθεώρει δικαιίως προστάτριάν της τὴν ρωσσικὴν αὐλήν. Τὸ τὴν ρωσσικὴν σημαίαν οἱ ναῦται Ἑλληνες, διαρκούσης τῆς δουλείας των ηὔριτκον πολλάκις ὕφελείχ, καὶ οἱ ἐμπόροι ἐντὸς τῆς πατρίδος των ισχυρὸν προστασίαν, οἱ δὲ μεταναστεύοντες εἰς

Ρωσσίαν πάντοτε ἀσυλα καὶ παραμυθίαν, πολλάκις δὲ τιμᾶς καὶ πλούτη. Παραδόσεις, Ἀποκαλύψεις, καὶ Ἀγαθάγγελοι προέλεγον σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος τῶν Εργάθων τὸ γένος, καὶ οἱ συχνοὶ καὶ εὔτυχεῖς πόλεμοι τῶν Ρώσων κατὰ τῶν Τούρκων ἀνεπτέρουν πάντοτε τὰς ὑπὲρ ἀπελευθερώσεώς της ἐλπίδας. "Αν καὶ συνέπεσεν ἐκ περιστάσεως νὰ λαβῇ τὴν ὑπορξίν της ἡ Φιλικὴ Ἐταιρία ἐντὸς τῆς Ρωσίας, συνέτρεξε τοῦτο μεγάλως εἰς τὴν διάδοσίν της· οἱ δὲ πρῶτοι συστηταὶ της, ὄντες ὅποιοι ἦσαν, ἡσθάνθησαν ὅτι δὲν ἐνέπνεον παραμικρὰν πίστιν, καὶ ἔθεσαν τὴν Ἐταιρίαν ὑπὸ τὸ μυστηριῶδες ὄνομα ἀγνώστου καὶ ἀνυπόρκτου ὑπερτάτης Ἀρχῆς, ὑπαινιττάμενοι τὴν αὐλὴν τῆς Ρωσίας. "Ανευ τοῦ συνετοῦ τούτου στρατηγήματος, ἡ Φιλικὴ Ἐταιρία θὰ διέμενεν ὅτι ἦτο, μηδέν.

Συνέτρεξαν δὲ καὶ πολλὰ εἰς πιθανολογίαν τῆς ὑποτιθεμένης ὑψηλῆς καταγωγῆς της. Πρῶτον ἡ ἐπικρατοῦσσα παλαιόθεν γενικὴ ἴδεα, ὅτι ἡ Ρωσία ἔμελλε νὰ ἀπελευθερώσῃ μίαν ἡμέραν τὴν Ἑλλάδα· δεύτερον ἡ σύστασις τῆς Ἐταιρίας ἐντὸς τῆς Ρωσίας· τρίτον ὁ συνεταιρισμὸς τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα προξένων Ρώσων· τέταρτον ἡ ἐν Ρωσίᾳ ὑψηλὴ πολιτικὴ θέσις τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου, θεωρουμένου ως συνδέσμου ταύτης καὶ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τελευταῖς ἡ ἐπὶ τῶν ἐπαναστατικῶν κινημάτων ἀρχηγία στρατηγοῦ καὶ ὑπασπιστοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου.

"Αλλ' ὅπως καὶ ἐν θεωρήσῃ τις τὴν Φιλικὴν Ἐταιρίαν, οἰδήποτε καὶ ἐν ὑπολαβῇ τὰ αἴτια, ἐξ ὧν κινούμενοι οἱ συστηταὶ της συνέλαβον καὶ ἐπραγμάτωποίησαν τὴν ἴδεαν τῆς συστάσεως της καὶ ὅποια τεχνάτματα εἰς διάδοσιν αὔτης καὶ ἐν μετεχερίσθησαν, ὅφείλει νὰ ὅμολογήσῃ, ὅτι συνέδεσεν αὕτη ὅλην τὴν Ἑλλάδα διὰ τοῦ προσηλυτισμοῦ της καὶ προητοίμασε καὶ ἤνοιξε τὸν ἀγῶνα διὰ τῆς μυστηριώδους συνεργείας της.

Σ. Τρικούπης

23. Πολεμιστήρειον ἄσμα τοῦ Τυρταίου.

Τί τιμὴ 'ε τὸ παλληκάρι, ὅταν πρῶτο 'ε τὴ φωτιά
Σκοτωθῇ γιὰ τὴν πατρίδα μὲ τὴ σπάθα 'ε τὴ δεξιά!

Πόσο λυπηρὸν ἡ ἀφήσῃ τὴν πατρίδα τὴν γλυκεῖα,
 Τὰ καλὰ τον τὰ χωράφια, καὶ τὰ ζῆ μὲ διακονία,
 Μὲ γορὶὸν τὰ παραδέργη, μὲ γνωτικὰ φυλοφορία,
 Μὲ γερότησσα μητέρα καὶ μὲ ἀγήλικα παιδιά.
 Κι' ἀπ' τὴ στέρησι καὶ φτώχεια ὅπου πάει, ὅπου σταθῇ
 Νὰ γνωρίζει τὸν εἰλέτον τὴν ζωήν του μισητή.
 Νὰ γντροπιάζῃ τὴ γενιά του, τὰ γντροπιάζεται κι' αὐτός,
 Καὶ ποτὲ τὰ μὴν τοῦ λείπῃ ἀπ' τὰ χειλὶα ὁ στεραγμός!
 Τέτοιος ἄρθρωπο καθέτεας ζωταρὸς καταφρορᾶ·
 Μηδὲ ἀφοῦ 'ε τὸν τάφο πέσῃ τόρομά του μελετᾷ.
 Εἰς τὴν μάχην ἀς χυθοῦμεν δλη μὲ ἀφοβη καρδιά,
 'Ο καθέτεας ἀς πεθάνῃ γὰ πατρίδα, γὰ παιδιά.
 'Σ τὴ φωτιά, παλληκαράδες, γενῆται ὅλοι ἔται κορμί,
 'Σ τὴ φωτιά, μὲ γντροπιασθῆτε 'σάρ φυγάδες, 'σάρ δειλοί.
 Λεοτόκιαρδο τὸ σιηθός καθετός σας ἀς φανῆ,
 Τοὺς ἐχθρούς σας πολεμῶντας μὴ ψηφάτε τὴ ζωή.
 'Ετριποτή σας, ἐντριποτή σας ἀπὸ πλω νᾶν' ὁ νιός
 Κι' ὁ ἀδύνατος δὲρος τὰ πεθαίνῃ μπροστινός,
 'Πῶχει κάτασπρα τὰ γέρεια, κάτασπρη τὴν κεφαλή,
 Κ' εἰς τὰ χώματα ῥ' ἀφίρη τὴν ἀδούλατη ψυχή!
 'Ολ' οι κτεδν', οἱ πολέμοι, δλοι πρέτουνε 'ε τὸν νιό,
 Εἰς τὸν νιὸ πολέμοι πρέπουν 'πον τὸ σῶμα ἔται ἀρθρό.
 'Ἄς ριψθῇ μπροστὰ 'ε τὸ γέρο κι' ἀσειστος ἀς στυλωθῇ
 Καὶ τὰ δόρτια του ἀς σφλέη, μέσο' 'ε τὸ αἷμα ἀς κυλισθῇ.

Σπ. Τρικούπης

24. Τὰ παθήματα τῶν Χέων.

Ἐνόσφ έμένομεν ἐν Χίῳ, ἐν μέσφ τῶν περισπασμῶν, ἐντὸς τῶν
 ὅποιων ἔκυλινδούμεθα, δὲν ἔγνωρίζομεν τὰ καθ' ἐκαστα τοῦ γενι-
 κοῦ μαρτυρολογίου. Ἐκαστος τότε ἐφρόντιζε περὶ τῆς ιδίας σω-
 τηρίας καὶ δὲν εἶχε τὸν καιρὸν οὔτε περὶ ἄλλων νὰ ἐρωτᾷ, οὔτε
 Δ'.

περὶ ἔχυτοῦ νὰ λαλῇ. 'Αλλ' ὅτε ἐστηρίξαμεν εἰς τὴν γεῖτρα τὴν κεφαλὴν ἀνευ ρομφαίας σειραιένης ἀνωθέν της, ὅτε ἐκαθίσαμεν ὑπὸ τὴν σκέπην ξένης θύρας, τὴν ὁποίαν δὲν ἦτο φόβος νὰ μαυρίσῃ Τούρκου σκιά, καὶ εἶδεν ἔκαστος ἡμῶν τὴν λύπην του ζωγραφισμένην εἰς τοῦ γείτονός του τὴν παρουσίαν, τότε ἥρχισε νὰ ἐρωτᾷ καὶ νὰ μανθάνῃ δὲν; τοῦ ἄλλου τὰ πάθη καὶ νὰ ἐρευνᾷ περὶ συγγενῶν καὶ φίλων ἀπόντων. Ποσάκις ἀπονήθυνα ἐρωτήσεις καὶ ἔγω ματαίως, ποσάκις ἀναπολῶν τὴν τελευταίαν εἰς τὸ παρεκκλήσιον συνάθροισίν μας ἐπροσπάθησα ν' ἀνιχνεύσω τὴν τύχην τῶν ἀποτελούντων τὸν κύκλον ἔκεινον προσώπων!... 'Αλλ' οὐδὲν ἐμάνθανον ἐρωτῶν.

Πόσα ὅμως ἄλλα ἱκουσα τότε σπαραξιάρδια ἐπεισόδια τῶν αἰματηρῶν ἐν Χίῳ σελίδων τῆς Ἐλληνικῆς Ἰστορίας, πόσας ἄλλας φοβερὰς σκηνὰς τῆς ἀπεράντου ἔκεινης τραγῳδίας! Ἐκάστη οἰκογένεια εἶχεν Ἰλιαδία συμφορῶν. Πολλοὶ εἶδον σφαζομένους πρὸ αὐτῶν τὸν πατέρα, τὸν μήτραν καὶ τὸν σύζυγον. Πολλὰ τέκνα ὄρφανα περισυναχθέντα διπλὸν ἀγώστου ἔκλιτον τὰς αἰχμαλωτισθεῖσας μητέρας των. Πολλαὶ μητέρες ἀνεζήτουν εἰς μάτην τὰ τέκνα των. Αἱ δὲ σκληραὶ τοῦ παρελθόντος ἀναμνήσεις καὶ οἱ θρήνοι ἐπὶ τῇ σφαγῇ ἢ τῇ αἰχμαλωσίᾳ διτῶν προσφιλῶν καὶ διέκπατεισμός καὶ ἡ περὶ τοῦ μέλλοντος ἀβεβαιότης καὶ ἡ σπάνις τοῦ ἐπιουσίου ἀρτου, ἀπετέλουν φρικτὴν τὴν ἐποχὴν ἔκεινην τῆς συμφορᾶς. Καὶ ὅμως τὴν διήλθομεν καρτερικῶς οἱ πλεῖστοι καὶ ἐποχλαίσαμεν κατὰ τῆς κακῆς τύχης καὶ ἀξέγιλθομεν— νικηταὶ τῆς πάλης.

"Οτανοὶ οἱ νεώτεροι, οἱ γεννηθέντες καὶ ἀνατραφέντες ἐν ἡμέραις ἀγαθαῖς, βλέπωσι τοὺς γέροντας ἡμέρας ἀκμαίους εἰσέτι καὶ εὐθύμους, διστάζουσιν ἵσως νὰ πιστεύσωσιν ἀκούοντες τῆς νεότητός μας τὰ παθήματα. Μετ' ὅλιγα δὲ ἔτη, ὅπόταν ἐλείψῃ ἡ γενεὰ τοῦ Ἀγῶνος¹⁾ καὶ διακοπῇ τῶν προφορικῶν παραδόσεων ἡ μνημόνευσις, διησκόλως οἱ ἔγκονοι ἡμῶν θὰ φαντάζωνται διὰ πόσων θυ-

1) Τὸ βιβλίον, ἀπὸ τὸ ὄποιον ἀπεσπάσθη ἡ διηγήσις αὗτη, ὃνομάζεται Λουκῆς Δάζας καὶ ἐγράφη πρὸ 25 ἔτων.

σιῶν καὶ βασάνων, ἐπληρώθη ἡ ἴδική των εὐημερία καὶ τοῦ ἔθνους ἡ ἀναγέννησις. Διὸ τοῦτο εἴχομαι πολλοὶ τῶν ἐπιζώντων γερόντων νὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμά μου, γράφοντες τὰ ἀπομνημονεύματά των.¹ Έκ τῆς ιστορίας τῶν ἀτόμων ἀποτελεῖται ἡ τοῦ ἔθνους τὴν δὲ ιστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας δὲν συγκροτοῦσι τὰ κατορθώματα μόνον τῶν ἐπὶ γῆς καὶ θαλάσσης προμάχων της, ἀλλὰ καὶ οἱ διωγμοὶ καὶ αἱ σφαγαὶ καὶ αἱ ἀτιμώσεις τῶν ἀσπιλων καὶ ἀσθεγῶν καὶ ἡ ἐγκαρπέρησις αὐτῶν ἐν τῇ δυστυχίᾳ καὶ ἡ εἰς τὸν Θεὸν πεποίθησις, ἥτις ἐνίσχυσε καὶ ἐν τέλει ἐπραγματοποίησεν, ἕστω καὶ ἐν μέρει, τὰς περὶ καλλιτέρου μέλλοντος ἐλπίδας των.² Ας εὐλογῶμεν ἐπὶ τούτῳ τὸν Θεὸν καὶ αἱ ἀποθάνωμεν οἱ γέροντες ἡμετές μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἐκπληρωθῶσιν εἰς τὸ μέλλον ὅλοκληροι αἱ ἔθνικαι ἡμῖν εὐχαί. 'Ἄλλ' εἴθε νὰ μὴ ἐπιφυλάσσωνται εἰς τὰς νεωτέρας τῶν Ἑλλήνων γενεὰς αἱ δικιμασίαι, τὰς ὁποίας ἡμετές ὑπέστημεν. Εἴθε τὰ ἴδικά μας μαρτύρια νὰ θεωρηθῶσιν ἀρκοῦσσι διὰ τὸ μέλλον πληρωμὴ εἰς τῆς εἰρημένης τὸ βιβλίον!'

'Ἐνῷ γράψω ταῦτα, ἐπισωρεύονται πυκναὶ εἰς τὴν ψυχήν μου αἱ ἀναμνήσεις καὶ διέρχονται ἀλλεπάλληλοι διὰ τῆς φαντασίας μου αἱ περιπέτειαι τῆς καταστροφῆς. Κλείω τοὺς ὄφικαλμοὺς καὶ βλέπω ἐνώπιόν μου τοὺς δυστυχεῖς τῆς ἔξορίας συντρόφους καὶ ἀκούω τὰς διηγήσεις των καὶ ἀντηχοῦσιν εἰς τὰ ὅτα μου οἱ στεναγμοί των καὶ ρέουσι τὰ δάκρυά των καὶ συσφίγγονται ἀπηλπισμέναι αἱ χεῖρές των!

Πεντάκοντα ἔτη παρῆλθον ἔκτοτε, τοὺς δὲ πλείστους αὐτῶν ἐκάλυψε τὸ χῶμα. Μένουσιν ὅμως εἰσέπι ίκανοι, ὅπως συνδέωσι τὸ παρελθόν μετὰ τοῦ παρόντος. 'Ηδυνάμην ἐνταῦθα νὰ τοὺς ὄγομάσω. Ήδυνάμην νὰ ὑποδείξω τὴν γρατῶν ἔκείνην ἀρχόντισσαν, ἥτις κρύπτουσα ὑπὸ ράσα τὸ κάλλος της περιῆλθε τότε ὡς ἐπικῆτις τὰ ἐνδότερα τῆς 'Ανατολῆς πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ τέκνου της καὶ ὁ Θεὸς τὴν ἐλυπήθη καὶ ἐπέστρεψε μὲ τὸ τέκνον της εἰς τὴν ἀγκάλην. 'Η δὲ ἀλλη γρατία, μήτηρ ἥδη ἐντέμων τῆς Ἑλλάδος πολιτῶν, ἥρπαγη τότε εἰς τῆς νεότητος τὰ πρόθυρα καὶ

διηλθε δύο ἔτη δούλη, μόλις ἐξαγορασθεῖσα πρὸ τῆς ἐκ τοῦ πολέμου ἐπιστροφῆς τοῦ Τούρκου συλλητοῦ της. Ἀλλὰ τίς ἐκ τῶν γερόντων συμπολιτῶν μου δὲν ἔχει νὰ διηγηθῇ περιπετείας ὑπερβαινούσας συγχρόνιας κατὰ τὴν δραματικότητα ὅ, τι ἡ γόνιμος μυθογράφου φαντασία δύναται νὰ συλλαβθῇ; Προχθές ἔτι εἰς ἐξ αὐτῶν ἔλεγεν ἐνώπιόν μου πᾶς δεκαετή τότε τὸν εἶχεν αἰγμάτων εἰς τὴν οἰκίαν του Χίος Τούρκος, τὴν δὲ ἡμέραν τῆς ἀπαγχούσεως τῶν δμήρων τὸν ἔφερεν ἐκ τῆς χειρὸς εἰς τὸν δρόμον, ὅπως ἴδη διαβίνουσαν τὴν πομπὴν τῶν μαρτύρων ἐκείνων· μεταξὺ δὲ τῶν ἀγομένων εἰς τὸ μαρτύριον ἦτο δ πατήρ του· καὶ τὸν εἶδε τὸν πατέρα του καὶ ἀποσπασθεὶς ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Τούρκου, ἐχύθη εἰς τὰς πατρικὰς ἀγκάλας, ὃ δὲ πατήρ ἥπασε τὸν υἱόν, τὸν ἔθλιψεν ἐπὶ τοῦ στήθους, τοῦ ἔδωκεν ἐνα ἀσπασμόν, ἔνα μόνον, καὶ ἀποθέσας αὐτὸν κατὰ γῆς, τὸν ἔσπρωξε μαχρέν του, ὡσεὶ φοβούμενος μὴ συμπειριληφθῆ τὸ τέκνον εἰς τοῦ πατρὸς τὴν καταδίκην. Ἐξαγοράσθη κατόπιν τὸ ὄρφανὸν τέκνον, ἀλλ' ὁ τελευταῖος ἐκεῖνος τοῦ πατρὸς ἀσπασμὸς οὐδέποτε παρ' αὐτοῦ ἐλησμονήθη. Καὶ ἦσαν ὑγροὶ τοῦ γέροντος οἱ ὄφθαλμοι, ἡ δὲ φωνή του ἔτρεμεν, ἐνῷ διηγεῖτο ταῦτα.

Ἄλλ' ἡ πρόθεσίς μου δὲν εἶναι ν' ἀφηγηθῶ τῶν ἀλλων τὴν ιστορίαν. Δὲν ἡδυνάμην ὅμως γράφων τὰ κατ' ἐμὲ νὰ μὴ ἀναμνησθῶ τῆς γενικῆς τότε περὶ ἡμᾶς συμφορᾶς. Ὁλοὶ ὅμοι συνεπάσχομεν, ὃ δὲ σύνδεσμος τῆς δυστυχίας καὶ ὃ ἀγών τῆς αὐτοσυντηρήσεως ὑπεστήριζον τὴν ἀμοιβαίαν καρτερίαν καὶ ὄλιγον κατ' ὄλιγον μᾶς ἐνεψύχωσαν. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας ἡμεθα ὡς ζαλισμένοι καὶ οὐδεὶς ἐσκέπτετο περὶ τῆς αὔριον. Αἱ συγκινήσεις τοῦ διωγμοῦ καὶ τῆς σωτηρίας ἦσαν πρόσφατοι εἰσέτι, ἡ δὲ πρόθυμος τῶν Μυκονίων φιλοξενία καὶ τὰ ὄλιγα περισωθέντα χρήματα ἐξήρκουν πρὸς συντήρησίν μας. Ἀλλὰ τὰ χρήματα ταχέως ἐξητλήθησαν, οἱ δὲ πτωχοὶ νησιῶται δὲν ἡδύναντο βεβαίως νὰ μᾶς διατρέφωσιν. Ἡτο γενικὴ ἡ πενία τότε καὶ μεγάλη ἡ ἀχρηματία. Ἐνθυμοῦμαι, ἀφοῦ ἐδαπανήθη καὶ τὸ τελευταῖον φλωρίον μας, τὰς ματαίας προσπαθείας μου πρὸς πώλησιν ἐνὸς δακτυλι-

δίου τῆς μητρός μου. Μόλις καὶ μετὰ βίας ἡδυνήθην εἰς Σπέτσας
βραδύτερον νὰ εῦρω ἀγοραστὴν ἔνα τῶν εὐπορωτέρων ἐκεῖ προ-
χρίτων. Καὶ ὁ ἀνθρώπος βεβαίως τὸ ἡγόρασε διὰ νὰ μᾶς συν-
δράμῃ εἰς ὥρχος θρήνων καὶ ὀδυρμῶν. 'Ο ἔχων τότε χρήματα δὲν
ἡγόραζε κοσμήματα οὔτε πρὸς χρήσιν του, οὔτε κερδοσκοπίας χά-
ριν. Θαῦμα μοὶ φαίνεται εἰσέτι πᾶς ἐν μέσῳ τῆς ἀνεχείας ἐκείνης
κατωρθώσαμεν βαθμηδὸν νὰ ἔξεύρωμεν πόρους καὶ νὰ δημιουργή-
σωμεν ἐμπόριον. "Οσοι προσέφυγον εἰς Ρωσίαν ἢ Ἰταλίαν, ἢ ἀλ-
λαχοῦ, ἐντὸς κοινωνιῶν εὐπορουσῶν, δὲν εἶχον νὰ ἀντιπαλαίσωσι
πρὸς ὅμοιας δυσκολίας, ὅπως διὰ τοῦ ἰδρῶτος κερδίζωσι τὸν ἐπι-
ούσιον ἄρτον. 'Αλλ' εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅποιαν ἡδύνατο νὰ ἔχῃ ὁ
κόπος ἀξίαν, δῆτε πάντες ἡσαν πένητες καὶ πειναλέοι; Καὶ ὅμως
ἔζησαμεν. 'Αλλὰ πᾶς ἔζησαμεν; Πρὸ δύο ἑδομάδων συνώδευσα
εἰς τὸν τάφον τὸν νεκρὸν γέροντος φίλου μου· τὸν βαθύπλουτον
τοῦτον ἐμπορον, ὅστις ἀφῆκεν ἑκατομμύρια εἰς τοὺς κληρονόμους
του, τὸν ἐνθυμοῦμαι πωλοῦντα πλακούντια εἰς τὰς ἀμόρφους ἔτι
όδοὺς τῆς Σύρου, τὰ δὲ πλακούντια τὰ κατεσκεύαζεν ἡ ὥραία σύ-
ζυγός του, κόρη μᾶς τῶν ἐπισημοτέρων τῆς Χίου οἰκογενειῶν.
Καὶ μὴ ἡσαν εἰς θέσιν καλλιτέραν οἱ ἀγοράζοντες τὰ πλακούντια
τῶν;

Δημήτριος Βεκέλας.

25. **Ο Γεννάδιος**
καὶ οἱ διάπερ πατρίδοις ἔρανοι 1826.

Εἶχε πέση τὸ Μεσολόγγιον, εὐγενὴς ἀπαρχὴ τῆς ἐλευθερίας,
καὶ οἱ ἡρώικοι αὐτοῦ πρόμαχοι, ὅσοι ἔφυγον τὰς φλόγας καὶ τοὺς
ἐχθρούς, οἰκτρὰ θύματα τοῦ λιμοῦ καὶ τῆς ταλαιπωρίας, εἶχον
συρρεύση εἰς χιλιάδας εἰς Ναύπλιον καὶ ἔζητον παρὰ τῆς κυ-
βερνήσεως, ως μόνην ἀμοιβὴν τῆς ἐνδόξου θυσίας των, ξηρὸν ἄρ-
τον διὰ νὰ τραφῶσι καὶ πυρτεῖν διὰ νὰ πολεμήσωσιν. 'Αλλ' ἡ
Κυβέρνησις ἦν ἐν ἀπορίᾳ ἐσχάτη, τὸ ταμεῖον κενὸν καὶ δεινὴ τῶν

πραγμάτων ἡ θέσις. Τὸ Μεσολόγγιον πυρποληθέν, ἐφάνη λάζιψαν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ως ἐπικηδεία δὲς τοῦ ἀγῶνος τῆς ἡ Στερεά, μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ προμαχῶνος τούτου, ἡ σθάνθη τὰς δυνάμεις τῆς παραλυθείσας ἐνώπιον τοῦ φρονηματισθέντος ἐχθροῦ, ἡ Πελοπόννησος ἐδηρύτο, ἔνευ σχεδὸν ἀντιστάσεως, ὥπε τοῦ Αἰγαπίου καὶ ὁ κίνδυνος ἦν περὶ τῶν ὅλων. Γενικὴ καταστροφὴ καὶ διάλυσις ἐπέκειτο, ἀν δὲν ἔξεπέμπετο στρατὸς ἀναχαιτίσων τοὺς πολεμίους καὶ ἐμψυχώσων τοὺς προμάχους τῆς ἐλευθερίας. Κατηφῆς καὶ περίτρομος συνέρρευσεν ὁ λαὸς τῆς Ναυπλίας εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς πόλεως καὶ συνῆλθον ἐπὶ τὸ αὐτὸν καὶ οἱ πειναλέοιστρατιῶται ἀπειλητικοὶ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ τῶν. Ἀλλ' οὐδεὶς ἐτόλμα, οὐδεὶς ἡζευρε τὶ νὰ προτείνῃ. Τότε ὁ Γεννάδιος, προκύψας τοῦ ὄχλου, ἀνεπήδησεν εἰς τὴν ρίζαν τῆς ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πλατείας ὑψουμένης πλατάνου καὶ ἐκείθεν, φλογερὸν τὸ βλέμμα ἐπὶ τὸ πλῆθος πλανῶν, μετὰ φωνῆς στεντορείας καὶ μετ' εὐγλωττίας παντοδυνάμου, διότι ἦτο τῆς καρδίας ἡ εὐγλωττία. «Ἡ πατρίς, ἀνέκραξε, καταστρέφεται, ὁ ἀγῶν ματαιοῦται, ἡ ἐλευθερία ἐκπνέει. Ἀπαιτεῖται βοήθεια σύντονος: πρέπει οἱ ἀνδρεῖοι αὐτοί, οἵτινες ἐφάγον πυρτίν καὶ ἀνέπνευσαν φλόγας καὶ ἥδη ἀργοὶ καὶ λιμώττοντες μᾶς περιστοιχίζουσι, νὰ σπεύσωσιν, ὅπου νέος κίνδυνος τοὺς καλεῖ. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτοῦνται πόροι, καὶ πόροι ἐλλείπονται. Ἀλλ' ἂν θέλω· μεν νὰ ἔχωμεν πατρίδα, ἀν εἴμεθα ἀξιοί οὐδὲν ἐλεύθεροι, πόρους εὑρίσκομεν. Ἄς δώσῃ ἔκαστος ὅ, τι ἔχει καὶ δύναται. Ἰδοὺ η πενιχρὰ εἰσφορά μου. Ἄς μὲ μιμηθῆ ὅστις θέλει!»

Καὶ ἐπικροτούντος τοῦ πλήθους, ἐκένωσε κατὰ γῆς τὸ ἴσχυνό διδασκαλικόν του βαλάντιον. . . «Ἄλλ' ὅχι, ἐπανέλαθε μετ' ὄλιγον, ἡ συνεισφορὰ αὕτη εἶνε οὐτιδανή. Οβολὸν ἀλλον δὲν ἔχω νὰ δώσω, ἀλλ' ἔχω ἐμαντόν, καὶ ίδοὺ τὸν πωλῶ! Τίς θέλει διδάσκαλον ἐπὶ τέσσαρα ἔτη διὰ τὰ παιδιά του; Ἄς καταβάλῃ ἐνταῦθα τὸ τίμημα! «Αἱ γενναῖται αὗται λέξεις ἐξῆψαν ἀκάθεκτον ἐνθουσιασμὸν καὶ πάντες μετὰ δακρύων ἔσπευδον προσφέροντες οἱ μὲν χρήματα, οἱ δέ, μηδ' αὐτῶν ἔξαιρουμένων τῶν ὥπο πενίας καὶ πείνης κατατρυχομένων στρατιωτῶν, ὅ, τι ἔκαστος ἡ ὅπλον ἢ

χόσμημα εἶχε τίμιον· ώστε ἐν μικρῷ χρόνῳ συνελέγη ποσότης ἐπαρκῆς πρὸς θεραπείαν τῶν πρώτων καὶ μᾶλλον ἐπειγουσῶν ἀναγκῶν. Ἀπεφασίσθη δὲ νὰ συνέλθωσι καὶ τῇ ἐπαύριον εἰς τὰς ἐκκλησίας, ὅπου προσελθοῦσαι καὶ αἱ κυρίαι νὰ προσφέρωσι τὸ κατὰ προαίρεσιν καὶ αὐταῖ.

Ἄπὸ βαθέος ὅρθρου δὲ Γενναδίος παρέμενεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ἀλλ' ἡ λειτουργία ἀπέλυσε καὶ αἱ κυρίαι, ἵσως πτονθεῖσαι τὴν συρροήν τῶν ξένων στρατιωτῶν, δὲν ἐφάνησαν, ἢ ὅλιγαι μόνον ὑπείκουσαι εἰς τὴν κλῆσιν. Τότε τὸ αἷμά του αἰσθανθεὶς ὑπὸ γενναίας ἀγανακτήσεως ἀναβράζον καὶ ἀναβλέψας πρὸς τοὺς ἔκει παρισταμένους μαθητὰς τῶν δημοτικῶν σχολείων·

— «Δυστυχὴ παιδία, ἀνέκραξε μὲ φωνὴν κλονήσασαν τοὺς θόλους τῆς ἐκκλησίας· δυστυχὴ παιδία, σᾶς ἐγκατέλιπον αἱ μητέρες σας! Ἡξεύρουσιν, ὅτι ὁ Ὁθωμανὸς σφάζει καὶ ἀνδραποδίζει, ὅτι αὔριον θάξει ἕλθη νὰ σύρῃ καὶ πᾶς εἰς αἰχμαλωσίαν, ἀλλ' ἀδιαφοροῦσι, φειδωλεύσμεναι ὅλιγους χρυσίουν. Ἄλλος προστάτης δὲν σᾶς μένει ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τὸν κοινὸν Προστάτην ἔκει ἐπάνω. Πέσετε εἰς τὰ γόνατα νὰ Τὸν παρακαλέσητε! » Καὶ τὰ παιδία, μὴ τολμήσαντα νὰ παρακούσωσι τὴν ἐπιτακτικὴν ἔκείνην φωνὴν, ἔγονατίσαν ὅλα. Ἀποκαλύψας πρὸς τὸν οὐρανόν· "Ὢψιστε Θεέ, ἀνεφώνησε. Σὺ δὲ προστάτης τῶν ἀθλίων καὶ τῶν μὴ ἔχοντων καταφύγην, μὴ ἐγκαταλίπῃς καὶ Σὺ τὰ παιδία ταῦτα, τὰ προσπίπτοντά Σοι. Σῶσον αὐτὰ ἀπὸ αἰχμαλωσίας δεσμά. Οἱ ἀνθρώποι τὰ παρήγησαν· ἐπιθέψων ἐπ' αὐτά, ἐπιθέψων ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, καθ' ἡς πάντες ἔξανέστησαν, ἦν παρορῶσιν, ἦν προδίδουσιν αὐτά της τὰ τέκνα. Δὸς παρὰ τὰς βουλὰς τῶν ἀνθρώπων νὰ ἐπιλάμψῃ ἐπ' αὐτῆς πάσης ὁ ἥλιος τῆς ἐλευθερίας καὶ νὰ τελειωθῇ ἡ Σὴ δύναμις, τὰ δὲ παιδία ταῦτα, πολιτικοὶ ἐλεύθεροι, νὰ τὴν ὑπηρετήσωσι ποτε ἐν πίστει καὶ εἰλικρινεῖς, πρὸς σωτηρίαν αὐτῆς καὶ πρὸς δόξαν Σου αἰώνιαν! » Η ἂν ὁ πάνσοφος Σὺ γινώσκεις, ὅτι πέπρωται, εἰς ἀγενῆ τραφέντα αἰσθήματα, εἰς ἴδιοτέλειαν αὐξηθέντα καὶ φιλαρχίαν, νὰ γείνωσι ποτε αὐτὰ δεινῶν τῇ πατρίδε

παραίτια, παράδος τα μᾶλλον εἰς τῆς μαχαίρας τὸ στόμα καὶ παράδος καὶ ἐμὲ εἰς αὐτό, πρὶν ἴδω ἐκ νέου τῆς Ἐλλάδος τὴν δουλικὴν ἡμέραν καὶ ταπείνωσιν!»

Καὶ τοιαῦτα εὐξάμενος, ἐρρίφθη ἔξω τῆς ἐκκλησίας, ἀφεὶς τὸν λαὸν καταπεπληγμένον καὶ δυκρυρροοῦντα, καὶ αἱ συνεισφοραὶ ἐπανελήφθησαν ραγδαιότεραι ἢ τὴν χθές καὶ αἱ κυρίαι ἔπειρπον μετὰ πάσσης προθυμίας οὐ μόνον χρημάτων ποσότητας, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς νυμφικούς δακτυλίους καὶ αὐτοὺς τοὺς κόσμους τῶν κεφαλῶν των. Τοιοῦτον ἦν τότε τὸ αἰσθημα τοῦ πατριώτισμοῦ, ἐξ οὗ ἐβλάστησεν ἡ τῆς Ἐλλάδος ἀνεξαρτησία· ἀλλὰ καὶ τοιαύτη ἡ τοῦ εὐγενοῦς τούτου πατριώτου ἐπιρροὴ εἰς τὸ ἔξαπτειν καὶ ἀναπτύσσειν αὐτὸν εἰς ἕργα ἀφοσιώσεως, ὥστε δὶ' αὐτῆς οὐ μόνον τὴν ἔδραν τῆς Κυθερήνησεως, καὶ τὴν κυθέρνησιν αὐτὴν ἔσωσε, πόρους ἀνευρὼν πρὸς περίθαλψιν χιλιάδων στρατιωτῶν, οὓς αἱ πρὶν κακουχίαι καὶ αἱ παραχρήματα στερήσεις ἥδυναντο νὰ περιαγάγωσιν εἰς τι ἀπογνώσεως τόλμημα, ἀλλὰ δυνάμεθα θαρρούντως καὶ τὸν ἀνώτατον ἔπαινον σωτήρος τῆς ὅλης πατρίδος εἰς τὴν περίστασιν ταύτην νὰ ἀπονέμωμεν, διότι διὰ τῶν αὐτῶν πόρων ἔξωπλίσθη καὶ ἔξεπέμφθη ὑπὸ τὸν ἔνδοξον Καραϊσκάκην στρατὸς ἐπανορθώσας τὸν σχεδὸν ἥδη ἀπεγνωσμένον ἀγῶνα καὶ ἐπαναγράψων τὴν νίκην ὑπὸ τὰς τεταπεινωμένας τῶν Ἐλλήνων σημαίας. «Οπως ὅμως ἡ πλήρης ἡ ἐκστρατεία, ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνάγκη μορφώσεως καὶ ἵππικου τάγματος, καὶ τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ νέου δημοτικοῦ θριάμβου τοῦ Γενναδίου.

Τὸν κηρούκων συγκληθείς, συνῆθεν αὐθίς δ λαὸς ὑπὸ τὴν πλάτανον, ἀνυπόμονος νὰ ἀκούσῃ τὸν ἀγαπητὸν ρήτορά του, γενναῖον τι καὶ ὠφέλιμον συμβούλευοντα. Οὕτος δέ, ἀφοῦ ἔξεθηκε τῶν κοινῶν πραγμάτων τὸν κίνδυνον καὶ τὴν θέσιν καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς μορφώσεως ἵππικου. — Ἀλλὰ ποῦ, εἶπε, Θέλομεν εὔρη τοὺς ἵππους; Ἐδῶ βλέπω πολλοὺς καὶ προύχοντας καὶ ὄπλαρχηγούς τρέφοντας ἀνὰ δύο καὶ τρεῖς ἵππους καὶ κομπάζοντας ἐπὶ τούτῳ ἐν ταῖς ὁδοῖς. «Οσαὶς ἔχει ἵππον διὰ τροφὴν καὶ ἐπίδειξιν καὶ δὲν τὸν προσφέρει εἰς τῆς πατρίδος του τὴν ἀνάγκην εἶνε

ἀνάξιος νὰ λέγηται αὐτῆς προύχων, ή νὰ φέρῃ τὸ ξίφος τοῦ ἀρ-
χηγοῦ. Διὰ τῶν ἵππων τούτων δυνάμεθα νὰ μορφώσωμεν ἵππικόν·
τοὺς λαμβάνομεν; «Τοὺς λαμβάνομεν», ἀνέκραξε μιᾷ φωνῇ ὁ λαός.
«Καὶ ἂν δὲν μᾶς τοὺς δώσωσι, τοὺς λαμβάνομεν διὰ τῆς βίας;—
«Τοὺς λαμβάνομεν διὰ τῆς βίας», ἀπεκρίθησαν γιλιάδες στομά-
των.— «Ἄγετε λοιπόν», διέταξεν ὁ κινῶν τὸν λαὸν ἔκεινον, ὡς
ἡ λαϊλαψ κινεῖ τὰ κύματα. Ἀλλὰ πρὶν ἡ προφθάσῃ νὰ ἐκτελεσθῇ
ἡ δεινὴ ἐντολή, τριακόσιοι πεντήκοντα ἵπποι εἶχον κομισθῇ εἰς
τὴν πλατεῖαν ἐκ συνεισφορᾶς ἑκουσίου. Τότε καλέσας ἐκ τοῦ πλή-
θους ὄνυμαστι τὸν Χατζῆ Μιχαλην, «Σύ, τῷ εἶπεν ὁ Γεννάδιος,
εἰσαι ἄξιος νὰ διευθύνῃ τὸ ἵππικόν. Λάθε τοὺς ἵππους τούτους,
ὅργαγωσον αὐτοὺς καὶ ἀναχωρησον ὅπου τάχος».

Οὕτως ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις τῶν ἐσχάτων κινδύνων, οἵτινες
ἀναδεικνύουσι τῶν ἀνδρῶν τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἀρετήν, ὁ Γεννάδιος
διὰ τῆς ἀτρομήτου παρρησίας, ἢν τῷ ἐνέπνεεν ἡ συναίσθησις τοῦ
καθήκοντος, καὶ διὰ τῆς λάθρου του εὐγλωττίας, ἥτις ἐξεχεῖτο ἐκ
καθαρᾶς πηγῆς, τῆς ἐνθουσιώδους καὶ ἐναρέτου καρδίας του, κατέ-
στη δύναμις, ἥτις στρατηγοὺς ἐγκαθίστα, τὸν λαὸν δι' ἐνὸς λόγου
ἥγε καὶ ἔφερε, τῷ στρατῷ ἐπεβάλλετο, ἀντετάττετο κατὰ μέτω-
πον τοῖς ὄπλαρχηγοῖς καὶ τοῖς προύχουσι, καὶ ὑψοῦτο ὑπὲρ αὐτὴν
τὴν τότε ἀνίσχυρον καὶ κλονιζομένην κυβέρνησιν.

*Αλ. Ρ. Ραγκαβῆς

• Ο θάνατος τοῦ Καραϊσκάκη.

Ἐμάθομεν δὲ ἐν Τροιζήνι τὴν ἐθνικὴν συμφορὰν τοῦ Θανάτου
αὐτοῦ τὴν ἡμέραν τοῦ ἀγίου Γεωργίου, μεταξὺ εὐθυμίας, ὅτε
συνελθόντες συνεωρτάζομεν πανηγυρικῶς καὶ μετά τινος μεγαλο-
πρεπείας τὸν προστάτην ἐκείνου, ἀπὸ τῆς εὐδώσεως τῶν ὀγώνων
οὐτινος ἐκρέματο ἡ Ἐλλάς. «Ως οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ σίκετοι προσ-
φιλοῦς ψυχορραγοῦντος, ιστάμενοι παρὰ τὴν κλίνην τοῦ ἀσθενοῦς,
προσθηλοῦσι τὸ βλέμμα ἐπὶ τὸν ιατρόν, ἀπ' αὐτοῦ καὶ μόνου προσ-
δοκῶντες βοήθειαν, οὕτω καὶ ἡμεῖς περικυκλοῦντες τὸν κράββα-

τὸν τῆς ἀποκαμνούσης πατρίδος ἡ τενίζουμεν πρὸς τὸν Καραϊσκάκην ὡς πρὸς τὴν ιερὰν αὐτῆς ἔχυραν. Πᾶσα δέ τις ἀπόδειξις τῆς πεποιθήσεως ταύτης καὶ πᾶν τεκμήριον ἀγάπης πρὸς τὸν Γενικὸν Ἀρχηγὸν τῆς Στερεάς Ἑλλαδὸς, ἐνομίζοντο παρὰ πάντων ὡς τις ἐνίσχυσις τῶν πόνων τοῦ μεγάλου ἐκείνου στρατιώτου. Τοιούτον σκοπὸν εἶχε καὶ τῆς ὁμάδος ἡμῶν ἡ συνευθυμία. Υπεκρύπτετο δὲ καὶ ἔτερός τις, ἡτον μὲν τοῦ πρώτου εὐγενής, ἐξ ἀνάγκης ὅμως ἐγγύτερος τὴν ὥραν ἐκείνην πρὸς τὴν ἡμετέραν ὑπαρξίαν, οἱ ἔξης· ἀπὸ τῆς Καθηρᾶς Δευτέρας μέχρι τῆς Λαμπρᾶς, πάντες σχεδὸν ἐτρεφόμεθα τρῷαντες ἄρτους ἔηρόν, καὶ τοῦτον δσάκις εὔποροῦμεν, καὶ κυάμους ὀμούνς ἐκ τῆς παρακειμένης πεδιάδος τοῦ Δαμασκοῦ, ἦν ἡ μεγαλοδωρία τῆς Συνελεύσεως, ὑποσχθεῖσα ἀποζημίωσιν πρὸς τοὺς ὕδιοκτήτας, ἀρῆκεν ἐλευθέοσαν. Ἡ τεσσαρακονθήμερος δὲ αὕτη κυαμοφαγία εἶχεν ἀπεξηγήση τοὺς καὶ πρότερον ἐξηλωμένους στομάχους ἡμῶν.

Εἰς τί δὲ συνίστατο ἡ λαμπρότης τῆς εὐωχίας;

Πρῶτον μὲν ἐξεγερθέντες ὅρθιαι παρέστημεν εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν τῷ ἀγροίκῳ ναῷ τοῦ χωριδίου, συμπαρίσταντο δὲ καὶ πάντες οἱ πληρεζύσοις καὶ ἐγχωριοί. Καὶ ὅτε δὲ λευχείμων Λευτίτης, φέρων εὐλαβῶς τὰ "Ἄγια, ἔστη ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀνυψώσας πρὸς τὸν σύραντὸν τοὺς ὄφθαλμοὺς ἡγχήθη ὑπὲρ τῶν κατὰ ἔηράν καὶ θάλασσαν μαχομένων, ἡ μήπω κεκυηκυῖα ὄρασίς μου εἶδε καταρρέοντα τὰ δάκρυα τοῦ περιεστῶτος λαοῦ, καὶ τὰς ἀκοὰς μου προσέβαλεν δὲ ἐκ τοῦ γυναικωνίτου κοπετός· διότι, τὴν ὥραν ἐκείνην, πατρίδα, γονεῖς, ἀδελφούς, συζύγους, τέκνα, πάντα, πάντα τὰ φίλατα τῆς καρδίας ἡμῶν, ἐβλέπομεν κρεμάμενα εἰς χεῖλος ἀβύσσου καὶ μόνον Ἐκεῖνον, οὗτον τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα ἐβάσταζεν δὲ γέρων ἵερεύς, ισχύοντα νὰ σώσῃ αὐτά.

"Οτε δὲ μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας ἀκολουθίας ἐξελθόντες προσπηγορεύομεν ἀλλήλους, εὐχόμενοι νὰ εἰσακουσθῇ ὅσον τάχιον ἡ τελευταία αὕτη δέησις τοῦ μυσταγωγοῦ· «Εὐλογία Κυρίου καὶ ἔλεος ἔλθοι ἐφ' ὑμᾶς», φαιδρότης ἀφατος περιεχύθη εἰς τὰ πρόσωπα τῶν παρεστώτων· ἐνόμιζες, ὅτι τωράντι ἡλέόπε τὴν Ἑλλάδα δ

Θεός. Τοιαύτη δὲ παραμυθία, ἣν ὡς βάλσαμον ἐπιχέει εἰς τὰς συντετριμμένας καρδίας ἡ ἐκκλησία. Τὸ θυσιαστήριον, αἱ εἰκόνες, τὰς θεῖα λόγια, τὸ ὑπερφυὲς τῆς τελετῆς, ἡ πέριξ σιωπή, ὡς καὶ αὐτὴ ἡ εὐωδία τοῦ ναοῦ, ἀποσπῶσιν ἀπὸ τῶν ἐπιγείων τὸν νοῦν καὶ ἀπάγουσι μετάρριπτον εἰς κόσμον ἐλπίδος, πίστεως καὶ ζωῆς. Ὁ φίδιος ἐκλείπει τότε, διότι ἡ ἀγήτητος χεὶρ τοῦ Παντοκράτορος ἀντιλαμβάνεται τοῦ φοβουμένου καὶ ἡ πυρίνη ρομφαία τοῦ Ἀρχαγγέλου φαίνεται διώκουσα μακρὰν τὸν ἔχθρον.

Ἄλλὰ καὶ ὅταν μακρὰν τῆς πατρίδος, μακρὰν τοῦ ζωγόνου θάλπους τῆς μητρικῆς ἀγκάλης, περιφερόμενος μεταξὺ τῶν ξένων, εἰσέρχεται εἰς ἐκκλησίαν, ἀφατος παραμυθία κατακηλεῖ τὴν καρδίαν σου, διότι ἔκει, ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, δὲν εἶσαι πλέον ξένος.

Μετὰ δὲ τὴν λειτουργίαν συνελθόντες ἀνέβημεν εἰς θέσιν, ἣν εἰχομεν ἐκλέξῃ τὴν προτεραίαν, ἵνα συνευφρανθῶμεν, ὑπεράνω τοῦ χωριδίου, πρὸς τὴν ὑπώρειαν τοῦ ὑπερκειμένου ὄρους, σκιαζομένην οὐχὶ ὑπὸ δένδρων, ἀλλ' ὑπὸ βράχου ἀποτόμου καὶ ἀποτόμως προκύπτοντος. Καὶ ἐνταῦθα συναθροισθέντες, δέκα ἡ δώδεκα, συνεσκευάζομεν τὴν τράπεζαν ὑπόσυρτζοντες καὶ χαριεν τιζόμενσι, ἐνῷ ἡ κνήσα τοῦ ὄπτωμένου ὄβελίου ἀμνοῦ

«οὐραρὸν ἵκερ ἐλισσομένη περὶ καπρῷ»

καὶ διωκομένη ὑπὸ αὔρας ζεφυρίτιδος ἔκνιζε τοὺς λαιμαργοῦντας ὅσφραντήρας ἡμῶν, οὐχὶ τεσσαρκονθήμερον, ἀλλ' ἐτήσιον διερχομένους τὸ τῆς νηστείας πέλαγος.

Οποία δὲ τράπεζα καὶ τίνα τὰ παρατεθέντα;

Τράπεζα μὲν ἦτο διθέλερὸς τάπις τῆς Δήμητρος, ἐφ' οὗ κατακλιθέντες διεσταυρώσαμεν τοὺς πόδας, τρυπλία δέ, φύλλα χλοερὰ ἀπὸ τῶν παραφυομένων δενδρίων καὶ θάμνων, μάχαιραι καὶ περόναι τὰ δέκα δάκτυλα ἱκάστου, καὶ σιτία, ὁ μοσχοβόλος ὄβελίσς καὶ εὐρὺς κάδος ὅξυγάλακτος. Προσέκειτο δὲ καὶ ρητινίτης

«ἡδύς, ἀκηράσιος, θεῖος ποτόν,»

πρὸ πάντων ἀφθονος.....

Μόλις δὲ ἐσφραγίσθημεν, ὡς ἔθος, διὰ τοῦ σημείου τοῦ σταυ-

ροῦ, καὶ ἴδου σπεύδων ὁ φουστανέλλοφόρος ὅπτανεὺς παρέθηκε τὸν ὄβελόν. Πονυπετήσας δὲ καὶ κυρτωθεὶς ἐπ' αὐτοῦ, διέτεινε τὸ ἄρνιον διὰ τῶν δακτύλων ἀντὶ κοπίδος, καὶ ἔλειχε τοὺς δακτύλους, ὥπακις ἐκαίοντο, ἢ συνέθλιβε τὸν λαβόν τοῦ δεξιοῦ ώτίου. Ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας ἀπέματτε πολλάκις διὰ τῆς φουστανέλλας, ἣς αἱ παρυφαί, Κύριος οἶδε, πόσα ἔκρυπτον στίφη ἀναιμάκτων ζωϋφίων, τῶν ἀναποσπάστων τούτων συντρόφων τῶν Ἑλλήνων ἐφ' ὅλου τοῦ ἀγῶνος.

Ἔμετις δὲ τανύσαντες τὰ δύματα ἐτηλεσκοποῦμεν, βουλιμιῶντες τὰ κοπτόμενα, ἔως οὖν ὑποσημήναντος τοῦ συμποσιάρχου τὸ εἰς ἔφοδον, ωρμήσαμεν ὡς ἐπὶ μάχην κρατερὰν ἐπ' αὐτά. Καὶ ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν δὲν ἤκουες, ἀντὶ δούπου ἀσπίδων καὶ ἀλαζογμῶν καὶ ποιάνων, εἰ μὴ ὀδόντων πάταγον καὶ ρωθώνων μυχθησμὸν καὶ χειλέων κελάδημα· οὐδὲ ἔβλεπες εἰ μὴ χεῖρας δι' ἡλεκτρικῆς δυνάμεως κινουμένας καὶ μεταφερούσας εἰς τὰ στόματα χαρᾶς εὐαγγέλια; πλουσιοπάροχα, λέγω, κρέατος καὶ ἀρτου τε μάχια.

Μετὰ τὴν πρώτην δὲ ταύτην ἀκατάσχετον ἔφοδον, ὁ συμποσιάρχης ἀνακύψας, προσέταξεν ἀνακωχὴν καὶ σπονδὰς πρὸς ἐπικύρωσιν αὐτῆς. Ὁ δὲ παῖς ὑπακούων εἰς τὸ πρόσταγμα, περιέφερε κύκλῳ μεσόμφαλον βομβολιόν, δὲν λαβόντες ἔκαστος κατὰ σειρὰν καὶ εὐχηθέντες καλὴν ἐλευθερίαν, ἀνεγαργάρισαν, βλέποντες πρὸς οὐρανόν.... Καὶ τραπέντες ἐκ νέου ἐπὶ τὸν ἀμνὸν ἐθοινησάμεθα, ὡς ἐθοινησάτο τὰ τέκνα τῆς ἀλώπεκης ὁ ἀετὸς τοῦ μύθου, πάσας τὰς σάρκας αὐτοῦ καὶ πολλάκις γεμίσαντες ἐκένωσαν οἱ φίλοινοι τὸν βομβολιόν.... Καὶ οὕτω χορτασθέντες, ἐπεδόθημεν εἰς ψαλμούς, παιανίσαντες κατὰ σειρὰν ὁ μὲν τὸ «Λαμπρὰ Ἑλλάς», ὁ δὲ τὸ «Τί καρτερεῖτε», ὁ τρίτος τὸ «Ἐλληνες συμπατριώται», καὶ ἄλλος ἄλλο, ἐκ τῶν πολλῶν ἀσμάτων, ἀτινας οὐδεὶς μὲν σήμερον ἐνθυμεῖται, συνέταττε δὲ τότε ὁ ἐνθουσιασμός. Ἀλλὰ καὶ ἀνακλιθέντες ἐμρουσικεύμεθα, ἔως οὖν καθεσθέντος τοῦ ὕπνου ἐπὶ τὰ βλέφαρα ἥμαν, αἱ φωναὶ ἐγίνοντο μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀσθενέστεραι καὶ ἐπὶ τέλους ἐξέπνευσαν.

‘Οποῖα ἀρα ὅνειρα ἐπεσκέφθησαν ἡμᾶς ἀγνοῶ. Ἐνθυμοῦμαι μόνον, ὅτι μόλις ἀφυπνίσθημεν, ἄγγελος μελανοπτέρυξ, ἐλθὼν μετὰ σπουδῆς, ἔκόμισε τὴν τρομερὰν ἄγγελίαν, ὅτι ἐφονεύθη ὁ Καραϊσκάκης. Ήμετες ὅμως τοπαύτην πεποίθησιν εἴχομεν, ὅτι ὁ τῆς Ἀθήνας στρατάρχης ἦτο τὸ τελευταῖον ὅργανον τῆς θείας προνοίας πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ὥστε ἐδιστάζομεν νὰ πιστεύσωμεν τὴν ἀπαίσιαν εἰδῆσιν. Ἄλλη ὅτε, καταβαίνοντες δρομαῖοι πρὸς τὸ γαρέον, εἴδομεν συσσωρευμένους καὶ δακρύοντας πληρεζούσίους καὶ λαόν, ἔξελιπε πᾶς δισταγμός. Καὶ ὅτε, ἔξεγερθέντες τὴν ἐπιοῦσαν, συνερρεύσαμεν οἱ μὲν εἰς τοῦ προσδροῦ τῆς συνελεύσεως, οἱ δὲ εἰς τοῦ στρατάρχου τῆς Πελοποννήσου ζητοῦντες παρηγορίαν, ἡ ἀλλοίωσις τῶν προσώπων ἐμαρτύρει, ὅτι πάντες διῆλθον τὴν νύκταν ἀγρυπνοῦντες καὶ ὀδυνώμενοι. Οὐδεὶς ἤνοιγε τὰ χεῖλη, οὐδεὶς εὔρισκε λόγους, ἵνα ἐρμηνεύσῃ τὸ ἀλγος τῆς καρδίας αὐτοῦ, οὐδεὶς εἶχεν ιδέαν τί ἔπρεπε νὰ γείνῃ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ στρατηγοῦ. Ἡ σιωπὴ ἦτο βαθυτάτη καὶ πένθιμος, ὅτε ὁ Κολοκοτρώνης, λύσας πρώτος αὐτήν, εἶπεν· «ὁ χαμός, ἀδέλφια, εἶνε μεγάλος· ὁ Θεὸς ὅμως εἶνε μεγαλείτερος».

Καὶ μετ’ ὄλιγον κατεβαίνομεν ἀθρόοι πρὸς τὴν ἀπέναντι τοῦ Πύρου παραλίαν, ἵνα παρασταθῶμεν εἰς τὴν κηδείαν τὴν παρασκευασθεῖσαν κατ’ ἐντολὴν τῆς Συνελεύσεως ὑπὸ τῆς Ἀντικυ-
θερηνητικῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ καταβαίνοντες ἐποιούμεθα λόγον, ὃς οἱ περὶ τὴν κλίνην τοῦ Περικλέους, τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ πεσόντος καὶ ἀνεμετροῦμεν τὸ πλῆθος τῶν τροπαίων. Ἐνθυμήνητε, ἔλεγον οὐτος, ὅτι μόλις διακοσίους στρατιώτας ἔχων, ὅτε ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῆς Στρεπᾶς, κατήρτισεν ἐντὸς ὄλιγου πολυάριθμον στρατιών. Ἡμην παρών, ἔλεγον ἔτερος, ἐν Ἐλευσῖνι, ὅτε μαθόντες οἱ στρατιώται τὴν ἔλευσιν τοῦ Κιουταχῆ, ἥρχισαν νὰ λιποτακτῶσι καὶ παρεκίνουν καὶ αὐτὸν νὰ φύγῃ· οὗτος ὅμως ἀγανακτήσας, «Τι πάγετε ὅπου θέλετε, ἀνέκραξεν, ὁ Καραϊσκάκης δὲν ἀφίνει τὴν θέσιν του. Καὶ ὅταν σᾶς ἐρωτήσουν τὶ ἔκάμετε τὸν ἀρχηγόν σας, μὴ δυσκολευθῆτε νὰ ἀποκριθῆτε, ὅτι τὸν παρεδώσαμεν εἰς τὸν ἔχθρόν, διότι δὲν συγκατένευσ

νὰ λιποτακτήσῃ». Ἔτερος δὲ πάλιν ἔξυμνει τὴν τάξιν καὶ τὴν πειθαρχίαν, ἵν τὸ γωνίζετο νὰ διατηρήσῃ εἰς τὸ κατὰ τὴν Ἀττικὴν στρατόπεδον, λέγων συνεχῶς πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν «Ἐὰν φερώμεθα πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων χειρότερα καὶ τοῦ ἔχθροῦ, πῶς θέλετε νὰ λάβωσι τὰ ὅπλα;» Αλλοι ἔξιστόρουν τὴν περὶ Ἀράχωβαν ἔνδοξον μάχην καὶ τὸ ἀνεγερθὲν τρόπαιον τῶν Ἐλλήνων. Άλλοι τὴν τὸν Σαλώνων καὶ τοῦ Διστόμου, καὶ άλλοι τὸ ἐπίμονον καὶ στρατηγικόν, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὴν ἐπιεικειαν καὶ τὴν προφύτητα τοῦ ἀνδρός, δις ἐν πράγμασι πολλοῖς καὶ μεγάλαις ἀπεχθείσις, τοῖς μετὰ Σουλιωτῶν ἴδιας, ἐτήρησε.

Καὶ τοιαῦτα μνημόσυνα ἐπαναλαμβάνοντες ἐψυχαγγούμεθα ἔως οὐ κληθομεν εἰς τὴν παραλίαν, διπου ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς ἔψαλτον τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν. Καὶ ὅτε ὁ ρήτωρ τοῦ ἀγῶνος ἀναβὰς χλωρὸν γῆλοφον παρέστησε τὸ μέγεθος τῆς ἀπωλείας, ὅτε ἀνέμυνησε πρὸς ἡμᾶς, ὅτι «ἀπὸ τὰς κορυφὰς τοῦ Μακρυνόρους καὶ τὰ παράλια τῆς Ἀκαρνανίας ἔως εἰς τὰ πέριξ τῆς Ἀττικῆς φῶς ἐλευθερίας καὶ δοξῆς ἔχύθη εἰς τὴν χώραν ταύτην, δούλην καὶ σκοτεινὴν οὖσαν, διὰ μόνης τῆς ἴσχυρᾶς τοῦ Καραϊσκάκη δεξιᾶς, φωνὴ γοερά, φωνὴ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἀντηχήσασα κατὰ τὴν τροιζηνίαν ἀκτήν, συνανεμίγη μετὰ τῶν δύσυρμῶν τῶν ἀπέναντι κατοίκων τοῦ Πόρου, καὶ οὐδεὶς συγκατένευε νὰ παρηγορηθῇ, προαισθανόμενος ἵσως τὴν προσεχῆ κατὰ Φάληρον συμφοράν.

(Ἐκ τῶν «Πιστορικῶν Ἀραιοκήσεων» τοῦ Νικ. Δραγούμη).

·III ἐπανάστασις τοῦ 1821.

“Ἄροιξε εἴρε· λυώσαρε εἰς τὰ βουρὰ τὰ χιόνια
Κ' ἐλνώσαρε τὰ σκοτειρά τὰ τετρακόσια χρόνια!

Τοῦ οὐραροῦ τὰ ρόδινα χαλιγελοῦρε χείλη
Καὶ ρήγρει τὰ διαμάρτια τον ἐ τὸ πράσινο τριφύλλι.

·Σ τοῦ Μάρτη γάλλον τὸ φυλλί ὄλόγρασ τάηθρια,

Καὶ πότε ἐκεῖνα τραγουδοῦνται καὶ πότε τὰ μηλιόνια.
 Χίλια καρτῆλι' ἀράβοντες 'ε τὴ Λαύρα τὴν Ἀγέλα,
 Καὶ εἰς ἑταῖρον φωμὸν Θεὸν καὶ Ἑλευθερία.
 Παπάδες καὶ ἀρματωλοὶ ψαλτροῦ μαζί· καπτιζει
 Ἐδῶ τουφέκι, παρεκεῖ λιβάρι θυμιατίζει.
 "Ἐχοντες σκόλην" ή Παραγιά καὶ ή "Ἑλλὰς μεράλη."
 "Η μιὰ τὸν κρίσιο δένεται, δάφνης κλωνάρη" ή Σελή.
 «Χαῖρε, Μαρία, ἀπ' ἐδῶ ἀκοῦς, χαριτωμένη,»
 Καὶ «καλῶς ἡλθες, ἀπ' ἐκεῖ, Θεὰ ξεριτεμμένη!»
 "Ομώς καμπάνα δὲν ἀκοῦς κάμπια" 'ε αὐτὴ τὴν ὄρα.
 Το καρνοφύλλι τοὺς πιστοὺς ξυπνᾷ καὶ φέρει τώρα.
 "Ἄγ τι γλυκὰ ή ψαλμῳδίαις 'ε τοὺς θόλους ἀρτηγοῦντε!
 Ξείλη θαρρεῖς ἀγγελικὰ ἐκεῖ πῶς τραγουδοῦντε,
 Καὶ πᾶς οἱ μυστικοὶ ψαλμοὶ, πάραιβοκατεβατροῦ,
 Τὴν κόρην, ὅπου πέθανε, ξυπνοῦντε καὶ ἀραστατροῦ.
 Καὶ ἀπ' τὴν χαρὰ δακρύζοντε ἄρδες, γυναικες, ὅλοι.
 Εἰς τὴν πατρίδος τὴν γιορτή, 'ε τῆς Παραγιᾶς τὴν σκόλη.

Χίλια καρτῆλι' ἀράβοντες 'ε τὴ Λαύρα τὴν Ἀγέλα,
 Καὶ μέσα 'ε ἄρθο καὶ μυρτιαὶς ἀστράφτην" ή Παραγιά!
 Λάμποντες Σταυρὸς καὶ ἄρματα, κι' ἀγέρας ἀρεμίζει
 Τὴν φονταρέλλα τὴν λευκή, τὸ γάσο, ποῦ μανρίζει.
 Μὰ σὲ λιγάκι καὶ τὰ δυὸ θὰ πάροντε ἀλλο χρῶμα.
 'Σ τοῦ Παπᾶ· Φλέσσα τὸ κορμί, 'ε τοῦ Μπότσαρη τὸ σῶμα...
 'Σ αὐτὴν ἐδῶ τὴν Ἐκκλησιά, 'ε αὐτὴ τὴ λειτουργία
 Δὲ βλέπεις φόβον καταχριά, δὲ βλέπεις ἀγωρία!
 Τὰ πάθη πᾶτε, πέρασαν ἀπ' τὴ θλιψιμένη χώρα,
 Καὶ Πασχαλία κι' Ἀράστασις διπλῆ μυρίζει τώρα.
 Χαρὰ 'ε ἐκείνους, πῶτν χαρ 'ε τὴ λειτουργιὰ ἐκείνη!
 'Αστράφτοντε τὰ μέτωπα, τὸ μάτι λάμψι χύνει,
 Χαμογελᾶ ή ἐμμορφιά, κι' «Ως πότε, παλληκάρια,»
 Ψαλτροῦ τοῦ Δράκου τὰ παιδιά, τοῦ Φλέσσα τὰ λιοτάρια.

Ποιὸς εἰν' ἐκεῖνος δὲ Παπᾶς ποῦ μ' ὅψι ἀταμμένη
 'Σὰρ φῶς ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τὸ ιερὸ προθαίνει ;
 Σκῦψε, Τουρκιά, 'ε τοῦ Γερμανοῦ τὸ λάβαρο ἀστράφτει
 Σταυρὸς 'ε τὰ μαῦρα στήθια τον, τὸ μάτι τον ἀράρτει,
 Καὶ μέσα σ' ἄρματα, κεριὰ κι' ὀλόχρυσα τσαπράζια,
 *Ασπρη 'σὰρ κύκρου φτερωσιά, 'σὰρ οὐραγὸ γαλάζια
 Σημαῖ' ἀρασηκώρει,
 Καὶ ἀραιγμέν' εἰς τὰ φιλιὰ τῆς αὔρας τὴν ἀπλώνει !
 'Η' Εκκλησία τὴν ἔχρυσε 'ε τὸν κόλπο τόσα χρόνια,
 'Ως ποῦν' ἡ λαζαρίνη οἱ καιροὶ κ' ἐλθοῦν τὰ χειδόνια.
 'Ο νησιος σκύνει καὶ φιλεῖ τὸν ἀργυρὸ σταυρὸ τῆς
 'Ο οὐρανὸς ἀπάρω της σκορπῶ μαργαριτάρια,
 'Η Παραγιὰ χαμογελᾶ 'ε τὸν ἀρθηρὸ βωμό της,
 Κ' ἐμπρός της γορατίζουντε χιλιάδες παλληκάρια.
 *Α τὶ στιγμὴ χαρούμενη, τί ὥρα καὶ τί μέρα !
 Δάκρυντα χαρᾶς, 'ε τὰ μάρμαρα τῆς λανόρας ψιχαλίζουν,
 Σμύγρουν φιλιὰ καὶ στεραγμοὶ ἀγάπης 'ε τὸν ἀγέρα,
 Καὶ ἀρυπέμορα σπαθιὰ 'ε ταὶς θήκαις μέσα τρίζουν !
 Καὶ «καλῶς η.θες, κράζουντε, 'ε τὰ ἔρημα παιδιά σουν,
 «Καλῶς μᾶς η.θες, οὐρανέ, μὲ τὰστρα σύννεφα σουν !»
 Καὶ προσκυνοῦντες ἀρματωλοὶ καὶ κλέψταις καὶ πρωτάτα.

Τοῦ Γερμανοῦ σαλεύοντες ἀμέλητα τὰ χείλη.
 Μαζὶ μὲ τὴ σημαία τον τὸ ράσο κυματίζει,
 Καὶ κράζει ἔξαφρα 'μπροστὰ εἰς τὴν Ωραία Πόλη
 •Ποιὸς θέλει τὴ σημαία μουν ; ποιὸ χέρι τὴν ἀξίζει ;
 Τὸ χέρι ἀπλώνει δὲ Μωριᾶς, ή Ρούμελη τὴν πιάρει.
 "Υδρα καὶ Σπέτσιας καὶ Ψαρὰ ἐπάρω της ξαπλώρουν.
 Τὸ Σοῦλι τὴν ἀτακητᾶ, τηρεῖ ζηλεύ' ή Μάρη,
 Σπαθιά, μηλιόρια μοροιαῖς, καὶ ράσα τὴν κυκλώρουν,
 Κι' δὲ 'Υψηλάρτης ἀρρωστος, ἀπὸ τὴν φυλακὴν τον,
 Μὲ δάκρυντα τὴν εὐλογεῖ καὶ σθύρετ' ή ψυχὴν τον !

Καὶ τά, βογγᾶ ἡ θάλασσα καὶ ἡ στεριὰ σαλεύει
 Καὶ ἡ σημαῖα 'ε τὰ φτερὰ τῆς νίκης ταξιδεύει.
 Στήνετ' ἐδῶ, στήνετ' ἔκει, τά τείχη ἀραιθαίνει,
 'Σ τὰ κύματα δροσίζεται, 'ε ταῖς χώραις μέσα 'μπαίνει!
 Τὴν νίκην ἔχει συντροφιά, πετοῦντε πλάτι, πλάτι,
 Κι' ὅλα τὰ κάρει γαλαρά 'ε τὸ δρόμον, 'πον περγάει.
 Ταξιδεύει, ταξιδεύει, Ελληνοπούλα, πάλι
 "Ολος ὁ κόσμος τὰ ιδῆ τὰ γαλαρά σου κάλλη!
 Δαγκάδια πέργα καὶ βουρά μὲ τὸν Καραϊσκάκη,
 Κυμάτιε, κυμάτιε, τοῦ Οὐραροῦ παράχι,
 'Σ τὴν βάρκα τοῦ Καράρη σου, δύον τὸ κῆμ' ἀράβει,
 Καὶ τοῦ Μιαούλη φτέρωντε τόλμανδρο καράβι!
 Γιατὶ τὰ γύροντα ἀπὸ μᾶς, γιατὶ τὰ χρόνια ἔκειται;
 Πῶς δέν ἀράβει ταῖς ψυχαῖς τῆς Λαύρας ἡ ἀκτῆ;

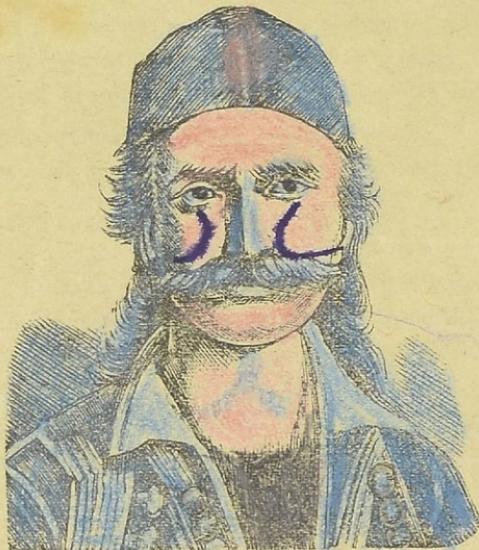
"Ακόμη δέν ἐτέλειωσεν ἡ λειτουργία ἔκεινη,
 Μισοκαῦμέρο τὸ κερί 'ε τὴν Λαύρα μέσα σιύρει,
 Κι' ὁ Μάρτης πάει κι' ἔρχεται 'ε τὴν ἐκκλησιά του στέκει,
 Μὰ δὲν ἀκούει τὰ βροτῷ 'σαρ μιὰ φορὰ τουφέκι.
 "Αχ πότ' ἔκειται 'ε λειτουργιά, Θεέ μου, θὰ τελειώσῃ;
 Ποιὸς τὴν σημαία Γερμανὸς καὶ πάλι θ' ἀνυψώσῃ;

"Αχιλλεὺς Παράσχος

28. Ὁδυσσεὺς Ἀνδροῦτσος.

"Ο θάνατος τοῦ Διάκου ἐπλάτυνε τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν
 πρὸς τὸν Ὄμηρο - Βριώνην, δύσις, διαβάς αὐτὰ μετὰ ὄχτακισχι-
 λίων, ἐπροχώρει ἀκωλύτως. 'Αλλ' ενῷ οἱ ἄλλοι τῆς Λοκρίδος, τῆς
 Φωκιδίου καὶ τῆς Βοιωτίας ὑπλαρχηγοὶ κατέτριβον τὸν καιρὸν
 συσκεπτόμενοι, δὲ κατὰ πρῶτον ἀπὸ τῆς Επτανήσου εἰς τὸν Ελ-
 ληνικὸν ἀγῶνα εἰσπηδήσας τότε Ὅδυσσεὺς ἀπεφάσισε νὰ ἀνα-
 χαιτίσῃ τὸν ἔχθρον, καταβάντα ἥδη πανστρατιῷ εἰς τὴν εὔρειαν
 πεδιάδα τῆς Γραβιᾶς καὶ διαπεράσσαντα τὸν Βοάγριον· βλέπων
 Δ'.

δέ, ὅτι ἐκ τῶν χιλίων πεντακοσίων στρατιωτῶν του, ἐκατὸν μόνον ἐτόλμων νὰ τὸν ἀκολουθήσωσι, κατέλαβε μετ' αὐτῶν μικρόν τι πανδοχεῖον περιτετειχισμένον ἐκ πλίνθων καὶ πέντε ὥρας ἀπέχον τῆς Ἀμπλιανῆς. Τῇ 27 Ἰουλίου 1821 μόλις εἶχεν ἐκεῖ ὄχυρωθῇ, δτε ἡ Τουρκικὴ στρατιὰ ἐφάγη καὶ δερβίσης τις καλπάζων πρὸ αὐτῆς ἐπαρουσιάσθη πρὸς τοὺς ἐν τῷ περιβόλῳ φῆμας. «Ποῦ τρέχεις;» τὸν ἡρώτησε τουρκιστὶ ὁ Ὁδυσσεύς.— «Τρέχω κατὰ τῶν ἔχθρῶν τοῦ προφήτου ἀπεκρίθη ὁ δερβίσης· τρέχω εἰς τὰς

ἐκκλησίας τῶν νὰ ὑψοκράξω τὴν πρωΐην καὶ τὴν ἑσπερινὴν προσευχὴν του».— «Ημεῖς δὲν ἔχομεν ἐδῶ μιναροπύργους· ἐπανέλαβεν ὁ Ὁδυσσεὺς βροντοφώνως· μολυβδόβολα ἔχομεν· ίδού τὴν φωνὴν των». Καὶ διποτὸς τοῦ Μωάμεθ ἐπεσε πυροβοληθεὶς εἰς τὰ στήθη. Πληρογισθέντες τότε οἱ Ὄθωμανοὶ διὰ τὸν φόνον τοῦ ἀγίου των, ὥρμησαν μετ' ἀλαλαγμῶν κατὰ τοῦ περιφράγματος· πολλοὶ δὲ στοιχηδὸν συγκρατούμενοι καὶ διὰ τῶν ὥμων συνωθοῦντες αὐτό, ἐζήτουν νὰ τὸ ρίψωσιν, ἐνῷ οἱ Ἑλληνες, ἐκ προπα-

ρεσκευασμένων εἰς τὸν τοῖχον ὅπῶν πυροβολοῦντες, ἐφόνευον ἔκεινους ἔσωθεν. Μετὰ μεγάλην θραύσιν τῶν οἱ ἔχθροὶ ὡπισθοδρόμησαν καί, νυκτὸς ἐπελθούσῃς, ἐκ δωδεκαώρου ἀγῶνος ἀπηνδημένοι, περιεστρατοπεδευσαν ἔκτις βολῆς ὅπλου καὶ παρεδόθησαν εἰς τὸν ὄπνον.' Αλλὰ περὶ τὸ μεσονύκτιον ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ τῶν ἀνδρείων του ἀνοίξας τὴν θύραν ἀψοφητί, ἐξῆλθε ξιφήρης καὶ κατασφάξας ὀκτακοσίους, τοὺς μὲν ρογχάζοντας ἔτι, τοὺς δὲ πρηνεῖς διὰ τὸν φόρον μένοντας, ἐφθασεν αἵμοσταζῶν εἰς τοὺς πλησίους πρόποδας τοῦ βουνοῦ, ὃπου κείται χωρίδιόν τι, Χλωμὸς καλούμενον. 'Εκεῖ ἐμετρήθησαν οἱ Ἐλληνες τὴν αὐγὴν καὶ τρεῖς μόνον ἔλειπον, οἱ δύο πεσόντες ἐντὸς τῆς μάνδρας καὶ ὁ ἄλλος κατὰ τὴν ἔξοδον. 'Ο δὲ Βριώνης, ἰδὼν τὴν φθορὰν τοῦ στρατοῦ του, ἐστρέψε τὰ νῶτα.

A. ΣΟΦΤΟ

29. Μέα σελὶς τῆς Ἐλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

"Οταν τριανταεφτάτα, τριανταοχτώ χρόνους πίσιω ἀποφασίσανε οἱ Ἐλληνες νὰ ἐλευθερωθοῦντε καὶ ἀρπάξαντε τὰ ὅπλα, ἔτυχε ὁ φοβερὸς Ὀδυσσεὺς, ὃ οὐδὲς τοῦ Ἀνδρούτσου νὰ πολιορκῇ τὴν Ἀκρόπολι τῶν Ἀθηνῶν, ὃπου εὑρίσκοντο οἱ Τοῦρκοι κλεισμένοι καὶ ὑπερασπίζοντο μὲ μεγάλη καρτεροφυχία· τότε οὕτε οἱ ἴδιοι μας εἶχαν ἀκόμη ἀρνηθῆτε φουστανέλλα, οὕτε οἱ Τοῦρκοι εἶχαν λάβη τὸ νέο βάφτισμα, ὃπου ήθέλησε νὰ τοὺς δώσῃ ἡ Εύρώπη· Ο πόλευμος ἐγίνετο καθὼς εἰς τὸν καιρὸ τοῦ Ὁμήρου. Μάλιστα εἰς τὰς πολιορκίας ἐπροχωροῦσε ἀργά. Οι ἀνθρώποι ἐσκοτώνοντο μὲ τὴν ἡσυχία τους, δὲν ἐγνωρίζοντο ὀκόμην ὅλος ἐκεῖνος τὰ καταστρεφτικὰ σύνεργα, διοῦν ἡ φιλανθρωπία τῶν ἔθνων καὶ ἡ χριστιανωσύνη τῶν βασιλέων ἐφεύρηκαν μετὰ ταῦτα καὶ δὲν ἦτο σπάνιο κέπου, κάπου, νὰ βλέπης τὰ ἐναντία μέρη νὰ στέκωνται μὲ τὰ χέρια στουρωμένα καὶ ἀνεργα διὰ ἔλλειψι ἀπὸ πολεμοφόδια. Κάτι παρόμοιο θὰ ἐσυνέθαινε βέβαια καὶ τὴν ἡμέρα, ὃπου ἔτυχε τὸ ἀκόλουθο συμβάν.

'Ἐξύπνησαν κάποια παλληκάρια τοῦ Ὀδυσσέως πρωΐ, πρωΐ, καὶ

ρίχτοντας κατὰ τύχη τὸ μυμάτι ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολε, ροδοκόκκινη ἀπὸ τὸ πρῶτο γλυκοχέρωγμα, ἔμειναν ἐκστατικά, βλέποντας τοὺς Τούρκους ἀναιθασμένους ἐπάνω εἰς τὸν Παρθενῶνα καὶ ἐργαζομένους μὲ μεγάλη βίᾳ νὰ χαλοῦν τὰ ώραῖα ἐκεῖνα μνημεῖα. Τόσο παράξενη καὶ ἀκατανόητη τοὺς ἐφάνη τέτοια ἀνωφελής βαρβαρότης, ὅπου ἔτρεξαν ἀμέσως νὰ εἰδοποιήσουν τὸν Ὄδυσσεα. Ἀφοῦ ὁ στρατηγὸς ἐβεβαιώθηκε μὲ τὰ μυμάτια του, ἀπόλυτε τρία, τέσσαρα, ἀπὸ τὰ παλληκάρια του νὰ πλησιάσουν εἰς τὴν Ἀκρόπολε καὶ νὰ ἐρωτήσουν τοὺς Τούρκους, διατί ἐδειχνῶν τέτοια ἀγριότητα μὲ τὰ μάρμαρα, τὰ ὄποια δὲν τοὺς ἐπροξενοῦσαν κακμία βλάσπη. Ἐπέτειον μὲ μιᾶς ἐκεῖνοι οἱ γενναῖοι καὶ ὑστεραὶ ἀπὸ λίγη ώρα ἔφεραν εἰς τὸν στρατηγὸ τὴν ἀπόκρισι, ὅτι οἱ Τούρκοι μὴ ἔχοντες ἄλλο μολύβι διὰ νὰ χύπουν βόλια καὶ ζανοίξαντες, ὅτι μέσα εἰς ἐκεῖνα τὰ μάρμαρα εὑρίσκετο τοῦτο τὸ μέταλλο, χριμένο ἐπίτηδες, διὰ νὰ δίνῃ δύναμι καὶ σταθερότητα, εἶχαν ἀποφασίση νὰ προστρέξουνε εἰς ἐκεῖνο τὸ χαλασμό, διὰ νὰ δυνηθοῦνε νὰ ἔξακολουθήσουνε τὸν πόλεμο.

Τέτοια ἀπόκρισι ἐπροξένησε μεγάλη ἀπελπισία εἰς τοὺς "Ελληνας καὶ ἀφοῦ ἐπτοχάσθηκαν τὶ νὰ πράξουν, διὰ νὰ σώσουν ἀπὸ τὸν ὄλεθρο τὰ μνημεῖα τοῦ μεγαλείου των; ὅλοι μὲ μιὰ φωνὴ ἀπεφάσισαν νὰ μηνύσουν εἰς τοὺς ἀποκλεισμένους νὰ παύσουν τὴν καταστροφὴν καὶ ἥσαν ἔτοιμοι νὰ τοὺς προμηθεύσουν ὅσο μολύβι τοὺς ἔχρειαζετο διὰ τὴν ὑπεράσπισί τους. Οὕτω καὶ ἐγένετο.

"Εστερξαν οἱ Τούρκοι καὶ οἱ "Ελληνες ἔξαγόρασαν μὲ τὸ αἷμά τους, δίδοντες εἰς τοὺς ἔχθρους βόλια, διὰ νὰ τοὺς σκοτώνουν, τὰ πολύτιμα ἐκεῖνα μάρμαρα, τὰ ὄποια ἥσαν προωρισμένα νὰ ζήσουν, διὰ νὰ ἔδουν καὶ πάλι ἀναστημένο ὄλογυρά τους ἐκεῖνο τὸ ἔθνος, τὸ ὄποιο ἀπὸ τόσους αἰώνας ἐφαίνετο βυθισμένο εἰς λήθαργο.

A. Βαλαωρίτης

Τὸ Χάνι τῆς Γραβιᾶς.

(6 Μαΐου 1821)

'Απὸ κρότον ὄργάρωρ βοῦται
 Τῆς Γραβιᾶς τὸ βουρὸν ἀρτικρύ,
 Λάμποντα δύλα χρυσᾶ καὶ λερὴ
 Φουσταρέλλα μαυρίται.

Πρὸς τὸ Χάνι χορὸς καταβαίνει
 'Απ' ὁδὸν ἐλικώδη, λοξή,
 Καὶ φλογέρα μὲν χορὸν δένει
 Χοροῦ ἄσμα σημαίνει.

'Οδυσσεὺς δὲ ταχύπονος ἡγεῖται
 Τοῦ μαχίμου ἐκείρου χοροῦ
 Καὶ ἐγκύμων σκοποῦ τολμηροῦ
 Πρὸς τὸ Χάνι κινεῖται.

'Εκεῖ δὲ τὸν χορὸν διαλύει
 Κλεί τὴν μάγδραν καὶ οὔτω λαλεῖ
 'Η πατέρες μας ἐδῶ μᾶς καλεῖ,
 Στρατιῶται ἀγδρεῖοι.

Μετ' ὀλίγον ἐδῶ καταφθάνει
 Στρατιὰ μυριάδων ἔχθρῶν
 Εἰνε στάδιον δόξης λαμπρὸν
 Τὸ μικρὸν τοῦτο Χάνι.

Εἰς τὸ μέγα στενὸν θὰ ἔνπτησον
 Οἱ ἀρχαῖοι τῆς Σπάρτης τεκροί,
 Καὶ τὸν τόπον αὐτὸν φοβεροὶ
 Τουρκομάχοι θὰ σείσονται.

Κ' ἡ σκιὰ τοῦ Διάκου παρέκει
 Τοῦ εἰς σοῦβλαρ ὑψηλέρτος σκληράρ,
 Μὲ μεγάλην θ' ἀκούσῃ χαρὰν
 Νὰ βροτᾶ τὸ τουφέκι.

Ἐκεῖ κάτω κυττάξει φθάρει
 Ὁ πομπώδης στρατὸς τῶν ἐχθρῶν,
 Ἰδοὺ στάδιον δόξης λαμπρὸν
 Τὸ μικρὸν τοῦτο Χάρι.

Στρέφουν δλοι καὶ βλέπουν. Διέβη
 Τὸ ποτάμι ἀπίστωρ πληθύς,
 Καὶ ἀκούεται δοῦπος βαθὺς
 Καὶ ὁ τόπος σαλεύει.

Πιστολίων ἀκούονται κτύποι
 Καὶ βαρβάρων φωναὶ συνεχεῖς
 Καὶ τιράσσουν ἵηρ χαίτην ταχεῖς
 Καὶ ἀφρόσετες ἵπποι.

Πρὸ τῶν ἄλλων ξιφήρης προβαίνει
 Εἷς Δερβίσης τὸν ἵππον κεντῶν.
 Ὁ νιὸς τοῦ Ἀρδρίσου αὐτὸν
 Ἐρωτᾶ ποῦ πηγαίνει.

Ἄποκρύνετ' ἐκεῖνος Νὰ σφάξω
 Ὁπουν 'βρῶ τοῦ προφήτου ἐχθρούς,
 Καὶ πατῶν τοὺς ἀπίστους νεκροὺς
 Τὸ ἄλλαχ ρ' ἀραχράξω.

Α.λλ' ἔδω, δὲ νιὲ τοῦ προφήτου,
 Μιναρὲρ δὲν θά 'βρῆς ίψηλόν,
 Α.λλὰ μόρον τουφέκι καλόν,
 Καὶ ιδοὺ ή φωνὴ τού.

Καὶ ήτιας καὶ σπάθην ἀφίρει
 Ὁ δερβίσης τὰ στέρρα πληγεῖς
 Καὶ μὲν χρότον πεσὼν κατὰ γῆς
 Ρεῖθρον αἴματος χύνει.

Τοῦ θαράτου ιδρῶς περιβρέχει
 Τὸ χλωμὸν μετωπόν του εὐθύς,
 Καὶ ὁ ἵππος αὐτοῦ πτοηθεὶς
 Κοῦφος κ' εὔκαιρος τρέχει
 Γεωργίος Ζαλοκώστας

31. Η Θεσσαλία.

Κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ ἔτους 1881 ἡ Θεσσαλία μετὰ δουλείαν 500 περίπου ἐτῶν ἡλευθερώθη καὶ ἀπετέλεσε μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Χώρα καθαρῶς Ἑλληνικὴ καὶ κοιτὶς μάλιστα τῶν πλείστων ἑλληνικῶν φυλῶν, αἵτινες βραδύτερον μεσημβρινῶτερον κατελθοῦσαι κατφύγοσαν τὴν Στερεάν Ἑλλάδα καὶ τὴν Πελοπόννησον, συνεμερίσθη τὴν τύχην τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐθνους καὶ ἀπετέλεσε μέρος τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους, ὑπέκυψεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ρώμης, ἐγένετο βραδύτερον ἐπαρχία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους καὶ μετά τινας ἀλλας πολιτικὰς μεταβολὰς κατελήφθη δριστικῶς κατὰ τὸ ἔτος 1420 ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν ὁποίων διετέλεσε μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως της. Ὅπὸ τῶν βαρβάρων τουρκικῶν ὄρδων, αἵτινες συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν Θεσσαλίαν μετὰ τὴν ὑποδούλωσιν αὐτῆς, ὑπέστη ἡ εὔφορος καὶ πλούσια αὕτη χώρα τελείαν ἐρήμωσιν καὶ καταστροφήν, αἱ δὲ ἐθδομήκοντα πέντε πόλεις, αἵτινες ἡκμαζον ἐν αὐτῇ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ρωματικῆς κυριαρχίας μετεβλήθησαν εἰς ἐρείπια, τὰ δοποῖα σήμερον μόλις δεικνύουσιν εἰς ἡμᾶς τὰς θέσεις, εἰς τὰς ὁποίας αἱ πόλεις αὗται ἔκειντο. Ήπειρὸν τὰ ἐρείπια τῶν πόλεων τούτων ἔπηξε τὰς καλύβας αὗτοῦ ὁ νέος τῆς ἐρημωθείσης Θεσσαλίας πληθυσμὸς ὃ ἔξ αγρίου Τουρκικοῦ ὅχλου ἀποτελούμενος, ὅστις καὶ αὐτὰτὰ ὄνοματα τῶν ὄλιγων διασωθεισῶν πόλεων κακικωμῶν καθὼς καὶ τῶν ὄρεων καὶ τῶν ποταμῶν ἐκτὸς ὄλιγιστων ἐξαιρέσεων ἀντικατέστησε δι' ἀλλαγῶν κακοήχων ἴδιαν τοῦ. Εὔτυχός ὁ πολυάριθμος οὗτος τουρκικὸς πληθυσμὸς ὃ κατ' ἀρχὰς κατακλύσας τὴν Θεσσαλίαν βαθμηδὸν ἐπαισθητῶς ἥραιώθη, διότι πολλοὶ μὲν τῶν νέων κατοίκων ἀνεχώρησαν καὶ πάλιν εἰς τὰς πατρίδας των διὰ τὸ νοσῷδες τοῦ κλίματος, πολλοὶ δὲ κατετράφησαν ὑπὸ διαφόρων νοσημάτων, ἀτινα ἔκει ἀνεπτύχθησαν καὶ ἴδιας ὑπὸ τῆς πανώλους. Ἐφ' ὅσον δὲ ὁ τουρκικὸς πληθυσμὸς ἥραιούτο, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ ὁ ἔλληνικὸς πληθυσμός, ὅστις εἶχε καταφύγη εἰς τὰ ὅρη, κατήρχετο εἰς τὰ πεδινὰ

μέρη καὶ τοιουτοτρόπως ἡ Θεσσαλία ἔκτὸς ὀλιγίστων ἔξαιρέσεων κατφερήθη πάλιν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων αὐτῆς κατοίκων, οἵτινες ἔξω φεῦ ὡς δουλοπάροικοι τῶν κατακτητῶν τῆς πατρίδος τῶν!

Κυρίως ὅμως δἰν ἦτο τοιαύτη ἡ κατάστασις δλοκλήρου τῆς Θεσσαλίας, διότι, ἐὰν τὰ πεδινὰ μέρη ἐπασχον, ὅλως διάφορος ἦτο ἡ ὄψις τῶν πέριξ τῆς πεδιάδος καταφύτων ὄρεων. Καὶ πρὸ τῆς ὑποδούλωσεως τῆς Θεσσαλίας ὑπὸ τῶν Τούρκων ὁ ἐλληνικὸς πληθυσμὸς θέλων νὰ ἀποφύγῃ τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐπιδρομὰς τῶν κατακτητῶν ἕζη: ησεν ἀσυλον εἰς τὰ ἀπόκρημνα ὄρη, ἐκεῖ δὲ ἐν μέσῳ δρυμώγων καὶ δασῶν ἵδρυσε κοινότητας, τῶν ὅποιων ἡ κατάστασις ἔνεκκα τῆς φιλοπονίας καὶ τοῦ βιομηχανικοῦ πνεύματος τῶν κατοίκων ἀπέβη σὺν τῷ χρόνῳ λίαν ἀνθημά. Τὰ περιβόητα 24 χωρία τοῦ Πηλίου, ἡ Ραψάνη καὶ ἡ Τσαριτσάνη, πρὸ πάντων δὲ τὰ Ἀμπελάκια διὰ τὴν λαμπρότητα τῆς φύσεως καὶ τὴν ὑλικὴν εὐημερίαν τῶν κατοίκων παρείχον θέαν ὅλως διάφορον τῆς Θεσσαλικῆς πεδιάδος καὶ διηγειρον ἀμέριστον τὸν θαυμασμὸν τῶν ἐπισκεπτομένων αὐτὰ ἔνων. Ἡ εὐτυχία τῶν ὄρεινῶν τούτων κοινοτήτων εἰχεν ὅμως καὶ ἀλλην αἰτίαν, τὴν ὅποιαν δὲ πρέπει νὰ ἀποισιωπήσωμεν. Αἱ κοινότητες δηλ. αὐται, μηδόλως πιεζόμεναι ὑπὸ τῶν κατακτητῶν, εἶχον εἰδός τι αὐτονομίας καὶ ἐκυβερνῶντο ὑπὸ δημογερόντων, ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκλεγομένων, οἵτινες εἰσεπραττον καὶ τοὺς φόρους καὶ διέθετον αὐτοὺς κατὰ τὰς ἀνάγκας τῆς κοινότητος.

Εἰς τὰ κακά, τὰ ὅποια ὑπέφερε τὸ ἔθνος ἡμῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας, πρέπει νὰ κατατάξωμεν καὶ τὴν ἔλλειψιν τῶν σχολείων. Μόνον ὅλιγαι ἐλληνικαὶ κοινότητες ηὗτύχησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην νὰ ἔχωσι καλὰ σχολεῖα, ἐπισημότερος τῶν ὅποιων ἥσαν τὰ τῶν Ἰωαννίνων, τῆς Χίου, τῆς Σμύρνης, τῆς Δημητσάνης, καὶ τινα ἄλλα ἀκόμη μεταξὺ δὲ αὐτῶν συγκαταλέγονται ἀναμφιβόλως καὶ τὰ σχολεῖα τῶν Θεσσαλικῶν κοινοτήτων καὶ ιδίως τὰ τῶν Μηλεῶν, τῆς Ζαγορᾶς, τῶν Ἀμπελάκιων καὶ τοῦ Τυρνάβου. Εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα ἐδίδαξαν διάσημοι διδάσκαλοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁ Ἀνθιμός Γαζῆς π. χ. ὁ Μέγας.

Οίκονόμος ὁ ἔξ Οίκονόμων, ὁ Ἰωάννης Πάζαρος, ὁ Κωνσταντίνος Κούμας, ὁ Γρηγόριος Κωνσταντίς καὶ τινες ἄλλοι. Οἱ διαπρεπεῖς οὗτοι διδάσκαλοι, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ σύγχρονοι αὐτῶν διδάσκαλοι, εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλαδὸς ἐργασθέντες ἐπὶ Τουρκοράτιας, ὀνομάζονται μὲ τὸ κολακευτικὸν ὄνομα διδάσκαλοι τοῦ γένους ἡμῶν κατὰ τὰς σκοτεινὰς ἡμέρας τῆς δουλείας των.

Εἰς τὰ ὅρη δὲ τῆς Θεσσαλίας δὲν ἔζητησαν καταφύγιον μόνον οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ βιομήχανοι, ἵνα ἐπιδοθῶσιν ἔκει ἀσφαλῶς καὶ ἡσύχως εἰς τὰ ἔργα τῆς εἰρήνης, ἀλλὰ καὶ ὅσοι δὲν ἡδύναντο νὰ ὑποφέρωσι τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας προετίμων νὰ ζῶσιν εἰς τὰ ὅρη βίου ἐλεύθερον καὶ ἀγέρωχον, ή νὰ διάγωσιν εἰς τὰς πόλεις βίου ὑπόδουλον καὶ καταφρονημένον. Οἱ μάχιμοι οὗτοι ἀνδρες, οἵτινες ἔφερον τὸ ὄνομα Ἀρματωλοί, ὅχι μόνον ἐπροστάτευον διὰ τῶν ὅπλων τὰς Ἑλληνικὰς κοινότητας, ἀλλὰ πολλάκις κατερχόμενοι ἐκ τοῦ ὄλυμπου, τῶν Χατίων, τῆς Πίνδου καὶ τοῦ Πηλίου εἰς τὰς πεδιάδας ἐπετίθεντο κατὰ τῶν Τούρκων, εἰς οὓς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἔφερον μεγάλας καταστροφάς. Εἶχον δὲ γείνη οἱ Ἀρματωλοὶ τόσον ἐπίφεροι εἰς τοὺς ξένους κατακτητάς, ὥστε ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις ἡναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ πρὸς αὐτοὺς καὶ εἰς αὐτοὺς νὰ ἀναθέσῃ τὴν τήρησιν τῆς δημοσίας τάξεως καὶ τὴν καταδίωξιν τῆς ληστείας, οὕτω δὲ οἱ Ἀρματωλοὶ διωργανώθησαν εἰς ἕδια στρατιωτικὰ σώματα, γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα Καπετανάτα ἢ Ἀρματωλικαὶ Τοιαῦτα δὲ Καπετανάτα ὑπήρχον πολλὰ ὅχι μόνον εἰς τὰ Θεσσαλικὰ ὅρη, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ὅρη τῶν ἀλλων μερῶν τῆς Ἑλλαδὸς. Τὰ κατορθώματα τῶν Ἀρματωλῶν διήγειρον, ὡς ἦτο ἐπόμενον, τὸν θαυμ σμὸν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅστις δι' ὠραίων ἀσμάτων ἔψαλλε καὶ ψάλλει μέχρι σήμερον αὐτά. Τὰ ἄσματα ταῦτα μὲ ἐν ὄνομα ὄνομάζονται ὅμητική ποίησις.

Ἐξ ὄσων μέχρι τοῦδε εἴπομεν προκύπτει, ὅτι ἡ Θεσσαλία εἶνε χώρα ἐν μέρει ὄρεινή, ἐν μέρει δὲ πεδινή. Ἡ διάταξις τῶν ὄρέων τῆς Θεσσαλίας εἶνε λιαν περιέργος, διότι ταῦτα περιβάλλουσι πανταχόθεν

τὸ πεδινὸν τῆς χώρας μέρος οὕτως, ὥστε σχηματίζουσι μίση μεγάλην λεκάνην. Καὶ πρὸς τὸ βορειοκανατολικὸν δὲ ὁ μεγαλοπρεπῆς Ὁλυμπός, ἡ παλαιὰ κατοικία τῶν Θεῶν, ὅστις χωρίζει τὴν Θεσσαλίαν ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν· πρὸς ἀνατολὰς εὑρίσκονται κατὰ σειρὰν ἡ "Οσσα" ἡ ὁ Κίσσαβος, τὸ Μαυροβύνι καὶ τὸ Πήλιον, πρὸς νότον ἡ σειρὰ τοῦ "Οθρυος" καὶ πρὸς δυσμάς ἡ Πίνδος. Ὁλόκληρον δὲ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Θεσσαλίας ἀποτελεῖ μίση μεγάλην εὔφορον πεδιάδα, τὴν πεδιάδα τῆς Θεσσαλίας, ἣτις κατὰ μέρη λαμβάνει ἕδυα ὄνόματα ἐκ των πλησίον κειμένων πόλεων, τῆς Λαρίσης π.χ. τῶν Τρικκάλων, τῆς Καρδίτσης κλπ. Ἐξαισικά δὲ εἶναι ἡ φυσικὴ καλλιονὴ τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν, ἣτις κείται μεταξὺ τοῦ Ὁλύμπου καὶ τῆς "Οσσης" καὶ διαρρέεται ὑπὸ τοῦ μεγαλειτέρου ποταμοῦ τῆς Θεσσαλίας Πηνειοῦ, εἰς τὸν ἥσυχον τοῦ ὄποιου ροῦν ὄφειλεται κατ' ἔξοχὴν ἡ πλουσία βλάστησις τοῦ θυμασίου τούτου τοπίου.

"Η τοιαύτη διάταξις τῶν Θεσσαλικῶν ὄρεων ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν λίαν πιθανὴν ὑπόθεσιν, ἣτις ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐπεκράτησεν, ὅτι ἡ Θεσσαλία ἀρχικῶς ἦτο μίση μεγάλη λίμνη καὶ ὅτι ἔνεκα σεισμοῦ διερράγησαν τὰ ὅρη Τέμπη, ἢ ινα συνέθεου τὸν Ὁλυμπὸν μετὰ τοῦ Κ.σσάβου. Τοιουτοτρόπως ἐσχηματίσθη ἡ ὁμώνυμος κοιλάς, δι' ἣς τὰ ὕδατα τῆς λίμνης εὗρον διέξοδον εἰς τὴν θάλασσαν· ἀνύψωθέντος δὲ καὶ τοῦ ἔδαφους ἀπεκαλύφη τὸ Θεσσαλικὸν πεδίον, τὸ ὄποιον εἶναι ἔνεκα τούτου πηλῷδες καὶ παχύτατον καὶ φημίζεται ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς διὰ τὸ εὔφορον αὐτοῦ. Ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἔδαφους δὲν ἐγένετο, φαίνεται, πανταχοῦ ὅμοιως, ἀλλὰ μέρη τινὰ ἔμειναν ταπεινότερα τῶν ἔλλων, οὕτω δὲ ἀπὸ αὐτῶν τὰ ὕδατα δὲν ἡδυνήθησαν νὰ ἐκρεύσωσι καὶ ἀπετέλεσην τὰς λίμνας Βοιβηγίδη, Νεσσωνίδη, Νεζερὸν καὶ Ευνιάδη καὶ τινας ἐλώδεις ἐκτάσεις, αἵτινες εἰς τὴν Θεσσαλίκην πεδιάδα παρεπηροῦνται.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν της ἡ Θεσσαλία διηρέθη εἰ; δύο νομούς, τὸν τῆς Λαρίσης δηλ., καὶ τῶν Τρικκάλων, ἔχοντας πρωτευούσας τὴς ὁμωνύμους πόλεις. Ἀλλαζει δὲ πόλεις τῆς Θεσσαλίας

εἶνε δὲ Βόλος, ὅστις εἶνε ἡ μόνη παραλία πόλις τῆς Θεσσαλίας καὶ συνεπῶς τὸ ἐπίνειον αὐτῆς· ἔνεκα τούτου δὲ ἔλαχθε καὶ μεγάλην ἀνάπτυξιν προσέτι δὲ ὁ Τύρναβος, ἡ Ἀγυιά, ὁ Ἀλμυρός, ὁ Δομοκός, ἡ Καρδίτσα καὶ ἡ Καλαμπάκα.¹ Ολίγον βορειότερον τῆς πόλεως ταύτης ἀνύψωνται ὑπὸ ποικίλας μορφὰς γιγάντιοι καὶ ἀπότομοι βράχοι, ὑπὸ τοὺς ποδας τῶν ὁποίων ἐκτείνονται πεδιάδες χαρίεσσαι καὶ δάση βαθύσκους. Οἱ βράχοι οὗτοι ὄνομαζονται Μετέωραι, ἡ δὲ τοποθεσία αὐτῶν ἀμιλλάται κατὰ τὴν ὠραιότητα πρὸς τὴν τοποθεσίαν τῶν Τεμπῶν καὶ εἶναι κατὰ τὴν γνώμην ξένων περιηγητῶν μία τῶν ωραιοτέρων τῆς γῆς.² Επὶ τῶν Μετεώρων ἴδρυθησαν πρὸ 500 περίπου ἑτῶν 24 μοναῖς, πολλὰς τῶν ὁποίων βαθυμηδὸν καὶ κατ' ὅλην διάροντας σήμερον σφέζονται ἐξ αὐτῶν μόνον ἐπτά, ἐπισημοτέρα τῶν ὁποίων εἶνε ἡ τοῦ Ἀγίου Στεφάνου.

Ολόκληρος ἡ Θεσσαλία περιβάλλεται, ὡς εἴπομεν, ὑπὸ ὄρέων, ὄρειν δὲ καὶ βραχῶν εἶναι καὶ τὸ ἀνατολικὸν μέρος αὐτῆς, τὸ δυτικὸν βρέχουσι τὰ κύματα τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, μὴ σχηματιζοντος ἔνεκκ τούτου καθ' ὅλην τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν οὐδένα λιμένα. Επειδὴ δὲ καὶ ἡ ἐκ βορρᾶ καὶ ἡ ἐκ δυσμῶν εἰσοδος εἰς τὴν Θεσσαλίαν εἶνε δύσκολος, διότι ἐλλείπουσιν ἐντελῶς τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας καὶ τὸ ἔδαφος εἶναι λίσαις ἀνώμαλον καὶ ὄρεινόν, οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν Θεσσαλίαν κατ' ἀνάγκην θὰ διαπλεύσωσι τὸν Παγασητικὸν κόλπον, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ δυοῖσον κεῖται ὁ Βόλος. Η πόλις αὕτη εἶναι, ὡς εἴπομεν, τὸ ἐπίνειον ὀλόκληρου τῆς Θεσσαλίας καὶ συγχρόνως ἡ ἀφετηρία τοῦ Θεσσαλικοῦ σιδηροδρόμου, ὅστις πλησίον τοῦ Βελεστίνου διακλαδίζεται εἰς δύο γραμμάς, ἐξ ὧν ἡ μὲν μικροτέρα φέρει εἰς Λάρισαν, ἡ δὲ μεγαλειτέρα, διερχομένη διὰ τῆς Φαρσάλου, τῆς Καρδίτσης καὶ τῶν Τρικκάλων, φθάνει μέχρι Καλαμπάκας.

Εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν της νέα ἐπεφυλάσσοντο δεινά. Διότι, ὡς εἶναι γνωστόν, κατὰ τὸν τελευταῖον ἀτυχῆ Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον οἱ Τούρκοι ὑπερβάντες τὰ σύνορα, εἰσῆλθον εἰς τὴν Λάρισαν, ἐκεῖθεν δὲ προχωρήσαντες, κα-

τέλαθον βαθμηδὸν ὀλόκληρον τὴν Θεσσαλίαν μέχρι τῶν παλαιῶν συνόρων, ἥτοι μέχρι τῆς σειρᾶς τῆς Ὀθρυοῦ. Ἡ κατάληψις τῆς Λαρίσης, ἡ μαλλον ἡ ἐκεῖθεν ὑποχώρησις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἐγένετο τὴν νύκτα τῆς Μεγάλης Πρασκευῆς τοῦ ἔτους 1897, ἡ δὲ ἀπανσία εἰδῆσις διεδόθη εἰς τὰς πλείστας Ἑλληνικὰς πόλεις τὴν νύκτα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ἐνῷ οἱ ἀνθρώποι παρεσκευάζοντο διὰ τὴν φαιδρὰν τῆς Ἀναστάσεως ἑορτήν. Ἡ κατήφεια ὅλων ἦτο τότε καταφανής καὶ ἡ συγχίνησις μεγάλη, πλεῖστα δάκρυα δὲ ἔβρεχον τοὺς ὄφθαλμους ἡμῶν διὰ τὸ μεγάλον καὶ ἀπροσδόκητον τῆς πατρίδος ἀτύχημα. Τὰς ἐλπίδας ἡμῶν εἰς τὸν Θεὸν ἐναποθέσαντες, ἐπαρηγορούμεθα, ὅτι ἡ κατοχὴ τῆς πλουσίας Θεσσαλικῆς χώρας θὰ ἦτο προσωρινή, ἀλλ' ἔθλιβεν ἡμᾶς καθ' ὑπερβολὴν τὸ καίριον τραῦμα, ὅπερ ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν φιλοτιμία ὑπέστη, ἐπηύξανε δὲ τῆς δυστυχίας ἡμῶν τὸ μέγεθος ἡ πεποιθήσις, ὅτι οἱ ἐν Θεσσαλίᾳ ἀδελφοὶ ἡμῶν ἔμελλον νὰ δοκιμάσωσι νέας καὶ πολὺ μεγάλας συμφορᾶς. Καὶ οἱ φόβοι δὲ καὶ αἱ ἐλπίδες ἡμῶν πληρέστατα ἐπραγματεύονται, διότι ἡ Θεσσαλία μετὰ ἐνὸς ἔτους νέαν δουλείαν, καθ' ἧν ὑπέστη μεγάλας καταστροφάς, ἀγέκτησε πάλιν τὴν ἐλευθερίαν της τῇ ἐπεμβάσει τῶν μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων καὶ ἀφοῦ ἡ Ἑλλὰς ἡναγκάσθη νὰ καταβάλῃ εἰς τὴν Τουρκίαν ὑπέρογκον πολεμικὴν ἀποζημίωσιν.

32. Ο Κλέφτης.

*Márra, σοῦ λέω δὲ μπορῶ τοὺς Τούρκους νὰ δουλεύω,
Δὲρ ἡμπορῶ, δὲ δύναμαι, ἐμάλλασ' ἡ καρδιά μου,
Θὰ πάρω τὸ ητονέρκι μου, νὰ πάω νὰ γένω κλέφτης,
Νὰ κατοικήσω 'c τὰ βουνά καὶ 'c ταὶς ψηλαὶς ρυχούλαις,
Νᾶχω τὸν λόγγους συντροφιά, μὲ τὰ θερζὰ κουβέττα,
Νᾶχω τὰ χιόνια γιὰ σκεπή, τὸν βράχους γιὰ κρεβάτι,
Νᾶχω μὲ τὰ κλεφτίουλα καθημερό λημέρι.
Θὰ φύγω, μάrra, καὶ μὴρ κλαῖς, μὸρ δόμου τὴν εὐχή σου,
Κ' εὐγήσου με, μαρρούλα μου, Τούρκους πολλοὺς νὰ σφάξω.*

Καὶ φύτεψε τριανταφυλλὰ καὶ μαῦρο καρυοφύλλι.

Καὶ πότιζε τα ζάχαρι καὶ πότιζε τα μόσκο.

Κ' ὅσο 'π' ἀρθίζουν, μάρρα μου, καὶ βγάροντε λουλούδια,

'Ο γνιός σου δὲν ἀπέθαρε, καὶ πολεμάει τοὺς Τούρκους.

Κι' ἄρ εἴληθη μέρα θλιβερή, μέρα φαρμακωμέρη,

Καὶ μαραθοῦν τὰ δυὸ μαζί καὶ πέσοντε τὰ λουλούδια,

Τότε κ' ἔγω θὰ λαβωθῶ, τὰ μαῦρα νὰ φορέσῃς.

Δώδεκα χρόνοι 'πέρασαν καὶ δεκαπέντε μῆνες,

'Π' ἀρθίζουν τὰ τριανταφυλλα κ' ἀρθίζουν τὰ μπονυμπούκια.

Καὶ μιὰρ αὐγὴ ἀραιάτικη, μιὰ πρώτη τοῦ Μαΐου,

'Ποῦ κελαδοῦσαν τὰ πουλῆα κι' ὁ οὐρανὸς γελοῦσε,

Μὲ μιᾶς ἀστράφτει καὶ βροτά καὶ γίνεται σκοτάδι,

Τὸ καρυοφύλλι εἰστέραξε, τριανταφυλλὰ δακρύζει,

Μὲ μιᾶς ζεράθηκε τὰ δυὸ κ' ἐπέσαν τὰ λουλούδια.

Μαζὶ μ' αὐτὰ σωριάστηκε κ' ή δόλια του μαρροῦλα.

(Δημοτικὸν ἔσμα)

33. Η Κρήτη.

Τὸ Ταίναρον καὶ ὁ Μαλέας, τὰ δύο νοτιώτερα τῆς Ἑλλάδος ἀκρωτήρια, ἀποτελοῦσι συγχρόνως τὰς πρὸς νότον ἐσχατιὰς τῆς Εύρωπης. Πέραν αὐτῶν ἐκτείνεται εύρετα ἡ Μεσόγειος θάλασσα, τὰ κύματα τῆς ὁποίας βρέχουσιν εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τὰς βορείους ἀκτὰς τῆς Ἀφρικῆς. Μεταξὺ τῶν ἀκτῶν τούτων καὶ τῆς Ἑλλάδος, πλησιέστερον ὅμως πρὸς αὐτὴν, κεῖται ἡ νῆσος Κρήτη ἐπίμακες ἔχουσα σχῆμα. Τὸ μῆκος τῆς μεγαλονήσου ταύτης εἶνε 255 χιλιόμετρα· τὸ πλάτος αὐτῆς δὲν εἶνε πανταχοῦ τὸ αὐτό, διότι εἰς τινὰ μέρη δὲν ὑπερβαίνει τὰ 12, ἐνῷ εἰς ἄλλα φθάνει τὰ 56 χιλιόμετρα· ἡ ὅλη δὲ τῆς νήσου ἐπιφάνεια εἶνε 8617 τετραγωνικὰ χιλιόμετρα.

Ἡ Κρήτη εἶνε νῆσος ὄρεινή. Τὰ ὅρη αὐτῆς ἀποτελοῦσι συνεχῆ σειρὰν ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, ἐν ἣ ὑπερέχουσι τῶν ἄλλων ἡ Ἱδη (Ψηλορείτης), ἔχουσα ὕψος 2500 μέτρων καὶ τὰ Λευκὰ ὅρη,

τῶν ὄποιων τὸ ὕψος εἶνε 2700 περίπου μέτρων, αἱ δὲ ὑψηλότεραι κορυφαὶ αὐτῶν μόνον κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας δὲν εἶνε χιονοσκεπεῖς. Η πρὸς νότον παραλίᾳ τῆς Κρήτης ἡ βλέπουσα πρὸς τὴν Ἀφρικήν, ἀποτελεῖται ἐκ βράχων ἀποτόμων καὶ στερετῶν ἐντελῶς λιμένων, ἐνῷ τούναντίον τὸ βόρειον αὐτῆς μέρος, τὸ ἀπέναντι τῆς Ἐλλαδος, εἶνε πλῆρες κόλπων καὶ λιμένων ἀσφαλῶν, ὄνομαστότεροι τῶν ὄποιων εἶνε ὁ ὄρμος τῆς Σούδας. Αἱ ἐπισημότεραι πόλεις τῆς Κρήτης εἶνε τὰ Χανία, ἡ πρωτεύουσα τῆς νήσου, ἡ Ρεθύμνη καὶ τὸ Ἡράκλειον, τὸ δόποντον ὑπερβαίνει τὰς ἀλλας πόλεις κατὰ τὸν πληθυσμὸν καὶ ὄνομαζεται κοινῶς Μέγα Καστρον, ἔνεκα τοῦ ἐν αὐτῷ ὑπάρχοντος ὄχυρου Ἐνετικοῦ φρουρίου.

Τὸ κλῖμα τῆς νήσου εἶνε εὔκρατον καὶ ὑγιεινόν, μόνον δὲ ἐνίστε τὸ θέρος, ὅταν πνέῃ ὁ ἔξ Ἀφρικῆς νοτιοανατολικὸς ἄνεμος, ὃ καύσων εἶνε ἀφρόητος. Τὸ θέρος οὐδέποτε σχεδὸν βρέχει, ἀλλ' εἰς τὰ παραλιαὶ δρόσος εἶνε μεγίστη, εἰς τοῦτο δὲ φείλειται ίδιως ἡ πλουσία βλάστησις τῆς νήσου, ἥτις εἶνε ἀληθῶς κατάφυτος. Ἐλαῖαι καὶ ἄμπελοι, πορτοκαλέαι, λεμονέαι καὶ καστανέαι, ροδᾶι καὶ θάκινθοι καὶ νάρκισσοι θάλλουσιν ἐν ἀφθονίᾳ ἐπ' αὐτῆς. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι σήμερον ἡ γεωργία ἔνεκα τῶν συνεχῶν καὶ αἰματηρῶν ἐπαναστάσεων εἶνε λίαν παρημελημένη, ἀλλ' οὐδὲν ἡττον ἔχει πάντοτε ἡ νήσος μεγάλας πεδιάδας καταφύτους ὑπὸ ἐλαιῶν, ἀμπελώνων καὶ διαφόρων ὄπωροφόρων δένδρων καὶ δάση ἐκ πευκῶν καὶ πλατάνων, ἐν οἷς ἡ δάρην καὶ ἡ μύρτος δὲν σπανίζουσι. Καὶ μέλι δὲ ἀφθονον παράγει ἡ Κρήτη, ὃ δὲ τυρὸς αὐτῆς εἶνε περιζήτητος. 1

Ο πληθυσμὸς τῆς Κρήτης ἀνέρχεται εἰς 300,000 περίπου, τὸ μεγαλείτερον μέρος τῶν ὄποιων εἶνε Ἐλληνες ἡ μαλλον Χριστιανοί, διότι καὶ αὐτοὶ οἱ Τουρκοκρῆτες, ἂν καὶ Μωαμεθανοὶ τὸ θρήσκευμα, ἔχουσιν ἐλληνικὴν τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν ὄμιλούσι.

Κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν ἡ ἐκατόμπολις Κρήτη ἀπετέλει τὸ βασίλειον τοῦ σοφοῦ Μίνω, πρωτεύουσαν ἔχουσα τὴν Κνωσόν, τὰ ἐρείπια τῆς ὄποιας σώζονται μέχρι τῆς σήμερον. Οἱ νό-

μοι, οὓς ὁ σοφὸς οὗτος βασιλεὺς ἔδωκεν εἰς τὴν Κρήτην, ἵσαν ὄνομαστοὶ καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ διὰ τοῦτο πολλαὶ πόλεις αὐτῶν ἐκανόνταισαν κατὰ τὸ ὑπόδειγμα αὐτῶν τὴν νομοθεσίαν των.

Κατὰ τὸ ἔτος 67 π. Χ. ἡ Κρήτη ὑπετάγη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καὶ βραδύτερον ἀπετέλεσε μέρος τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους μέχρι τοῦ 823 μ. Χ., ὅτε ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων. Ἀλλὰ κατὰ τὸ 961 μ. Χ. ὁ στρατηγὸς Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς ἐπανέφερε τὴν περιζήτητον νῆσον ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Κενταυρινουπόλεως, ὑπὸ τὸ ὄποιον διετέλεσε μέχρι τοῦ ἔτους 1204, ὅτε ἐγένετο ἐπαρχία τῆς Γενούντος καὶ βραδύτερον τῆς Ἐνετίας, Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1668 μ. Χ. ἡ Κρήτη περιῆλθεν εἰς τὴν ἔξουσίαν τῶν Τούρκων κατόπιν πολυετοῦς ἐπιμόνου πολιορκίας καὶ αιματηρῶν μαχῶν, ἐν ταῖς ἔθυσισθησαν πλέον τῶν 150000 ἀνθρώπων. Κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ὑψώσε καὶ ἡ Κρήτη τὴν σημαίαν τῆς Ἑλευθερίας καὶ γενναίως ὑπὸ αὐτὴν ἡγωνίσθη, ἀλλ' ἔγειν δυστυχῶς ἀποτελέσματος. Αἱ δυσκολίαι, δέ; ὁ Σουλτάνος ἀπήντησεν εἰς κατάσθεσιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἥναγκασαν αὐτὸν νὰ ζητήσῃ κατὰ τὸ ἔτος 1822 τὴν συνδρομὴν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Αιγύπτου Μεχμέτ' Αλῆ, πρὸς τὸν ὄποιον προσέφερεν ως ἀμοιβὴν τῆς χάριτος τὴν ἀνυπότακτον Κρήτην. Οἱ ἡγεμών τῆς Αιγύπτου ἀπέστειλεν ἀμέσως στρατεύματα, ἵνα καταλαβῇ τὴν δωρηθεῖσαν εἰς αὐτὸν νῆσον, ἀλλ' οἱ κάτοικοι ἐπὶ δύο ἔτη προέβαλον ἐπίμονον ἀντίστασιν καὶ μετὰ μεγάλων θυσιῶν ἡγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς Ἑλευθερίας των. Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔτος 1824 ὁ Μεχμέτ 'Αλῆς ἀπέστειλεν εἰς Κρήτην τὸν αἵμοβόρον στρατηγὸν Χουσέν Πασσᾶν μετὰ μεγάλου στόλου καὶ πυλυριθμού στρατοῦ, δοτις οὐ μόνον καθυπέταξε τὴν νῆσον, ἀλλὰ καὶ μέγα μέρος τῶν κατοίκων κατέσφαξε, ἀλλους δὲ ἐπώλησεν εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Τουρκίας ως ἀνδράποδα. Οὕτως ἡ γενναία αἴτη, ἀλλ' ἀτυχῆς νῆσος ὑπέκυψε καὶ πάλιν ὑπὸ τὸ ξίφος τοῦ Αιγυπτίου κατακτητοῦ, δοτις κατὰ τὸ ἔτος 1841 ἐπέστρεψε τὸ ἄδωρον δι' αὐτὸν δῶρον εἰς τὸν Σουλτάνον.

'Η Ἐκατόμβη, τὴν ὄποιαν ὁ Κρητικὸς λαὸς προσέφερεν ἐπὶ

Χουσείν ύπερ τῆς ἐλευθερίας του δὲν ἦτο ἡ τελευταῖα, ἄλλας δὲ πολλὰς καὶ μεγάλας ἔμελλε νὰ προσφέρῃ βραδύτερον εἰς τὸν βωμὸν αὐτῆς. Διότι ὁ γενναῖος ούτος λαὸς οὐδέποτε ἥθιλησε νὰ συνθηκολογήσῃ πρὸς τὺς τυράννους, ἀλυχίον δὲ διετήρησε καὶ τότε τὸ φρόνημα αὐτοῦ καὶ ἔσβεστον τὴν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἀγάπην. Οὐδέποτε καταθέσας τὰ ὅπλα, ἵξηκολούθησεν ἐνόπλως διαμαρτυρόμενος κατὰ τοῦ κατακτητοῦ καὶ διὰ παντὸς τρόπου ἀγωνίζομενος νὰ καταρρίψῃ τὴν ἔξουσίαν αὐτοῦ.

Ἡ μία ἐπανάστασις διεδέχετο τὴν ἄλλην, ἐκάστη δὲ τούτων ἀπεδείκνυε νέους ἥρωας καὶ ἐπεσώρευεν εἰς τὴν ἀτυχῆ νῆσον νέας συμφοράς. Αἱ συμφοραὶ δύως δὲν κατέβαλλον τὸν Κρητικὸν λαὸν καὶ αἱ ἀποτυχίαι δὲν ἀπεθάρρυνον αὐτόν, ἀλλὰ τούναντίον ἔδιδον εἰς αὐτὸν νέον σθένος πρὸς ἕξηκολούθησιν τοῦ Ἱεροῦ ἀγῶνός του. Ὡς ἄλλος Ἀνταῖος πίπτων ἐλάμβανε νέας δυνάμεις, καταστρεφόμενος, ἐγίνετο ἴσχυρότερος. Θαυμάσιος ἀληθῶς λαός! Ἡ ἱστορία τῆς Κρήτης εἶνε ἀληθὲς μαρτυρολόγιον, οὐδεμία δὲ ἄλλη ἱστορία δύναται ἀναμφιβόλως νὰ ἐπιδείξῃ τόσους μάρτυρας τῆς ἐλευθερίας, δύος ή ἱστορία τῆς Κρήτης. Αἱ θυσίαι αὐταὶ διήγειραν τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν συμπάθειαν ὅλου τοῦ κόσμου, καὶ πανταχόθεν μία ἐπὶ τέλους ἡκούσθη φωνή: «ἡ Κρήτη εἴρε ἀξία ἐλευθερίας.» Καὶ ἡ Κρήτη εἶνε σήμερον τῷροντι ἐλευθέρα. Τὸ ἔτος 1898 ὑπῆρξε τὸ τελευταῖον δουλείας τῆς ἔτος, ἡτις ἀρχίσασα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1204 διήρκεσεν ἐπὶ ἐπτὰ ὄλοκλήρους αἰώνας. Κατὰ τὸν τελευταῖον μῆνα τοῦ ἔτους τούτου ἡ τουρκικὴ κυριαρχία ἐντελῶς κατελύθη, ἡ δὲ Κρήτη δὲν ἤνωθη μὲν μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς Ἑλλαδὸς, ως ἐπεθύμει, ἀλλ᾽ ἀπέκτησε πλήρη αὐτονομίαν ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα Γεώργιον, τὸν δευτερότοκον τοῦ ἡμετέρου βασιλέως Σιόν.

34. Μητρικὴ ἀγάπη.

Ο· Ἀντωνίνος ὁ ἐπικληθεὶς Καρακάλλας καὶ ὁ Γέτας ἦσαν υἱοὶ τοῦ Αύτοκράτορος τῆς Ρώμης Σεπτιμίου Σεβήρου. Οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοὶ εἶχον ἐντελῶς διάφορον χαρακτῆρα καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς παιδικῆς αὐτῶν ἡλικίας ἐφιλονείκουν ἀδιακόπως καὶ δι-

αὐτὰ τὰ πλέον ἀσήμαντα πράγματα. Ἡ ἀγαθὴ μήτηρ τῶν Ἰουλίων ἐλυπεῖτο πολὺ διὰ τοῦτο καὶ προσεπάθει διὰ παντὸς τρόπου νὰ συμβιβάσῃ αὐτούς, ἀλλ' αἱ προσπάθειαι τῆς οὐδὲν ἔφερον ἀποτέλεσμα. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός των Σεπτιμίου Σεβήρου οἱ δύο ἀδελφοί, διὰ νὰ ἀποφύγωσι τὰς ἔριδας καὶ νὰ μὴ ἐπιθουλεύηται ὁ εἰς τὸν ἄλλον, ἀπεφάσισαν νὰ μὴ μείνωσι καὶ οἱ δύο εἰς τὴν Ρώμην ὡς συνάρχοντες, ἀλλὰ νὰ διανιμωσι τὸ κράτος εἰς δύο μέρη καὶ ἔκαστος ἐξ αὐτῶν νὰ λάθῃ τὸ ἔν. Συναθροίσαντες δὲ τοὺς πατρικοὺς αὐτῶν φίλους ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τῆς μητρός των Ἰουλίων ἐσκέπτοτο κατὰ ποτὸν τρόπον ἔπρεπε νὰ διαιρέσωσι τὸ ρωμαϊκὸν κράτος καὶ ἐπὶ τέλους κατέληξαν εἰς τὴν ἑξῆς ἀπόφασιν· ὃ μὲν Ἀντωνῖνος νὰ λάθῃ ἴδιας τὸ μέρος τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους τὸ κείμενον εἰς τὴν Εὐρώπην, ὃ δὲ Γέτας τὸ κείμενον εἰς τὴν Ἀσίαν. Οἱ παριστάμενοι πατρικοὶ φίλοι ἐθεώρουν τὴν διαιρέσιν ταύτην τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους ὄλεθρον, μὴ δυνάμενοι ὅμως νὰ ἀντικρούσωσι τὴν γνώμην ταύτην τῶν βασιλοπαΐδων ἐσιώπησαν καὶ σκυθρωποὶ ἔβλεπον πρὸς τὰ κάτω. Ἡ μήτηρ ὅμως αὐτῶν Ἰουλία, ἀναγνωρίζουσα καὶ αὐτὴ τὸ ἐπιζήμιον τῆς τοιαύτης διαιρέσεως τοῦ Κράτους καὶ μὴ δυναμένη νὰ διποφέρῃ οὔτε τοῦ ἐνὸς οὔτε τοῦ ἄλλου τέκνου της τὴν στέρησιν, εἶπεν εἰς αὐτά:

— Τὴν μὲν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν δύνασθε, τέκνα μου, νὰ διανείμητε εὐκόλως, τὰς δὲ δύο ἡπείρους χωρίζουσι φυσικῶς, διαλέγεται, τῆς θαλάσσης τὰ ὕδατα· τὴν μητέρα σας ὅμως πᾶς θὰ διαιρέσητε, πῶς δὲ ἐγὼ η δυστυχὴς θὰ ὑποφέρω τὴν στέρησιν τοῦ ἐνὸς η τοῦ ἄλλου η πῶς θὰ διανεμηθῶ οὕτως, ὥστε νὰ ἀνήκω καὶ εἰς τοὺς δύο; Πρὸ παντὸς ἄλλου λοιπὸν φονεύσατέ με, χωρίσατε τὸ νεκρὸν σῶμά μου εἰς δύο μέρη καὶ θάψατε τὸ μὲν ἐν μέρος εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὴν Ἀσίαν· τοιούτοτρόπως θὰ δυνηθῆτε μετὰ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης νὰ μοιρασθῆτε καὶ τὴν μητέρα σας.

Ταῦτα εἶπεν ἡ σεβαστὴ γραῖα, μετὰ δακρύων δὲ καὶ στεναγμῶν περιβάλλοντα διὰ τῶν χειρῶν τοὺς δύο υἱούς της καὶ ἐναγκαλι-

Ζομένη αὐτοὺς προσεπάθει καὶ πάλιν νὰ τοὺς ἐνώσῃ. Ἡ σκηνὴ
ἥτο ἀληθῶς συγκινητική, πάντες δὲ οἱ παριστάμενοι ἐδάκρυσαν.
'Ιδίως ὅμως συνεκινήθησαν βαθέως ἐκ τῶν λόγων τούτων τῆς μη-
τρὸς οἱ δύο βασιλόπαιδες, οἵτινες ἐγκαταλείψαντες τὴν ἴδεαν
τῆς διαιρέσεως τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους ἔτειναν πρὸς ἀλλήλους τὴν
χεῖρα καὶ ὑπεσχέθησαν νὰ ζήσωσι τοῦ λοιποῦ ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ
καὶ ὅμονοίx.

35. Τὸ νανούρεσμα.

Πλάσμα τρυφερόν, κοιμήσου,
παραστάτης ἀντικρύ σου
"Αγγελος σὲ νανουρίζω
καὶ ἀνοίγων τὰ χρυσᾶ μου
τὰ πτερά μου
σὲ κινῶ καὶ σὲ κοιμίζω.

'Επὶ σὲ προστάτης κύπτω,
χύνω γύρον, ἄνθη ρίπτω
εἰς τοῦ βίου σου τὸ νῆμα.
"Ιδε προσχαρής ἐμπρός σου,
τῆς μπτρός σου
ἄκουσε τὸ κοῦφον βῆμα.

'Εγὼ φεύγω σπεύδων ὅπου
λύπαι μὲ καλοῦν ἀνθρώπου,
ἀλλὰ σὺ δὲν εἶσαι μόνος·
περιττὸς ὁ "Αγγελός σου,
τῆς μπτρός σου
ὅταν ἀγρυπνῇ ὁ πόνος.

Γ. Ζαλοκώστας.

36. Ο βορειᾶς, ποῦ τάρνάκα παγώνει

* Ήταν νύκτα, 'ς τὴ στέγη 'βογγοῦσε
δ βο_ ειᾶς, καὶ ψιλὸ ἐπεφτε χιόνι.

Τί μεγάλο κακὸ νὰ 'μπνοῦσε
δ βορειᾶς, ποῦ τάρνακα παγώνει;

Μέσ' 'ετὸ σπίτι μιὰ χαροκαμμένη,
μιὰ μυτέρα ἀπὸ πόνους γεμάτη,
Σ τοῦ παιδιοῦ της τὸν κούνια σκυμμένη
δέκα νύχτες δὲν ἔκλεινε 'μάτι.

Εἶχε τρία παιδιὰ 'πεθαμμένα,
ἀγγελούδια, λευκὰ σὰν τὸ κρίνο,
κ' ἔνα μόνο τῆς ἔμεινεν ἔνα,
καὶ 'ς τὸν τάφο κοντὰ ᾗταν κ' ἔκεινο.

Τὸ παιδί της μὲ κλάμμα 'βογγοῦσε,
ώς νὰ ἔζητα τὸ δόλιο βούθεια,
κ' ἡ μυτέρα σιμά του 'θρηνοῦσε,
μὲ λαχτάρα χτυπῶντας τὰ στήθια.

Τὸ γιατρὸ καθὼς εἶδε, 'σηκώθη
Σὰν τρελλή. "Ολοι γύρῳ σωπαῖναν.
Φλογεροὶ τῆς ψυχῆς της οἱ πόθοι
Μὲ τὰ λόγια ἀπ' τὸ στόμα της 'βγαῖναν.

«"Ω κακό, ποῦ μ' εύρηκε μεγάλο!
Τὸ παιδί μου, γιατρέ, τὸ παιδί μου!
"Ένα τῶχω, δὲν μ' ἔμεινεν ἄλλο.
Σῶσέ μού το καὶ πάρ' τὸν ψυχή μου.»

Κι' δ γιατρὸς μὲ τὰ ὑμάτια σκυμμένα
Πολλὴν ὥρα δὲν ἄνοιξε στόμα.
Τέλος πάντων— ἄχ λόγια χαμψένα!—
•Μὴ φοβᾶσαι, τῆς εἶπεν, ἀκόμα.»

Κ' ἐκαμώθη, πῶς θέλει νὰ σκύψῃ
·ς τὸ παιδί, καὶ νὰ ιδῇ τὸ σφυγμό του.
Ἐνα δάκρυ προσπάθει νὰ κρύψῃ,
ποῦ κατέβη ·ς τ' ὠχρὸ πρόσωπό του.

·Η μητέρα ποτὲ δακρυσμένο
Τοῦ γιατροῦ νὰ μὴ νοιώσῃ τὸ ὑμάτι,
·Οταν εἶνε βαρειὰ ἔξαπλωμένο
Τὸ παιδί της σὲ πόνου κρεββάτι !

Γ. Ζαλοκώσταχ.

37. Κρίκη εἰγνωμοσύνη.

·Ηγεμών τις, ἐνῷ ἔκαμνε τὸν συνήθη περίπατόν του ἐκτὸς τῆς πόλεως, συνηντήθη μετά τινος φιλοπόνου γεωργοῦ, ὁ δποῖος ζωηρὸς καὶ γελαστὸς ἐκαλλιέργει τὴν ὥραν ἐκείνην μετὰ μεγάλου ζήλου τὸν ἀγρόν του. Ο ἡγεμὼν ἡσθάνθη συμπάθειαν πρὸς τὸν φιλόπονον γεωργὸν καὶ ἀπέτεινε πρὸς αὐτὸν φιλοφρόνως τὸν λόγον. Μετά τινας ἔρωτήσεις ὁ ἡγεμὼν ἔμαθε ἀπὸ τὸν γεωργόν, ὅτι ὁ ἀγρὸς δὲν ἦτο ιδικός του, ἀλλ' ἔκαλλιέργει αὐτὸν ἀντὶ εὔτελούς ἡμερομισθίου ὀλέγων μόνον λεπτῶν.

Ο ἡγεμών, ὁ δποῖος φυσικῷ τῷ λόγῳ ἔζη πολυτελέστατα καὶ ἔχρειαζετο ἐπομένως καθ' ἔκαστην μέγιστον χρηματικὸν ποσὸν πρὸς συντήρησίν του, ἔξεπλαγχ διὰ τὰς πληροφορίας ταύτας καὶ δὲν ἡδύνατο νὰ ἔννοιήσῃ πᾶς ἡτο δυνατὸν νὰ ζῇ ἀνθρωπὸς μὲ τόσον εύτελὲς ποσὸν καὶ νὰ εἶνε μάλιστα τόσον εὐχαριστημένος ἐκ τῆς καταστάσεως του. Τὴν ἐκπληξιν ταύτην τοῦ ἡγεμόνος παρατηρήσας ὁ ἀπλοὺς χωρικὸς προσέθεσε γελῶν τὰ ἔξης :

— Καὶ ὅμως θὰ ἡμῖν πολὺ δυστυχής, ἐὰν ἔχοιειαζόμην πρὸς συντίρησίν μου καθ' ἑκάστην τόσα χρήματα· πρέπει λοιπὸν νὰ γνωρίζῃς, ὅτι ἀπὸ τὰ χρήματα, τὰ ὄποια κερδίζω καθ' ἑκάστην, μόνον τὸ ἐν τρίτον δαπανῶ πρὸς συντίρησίν μου· τὸ ἄλλο τρίτον διαθέτω πρὸς πληρωμὴν τῶν χρεῶν μου καὶ μὲ τὸ ἄλλο προσπαθῶ νὰ σχηματίσω ἐν μικρὸν κεφάλαιον.

Οἱ λόγοι οὓτοι τοῦ γεωργοῦ ἡσαν διὰ τὸν ἡγεμόνα ἀληθεῖς αὐτογιμα, τὸ ὄποιον ὅμως ὁ ἐργατικὸς ἀνθρώπος ἐξήγησεν εἰς αὐτὸν ἀμέσως ἐξακολουθήσας τὴν ὄμιλίαν του ὡς ἔξτις:

— Τὰ ἐκ τῆς ἐργασίας μου κέρδη μεριζομέναι μετὰ τῶν γονέων μου, οἵτινες εἶναι γέροντες καὶ δὲν δύνανται πλέον νὰ ἐργάζωνται, καὶ μετὰ τῶν τέκνων μου, ἀτινα εἶναι μικρὰ καὶ δὲν ἔμαθον ἀκόμη νὰ ἐργάζωνται· εἰς ἑκείνους ἀποδίδω τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην, ἣν εἰς αὐτοὺς ὀφείλω δὲν δοσκ κατὰ μοὶ ἔκαμον κατὰ τὴν πάσιδικήν μου ἡλικίαν· ἀπὸ ταῦτα ἐλπίζω, ὅτι δὲν θὰ μὲ ἐγκαταλείψωσιν, ὅτε τὸ γῆρας θὰ μὲ καταστήσῃ ἀνίκανον πρὸς ἐργασίαν. Ἰδοὺ διατί εἶπον, ὅτι τὸ ἐν τρίτον τῶν χρημάτων μου διαθέτω πρὸς πληρωμὴν τῶν χρεῶν καὶ μὲ τὸ ἄλλο τρίτον προσπαθῶ νὰ σχηματίσω μικρόν τι κεφάλαιον διὰ τὸ γῆρας μου.

Πόσον ὄρθαι ἡσαν αἱ σκέψεις τοῦ ἀπλοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου καὶ πόσον δραῖτοι οἱ λόγοι, μὲ τοὺς ὄποιους τὰς ἔξέφρασεν!

‘Ο ἡγεμὼν ἡθέλησε νὰ ἀνταμείψῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀκαταπονήτου καὶ συνετοῦ γεωργοῦ καὶ ἔλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του τὰ τέκνα του· ἡ δὲ εὐλογία, τὴν ὄποιαν ἔλαβεν οὗτος ἀπὸ τοὺς ἀποθυήσκοντας γονεῖς του ἐπραγματοποιήθη κατὰ τὸ γῆρας αὐτοῦ διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῶν περιποιήσεων, τὰς ὄποιας τὰ εὐγνωμονεῦντα τέκνα του παρέσχον εἰς αὐτόν.

38. Πρὸ τῆς Παναγίας.

*Σ τὴν ἔρημή Σου ἔργομαι καὶ πάλι ἐκκλησία,

*Ἀγαπημένη, Παναγιά, χλωμή μου Παναγία.

*Ηλθα τὸ πόρο νὰ Σου εἰπῶ, ποῦ ἔχω 'ε τὴν καρδιά μου·

Δέρ ἔχω ἄλλο ἀπὸ Σέ, τὸ 'ξεύρεις, Δέσποινά μου.

Μάρρα τοῦ κόσμου ! πρόφθασε, ἡ χάρη Σου ἀς μὲ ράρη·
 Μ' ἀρρώστησ' ἡ Μαρία μου, φοβοῦμαι μὴν 'πεθάρη !
 Βασίλισσα τῶν οὐρανῶν, λευκὴ τοῦ Κόσμου σκέπη,
 Μορδχα τώρα ἡ χρυσῆ εἰκότα Σου μὲ βλέπει.
 "Οχι· δέν ἦ. θε σήμερον, σὰρ ἄλλοτε μ' ἐμέρα·
 Ν' ἀράψῃ τὰ καρτήλιά σου, καὶ κρέμονται σύνομέρα·
 Ποιὸς θὰ σου φέρη, Δέσποινα, ἐς τὴν ἑρημιὰ λιβάρι,
 "Αν ἵσως ἡ Μαρία μου, ἀν ἵσως ἀποθάρη;
 "Οχι, δέν πῆγα σὲ γιατρούς, γλυκειά μου Παραγιά·
 "Ηλθα σ' Εσέρα ρὰ τὸ εἰπῶ, ρὰ γιάρης τῇ Μαρία!
 "Αχ Σ' ἔξορκίζω στὴ ματιὰ τοῦ τέκνου Σου τὴν πρώτη
 'Σ τὸ πρῶτό Του χαμόγελο, ἐς τὴν σκεπτική Του ρειότη,
 Σ' δρκίζω 'ες τὸ φαρὺ σταυρό, 'ες τάκαρθιρο στεφάρι,
 Νὰ γιάρης τὴν Μαρία μου, γιατὶ θὰ μοῦ 'πεθάρη.
 "Αχ κάμε μού τηρε καλά, καλή μου Παραγιά,
 Λαμπτάδα στὴν εἰκότα Σου ρ' ἀράψω τὴν ἀγία,
 Μεγάλη σὰρ τὸ σῶμά της, λευκὴ σὰρ τὴν ψυχή της,
 'Εμπρός Σου ρ' ἀκτιοβολή καθὼς οἱ δρθαλμοί της!
 "Αχ ! κάμε μού τηρε καλά, ἡ χάρι Σου ἀς τὴν γιάρη·
 Δέν θέλω ἡ Μαρία μου, δέν θέλω ρὰ 'πεθάρη !
 Ναί, ἀν σου ἔγερα ποτὲ λοιλούδια μυρωμέρα,
 "Αν ἔχω τὴν εἰκότα Σου κ' ἐγώ λιβαρισμέρα,
 "Αν 'ες τοῦ Παιδιοῦ Σου ἔχλαψα τὰ πάθη Παραγιά,
 Κ' ἔχετε ἔνα σύρμα μαζὶ μὲ τὴν Μαρία;
 Δός μου, ἀχ δός μου, τῆς ζωῆς τὸ δροσερὸ βοτάρι,
 Νὰ δώσω τῆς Μαρίας μου μὴν τύχη καὶ 'πεθάρη.

Αχ. Παράσχος

29. Ἔν πατέρεον ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου.

Στρατιώτης τις εὑρισκόμενος εἰς τὸ στρατόπεδον, ἔγραψε πρὸς
 τὴν σύζυγόν του, ὅτις δὲν κατώκει πολὺ μακρὰν τοῦ μέρους ἔκει-
 νου, ὅτι ὑπέφερε πολλὰς κακουγίας καὶ ὅτι καὶ αὐταὶ αἱ τοιφαῖ
 ἐν τῷ στρατοπέδῳ δὲν ἥσαν ἀφθονοι. Ἡ ἐπιστολὴ ἔφθασε περὶ

τὴν ἐσπέραν. Ὁ δωδεκακετῆς υἱὸς τοῦ στρατιώτου ἀνέγνωσε μετὰ δικρύων τὴν ἐπιστολὴν τοῦ πατρός του, ἔχρυψεν αὐτὴν εἰς τὸν κόλπον του καὶ τὸ πρωτό, σηκωθεὶς πολὺ ἐνωρίς, μετέβη εἰς τὴν ἀποθήκην, ἔθεσεν εἰς ἓν καλάθιον ἀρκετὰς τροφὰς καὶ χωρὶς νὰ εἴπῃ εἰς κανένα τέποτε καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃ εἰς τὸ θυλάκιον του ἐν λεπτόν, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ στρατόπεδον.

Μετὰ μακρὰν καὶ ἐπίπονον πορείαν ἔφθισεν εἰς τὸ μέρος, εἰς τὸ ὅποιον ἐσταθμευεν ἡ ἐμπροσθόφυλακή. Ἐνταῦθα ἡρωτήθη λεπτομερῶς περὶ τῆς αἰτίας, ἥτις τὸν ἔφεον εἰς τὸ μέρος ἔκεινο. Ὁ παῖς ἔκχει γνωστὴν τὴν αἰτίαν τοῦ ταξειδίου του καὶ, διὰ νὰ γείνη πιστευτός, ἀντὶ ἀλλης ἀποδείξεως ἐπέδειξε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ πατρός του. Πάντες τότε ἐθαύμασαν διὰ τὴν τόλμην τοῦ μικροῦ παιδός, ἔδωκαν εἰς αὐτὸν νὰ φάγῃ καὶ πίῃ καὶ τῷ ἐπέτρεψαν νὰ προχωρήσῃ. Ἐρθασεν ἐπὶ τέλους εἰς τὸ κύριον στρατόπεδον, ὅπου ἀπέτειναν εἰς αὐτὸν τὰς αὐτὰς ἵρωτήσεις περὶ τῆς αἰτίας, ἥτις ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ ωδήγησαν αὐτὸν εἰς τὸν λοχαγὸν τοῦ πατρός του, παρὰ τοῦ δποίου ὑπεβλήθη εἰς νέαν ἀνάκρισιν. Τὸ παιδίον ἔξεθεσεν εἰλικρινῶς τὸν σκοπὸν τῆς πορείας του καὶ πρὸς ἀπόδειξιν ἔδειξε καὶ πάλιν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ πατρός του. Καὶ ὁ λοχαγὸς ἐθαύμασε διὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ μικροῦ παιδός, καλέσας δὲ ἀμέσως τὸν πατέρα, χωρὶς νὰ καταστήσῃ εἰς αὐτὸν γνωστὴν τὴν ἔλευσιν τοῦ υἱοῦ του, ἡρώτησεν αὐτὸν τὶ περιεῖχεν ἡ τελευταία του ἐπιστολὴ πρὸς τὴν σύζυγόν του. Ὁ στρατιώτης ἔξεθεσε λεπτομερῶς εἰς τὸν λοχαγὸν του τὸ περιεχόμενον αὐτῆς, χωρὶς νὰ παραλείψῃ καὶ ὅσα ἔγραψε περὶ τροφῶν. «Ἡ ἐπιθυμία σου ἔξεπληρωθη», εἶπεν ὁ λοχαγὸς καὶ ἀμέσως ωδήγησε τὸν στρατιώτην εἰς τὸ δωμάτιον, εἰς τὸ ὅποιον ὁ υἱός του περιέμενε μὲ τὸ καλάθιον του. Πατήρ καὶ υἱὸς ἀνεγνώρισαν ἀλλήλους, ἐνηγκαλίσθησαν καὶ ἐφιλήθησαν, δάκρυα δὲ χαρᾶς ἔδρεξαν τὰς ἡλικιαῖς παρειᾶς τοῦ πολεμιστοῦ.

Ο λοχαγός, συγκινηθεὶς ἐκ τῆς σκηνῆς ταύτης, ἐπέτρεψε νὰ μείνῃ τὸ παιδίον ἐπὶ μίαν ἡμέραν πλησίον τοῦ πατρός του διὰ νὰ ἀναπαυθῇ καὶ προσέφερεν εἰς αὐτοὺς ὅ,τι ἦδύνατο, ἵνα τὴν ἡμέ-

ραν αὐτὴν διέλθωσιν ἐν εὐθυμίᾳ. Τὴν ἀλλην ἡμέραν καὶ ὁ λοχαγὸς καὶ ὁ πατὴρ προέτρεψαν τὸ παιδίον γὰρ ἐπιστρέψῃ τὸ ταχύτερον εἰς τὴν μητέρα του, η ὅποια θὰ ἡτο βεβαίως πολὺ ἀνήσυχος καὶ περιέλυπος διὰ τὴν ἀπώλειάν του, ὁ δὲ λοχαγὸς προσέφερεν εἰς αὐτὸν καὶ ἔν χρυσοῦν νόμισμα δι' ἔξοδα τοῦ ταξειδίου του. Διὸ τὸ ταξειδίον μου δὲν ἔχω ἀνάγκην χρημάτων, διότι μὲ μόνην τὴν ἐπίδειξιν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ πατρός μου, οἱ καλοὶ ἀνθρώποι μοι δίδουσι νὰ φάγω, θὰ λάβω ὅμως τὸ χρυσοῦν νόμισμα εὐχαρίστως διὰ νὰ φέρω αὐτὸν δῶρον εἰς τὴν μητέρα μου». Ταῦτα ἀπήντησε τὸ παιδίον καὶ ἀνεχώρησεν ἀμέσως ἐκ τοῦ στρατοπέδου, διευθυνόμενον πρὸς τὸ χωρίον του. Καθ' ὅδὸν ὅμως περιεπλανήθη καὶ ἐφθασεν εἰς τὸ μέρος, εἰς τὸ ὅποῖον ἦτο ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τῶν ἔχθρων. Ἐνταῦθα δὲ συλληφθὲν ἐστάλη ὑπὸ συνοδίαν εἰς τὸ ἔχθρικὸν στρατόπεδον πρὸς τὸν στρατηγόν, διτις διὰ διερμηνέως ὑπεβαλεν αὐτὸν εἰς αὐστηρὰν ἀνάκρισιν. Ὁ παῖς μετὰ θάρρους ἀπήντησεν εἰς πάσας τὰς ἐρωτήσεις, ἔξεθεσεν ἀφελέστατα τὰ πράγματα, ὅπως εἶχον, καὶ ἔδειξε καὶ πάλιν τὴν περίφημον ἐπιστολήν, ἵνα δι' αὐτῆς πιστοποιήσῃ τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων του. Ὁ ξένος στρατηγὸς συγχινηθεὶς ἐκ τῆς διηγήσεως τοῦ παιδίου καὶ εὐχαριστηθεὶς ἐκ τῆς ἀφελείας του, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν δύο χρυσᾶ νομίσματα καὶ ὅδηγόν, διτις συνώδευσεν αὐτὸν μέσον τῶν ξενικῶν στρατευμάτων καὶ μέχρι τῶν συνόρων τῆς πατρίδος του. Κατὰ τὴν ἀναχώρησίν του ὁ στρατηγὸς ἐθύπευσε τὸν μικρὸν φίλον του καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν μὲ ἀγάπην ἀληθῶς πατρικήν:

— Πήγαινε, παιδί μου, εἰς τὸ καλόν· ἐὰν ἔχασες τὸν δρόμον σου μεταξὺ τοῦ στρατοπέδου τοῦ πατρός σου καὶ τοῦ χωρίου σου, εἰς τὸν βίον σου ὅμως θὰ εὔρῃς ἀκριβῶς τὸν δρόμον σου καὶ δὲν θὰ ἀπομακρυνθῆς ποτὲ ἀπὸ αὐτού· η ἀφοσίωσις, τὴν ὅποιαν ἔδειξες πρὸς τὸν πατέρα σου, παρέχει περὶ τοῦ μέλλοντός σου τὰς λαμπροτέρας ἐλπίδας!

40. Λιγχάρδος καὶ Γερτρούδη.

Εἰς τινα μικρὰν κώμην τῆς Ἐλβετίας ἔζη πρὸ ἐτῶν εἰς κτίστης. Οὗτος ἐκαλεῖτο Λιγχάρδος, ή δὲ σύζυγός του Γερτρούδη. Ὁ Λιγχάρδος εἶχεν ἐπτὰ τέκνα καὶ ἡτο καλὸς τεχνίτης, εἶχεν ὅμως δυστυχῶς τὸ ἐλάττωμα νὰ συχνάζῃ εἰς τὸ καπηλεῖον καὶ νὰ φέρηται ἐκεῖ ώς ἀνόητος ἀνθρωπος. Εἰς ὅλης τὰς πόλεις καὶ εἰς ὅλα τὰ χωρία ὑπάρχοντι δυστυχῶς ἀνθρωποι φαῦλοι καὶ πονηροί, οἱ ὄποιοι, ἀνίκανοι νὰ ζήσωσι διὰ τῆς ἐργασίας των, συχνάζουσιν εἰς τὰ καπηλεῖα καὶ ἐκεῖ προσπαθοῦσι νὰ ἀποπλανήσωσι τοὺς καλούς, ἀλλ’ ἀνοήτους ἀνθρώπους, καὶ διὰ τοῦ δόλου κλέπτουσι τὰ χρήματά των. Καὶ εἰς τὸ καπηλεῖον, εἰς τὸ ὄποιον ἐσύχναζεν ὁ Λιγχάρδος ὑπῆρχον τοιοῦτοι ἀνθρωποι, οἱ ὄποιοι συνεσχετίζθησαν μετ’ αὐτοῦ καὶ κατέρθωσαν νὰ παρασύρωσιν αὐτὸν ταχέως ὅχι μόνον εἰς τὴν οἰνοποσίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν χαρτοπαιξίαν, οὕτω δὲ ἥρπαζον ἀπὸ τὸν οἰκογενειάρχην τοῦτον, ὃ ὄποιος ὄμολογουμένως δὲν ἦτο κακὴ φύσις, τὰ ὀλίγα χρήματα, ἀτινα καθ’ ἐκάστην ἐκέρδιζε διὰ τοῦ ἴδρωτος τοῦ προσώπου του. Ὁ Λιγχάρδος συχνὰ μετενόει διὰ τοῦτο καὶ ἐλυπεῖτο κατάκαρδα διὰ τὰς στερήσεις, τὰς ὄποιας ἡ Γερτρούδη καὶ τὰ τέκνα του ἔξ αιτίας του ὑπέφερον, ἔτρεμε, ἔκλαιε καὶ καταβιβάζων τοὺς ὄφθαλμούς του προσεπάθει νὰ κρύψῃ ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν του τὰ δάκρυά του.

Ἡ Γερτρούδη ἦτο ἡ καλλιτέρα γυναικα τοῦ χωρίου καὶ ὅμως καὶ αὐτὴ καὶ τὰ ἐπτὰ δροσερὰ καὶ χαριτωμένα τέκνα της διέτρεχον τὸν κίνδυνον νὰ χάσωσι τὸν πατέρα των, νὰ χάσωσι τὴν μικράν καλύβην των καὶ νὰ περιέλθωσιν εἰς τὴν ἐσχάτην δυστυχίαν καὶ ἀθλιότητα, διότι ὁ Λιγχάρδος δὲν ἤδυνατο πλέον νὰ ἀφήσῃ τὰ καταστρεπτικὰ ἐλαττώματα τῆς οἰνοποσίας καὶ τῆς χαρτοπαιξίας.

Ἡ Γερτρούδη κατενόησεν ἐγκαίρως τὸν κίνδυνον, ὅστις ἤπειλε τὴν οἰκογένειάν της καὶ ἦτο διὰ τοῦτο περίλυπος. "Οταν μετέφερε χόρτον ἀπὸ τὸν ἀγρόν της ἢ ἀχυρὸν ἀπὸ τὴν ἀποθήκην,

ὅταν ἥμελγε εἰς τὰ καθηρά σκεύη τὸ γάλα τῆς ἀγελάδος της, ἀχ ποντοῦ καὶ πάντοτε ἐθεσάνιζεν αὐτὴν ἡ Ἰδέα, ὅτι ταχέως θὰ χάσῃ πάντα ταῦτα καὶ αὐτὴν ἵσως τὴν καλύβην της· ὅτε δὲ ἔβλεπε πέριξ αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῶν γονάτων της τὰ τέκνα της, ἡ λύπη της ηὔξανεν ἀκόμη περισσότερον καὶ πολλάκις τὰ δάκρυα ἔβρεχον τὰς παρειάς της.

Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν ἡδύνατο, προσεπάθει ἡ Γερτρούδη νὰ καταπίνῃ τὰ δάκρυα της καὶ νὰ ἀποκρύπτῃ ἀπὸ τὰ τέκνα της τὴν λύπην, ἥτις ἐπίειζε τὴν καρδίαν της. Ἀλλὰ μίαν νύκτα — τὴν γύνα τῆς Μεγάλης Τετάρτης — ἐπειδὴ ὁ Λιγχάρδος ἐβράδυνε πολὺ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, ἡ λύπη της ἐκορυφώθη πλέον καὶ τὰ δάκρυα ἥρχισαν δύθμονα νὰ τρέχωσι ἀπὸ τοὺς ὄφθαλμούς της ἐνώπιον τῶν τέκνων της.

— "Ἄχ μητέρα, ἐφώναξαν ταῦτα μὲ μίαν φωνήν, κλαίεις, κλαίεις πολύ, καὶ συγχρόνως ἐρρίφησαν πάντα εἰς τὰς ἔγκαλας της. Οἱ λυγμοὶ τῆς μητρὸς διέκοπτον τὰς παρηγορητικὰς τῶν παιδίων ἐκρράσεις, ἡ δὲ ἐντελῆς ἀκινησία τοῦ βλέμματος, τοῦ σώματος ἡ ἀκαμψία καὶ τῶν ὄφθαλμῶν τὰ δάκρυα, ἐδείκνυν τὸ μέγεθος τῆς ὁδύνης, ὑπὸ τῆς δόπιας ἡ δυστυχὴ γυνὴ κατείχετο. Ἡ ὁδύνη δὲ αὕτη ἡτο τόσον καταφανής, ώστε καὶ αὐτὸ τὸ βρέφος, τὸ ὅποιον ἐθήλαζεν εἰς τὸν κόλπον της, ἡσθάνθη αἰσθημά τι λύπης, ἀγνωστον μέχρι τοῦδε εἰς αὐτό. Ἡ περίφροντις καὶ ἀνήσυχος ἦραστις τοῦ προσώπου του, τὸ ἀπλανὲς βλέμμα, τὸ δυποῖον πρώτην φοράν ἐπιπτεν ἐπ' αὐτῆς σοβαρόν καὶ ψυχρόν, χωρὶς νὰ ἀναφράγηται τὸ σύνηθες χαμόγελον, πάντα ταῦτα συνέτριψον ἐντελῶς τὴν καρδίαν της. Οἱ λυγμοὶ πάντοτε ηὔξανον, ἐκλαίειν ἡ μήτηρ καὶ μετ' αὐτῆς ἔκλαιον τὰ παιδία οὕτως, ώστε εἰς τὴν πτωχικὴν οἰκίαν ἡκούετο ἔνας συνεχὴς καὶ τρομερὸς θρῆνος. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὁ Λιγχάρδος ἤνοιξε τὴν θύραν.

— "Ἡ Γερτρούδη ἔκειτο ἐπὶ τῆς κλίνης ἔχουσα πάντοτε τὸ βοέφος εἰς τοὺς κόλπους της καὶ οὔτε τὸ ἄνοιγμα τῆς θύρας ἤκουσεν οὔτε τὸν εἰσελθόντα σύζυγον εἶδεν. Καὶ τὰ παιδία δὲ δὲν παρετήρησαν τὸν πατέρα των, διότι ὅλη ἡ προσοχὴ των ἦτο ἐστραμ-

μένη εἰς τὴν ὄδυρομένην μητέρα τῶν, ἀπὸ τοὺς βραχίονας, τὸν λακμὸν καὶ τὰ ἐνδύματα τῆς ὁποίας ἔκρεμαντο. Εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὗρε τὴν οἰκογένειάν του ὁ Λιγχάρδος. Τὸ θέαμα υπῆρξε δι' αὐτὸν ἐξόχως σπαρακτικόν, ὁ θρῆνος τῆς οἰκογενείας του ἐπλήγωσε βαθύτατα τὴν καρδίαν του καὶ ἔκαμε τὰ μέλη τοῦ σώματός του νὰ τρέμωσιν. Εἰς τὸ πρόσωπόν του διεχύθη ἡ ὥρατης τοῦ θανάτου, ἐν τῇ ταραχῇ του δὲ αὐτῇ μόλις ἡδυνθήτη νὰ ἀρθρώσῃ τὰς λέξεις: «Χριστέ μου, τί εἶνε τοῦτο!» Τότε μόνον εἶ δεν αὐτὸν ἡ Γερτρούδη, τότε μόνον παρετήρηταν αὐτὸν τὰ τέκνα του.

— Μητέρα, ἐφώναξαν μὲ μίαν φωνὴν τὰ παιδία, ὁ πατέρας εἶνε ἐδῶ.

Οἱ θρῆνοι διὰ μιᾶς ἐπαυσαν· ἐπῆλθε σιωπή.

·Η Γερτρούδη ἡγάπα τὸν σύζυγόν της, διὰ τοῦτο ὁ παρουσία του ὑπῆρξε δι' αὐτὴν παρήγορον καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀπελπισίας της. Καὶ ὁ Λιγχάρδος ὀλίγον κατ' ὀλίγον συνῆλθεν ἐκ τῆς ταραχῆς καὶ εἶπεν εἰς αὐτήν:

— Τί εἶνε, Γερτρούδη; πρὸς τί αὐτὸς ὁ σπαρακτικὸς θρῆνος, εἰς τὸν ὁποῖον σὲ εὔρισκω;

— Δυπτηράι φροντίδες, ἀπήντησεν ἐκείνη, πιέζουσιν, ἀγαπητέ μοι, τὴν καρδίαν μου· ὅταν δὲ σὺ ἀπουσιάζῃς, αἰσθάνομαι τὸν πόνον βαθύτερον.

— Γερτρούδη, τῇ εἶπεν ὁ σύζυγός της, ἡξεύρω διατί ἔχλαιες... ἔγὼ ὁ ἀθλιος!...

·Η Γερτρούδη ἀπεμάκρυνε τότε τὰ τέκνα της, ὁ δὲ Λιγχάρδος ἔκρυψε τὸ πρόσωπόν του εἰς τὰ γόνατά της καὶ δὲν ἡδύνασθο νὰ δύμιλήσῃ. Καὶ ἡ Γερτρούδη ἐτήρησεν ἐπὶ τινας στιγμὰς σιωπὴν καὶ ἔκλινε βαρύθυμος ἐπὶ τοῦ συζύγου της, ὅστις ἐξηκολούθησε νὰ κλαίῃ καὶ νὰ στενάζῃ ἐπὶ τῶν γονάτων της. ·Ἐν τοσούτῳ ἡ Γερτρούδη συγκεντρώσασα τὰς δυνάμεις της, προσεπάθησε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὸν θάρρος καὶ νὰ τὸν συμβουλεύσῃ νὰ μὴ ἔκθετη εἰς τὸ ἔξτης τὰ τέκνα του εἰς τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν ἀθλιότητα. ·Ως γυνὴ δὲ εὐσεβὴς πλήρη ἔχουσα πεποίθησιν εἰς τὸ ἔλεος του

Θεοῦ, προτηυχήθη καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν σιωπηλῶς ὑπὲρ τοῦ συζύγου καὶ τῶν τέκνων της.⁷ Εν τῇ προσευχῇ εὑρεν ἀληθῶς παρηγορίαν, εἰς τὸ πρόσωπόν της διεχύθη ἡ γαλήνη καὶ μὲ γλυκύτητα εἶπεν εἰς τὸν σύζυγόν της:

—Λιγχάρδε, ἔχε πίστιν εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ, λαβε θάρρος καὶ προσπάθησε νὰ ἐργασθῆς ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῶν τέκνων σου.

—Ω Γερτρούδη, Γερτρούδη! ἀπήντησε μόνον ὁ Λιγχάρδος καὶ τὰ δάκρυα ἔτρεχον ἀπὸ τοὺς ὄφθαλμούς του ὡς χείμαρρος.

—Δαβε θάρρος, ἀγαπητέ μοι, εἶπεν ἡ Γερτρούδη, καὶ ἐναπόθεσε τὰς ἐλπίδας σου εἰς τὸν Θεόν⁸ ἀν ἔχης πίστιν εἰς Αὐτόν, ὅλα θὰ διορθωθοῦν.⁹ Ή καρδία μου ραγίζεται, ὅταν σὲ Βλέπω νὰ κλαίῃς.¹⁰ Ήθελον νὰ κρύψω ἀπὸ σὲ τὴν λύπην μου¹¹ γνωρίζεις, ὅτι πλησίον σου οὔτε πεῖναν αἰσθάνομαι οὔτε δίψαν καὶ ὅτι χάριν σου καὶ τῶν τέκνων μας δύναμακι νὰ καταστήσω καὶ τὰς ὥρας τὰς πέραν τοῦ μεσονυκτίου ὥρας εὐχαρίστου ἐργασίας.¹² Άλλ'¹³ ἐξν ἥθελον ἀποκρύψη τὸν λύπην μου, ἐὰν ἥθελον σοὶ ἀποκρύψη, ὅτι ἡ λύπη μου θὰ μὲ κάμη ταχέως νὰ ἀποχωρισθῶ σὲ καὶ τὰ τέκνα μου, δὲν θὰ ἥμην ἀληθῆς μήτηρ, δὲν θὰ ἥμην πιστὴ σύζυγος.¹⁴ Αχριθέ μου Λιγχάρδε, τὰ τέκνα μας εἶνε ἀκόμη πλήρη ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ'¹⁵ ἐὰν ἡμεῖς δὲν ἐκπληρῶμεν τὰ καθήκοντα, ἀτινα, ώς γονεῖς, ἔχομεν πρὸς αὐτάς, καὶ αὐτῶν ἡ ἀγάπη κατ' ἀνάγκην θὰ ἐλαττωθῇ.¹⁶ Επειτα σκέψου, ἀγαπητέ μοι, ποία θὰ εἶνε ἡ ἴδιανή σου θέσις, ἀν ὁ Νίκλας μας εὑρεθῇ μίαν ἡμέραν ἀνευ καλύθης καὶ ὑποχρεωθῇ νὰ γείνῃ ὑπηρέτης ἐκεῖνος, ὁ ὃποιος ὄμιλετ περὶ ἐλευθερίας καὶ περὶ τῶν ἴδιων ποιμνίων, ἀτινα ὄνειρεύεται νὰ ἀποκτήσῃ; Ποία θὰ εἶνε ἡ θέσις σου, Λιγχάρδε, ἐὰν τὰ τέκνα μας ἔνεκκα τῶν λαθῶν μας κατασταθῶσι πτωχά, ἐὰν δὲν αἰσθάνωνται πλέον εὐγνωμοσύνην, ἀλλ'¹⁷ οἴκτον πρὸς ἡμᾶς τοὺς γονεῖς των; Θὰ ἡδύνασο, Λιγχάρδε, νὰ ζῆς καὶ νὰ βλέπης τὰ τέκνα μας περιφρονούμενα καὶ ζητοῦντα ψρότον εἰς ξένας τραπέζας;¹⁸ Εγὼ βεβαίως θὰ ἀποθάνω, ἐὰν ἦδω τοιχύτην συμφοράν.

Ταῦτα εἶπεν ἡ Γερτρούδη καὶ τὰ δάκρυα ἔβρεχον τὰς πα-

ρειάς της. Καὶ ὁ Λιγχάρδος ἔκλαιεν ἀδιακόπως καὶ ἐν ἀπογνώσει ἔλεγε :

— Τί πρέπει νὰ κάμω; Τί δύναμαι νὰ κάμω; Πόσον εῖμαι δυστυχής! Είμαι πολὺ ἀθλιέστερος, Γερτρούδη, παρ' ὅτι σὺ νομίζεις!

— Μὴ ἀπελπίζεσαι, ἀγαπητέ μου, τοῦ ἔλεγεν ἐκείνη ἡ δυστυχία μας εἶνε μεγάλη, ἀλλ' ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ εἶνε μεγαλετέρα.

41. Οἰκογένεια, κοινότης, πολιτεία.

I. Οἰκογένεια.

Αὐτὸς ὁ Θεός, κατὰ τὴν Ἀγίαν Γραφήν, εἶπεν δὲν εἶνε καλόν, ὃ ἀνθρώπως νὰ μένῃ μόνος. Ἡ ρῆσις αὕτη ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπιβάλλει τὴν ἐν δμονοίς συμβίωσιν αὐτῶν. Τὴν πρώτην κοινωνιὴν βιθυμίδα ἀποτελεῖ ἡ μεταξὺ τῶν γονέων καὶ τῶν τέκνων σχέσις. Οἱ μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων δεσμοὶ ὑπάρχουσιν ἐμφυτοὶ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ζῷα· καὶ παρ' αὐτοῖς οἱ γονεῖς φροντίζουσι μετὰ στοργῆς διὰ τὴν συντήρησιν τῶν τέκνων των, καὶ παρ' αὐτοῖς τὰ ἀσθενῆ νεογνά των ζητοῦσι προστασίαν εἰς τῆς μητρός των τοὺς κόλπους. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἄγριοι καὶ βάρβαροι λαοί, οἵτινες ἀγνοοῦσι πάντα τὸ λόγον δεσμού, ἔχουσι μετὰ τῶν πεποιλιτισμένων λαῶν τὴν σχέσιν ταύτην κοινήν. Εἰς τοὺς πεποιλιτισμένους δύμας λαοὺς ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ δὲν περιορίζονται εἰς τὴν παροχὴν τῆς ἀναγκαίας τροφῆς εἰς τὰ τέκνα των καθ' ὃν χρόνον ταῦτα εἶνε ἀνίκανα νὰ πορισθῶσι μόνα αὐτήν, ἀλλὰ συνδέομενοι μετ' αὐτῶν δι' ἐνὸς δεσμοῦ διαρκοῦς καὶ πλήρους αὐταπαρνήσεως προσπαθοῦσι διὰ παντὸς τρόπου νὰ παράσχωσιν εἰς αὐτὰ πάντα τὰ πνευματικὰ καὶ ἡθικὰ ἀγαθά, ἀτινα δύνανται νὰ καταστήσωσιν αὐτὰ εἰς τὸν κόσμον εὔτυχη.

Εἶνε ἀνάγκη νὰ περιγράψωμεν μὲ ποιάς θερμὰς περιποιήσεις, περιβάλλουσι τὸ μικρὸν παιδίον ἐν τῇ οἰκίᾳ ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ, ὁ πάππος καὶ ἡ μάμη, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ; εἶνε ἀνάγκη νὰ

εἰπωμεν πῶς ἐν τῇ οἰκίᾳ προσπαθοῦσι πάντες νὰ ἔργασθῶσι διὰ τὴν εὔτυχίαν τῶν ἄλλων, καὶ νὰ ὑπενθυμίσωμεν ποίους κόπους ἴδιας καταβάλλει ὁ πατήρ, ήνα διὰ τῆς καθημερινῆς του ἔργασίας σκντηρήσῃ τὴν οἰκογένειαν του, καὶ πόσον ἀκούραστος φαίνεται ἡ μήτηρ ἔργαζομένη ἀπὸ πρωΐας μέχρι βαθείας νυκτὸς εἰς περίθαλψιν τῶν τέκνων τῆς καὶ συντήρησιν τῶν τοῦ οἴκου;

Δὲν ὑπάρχει κάμμικ ἀμφιβολία, διτὶ ἡ ἀληθῆς τῶν ἀνθρώπων εὑδαιμονία στηρίζεται εἰς τὸν δεσμὸν τῆς οἰκογενείας, τὸν ὅποτον διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐκκλησία θεωρεῖ ιερόν. Καὶ ἡ πολιτεία δὲ εὐρίσκει ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ἀριστον στήριγμα, διότι, δηπού ὁ οἰκογενειακὸς βίος δὲν εἶναι αὐστηρός, καὶ τὰ τῆς πολιτείας βαίνουσι κακῶς. Ἡ ὑπακοὴ τῶν τέκνων εἰς τὴν θελησιν τῶν γονέων εἶναι προπαρασκευὴ εἰς τὴν ὑπακοήν, τὴν ὅποιαν οἱ πολιτεῖαι ὄφελουσι νὰ δεικνύωσιν εἰς τὺς νόμους καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς πολιτείας, καὶ ἐκ τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν οἰκογένειαν βλαστάνει ἡ ἀληθῆς φιλοπατρία.

Ἡ οἰκογένεια συγχρόνως εἶναι τὸ ισχυρότατον ἔλατήριον τῆς φιλοπονίας καὶ τῆς οἰκονομίας, ὁ σχγρυπνος φύλαξ τῆς θήικοτητος καὶ τὸ φυτώριον ὅλων τῶν εὐγενῶν κλίσεων τοῦ ἀνθρώπου.

II. Ἡ κοινότης.

Ἡ κοινότης ἀποτελεῖται ἐξ ὅλων τῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες κατοικοῦσιν εἰς Ἑν καὶ τὸ αὐτὸν μέρος, εἰς τὸ χωρίον π.χ. ἢ μίαν πόλιν. Πολλάκις καὶ πολλὰ χωρία, ἥμισα πόλις μὲ τὰ πέριξ χωρία, ἐπειδὴ ἔχουσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν διοίκησιν, ἀποτελοῦσι μίαν κοινότητα ἢ ἔνα δῆμον. Ἐν τῇ κοινότητι πρόκειται τὰ κοινὰ συμφέροντα καὶ αἱ κοιναὶ ὑποθέσεις ὅλων τῶν κατοίκων νὰ περιφρουρηθῶσι καὶ ἔξυπηρετηθῶσι καταλλήλως καὶ συμφώνως πρὸς τοὺς σκοποὺς τοῦ ὅλου καὶ τὰς ἴδιαιτέρας ἀνάγκας τῶν ἀτόμων. Τοιαῦται δὲ κοιναὶ ὑποθέσεις καὶ κοινὰ συμφέροντα ὑπάρχουσι πολλὰ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς μικροτέρας κοινότητας.

Εἰς ταύτας ἀνήκει ἡ κατασκευὴ νέων ὁδῶν καὶ ἡ συντήρησις τῶν ὑπαρχούσων, ἡ οἰκοδομὴ κτιρίων δημοσίου ἀνάγκης, ἐκκλησίας π.χ. σχολείου κλ. ἡ συντήρησις τῶν σγόλείων, ἡ ἰδρυσις φι-

λανθρωπικῶν καταστημάτων, νοσοκομείων δηλαδή, πτωχοκομείων καὶ ὄρφανοτροφείων, καὶ ἡ φροντὶς περὶ τῆς δημοσίας ὑγείας κλ. Αἱ κοινότητες ἔχουσι συνήθως ἴδια κτήματα, ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν ὁποίων θεραπεύουσι τὰς ἀνωτέρω ἀνάγκας. Τὰ εἰσοδήματα ὅμως ταῦτα δὲν ἐπαρκοῦσιν εἰς πάσας τὰς ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας ἡ κοινότης ἔχει. "Ἐνεκα δὲ τούτου ὑποχρεοῦνται πάντες οἱ πολῖται νὰ συνεισφέρωσι κατ' ἔτος ἢ καὶ ἐκτάκτως δι' ὀρισμένας ἀνάγκας εἰς τὸ ταμεῖον τῆς κοινότητος ὀρισμένα χρηματικὰ ποσά καὶ ἀνάλογα πρὸς τὰ εἰσοδήματά των. Αἱ ὑποχρεωτικαὶ αὗται εἰσφοραὶ τῶν πολιτῶν εἰς τὸ ταμεῖον τῆς κοινότητος καλοῦνται φόροι. Ἐννοεῖται δέ, διὰ τὴν εἰσπραξὴν καὶ τὴν διαχείρισιν τῶν χρημάτων τούτων φροντίζουσιν ἴδιοι ὑπάλληλοι ὑπὸ τῆς κοινότητος διορίζομενοι καὶ ὑπὸ αὐτῆς μισθοδοτούμενοι. Ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι ἀρχετὰ πολύπλοκος, ἀφοῦ καὶ ἡ διαχείρισις τῶν εἰσοδημάτων καὶ τῶν δαπανῶν μιᾶς μόνης οἰκογενείας, ἐὰν μάλιστα αὕτη εἶναι πλουσία, παρέχει ὅχι μικρὰς δυσκολίας.

"Ετερον σπουδαῖον καθήκον τῆς κοινότητος εἶναι ἡ περὶ τῆς ἀστυνομίας τοῦ τόπου φροντίς. Ἡ ἀστυνομία δὲν εἶναι μόνον ἀναγκαῖα, διὰ νὰ καταδιώῃ τοὺς ἐγκληματίας, τοὺς λωποδύτας καὶ τοὺς ἀέρογυρους, οἵτινες γίνονται ὀπωδήποτε ἐπιβλαβεῖς ἢ φορτικοὶ εἰς τοὺς ἀλλούς, ἀλλ' ἔχει καθήκον νὰ φροντίζῃ καὶ περὶ πολλῶν ἀλλων πραγμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται ἡ εὐημερία καὶ ἡ ἀσφάλεια τῆς κοινότητος. Οὕτω π. χ. εἰς τὴν ἀστυνομίαν ἀνήκει ἡ φροντὶς περὶ τῆς καθαριότητος τῶν ὁδῶν καὶ τῶν πλατειῶν, δι' ἣν ἡ κοινότης καταβάλλει τὰς ἀπαιτούμενας δαπάνας, ἡ ἐπιβλεψία τῆς ἀγορᾶς καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπ' αὐτῆς τῶν δι' ὄποιον δήποτε λόγον βλαβερῶν εἰς ἡμᾶς τροφίμων, ἡ κατὰ τὰς πυρκαϊδὲς ἔγκαιρος συνδρομὴ πρὸς πρόληψιν ἢ τούλαχιστον περιορισμὸν τοῦ κακοῦ καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ, τι ἀποτελεῖ τὴν δημοσίαν ταξιν μιᾶς πόλεως ἢ ἐνὸς χωρίου.

Τὴν κοινότητα δυνάμεθα νὰ συγχρίνωμεν πρὸς μίαν μεγάλην οἰκογένειαν καθὼς δὲ τῆς οἰκογενείας ἡ εὔτυχία ἐξαρτᾶται ἴδιας ἀπὸ τὴν χρησιτότητα, τὴν σύνεσιν καὶ τὴν φιλοπονίαν τῷ γονέων,

οῖτινες διευθύνουσιν αὐτὴν, τοιουτοτρόπως καὶ τῆς κοινότητος ἡ πρόδοδος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς προϊσταμένους αὐτῆς, οῖτινες πρέπει ἐπομένως νὰ ἔχωσι τὰ αὐτὰ προσόντα τῶν καλῶν οἰκογενειαρχῶν. Προϊστανται, δὲ τῆς κοινότητος ὁ δήμαρχος καὶ οἱ δημοτικοὶ σύμβουλοι, οῖτινες βοηθούμενοι ἀπὸ πολλοὺς ὑπαλλήλους διαχειρίζονται τὴν περιουσίαν της, προστατεύουσι τὰ συμφέροντά της καὶ φροντίζουσι διὰ τὴν πρόσδον τῆς κοινότητος καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν ἀτόμων, ἀπὸ τὰ δόποια αὕτη ἀποτελεῖται. Ὁ δήμαρχος καὶ οἱ δημοτικοὶ σύμβουλοι ἔκλεγονται ὑπὸ τῶν πολιτῶν κατὰ τετραχείαν διὰ ψηφοφορίας. Εξ ὅσων δὲ εἴπομεν γίνεται φανερόν, δῆτι οἱ πολῖται καὶ καθῆκον καὶ συμφέρον ἔχουσι νὰ ἔκλεγωσι τοὺς ἔδεχοντας μεταξὺ αὐτῶν κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀνέπτυξιν καὶ εἰς αὐτοὺς νὰ ἐμπιστεύωνται τὴν περιφρούρησιν τῶν κοινοτικῶν συμφερόντων.

III. Ἡ Πολιτεία.

Πάντες γνωσίζετε τὴν ὁραίαν ιστορίαν τοῦ Ἀθρακάμ καὶ τοῦ Λώτ. Κατ' αὐτὴν ὁ συνετὸς Ἀθρακάμ πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀδιαχόπων ἐρίδων, εἰς τὰς δόποιας περιήρχοντο οἱ ἴδικοί του ποιμένες καὶ οἱ τοῦ Λώτ, διότι καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἥθελον νὰ βόσκωσι τὰ πρόσχατά των εἰς τὰ καλλίτερα λιβάδια, προέτεινε νὰ χωρισθῶσιν ἐντελῶς ἀπ' ἄλλήλων. Τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο. Εὖν δὲ ἡ συμβίωσις τῶν δύο αὐτῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων κατέστη ἔνεκα τῶν ἀντιθέτων συμφερόντων δύσκολος, δυνάμεθα εὔκολως νὰ ἐννοήσωμεν πόσον πλέον δύσκολος ἀποδαίνεις ἡ συμβίωσις πολλῶν ἀνθρώπων, τὰ συμφέροντα τῶν δόποιων συγκρούονται· ἀφ' ὅτου μάλιστα οἱ ἀνθρώπωις ἔπεινον μόνον πάτερες τὰς εἰς αὐτοὺς ἀναγκαίας ἐργασίας καὶ ἔκκστος ἐξ αὐτῶν ἐπεδόθη εἰς ἐν ἴδιαίτερον ἐπάγγελμα, ἀφ' ὅτου οἱ ἀνθρώποι ἡρχισαν νὰ συναλλάσσονται καὶ νὰ ἐμπορεύωνται, κατὰ συνέπειαν δὲ νὰ ἐγείρωνται ἔτι μᾶλλον ἀντιθέτοις ἀπαιτήσεις καὶ φιλονεικίαι περὶ τῆς κατοχῆς τοῦ ἔνος ἡ τοῦ ἄλλου πράγματος ἡ περὶ τῆς ἀμοιβῆς δι' ὧριμένην ἐργασίαν καὶ ἀνεπτύχθησαν συμφέροντα μεγαλείπερα καὶ σχέσεις πλέον πολύπλοκοι, ή συμβίωσις αὕτη κατέτατη ἀδύνατος. Ειπόσ τού-

του, ὅταν πολλοὶ ἀνθρώποι συζῶσι, θὰ ὑπάρχωσι μεταξὺ αὐτῶν καὶ τινες χακοὶ καὶ ἀνήσυχοι, οἵτινες, ίνα μὴ ἀποθαίνωσιν ἐνοχλητικοὶ καὶ ἐπικίνδυνοι εἰς τοὺς ἄλλους, ἔχουσιν ἀνάγκην μεγάλων περιορισμῶν, πολλάκις καὶ αὐστηρῶν ποινῶν. Οἱ λόγοι οὓτοι κατέστησαν αἰσθητὴν τὴν ἀνάγκην σταθερῶν νόμων, εἰς τοὺς ὄποιούς ὁφείλουσι πάντες νὰ ὑπακούωσι. Διὰ τῶν νόμων προστατεύεται ἐνὸς ἕκαστου ἡ ζωὴ, ἡ τιμὴ καὶ ἡ περιουσία, καὶ ὅριζονται τὰ δριχ τῆς ἐλευθερίας ἥμδων οὔτως, ὅστε νὰ μὴ παραβλάπτηται ἡ ἐλευθερία τῶν ἄλλων καὶ νὰ μὴ καταπατῶνται τὰ δριχ αὐτῶν. Διὰ τῶν νόμων ὅχι μόνον ὅριζεται τὶ πρέπει νὰ θεωρηται δίκαιον καὶ τὶ ἀδίκον, ἀλλ' ἐπιβάλλεται εἰς πάντας ἡ ὑποχρέωσις νὰ κανονίζωσι τὰς πρᾶξεις κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ δικαίου καὶ νὰ ἀποφεύγωσι πᾶσαν ἀδικίαν.

Καὶ αὐτῶν τῶν ἀγρίων λαῶν ἡ συμβίωσις εἶναι ἀκατανόητος ἀνευ δρισμένων τινῶν διατάξεων περὶ τῶν δικαιώματων καὶ τῶν ὑποχρεώσεων τῶν συμβιούντων καὶ ἀνευ τῆς ἀναγνωρίσεως ἐνὸς ἀρχηγοῦ, εἰς τὸν ὄποιον πάντες ὁφείλουσι νὰ ὑποτάσσωνται. Πόσον ὀλιγώτερον δύναται τοῦτο νὰ κατανοηθῇ εἰς μίαν κοινωνίαν πολυπληθῆ, ως τὴν ἴδικήν μας, εἰς τὴν ὄποιαν συζῶσι καὶ συνεργάζονται τόσον ἀντίθετα στοιχεῖα καὶ πρόκειται νὰ συμβιβασθῶσι τόσον ἀντίθετα συμφέροντα! "Ἐν τοιοῦτον ὅλον ἀποτελούμενον ἀπὸ πολλὰ ἀτομα, ἔκαστον τῶν ὄποιών ἔχει δρισμένα δικαιώματα καὶ καθήκοντα, ὑπακούει εἰς τοὺς αὐτοὺς νόμους καὶ ἀναγνωρίζει τοὺς αὐτοὺς ἀρχηγούς, καλεῖται πολιτεία.

Τί θὰ συνέβαινεν, ἐὰν πρὸς στιγμὴν ἦθελε παύση ἡ φροντὶς αὗτη τῆς Πολιτείας, καὶ ἡ προστασία, ἦναῦτη παρέχει εἰς ἥμας, ἐὰν ἔκτὸς τῶν πλησιεστέρων ἥμδων συγγενῶν οὐδεὶς ἄλλος ἐφόροτες περὶ ἥμδων; Ἐὰν ἡ οἰκία μας καὶ τὰ κτήματά μας, τὸ ἐμπόριον καὶ ὅλα ἐν γένει τὰ συμφέροντά μας, καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ ζωὴ μας, ἔμενον εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ τυχόντος ἀνθρώπου; Ἐὰν ἔκαστος ἐπρεπε διὰ τῶν χειρῶν του νὰ ἀποκρούῃ τὰς ἐπιθέσεις τῶν ἄλλων; Ἐὰν οὐδεμία ἔξουσία ὑπῆρχεν ἀνωθεν ἥμδων; Πόσον ταχέως ἦθελον καταστραφῆ τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὄποια τώρα ἀπολαμβάνομεν, πόσον ταχέως

ἡθέλομεν ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἀγρίαν αὐτὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὅποι αὐτὸς ἔκαστος φροντίζει διὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ ὁ ἴσχυρότερος πάντοτε ὑπερισχύει! Τί ηθελε μείνη εἰς ἡμᾶς, ἐὰν ἔλειπον ὅλαι ἐκεῖναι αἱ κοινωφελεῖς διατάξεις, αἱ ὅποιαι σήμερον προσγούστι τὸν βίον μας καὶ μᾶς ἀσφαλίζουσιν ὅχι μόνον κατὰ τὰς ἐπιθέσεις τῶν ἔξωτερικῶν ἔχθρῶν καὶ τῶν κακοποιῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς κινδύνους τοὺς προερχομένους ἐκ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, τὰς πυρκαϊκὰς δηλ. τὰς πλημμύρας, τὰς ἐπιδημίας, ἢ τούλασχιστον μᾶς ἀνακουφίζουσιν εἰς τὰς συμφοράς, αἵτινες ἐξ αὐτῶν ἐπέρχονται εἰς ἡμᾶς; Ἐννοεῖται, διὰ διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀγαθῶν τούτων ἐπιβάλλονται εἰς ἡμᾶς καὶ ώρισμέναι θυσίαι. Τὰς ὑποχρεώσεις καὶ τὰς θυσίας ταύτας πρέπει ἀγοργύστως νὰ φέρωμεν καὶ προθύμως νὰ ἐκπληρώμεν, ἀναλογογόμενοι τὰ ἀγαθά, τὰ ὅποια ἀντ' αὐτῶν ἀπολαμβάνομεν καὶ τὰ ὅποια εἶνε ἀσυγκρίτως μεγαλείτερα τῶν προσφερομένων θυσιῶν. Ή πολιτεία παρέχει εἰς πάντας μέγιστα ἀγαθά, ἐνῷ ἔκαστος ἐξ ἡμῶν προσφέρει πρὸς τοῦτο σχετικῶς ἐλαχίστην συνδρομήν. Διηνεκῶς ὑπὸ τῆς πολιτείας εὐεργετούμενοι καὶ καθῆκον καὶ συμφέρον ἔχομεν νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τοὺς νόμους αὐτῆς καὶ τιμίως νὰ ἐκπληρῶμεν πάντας τὰς ὑποχρεώσεις, οἷς πρὸς αὐτὴν ἔχομεν.

42 Τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου.

*Συναυλία τις μὲ φθάρει, ἀρμορλα γλυκυτάτη . . .
Κεφαλὰς παιδῶν βλέπω, βλέπω οἴκημα σχολείου . . .
Τῆς ἀμάξης σου τὸν δρόμον, ἀγαθέ μου φύλε, κράτει
“Ω! μαγεύει τὴν ψυχήν μου τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου!*

*Συναυλάρομαι βαθείας καὶ γλυκείας συγχιτήσεις
“Οταν βλέπω τὰ παιδία, τὰς π.ηθύνας τοῦ σχολείου . . .
Μὴ μαρεύομαι διότι μ' ἔρχονται αἱ ἀραιηήσεις
Τῆς μικρᾶς μου ἀλφαβήτου καὶ τοῦ παιδικοῦ μου βίου ;
Εἰν’ αὐτὸ καὶ μόρον ; “Οχι· ὅπου ἄρ σᾶς διαιρέη,
“Αρ, μικρά μου, μετὰ πόθου ἡ ψυχή μου σᾶς θωπεύῃ,
Εἰς χρυσοῦν ἐλπίδων κόσμον διοῦ αὐτῇ ἔρθους κλίνει
Καὶ ιδού ἡμῶν ἡ θέα διατὶ ἐμὲ μαγεύει !*

*Μετ' ὀλίγονς ἔτι χρόνον τὰ πτωχὰ αὐτὰ παιδία
Εἰς τὸ δύσοζηλον ἀγάντα τῆς ζωῆς θ' ἀποδυθῶσι.*

** Άλλα θέλει ἀμειλίκτως ἀφαίτος· ή δυστυχία,
* Άλλα θέλει χρυσῆ μοῖρα καὶ νεότης στεφανώσῃ.*

** Εἰς σήμερον τὸ ράκος καὶ τὸ δάκρ' εἶνε στολὴ των,
Ποῖος αὖπιον ἡξεύρει ἐκ τοῦ κύκλου των ὥραῖς
Μὴ φαῆτις αἴφρης ἡρώς στρατηγὸς τῶν ἀρικήτων,
Δάφνη τοῦ μικροῦ χωρίου τῆς Ἑλλάδος ὅλης κλέος;*

*Ποῖος αὖπιον ἡξεύρει ἐκ τῆς χαροπῆς πληθύος,
* Ήτις σήμερον εὐφώρως ἀτακτεῖ, σκιετᾶ, μαρθάρει,
Μὴ ἄρ αἴφρης ἀρατεῖλη τοῦς διάφωτος καὶ θεῖος
* Αστροφορ τῆς καλῆς Ἑλλάδος, χρυσοῦ μέλλοντος σκαπάνη !*

*Θάρρος, φύλοι μου, δόκσμος εἶνε μοῖρα τῶν κρειττόνων,
Κ' ἥρχισαρ πολλάκις οὗτοι τὴν ζωήν των ρακερδύται.
Αὔριοι οἱ ἄρδρες οὗτοι κλίρονται διὰ τῶν γρόρων
Κ' ἡ πατρὶς αὐτῆς ἡγέτης καλεῖ σᾶς : Ἐτοιμασθῆτε !*

*Ο Θεὸς γλυκὺς φρουρός της, ο Θεὸς γὰ εὐλογήσῃ
Τὴν καρδίαν, ἡτις ἥλθει ὡς ἡγέτης τοῦ σχολείου
Καὶ φωτίζει τὰ παιδία καὶ ὡς ὅρης περιπτύσσει.
— Πῶς λατρεύει ἡ ψυχή μου τὸ σχολεῖον τοῦ χαρίου !*

Σπυρίδων Βασιλειάδης.

43. Συμβουλαὶ τοῦ Φραγκλένου.

Ο Βενιαμίν Φραγκλένος ἥτο Ἀμερικανός, ἐγεννήθη δὲ εἰς τὴν πόλιν Βοστώνην πρὸ διακοσίων περίπου ἑτῶν. Ο Φραγκλένος ἀνῆκεν εἰς πτωχὴν οἰκογένειαν καὶ ἥρχισε τὸ στάδιόν του ὡς ἐπλοῦς τυπογράφος, διὰ τῆς φιλοπονίας του ὅμως ἀνεδείχθη εἰς τῶν σοφωτέρων ἀνδρῶν τῆς Ἀμερικῆς, δικαίως δὲ ἡ μνήμη του διαμένει μέχρι σήμερον σεβαστή. Ο Φραγκλένος ἐγνώρισε καλλιτερούς παντὸς ἀλλου τὴν ἀξίαν τῆς ἐργασίας καὶ περισσότερον παντὶς ἀλλου ἡγάπησεν αὐτήν. Εἰς ἓν ἐκ τῶν πολλῶν βιβλίων,

τὰς ὁποῖας δισοφός αὐτὸς ἀνθρωπος ἔγραψε, δίδει εἰς τοὺς νέους τὰς ἀκολουθους συμβουλάς, ἐκ τῶν ὁποίων φαίνεται πόσον ὡφέλιμος εἶνε ἡ ἐργασία εἰς τὸν ἀνθρωπὸν, ἀν μάλιστα αὕτη συνοδεύηται καὶ ἀπὸ τὴν οἰκονομίαν.

‘Ο Θεός λέγει εἰς τὸν ἀνθρωπὸν· βοήθει τὸν ἑκυτόν σου, ἣν θέλης νὰ ἔχῃς καὶ τὴν ἴδιαν μου βοήθειαν.

‘Η ὄκνηρία γίνεται εἰς τὸν ἀνθρωπὸν ἀφορμὴ πολλῶν κακῶν καὶ συντομεύει τὴν ζωὴν του.

‘Η ὄκνηρία ὅμοιαζει πρὸς τὴν σκωρίαν, ἡ ὁποία καταστρέφει τὰ πράγματα περισσότερον ἀπὸ τὴν ἐργασίαν· τὸ κλειδί, τὸ ὄποιον μεταχειρίζομεθο εἶνε πάντοτε δύσλιστερόν.

‘Ἐὰν ἀγαπᾶτε τὴν ζωὴν, μὴ ἔξοδεύετε ἀδίκως τὸν χρόνον· ὁ χρόνος εἶνε τὸ ὑφασμα, ἀπὸ τὸ ὄποιον κατασκευάζεται ἡ ζωὴ.

Πόσον χρόνον περισσότερον τοῦ ἀναγκαίου παραδιδόμεθα συνήθως οἱ ἀνθρωποι· εἰς τὸν ὕπνον, λησμονοῦντες, ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὄποιος κοιμᾶται, δὲν πιάνει ψάρια.

‘Ο χρόνος εἶνε πολύτιμος, ἡ ἀπώλεια αὐτοῦ εἶνε ἡ μεγαλειτέρα τῶν ζημιῶν. ‘Ο χρόνος, ὁ ὄποιος χάνεται, δὲν ἀποκτάται πλέον.

Θάρρος λοιπὸν καὶ ἐργασία! ‘Ἄσεργαζώμεθα τώρα, ὅτε δυνάμεθα νὰ ἐργασθῶμεν, διότι ἀργότερον δὲν θὰ δυνάμεθα.

‘Η ὄκνηρία κάρμνει τὰ πάντα δύσκολα, διὰ τῆς ἐργασίας τὰ πάντα διευκολύνονται. ‘Ἐκεῖνος, ὁ ὄποιος σηκώνεται πολὺ ἀργά, διέρχεται τὴν ἡμέραν του χασμώμενος καὶ ἀρχίζει τὴν ἐργασίαν του, ὅτε πλέον εἶνε νύκτα.

‘Η ὄκνηρία περιπατεῖ τόσον ἀργά, ὥστε ἡ πτωχεία τὴν φιάζει ταχέως.

Κτυπήσατε ἔγκαίρως τὰς δυσκολίας, διότι ἀλλως θὰ κτυπήστε ἀπὸ αὐτός.

‘Αποκτήσατε τὴν συνήθειαν νὰ κοιμᾶσθε ἐνωρίς καὶ νὰ σηκώνησθε πολὺ πρωΐ· ἡ συνήθεια αὕτη θὰ σᾶς φέρῃ ὑγείαν, σοφίαν καὶ εύτυχίαν.

Οἱ καλοὶ καὶ οἱ κακοὶ οἰωνοὶ εἶνε ἀνοησίαι· ἡ ἐργασία δὲν ἔχει ἀνάγκην αὐτῶν. ‘Οποιος τρέφεται ἀπὸ ἐλπίδας, ἀποθνήσκει

ἀπὸ τὴν πεῖναν· ἡ τύχη δὲ μόνη δένει τῆς ἐργασίας δὲν ὠφελεῖ.

Οἱ ἐργαζόμενοι, δὲν φοβεῖται τὴν πτωχείαν· ἡ πεῖνα βλέπει ἐνίστε μακρόθεν τὴν θύραν τοῦ ἐργατικοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ δὲν τολμᾷ νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

Ἡ ἐργασία πληρώει τὰ χρέα, ἡ δὲ ἀπελπισία αὔξανει αὐτά.

Ἡ δραστηριότης εἶναι ἡ μήτηρ τῆς εύτυχίας· ὁ Θεὸς δὲν ἀρνεῖται τίποτε εἰς τὴν ἐργασίαν. Ἐργάζεσθε σήμερον, διότι δὲν ἡξεύρετε ποια ἐμπόδια θὰ σᾶς παρουσιασθοῦν αὔριον· ποτὲ δὲ μὴ ἀναβάλλετε δι' αὔριον ἔκεινο, τὸ δποῖον δύνασθε νὰ κάμητε σήμερον. Αἱ σταγόνες τοῦ ὅδου, αἱ ὄποιαι διαρκῶς πίπτουσιν ἐπὶ τῆς πέτρας, κοιλαίνουσιν αὐτήν. Διὸ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ὑπομονῆς ὁ ποντικὸς κόπτει τὸ πλέον χονδρὸν καραβόσχοινον καὶ τὰ μικρότερα κτυπήματα δύνανται νὰ ἀνατρέψωσι πολυετῆ δρῦν.

Ἴσως θὰ μοι εἴπῃ κάνεις· πάντοτε λοιπὸν θὰ ἐργάζωμεθα καὶ ποτὲ δὲν θὰ ἀναπαυώμεθα;

Ἄπασχολήσατε καλῶς τὸν χρόνον σας, ἐὰν θέλητε νὰ εἰσθε ἀξιοί ἀναπαύσεως καὶ μὴ χάνετε μίαν ὥραν, ἀφοῦ δὲν ἔξουσιά-ζετε οὐδὲ μίαν στιγμήν.

Καὶ αὐτὴ ἡ ὥρα τῆς ἀναπαύσεως δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς ἀσχολίαν, ἢ ὅποια νὰ εἶναι συγχρόνως εὐχάριστος καὶ ὠφέλιμος.

Νομίζετε, ὅτι ἡ ἐντελῆς ἀργία εἶναι πλέον εὐχάριστος ἀπὸ τὴν ἐργασίαν; ἡ ἀργία γεννᾷ τὴν πλήξιν καὶ τὴν πενίαν, ἡ ἐργασία τούναντίον φέρει εὐπορίαν καὶ ὑπόληψιν. Ἡ εὐχάριστησις τρέχει ὅπισθεν ἔκείνου, ὁ δποῖος τὴν ἀποδιώκει.

Ἡ ἐπιμέλεια καὶ περὶ αὐτῶν τῶν μικροτέρων πραγμάτων εἶναι ἐπίσης ἀναγκαῖα. Πολλάκις συνέβη μικρὰ ἀμέλεια νὰ φέρη μεγάλα κακά. Ἀν λείψῃ ἐν καρφίον ἀπὸ τὸ πέταλον, χάνεται τὸ πέταλον· ἀν χαθῇ τὸ πέταλον, χάνεται τὸ ἄλογον· ἀν χαθῇ τὸ ἄλογον, χάνεται ὅχι μόνον ὁ κύριος αὐτοῦ, ἀλλ' Ἰσως καὶ ὅλη ἡ οἰκογένειά του. Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ κακὰ ἡμποροῦν νὰ συμβοῦν, διότι δὲν ἐδόθη ἡ δέουσα προσοχὴ εἰς ἐν καρφίον.

Πολλάκις κατεστράφησαν οἰκογένειαι, διότι αἱ γυναῖκες χάριν τῆς τραπέζης παρημέλησαν τὴν ρόκαν καὶ τὴν βελόνην, οἱ δὲ

ἄνδρες χάριν τοῦ καπηλείου παρημέλησαν τὴν ἀξίνην ἢ τὸ σφυρίον.

Ἐάν θέλητε νὰ εἰσθε πλούσιοι, δὲν πρέπει νὰ μάθητε μόνον πῶς δύνασθε νὰ κερδίζητε χρήματα, ἀλλὰ καὶ πῶς πρέπει νὰ διαχειρίζησθε αὐτά.

*Αν ἀποφεύγωμεν πᾶσαν δαπάνην περιττήν, θὰ ὑποφέρωμεν ὅλιγώτερον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δυστυχίας, ἵσως δὲ οὐδὲ θὰ γνωρίσωμεν ποτε τὴν δυστυχίαν. Συνήθως δυστυχοῦσιν οἱ ἄσωτοι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι δαπανῶσι πολλὰ διὰ νὰ θεραπεύωσι τὰ ἐλαττώματά των.

Τὸ πολὺ γίνεται ἀπὸ τὸ ὄλιγον· προσέχετε λοιπὸν εἰς τὰ μικρά σας ἔξοδα. *Ἐάν ἀγοράζητε ἔκεινο, τὸ ὅποιον δὲν σᾶς εἶναι χρήσιμον, δὲν θὰ ἀργήσητε νὰ πωλήσητε ἔκεινο, τὸ ὅποιον σᾶς εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον. Τὰ πολυτελῆ ὑφάσματα ἐκ μεταξῆς καὶ βελούδου σεβύνουσι πολλάκις τὸ πῦρ τοῦ μαγειρείου.

Οἱ φρόνιμοι ἄνθρωποι διδάσκονται ἀπὸ τὰ δυστυχήματα τῶν ἄλλων, οἱ ἀνόητοι δὲν σωφρονίζονται οὐδὲ ἀπὸ τὰ ἴδια τῶν.

*Οταν τὸ πηγάδι εἶναι ξηρόν, γνωρίζομεν τὴν ἀξίαν τοῦ ὅδατος. *Οταν κάνεις εὑρεθῇ εἰς τὴν δυσάρεστον θέσιν νὰ ζητήσῃ ἀπὸ ἄλλον χρήματα, καταλαμβάνει τὴν ἀξίαν τῆς φιλοπονίας καὶ τῆς οἰκονομίας.

43. Ἡ συντήρησις τοῦ οἴκου.

*Ἡ εὔτυχία τοῦ ἄνθρωπου ἔξαρτάται ἀπὸ τὴν ἀπόκτησιν πάντων τῶν ἀγαθῶν, τῶν ὅποιων ἔχει ἀνάγκην τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. Οἱ ἀσθενεῖς ἄνθρωποι, οἱ ἀγράμματοι καὶ οἱ ἀνήθικοι δὲν εἶναι εὐτύχεις. Τὰ ἀγαθὰ δὲ ταῦτα ἔξασφαλίζει εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ συνετὴ συιτήρησις τοῦ οἴκου του, ἥτις στηρίζεται εἰς τὴν ἐργατικότητα καὶ τὴν οἰκονομίαν.

I. Ἡ ἐργατικότης.

*Ἐργατικότης καλεῖται ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ ἡ δύναμις τοῦ νὰ ἀντέχωμεν εἰς αὐτήν. *Ο μέγας Ἀμερικανὸς Φραγκλίνος, τοῦ ὅποιου τὰς ώραίας συμβουλὰς ἀνωρέρω εἰδομεν, ὅνομαζει τὴν ἐργατικότητα μητέρα τῆς εὐτυχίας. *Ο σοφὸς

“Αγγλος ὁ Νεύτων, ἐρωτηθεις πῶς ἥδινήθη νὰ κάμη εἰς τὸν βίον του τόσας ἀνακαλύψεις ἀπήντησε: «σκεπτόμενος ἀδιακόπως περὶ αὐτῶν». Ο Στέφενσων, δι πρώτος ἐφευρέτης τῆς ἀτμομηχανικῆς, εἰς τὴν ὅποιαν ἡ ἀνθρωπότης ὄφελει κατὰ μέγα μέρος τὴν σημερινὴν πρόοδον της, διμιλῶν πρός τινας νέους περὶ τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἐφευρέσεως, προσέθεσε: «κάμετε, ὅπως καὶ ἐγώ ἐπιμένετε!» Κάνεν καλὸν ἀποτέλεσμα δὲν δύναται νὰ ἐπέλθῃ ἔνευ ἐπιμελοῦς καὶ ἐπιμόνου ἐργασίας. Γνωρίζετε δὲν τὸν τηλέγραφον, τὴν θαυμασίαν αὐτὴν ἐφεύρεσιν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τῆς ὅποιας δυνάμεως σήμερον ἀντὶ ὀλίγων χρημάτων καὶ εἰς ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα νὰ λαμβάνημεν εἰδήσεις ἀπὸ τὰ πλέον μακρινὰ μέρη, πολλάκις δὲ θὰ ἐθαυμάσχετε τὸ μέγα τοῦτο κατόρθωμα. Αν ἐγνωρίζετε ὅμως εἰς ποίους κόπους ὑπεβλήθησαν, ποίαν ἐργατικότητα ἀνέπτυξαν καὶ ποίαν ἐπιμονὴν ἔδειξαν ἔχεινοι, οἱ ὅποιοι κατὰ πρῶτον ἐπενόησαν καὶ ἐτελειοποίησαν τὸ θαυμάσιον τοῦτο ἔργον, ἡθέλετε, νομίζω, θαυμάσῃ πολὺ περισσότερον τὴν δύναμιν τῶν ἐργατικῶν αὐτῶν ἀνθρώπων ἢ αὐτὴν τὴν ἐφεύρεσιν των. Θὰ εὕρω μόνος τὸν δρόμον ἢ θὰ κατασκευάσω ἕγω ὁ Ἰδιος αὐτόν. Οὕτως ἐσκέφθησαν ὅσοι κατὰ τὸν βίον των διέπραξαν μεγάλα ἔργα. Εὔρον μόνος τὸν δρόμον ἢ κατεσκεύασαν αὐτόν. Τοῦτο δὲ σημαίνει, ὅτι ὁ ἀνθρώπος δὲν πρέπει νὰ στηρίζῃ τὰς ἐπίδιας του εἰς τὸ ἔλεος τῶν ἀλλων, οὐδὲ νὰ ἐπιζητῇ τὴν πρόοδον του διὰ τῆς βοηθείας τῶν ἀλλων, ἀλλὰ διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐργασίας καὶ τῆς πεποιθήσεως εἰς τὰς ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεις. Τοιαύτην ὅμως πεποιθησιν μόνον ἔχεινος δύναται νὰ ἔχῃ, ὅστις αἰσθάνεται εὐχαρίστησιν εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ διατῆς ἀσκήσεως κατώρθωσε νὰ ἀντέχῃ εἰς αὐτήν. Οταν ἡ ἐργατικότης λείπῃ, λείπει καὶ ἡ πεποιθησις πρὸς τὰς ἰδίας ἡμῶν δυνάμεις, καὶ ἐπομένως καὶ τὰ καλὰ αὐτῆς ἀποτελέσματα.

II. Η οἰκονομία.

Η δευτέρα συνθήκη ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἔχειρτεται, ὡς εἴπομεν, ἡ συνετὴ διοίκησις τοῦ οίκου, καὶ ἐπομένως ἡ εύτυχία τοῦ ἀνθρώπου; είνε ἡ oikonomia. Οστις ἀπὸ ἐνδομάδος εἰς ἐνδομάδα καὶ

ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος οίκονομεῖ μέρος τῶν χρημάτων, ἀτινα κερδίζει διὰ τῆς ἐργασίας του, ὅστις φροντίζει ἀδιαχόπως νὰ αὐξάνῃ τὰς οίκονομίας του, θὰ φθάσῃ βεβχίως εἰς τὴν εύπορίαν. Τούγαντινον ἔκεινος, ὁ ὄποιος ἔξοδεύει ὅσα κερδίζει, ὅσον μεγάλα καὶ ἂν εἶνε τὰ κερδη του, οὐδέποτε θὰ σχηματίσῃ περιουσίαν. Δι’ ἔκεινους, οἱ ὄποιοι κερδίζουν πολλά, εἶνε εὔκολον νὰ οίκονομῶσιν ἐν μέρος τῶν κερδῶν των. Δύσκολον εἶνε τοῦτο δι’ ἔκεινας τὰς ἐργατικὰς τάξεις, αἱ ὄποιαι μόλις δι’ ἐπιπόνου ἐργασίας κατορθώνουσι νὰ κερδίζωσι τὸν ἐπιουσιον ἄρτον. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς τάξεις ταύτας ἡ οίκονομία εἶνε μὲν δύσκολος, ὅχι ὅμως καὶ ἀδύνατος. Τὰ πάντα δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ μιᾶς, ἀλλ’ ὅτι δὲν βλέπομεν νὰ αὐξάνῃ, δὲν ἐπεται, ὅτι πράγματι δὲν λαμβάνει αὐξήσιν· μετὰ καιρὸν βλέπομεν αὐτὸν ηὔξημένον. "Οσον βραδέως καὶ ἂν περιπατῇ τις, ἐὰν βαδίζῃ πάντοτε κατ’ εὐθεῖαν πρὸς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὄποιον διευθύνεται, θὰ φθάσῃ ταχύτερον ἀπὸ ἔκεινον, ὁ ὄποιος περιφέρεται ἀσκόπως ἐδῶ καὶ ἔκει, ἔστω καὶ μὲ μεγάλα βήματα.

Τι δύναται νὰ κατορθώσῃ ἔνας ἐργατικὸς ἀνθρωπὸς διὰ τῆς οίκονομίας του θὰ δειχθῇ διὰ τοῦ ἐπομένου παραδείγματος:

"Ενχς νέος ἐργάτης, ἐὰν κατορθώῃ νὰ οίκονομῇ ἐκ τῆς ἐργασίας του 16-17 λεπτὰ τὴν ἡμέραν, εἰς ἔνα μῆνα συνάζει 5 καὶ εἰς ἐν ἔτος 60 δραχμάς. Μετὰ εἴκοσιν ἔτη ἐπομένως θὰ ἔχῃ οὐτος 1200 δραχμάς. 'Εὰν δὲ τὰς οίκονομίας τοκίζῃ κατ’ ἔτος μὲ ἐν πολὺ μικρὸν ἐπιτόκιον 4 0), αἱ 1200 εἰς τὰ 20 ἔτη μὲ τοὺς τόκους καὶ τοὺς τόκους τῶν τόκων θὰ αὐξήσωσιν εἰς δρ. 1857, 54. 'Εὰν δὲ ἔξαχολουθήσῃ νὰ οίκονομῇ τὸ αὐτὸν ποσὸν 35 ἔτη θὰ συνάζῃ κεφάλαιον 2100 δραχμῶν, τὸ ὄποιον τοκιζόμενον κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον θὰ αὐξήσῃ εἰς δραχμὰς 2500. Δὲν νομίζετε, ὅτι εἶνε τοῦτο ἐν ἀξιόλογον κεφάλαιον δι’ ἔνα πτωχὸν ἀνθρωπὸν; Τὸ κεφάλαιον δὲ τοῦτο σχηματίζεται, ἀν ὁ ἐργάτης οίκονομῇ μόνον 16 - 17 λεπτὰ τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ πόσοι ἐργάται δὲν θὰ ἡδύναντο νὰ οίκονομήσωσι καὶ τι περισσότερον, ἀν ἀπέφευγον τὰ περιττὰ ἔξοδα;

Καὶ ἐν ἄλλῳ παραδειγμα:

Ας ὑποθέσωμεν, ὅτι δύο οίκοι γένειαι τῆς αὐτῆς κοινωνικῆς τάξεως, ἀποτελούνται ἀπὸ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν μελῶν καὶ ἔχουσι τὸ αὐτὸν εἰσόδημα καὶ ὅτι ἡ μὲν μία ἔξοδευει δλόκληρον τὸ εἰσόδημα της, ἡ δὲ ἄλλη οίκονομετ 200 δραχμὰς κατ' ἕτος. Ήξεύρετε ποία θὰ εἶναι ἡ διαφορά; Μετὰ 35 ἔτη ἡ μὲν μία οίκογένεια θὰ ἔχῃ περιουσίαν 10000 δραχμῶν, ἡ δὲ ἄλλη δὲν θὰ ἔχῃ οὔτε λεπτόν. Δὲν νομίζετε τὴν διαφορὰν αὐτὴν ἀρκετὰ σπουδαῖαν; Καὶ ἡ σπουδαία αὕτη διαφορὰ προκύπτει ἀπὸ οίκονομίαν 200 δραχμῶν κατ' ἕτος· φαντασθῆτε ποία θὰ εἶναι ἡ διαφορά, ἂν κατ' ἕτος οίκονομῇ μεγαλείτερον ποσόν;

Ἡ μία οίκογένεια ἔξοδευει πᾶν ὅ,τι εἰσπράττει, ζῇ διὰ τὸ παρόν, ζητεῖ τὰς ἀπολαύσεις καὶ ἀδιαφορετ διὰ τὸ μέλλον. Ἐντελῶς διαφορετικὰ σκέπτεται ἡ ἄλλη οίκογένεια. Αὕτη συλλογίζεται τὸ μέλλον· τὰς σοβαρὰς ἀσθενείας, τὴν ἔλλειψιν ἐργασίας, τὴν δι' αὐτὴν ἀνικανότητα, τὸ γῆρας. Ἀλλ' ἡ ὠφέλεια αὗτη δὲν εἶναι μόνη, ἦν ἡ οίκονομία παρέχει καὶ ἡθικὰς ὠφελείας μεγάλας, διότι χάριν αὐτῆς αἱ οίκογένειαι διάγουσι βίον κόσμιον καὶ τακτικόν, ἀποφεύγουσι τὰς ματαίας ἐπιδείξεις καὶ τὰς περιπτὰς δαπάνας, αἰσθάνονται εὐχαρίστησιν εἰς τὴν ἐργασίαν, διότι βλέπουσι τὰ καλὰ αὐτῆς ἀποτελέσματα, καὶ τέλος ἀποκτῶσι φρόνημα ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον.

Οἱ άνθρωποις ὅμως πρέπει νὰ οίκονομῇ μετὰ συνέσεως, πρέπει δηλαδὴ νὰ διαχρίνῃ ποὺ δύναται καὶ ποὺ δὲν δύναται νὰ κάμνῃ οίκονομίας. Ἰδίως πρέπει νὰ κάμνῃ διάκρισιν τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων διὰ τὸν βίον του καὶ τῶν ἀπλῶς εὐχαρίστων, νὰ περιορίζῃ δὲ τὰ ἔξοδά του εἰς τὰ πρώτα. Η δαπάνη π. χ. δι' ἐπαρκῆ καὶ θρεπτικὴν τροφὴν εἶναι δαπάνη ἀναγκαία. Ὅστις τρέφεται κακῶς, ἀφαιρεῖ τὰς δυνάμεις ἀπὸ τὸ σῶμά του καὶ ἀπὸ τὸ πνεῦμά του τὴν διαύγειαν, ἐνῷ καὶ τὰ δύο αὐτὰ εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἐργασίαν μας. Ἐπίσης δικαιολογοῦνται αἱ δαπάναι διὰ τὴν ἐνδυμασίαν μας, ἡ ὥποια πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε καθαρὰ καὶ κοσμία, ὅχι ὅμως καὶ πολυτελής, καὶ αἱ διὰ τὴν κατοικίαν μας, ἡ ὥποια πρέπει νὰ εἶναι εὐήλιος καὶ εὐάερος. Οὐδόλως ὅμως δικαιο-

λογοῦνται αἱ δαπάναι διὰ τὰς πλυτελεῖς ἐνδυμασίας, τὰς μεγαλοπρεπεῖς κατοικίας καὶ ὅλας τὰς ματαίας ἐπιδείξεις, εἰς τὰς δποίας οἵ ἀνθρωποι δύστυχῶς μετὰ τόσης προθυμίας ἐπιδίδονται· δὲν δικαιολογοῦνται αἱ δαπάναι τοῦ λαϊμάργου καὶ τοῦ οἰνοπότου καὶ τοῦ ἀσώτου, ὅστις εἰς περιττὰς ἡ καὶ ἀνηθίκους διασκεδάσεις ἔξοδεις χρήματα καὶ χρόνον, καὶ καταστρέφει τὴν ὑγείαν του.

Ἴδιως δὲ ὁ συνετὸς ἀνθρωπος πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ τὰ χρέα καὶ ἄν ἀκόμη δι' αὐτῶν πρόκειται νὰ θεραπεύσῃ οὐσιώδεις καὶ κατεπειγούσσας ἀνάγκας. Εἶνε καλλίτερον νὰ διέσταται τις στερήσεις καὶ νὰ τρώγῃ ξηρὸν ψρόν, παρὸτι νὰ δαινεῖσηται χρήματα παρὰ τῶν ἀλλων. Ο πτωχὸς ἴδιως ἀνθρωπος, ἐάν συνομολογήσῃ δάνεια, δυσκόλως θὰ δυνηθῇ νὰ πληρώσῃ αὐτά, πολλάκις δὲ δὲν κατορθώνει τοῦτο ποτέ. Οι τόκοι θὰ κατατρώγωσι τοὺς καρποὺς τῆς ἐργασίας του, ἡ δὲ δύστυχία θὰ παρακολουθῇ αὐτὸν καθ' ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ, ἀν δὲν τὸν φέρῃ προώρως εἰς τὸν τάφον. "Οπως διὰ τῶν μικρῶν οἰκονομιῶν ἡ εὔπορία τοῦ οἴκου βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον αὐξάνει, οὕτω διὰ τῶν χρεῶν καὶ τῆς πληρωμῆς τῶν τόκων αὐξάνει ἡ δύστυχία καὶ ἐπέρχεται ἡ τελεία αὐτοῦ καταστροφή. Καὶ ὅπως ἡ εύπορία καθιστᾷ τὸν ἀνθρωπὸν ἀνεξάρτητον καὶ ἀνυψώνει τὸ φρόνημα αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἡ ἔνδεια καθιστᾷ τὸν ἀνθρωπὸν δοῦλον τῶν ἀλλων καὶ ἔξευτελίζει αὐτόν.

Αποφθέγματα.

Πλούσιο σπάταλο 'ς τὸ δρόμο
εἶδα νὰ κακοπεργᾶ·
τὸν φτωχὸ τὸν οἰκονόμο
δὲν τὸν εἶδα νὰ πεινᾶ.

Τὸ αὔριο ἀπ' τὸ σῆμερα
εἶνε πολὺ μακρά,
κι' ὅποιος 'ς αὐτὸ θαρρεύεται
μετανοεῖ πικρά.

‘Ο χρόνος, ὅπου χάνεται,
εἶν’ ἀκριβὴ ζημία
γι’ αὐτὸ μὴν ἀναβάλλετε
κάμψια δουλειά, κάμψια.

Γ. Μ. Βεζυηνός.

44. Ἡ σφυρίκτρα

“Οτε ἡμην παιδίον ἐπτὰ ἑτῶν, οἱ συγγενεῖς μου τὴν πρώτην τοῦ ἔτους εἶχον γεμίση τὰ θυλάκιά μου μὲ δεκάρια καὶ πεντάρια. ‘Ως ἦτο φυσικόν, ἀπεφάσισα ἀμέσως νὰ ὑπάγω εἰς ἐν τῶν ἐμπορικῶν ἐκείνων καταστημάτων, εἰς τὰ ὅποια πωλοῦσι τὰ παιγνίδια. Δὲν ἐπρόφθασα ὅμως νὰ φθάσω εἰς αὐτό, διότι καθ’ ὅδὸν ἀπήντησα ἐν ἄλλῳ παιδίον, τὸ ὅποιον ἐκράτει εἰς τὰς χεῖράς του μίαν σφυρίκτραν. Ἡ φωνὴ τοῦ μικροῦ αὐτοῦ ὄργανου ἤρεσε πολὺ εἰς ἐμέ, πρόθυμος δὲ ἔδωκα δι’ αὐτὴν ὅσα χρήματα εἶχον. Εὔχαριστημένος ἐκ τῆς ἀγορᾶς μου, ἐπέστρεψε ταχέως εἰς τὴν οἰκίαν μου καὶ σφυρίζων, δισήλθον ὅλα τὰ δωμάτια. Ἡ σφυρίκτρα αὐτὴ ἐπροξένει εἰς ἐμὲ τόσην χαράν, ὅσην ἐνόχλησιν παρείχεν αὕτη εἰς τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς μου. “Οτε οἱ ἀδελφοί μου καὶ αἱ ἀδελφαί μου ἔμαθον πόσον ἡγόρασσα τὴν σφυρίκτραν, μὲ ἐβεβαίωσαν, ὅτι ἔδωκα δι’ αὐτὴν τετραπλάσια τῶν ὅσων ἦσαν. Γοῦτο μὲ ἐλύπησε πολύ, διότι ἀνελογιζόμην πόσας ἄλλα ὡραῖα πράγματα ἥδυνάμην νὰ ἀγοράσω ἀκόμη μὲ τὰ χρήματα, τὰ ὅποια ἔδωκα ἀδίκως· ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀδελφοί μου μὲ περιέπαιζον διὰ τὴν ἀνοσίαν μου, ἤρχισα νὰ κλαίω ἐκ τῆς στενοχωρίας. Ἡ μεταμέλεια μοι ἐπροξένει τώρα τόσην λύπην· ὅσην χαράν μοι ἐπροξένει πρὸ ὄλγου ἡ σφυρίκτρα.

Τὸ πάθημα ὅμως αὐτὸ μοὶ ἔδωκεν ἐν καλὸν μάθημα διὰ τὸ μέλλον, τὸ ὅποιον ἔχαραχθε βαθύτατα εἰς τὸν νοῦν μου. Οσάκις δὲ κατόπιν ἤρχετο εἰς ἐμὲ ἡ ἐπιθυμία νὰ ἀγοράσω κάνεν πρᾶγμα περιττόν, ἔλεγον εἰς τὸν ἐσυτόν μου «μὴ δίδεις πολλὰ διὰ τὴν σφυρίκτρα» καὶ οὕτως ἀπέφευγον τὴν περιττὴν δαπάνην.

“Οτε δὲ ἔγεινα μεγάλος καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, παρατηρῶν

τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων, ἐλάμβανον πολλάκις ἀφορμὴν νὰ βλέπω, δτὶ ὑπάρχουσι πολλοὶ ἀνόητοι, οἱ δποῖοι ἀγοράζουσι πάντοτε ἀκριβὰ τὰς σφυρίκτρας των.

”Οταν ἔβλεπα κάνενα κόλακα, ὁ ὄποῖος ἦθελε νὰ ἔχῃ τὴν εὔνοιαν τῶν προυχόντων καὶ χάριν αὐτῆς ἐδαπάνας τὸν καιρόν του εἰς τὸν προθάλαμόν των καὶ ἐθυσίαζε πρὸς τοῦτο τὴν ἡσυχίαν του, τὴν ἀξιοπρέπειάν του, τὴν ἐλευθερίαν του, ἵσως καὶ αὐτὴν τὴν ἀρετήν του, ἔλεγον μὲ τὸν νοῦν μου: «αὐτὸς δίδει πολλὰ διὰ τὴν σφυρίκτραν του».

”Οταν ἔβλεπον κάνενα ἄλλον, ὁ ὄποῖος ἤρεσκετο εἰς τὴν εὔνοιαν τοῦ ὄχλου καὶ ἐζῆτε: διὰ χρημάτων νὰ ἀποκτήσῃ αὐτήν, παρημέλει δὲ τὰ συμφέροντά του καὶ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἔβαινεν εἰς τὴν καταστροφήν, ἔλεγον μὲ τὸν νοῦν μου: «Καὶ αὐτὸς ἀγοράζει πολὺ ἀκριβὰ τὴν σφυρίκτραν του».

”Οταν ἔβλεπον κάνενα φιλάργυρον, ὁ ὄποῖος δὲν εἶχε κάμμισαν ἄλλην φροντίδα, παρὰ πῶς νὰ ἀποθησαυρίζῃ χρήματα, καὶ ὑπέφερε διὰ τοῦτο πολλὰς στενοχωρίας καὶ δὲν ἀπελάσιβανε κάμμισαν ἥθικὴν τέρψιν καὶ ἐλησμόνει πάντα τὰ καθήκοντά του καὶ περιφρόνει τὴν ὑπόληψιν τῶν συμπολιτῶν του, ἔλεγον μὲ τὸν νοῦν μου: «Πτωχὴ ἀνθρωπε, δίδεις τῷντι πολλὰ εἰς τὴν σφυρίκτραν σου».

”Οταν ἔβλεπον κάνενα ἀνθρωπον, δ ὄποῖος ἀκάθεκτος παρεδίδετο εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ παρημέλει χάριν αὐτῶν τὰ συμφέροντα καὶ ἔμενεν ἀδιάφορος εἰς πᾶσαν πνευματικὴν ἀπόλαυσιν καὶ ἐθυσίαζεν εἰς αὐτὰς τὴν ὑγείαν του καὶ τὴν ὑπόληψίν του, ἔλεγον μὲ τὸν νοῦν μου: «ἀπατημένε ἀνθρωπε, ἀντὶ τέρψεων προμηθεύεις εἰς τὸν ἔαυτόν σου λύπας καὶ συμφοράς; ἀγοράζεις καὶ σὺ ἀκριβὰ τὴν σφυρίκτραν σου».

”Οταν ἔβλεπον κάνενα μωρὸν ἀνθρωπον μὲ λαμπρὰ ἐνδύματα καὶ μεγαλοπρεπῆ κατοικίαν καὶ ὕρατὸν ὅχημα, δαπανῶντα πολὺ περισσότερα τῶν εἰσοδημάτων του καὶ καθημερινῶς αὐξάνοντα ἐπομένως τὰ χρέη του καὶ καταστρέφοντα τὸ μέλλον του, ἀνέ-

κραζον «Φεῦ ! πόσον ἀκριβὰ ἀγυράζει οἱ ἄνθρωποις αὐτὸς τὴν σφυρίκτραν του ! »

Ἐξ ὅλων τῶν παρατηρήσεων ἐπεισθην ἐπὶ τέλους, ὅτι οἱ ἄνθρωποι τὸ μεγαλείτερον μέρος τῆς δυστυχίας των προκαλοῦσιν αὐτοὶ οἱ Ἅδιοι διὰ τῶν ἀνοησιῶν των καὶ διὰ τῆς κακῆς τῶν πραγμάτων ἔκτιμησεως.

45. Βέκτωρ Ἀλφιέρης.

Διὰ τὴν ἐργασίαν ἀπαιτεῖται ὑπομονὴ καὶ ἴσχυρὰ θέλησις, ἥριστον δὲ παράδειγμα τῶν ἀρετῶν τούτων—αἱ ὁποῖαι, ὡς συνήθως συμβαίνει, δὲν ἔμειναν ἀνευ ἀμοιβῆς—παρέχει εἰς ἡμᾶς ὁ βίος τοῦ Ἰταλοῦ ποιητοῦ Βέκτωρος Ἀλφιέρη. Θά δεις διηγηθεῖ λεπτομερῶς τὸν βίον τοῦ μεγάλου τούτου ποιητοῦ, διότι εἶναι ἀληθῶς πολὺ περίεργος καὶ πολὺ διδακτικός.

Ἐγεννήθη ὁ Ἀλφιέρης ἐξ εὐγενῶν καὶ πλουσίων γονέων κατὰ τὸ ἔτος 1749. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἑκείνην οἱ ἄνθρωποι ἐνόμιζον ἀνοήτως, ὅτι ἡ εὐγενὴς καταγωγὴ καὶ ἀνευ προσωπικῆς ἀξίας δύναται νὰ δώσῃ εἰς τινα σημασίαν, καὶ διὰ τοῦτο τῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν τὰ τέκνα δὲν ἐμάνθανον συνήθως πολλὰ γράμματα. Καὶ ὁ Ἀλφιέρης κατὰ τὴν παιδικὴν καὶ νεανικὴν ἡλικίαν ἐσκέπτετο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Διὰ τοῦτο δέ, μολονότι ἐφοίτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς διάφορα σχολεῖα, ἐξῆλθεν ἀπὸ αὐτὰ χωρὶς νὰ μάθῃ τίποτε. Εὑφύιαν είχε βεβαίως μεγάλην ὁ Ἀλφιέρης, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἐπιμέλειαν· σοσον δὲν εὐφύιαν καὶ ἂν ἔχῃ εἰς ἀνευ μελέτης καὶ ἐργασίας δὲν εἶναι ποτὲ δυνατὸν νὰ προοδεύσῃ. "Οτε ὁ Ἀλφιέρης ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰ σχολεῖα, ἐταξιδεύεσεν εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἰταλίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, ἐξοδεύων ἀδίκως τὰ χρήματά του καὶ τὸν καιρόν του ὡς νέος ἀχαλίνωτος καὶ διερθρωμένος καὶ ὑποπίπτων εἰς πράξεις, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔκαμνον εἰς αὐτὸν τιμήν. "Οτε ὅμως ἔφθασεν εἰς τὴν ἡλικίαν 27 ἔτῶν, ἤνοιξεν διὰ θαύματος τοὺς ὄφθαλμούς του, κατενόησε τὴν ἀμάθειάν του καὶ ἡσθάνθη πόσον ἀξιοκατάκριτος ἦτο ἡ διαγωγὴ του. "Ηρχισε

τότε δὲ Ἀλφιέρης νὰ ἐντρέπηται διὰ τὰς πράξεις του καὶ νὰ ἀποστρέψηται τὸν ἔαυτόν του, συγχρόνως ὅμως συνέλαβε τὴν ἐλπίδα, ὅτι διὰ τῆς ἐργασίας θὰ ἡδύνατο νὰ ἀποτινάξῃ τὴν ἀμάθειαν καὶ νὰ ἀνακτήσῃ τὴν ὑπόληψίν του. Ἐλαβε λοιπὸν τὴν γενναῖαν ἀπόφασιν νὰ ἀλλάξῃ ἐντελῶς βίον, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς κακὰς συνηθείας του καὶ τὰς ἀνοήτους διασκεδάσεις, νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ νὰ ἐπιδοθῇ μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης ἐπιμελείας εἰς τὰ γράμματα.

Εὔκολον μὲν εἶναι νὰ δίδῃ τις τοιαύτας ὑποσχέσεις, δύσκολος ὅμως ἀποβαίνει ἡ ἔκτελεσις αὐτῶν. Διότι δὲν εἶναι βεβαίως μικρὸν πρᾶγμα, ὅταν ἀποκτήσῃ τις ἐπὶ πολλὰ ἔτη ώρισμένις συνηθείας καὶ ώρισμένον τρόπον ζωῆς, νὰ μεταβάλῃ διὰ μιᾶς τὰς συνηθείας ταύτας καὶ νὰ ἀρχίσῃ νέαν ζωὴν ἐντελῶς διάφορον τῆς πρώτης. Τοῦτο, εἶμαι βέβαιος, θὰ τὸ γνωρίζητε καὶ σεῖς ἐκ πειρας, διότι καὶ σεῖς πολλάκις θὰ ὑπεσχέθητε νὰ μεταβάλητε μερικὰς κακὰς συνηθείας καὶ νὰ διορθώσητε μερικὰ μικρὰ ἐλαττώματα, ποτὸς ὅμως ἡξεύρει, ἀν ἡδυνήθητε νὰ τηρήσητε τὰς ὑποσχέσεις σας! Φαντασθῆτε λοιπὸν πόσον θὰ ὑπέφερεν ὁ Ἀλφιέρης, ἵνα εἰς ἡλικίαν 27 ἐτῶν ἐκτελέσῃ τὴν ὑπόσχεσιν, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς τὸν ἔαυτόν του, νὰ ἀλλάξῃ ἐντελῶς ζωήν, νὰ ἀφήσῃ τὰς διασκεδάσεις καὶ νὰ ἀρχίσῃ τὰς σπουδάς του ἐξ ἀρχῆς, καταγινόμενος μὲ πράγματα, μὲ τὰ δόπια συνήθως καταγίνοντα τὰ μικρὰ παιδία! Πολὺ δύσκολος ἐπιχείρησις ἀληθῶς! Πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ αὐτῆς ἔχρεισθετο ἡ βούθεια τοῦ Θεοῦ καὶ μία θελησις, ὥπως συνήθως λέγομεν, σιδηρᾶ.

Πολλάκις ἥκουσα νὰ φέρωσιν ως παραδειγματικὸν ἀνθρώπου σιδηρᾶς θελήσεως τὸν Γάλλον Βίκτωρα Παλισσύ. Οὗτος μετὰ θαυμαστῆς ὑπομονῆς εἰργάσθη ἐπὶ πολλὰ ἔτη διὰ νὰ τελειοποιήσῃ τὴν ἀγγειοπλαστικὴν τέχνην καὶ ἀφοῦ ἔδειπνησεν ὅλα τὰ χρήματά του, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπόν του, ἔρριψεν εἰς τοὺς φούρνους, εἰς τοὺς ὄποιους ἔψηνε τὰ ἀργιλλόπλαστα ἀγγεῖα, τὸν ξύλινον φράκτην τοῦ κήπου του, κατόπιν δὲ καὶ τὰ δένδρα. Ἐπὶ τέλους δὲ ἔρριψεν εἰς τοὺς φούρνους τούτους, πλησίον τῶν ὄποιων ἔμεινεν

ἐπὶ μαχράς ὥρας ἀγρυπνοῖς καὶ ἀσιτοῖς, καὶ τὰ ἐπιπλα τῆς οἰκογενείας του καὶ αὐτὰ τὰ πατώματα τῆς οἰκίας του. Ἐννοεῖται, διτὶ ὁ Παλισσὸν ταῦτα πράττων ἔθεωρήθη παρὰ πάντων παράφρων, ἔφερεν δῆμος ἐν τούτοις εἰς πέρας τὴν ἐργασίαν του. Ἡ ἐπιμονὴ αὐτὴ τοῦ Παλισσον εἶναι ἀληθῶς ἀξιοθαύμαστος. Ἀλλ' ἔκεινο, τὸ ὅποιον ἔκαμψεν ὁ Αλφιέρης εἰς ἡλικίαν 27 ἔτῶν, νὰ ἀπομικρύνῃ τὴν ὄχνηρίαν, νὰ ἀφήγη τὰς φαιδρὰς διασκεδάσεις χάριν τῆς ἡσυχίας τοῦ σπουδαστηρίου, νὰ κάμη ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον ἔκεινου, τὸ ὅποιον ἔκαμψεν οἱ σύντροφοί του, νὰ ἀποφασίζῃ νὰ μελετήσῃ, ἐνῷ ὁ νοῦς του ἔτρεχεν ἵσως ἀλλαχοῦ καὶ οἱ πόδες του εἶχον διάθεσιν νὰ ἴππεύσωσιν ἢ νὰ χορευσωσι, τὰ δὲ βλέφαρά του ἐκλείοντο ὑπὸ τοῦ ὕπνου, δὲν ἦτο, νομίζω, μικρότερον κατόρθωμα οὐδὲ ὀλιγώτερον ἀξιοθαύμαστον.

Μεγάλας δυσκολίας θὰ ἀπήντησε βεβαίως ὁ Αλφιέρης διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του· ἀρχεῖ νὰ σᾶς εἴπω, διτὶ, δταν δὲν εἶχεν ἀρκετὴν δύναμιν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἐργασίαν του, ἔνεκα δὲ τῆς παλαιᾶς συνηθείας ἥσθανετο τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἔξελθῃ καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς κάμπιτσαν διασκεδασιν, διέτασσε τὸν ὑπηρέτην νὰ δέσῃ αὐτὸν καλὰ εἰς τὴν καρέκλαν του καὶ πλησίον τοῦ γραφείου του· Τοιουτοτρόπως διατάσσεται ο Αλφιέρης περιώριζε τὰς ἐπιθυμίας του καὶ ἐξηκολούθει τὴν ἐργασίαν του. Ἐννοεῖται, διτὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἥρχιζε νὰ συνειθίζῃ εἰς τὴν νέαν αὐτὴν ζωήν, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἥθελησε του ηὔξανε καὶ δὲν ἔχρειαζετο πλέον τὸ σχοινίον τοῦ ὑπηρέτου διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν μελέτην του.

Κάνεν πρᾶγμα δὲν εἶναι λοιπὸν ἀδύνατον, δταν ὑπάρχῃ ἰσχυρὰ θέλησις. Διτὶ αὐτῆς δὲν διατάσσεται ο Αλφιέρης, διτὶ ὅποιος ἥρχισε κυρίως τὰς σπουδάς του εἰς ἡλικίαν 27 ἔτῶν, ἡδυνήθη νὰ γείνῃ εἰς τῶν μεγαλειτέρων ποιητῶν τῆς Ἰταλίας.

46. Ἰωάννης Γουτεμβέργιος.

Ἐν τῶν μεγαλειτέρων ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα ἡ πρόσοδος τῆς κοινωνίας ἐπέφερεν, εἶνε ἀναμφιβόλως καὶ τοῦτο, ὅτι σήμερον εἶνε τὰ γραμμάτα προσιτὰ εἰς πάντας καὶ ἀνοικτὸς ὁ δρόμος, ὁ ὁποῖος φέρει εἰς τὴν εὐπορίαν καὶ τὴν εὐδοξίαν Τὸ πολύτιμον τοῦτο

ἀγαθὸν ὄφειλεται καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους λόγους, πρόπει ὅμως ἐν πολλοῖς; νὰ ἀποδοθῇ καὶ εἰς τὴν μεγάλην εὐθηίαν τῶν βιβλίων, ἥτις μεγάλως συνετέλεσεν εἰς τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀνάπτυξιν. Κατέστησαν δὲ τὰ βιβλία εὐθηνὰ διὰ δύο μεγάλων ἐφευρέσεων, τῆς κατασκευῆς δῆλος. τοῦ χάρτου καὶ τῆς τυπογραφίας.

Ἐνταῦθα θὰ ὄμιλησωμεν περὶ τῆς δευτέρας ἐξ αὐτῶν.

Πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τῆς τυπογραφίας πάντα τὰ βιβλία ἦσαν χειρόγραφα, διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν δὲ αὐτῶν ἐχρειάζετο καὶ κόπος καὶ χρόνος πολὺς καὶ διὰ τοῦτο ἦσαν ταῦτα τόσον δαπανηρά, ὥστε μάνον αἱ μεγάλαι βιβλιοθήκαι ἡγόραζον συνήθως αὐτά. Διὰ νὰ λάθοντε δὲ μίαν ἴδεαν τῆς διαφορᾶς τῶν τιμῶν τῶν βιβλίων τῆς τότε ἐποχῆς καὶ τῆς σημερινῆς, ἀρκετ νὰ σᾶς εἴπω, ὅτι ἐν Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον ἔχει σήμερον 2 ἢ 3 δραχμάς, πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τῆς τυπογραφίας ἐστοιχίζε πολλάκις περὶ τὰς 1000 δραχμάς.

Ἡ ἐφευρέσις τῆς τυπογραφίας ὄφειλεται εἰς τὸν Γερμανὸν Ἰωάννην Γουτεμβέργιον, ὅστις ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 1394 ἐν τῇ πόλει Μαγεντίᾳ ἐξ εὐγενοῦς, ἀλλ ὡাঁ প্লোসিআ সিকেনেইচ। Ἐπὶ τῆς θύρας τῆς πατρικῆς οἰκίας τοῦ Γουτεμβέργιου ὑπήρχε, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν τῶν εὐγενῶν, τὸ σύμβολον τῆς οἰκογενείας ἦτο δὲ τοῦτο κεφαλὴ ταύρου φέρουσα πέρι τὴν ἐπιγραφὴν «Τέποτε δὲ δόραται νὰ ἀπισταῇ εἰς ἐμὲ». Τὸ σύμβολον, τὸ ὁποῖον κατὰ τύχην ἵσως ἐξέλεξεν ἡ οἰκογένεια τοῦ Γουτεμβέργιου, ἐγένετο πραγματικῶς τὸ σύμβολον τοῦ Ἰωάννου, ὅστις ἀπαρεγ-

αλίτως ἐτήρησεν αὐτὸν καθ' ὅλον τὸν βίον του καὶ διὰ τῶν ἔργων κατέδειξεν, ὅτι τίποτε τιφόντι δὲν ἡδύνατο νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὴν ἴσχυρὰν κύτου θέλησιν.

Νεώτατος ὁ Ἰωάννης Γουτεμβέργιος ἀπώλεσε τὸν πατέρα του, μὴ ἔχων δὲ ἀρκετὴν περιουσίαν ἀνεγάρησενέκ τῆς πατρίδος του. ἵνα εὔρῃ ἔργασίαν καὶ δημιουργήσῃ σταδίον. Μετά τινας περιπλανήσεις ἦλθεν εἰς Στρασβούργον κατά τὸ ἔτος 1424, δίου ἐγκατεστάθη, πορθόμενος τὰ πρὸς τὸ ζῆν διὰ τῆς ἐπεξεργασίας τῶν πολυτίμων λίθων.

"Ἐχων μεγάλην εὐφύικην καὶ φιλοπονίαν ἀξιοθαύμαστον, πρὸ πάντων δὲ πνεῦμα ἐφευρετικόν, κατενόησε πόσον χρήσιμον πρᾶγμα θὰ ἦτο διὰ τὴν κοινωνίαν καὶ συγχρόως πόσον ἐπικερδὲς δι' αὐτόν, ἢν ἡδύνατο νὰ εὔρῃ μέσον τι, διὰ τοῦ ὅποιου νὰ πολλαπλασιάζωνται εὐκόλως τὰ ἀντίγραφα τῶν βιθίων. Ἀφοῦ ἀπαξ συνέλαβε τὴν ἰδέαν ταύτην, ἔχρησιμοποίησεν ὅλην αὐτοῦ τὴν φιλοπονίαν καὶ τὴν εὐφύικην ὑπὲρ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης, ὑπὲρ τῆς ὅποιας εἰργάσθη καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον ἀνενδότως. Ὁ Γουτεμβέργιος δὲν ἔβραδυνε νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ πκοποῦ του ἐπρεπε νὰ κατασκευάσῃ μικρὰ κινητὰ γράμματα ἐκ μετάλλου, ὅμοια περίπου πρὸς ἑκεῖνα, τὰ ὅποια σήμερον μεταχειρίζονται οἱ τυπογράφοι. Μεγάλας ὅμως δυσκολίας ἀπήντησεν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ μετάλλου, ἥπο τὸ ὅποιον ἐπρεπε νὰ κατασκευασθῶσι τὰ γράμματα, διότι ἀλλα μὲν μετάλλα, ὡς ὁ σιδηρος, ἥσαν πολὺ σκληρὰ καὶ ἐσχίζον τὸν χάρτην, ἀλλα δέ, ὡς ὁ μόλυβδος, πολὺ μαλακὰ καὶ δὲν ἡδύναντο νὰ ἀνθέξωσιν εἰς τὴν πίεσιν, εἰς τὴν ὅποιαν ἐπρεπε νὰ ὑποβληθῶσι, διὰ νὰ ἀποτυπωθῶσιν ἐπὶ τοῦ χάρτου. Ἡ δυσκολία αὕτη παρημπόδισεν ἐπὶ πολὺ τὴν πρόοδον τοῦ κοινωφελοῦς ἔργου τοῦ Γουτεμβέργιου καὶ ἤναγκασε τὸν δυστυχῆ ἐφευρέτην τῆς τυπογραφίας νὰ ὑποβληθῇ εἰς κόπους πολυετεῖς καὶ θυσίας χρηματικὰς ἀνωτέρας τῶν δυνάμεων του. Αἱ θυσίαι αὕται θὰ ἥσαν μάλιστας ἀνεπαρκεῖς καὶ ἡ ἐξακολούθησις τῆς ἔργασίας του θὰ ἀπέβιχεν ἀδύνατος, ἢν δὲν ἤρχοντο εἰς ἐπικουρίαν καὶ τινες εὐκατάστατοι κάτοικοι τοῦ Στρασβούργου, φίλοι δὲ προσωπεῖκοι καὶ θαυμασταὶ τοῦ Γουτεμβέργιου.

Δυστυχώς οι ύποστηριχταὶ οὗτοι τοῦ Γουτεμβέργιου, τρεῖς, ώς λέγουσι, τὸν ἀριθμόν, ἀπέθανον ὁ εἷς; μετὰ τὸν ἄλλον πρὶν ἡ ἐφεύρεσις προαχθῆ ἐπαρκῶς. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν ὁ Γουτεμβέργιος ἡναγκάσθη κατὰ τὸ ἔτος 1444 νὰ ἀναγωρήσῃ ἐκ Στρασβούργου καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του Μαγεντίαν, ὅπου ἔζηκολούθησε τὰς ἐργασίας του μετὰ ζῆλου. Μὴ ἔχων ὅμως χρήματα ἴδια του, ἡναγκάσθη νὰ προσλάβῃ δύο ἄλλους συνταίρους εἰς τὴν ἐπιχείρησιν, τὸν Ἰωάννην Φούστ καὶ τὸν Πέτρον Σαΐφερ. Καὶ ὁ μὲν Φούστ ἡτο πλούσιος τραπεζίτης καὶ ἐπρόκειτο νὰ βοηθήσῃ χρηματικῶς τὸ ἔργον, ὁ δὲ Σαΐφερ ἡτο λόγιος καὶ ἀντιγραφένς ἐπιτήδειος καὶ προσέφερεν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τὴν προσωπικὴν του ἐργασίαν. Ὡπός τὴν νέαν ταύτην ἐταιρίαν ἡ ἐπιχείρησις προήχθη θαυμασίως, μετὰ πολλὰς δὲ ἀποπειρασίες ἐπέτειγχθη νὰ κατασκευασθῶσι ψηφία ἐκ μίγματος μετάλλου μετρίας σκληρότητος καὶ τοιαῦτα, ὥστε νὰ ἀντέχωσι μὲν εἱς τὴν πίεσιν, χωρὶς ὅμως νὰ σχίζωσι τὸν χάρτην. Διὰ τῆς τελειοποίησεως ταύτης καὶ τῆς εὐρέσεως καταλλήλου μελάνης κατέστη ἡ τύπωσις βιβλίων δυνατή, οὕτω δὲ αἱ ἐργασίαι τοῦ τυπογραφείου ἥρχισαν. Τὰ πρῶτα δὲ βιβλία, τὰ ὅποτα ἐν αὐτῷ ἐτυπώθησαν, ἥσαν ἀλφαριθμάτικα καὶ ἄλλα μικρά βιβλία τῶν σχολείων. Ἡ ἐπιτυχία ὅμως τοῦ θαυμασίου καὶ δυσκόλου τούτου ἔργου δὲν κατέστησεν εὔτυχη τὸν ἐφευρέτην τῆς τυπογραφίας Γουτεμβέργιον. Διότι ὁ εἰς τῶν συντρόφων του, ὁ Φούστ, ἡτο δυστυχῶς πλεονέκτης, μόλις δὲ εἶδεν, ὅτι ἡ ἐπιχείρησις ἐπέτυχε, ἥθελησε νὰ καρπωθῇ ὅλα τὰ κέρδη τοῦ τυπογραφείου, ἀπομακρύνων ἀπ' αὐτοῦ τὸν δυστυχῆ Γουτεμβέργιον. Τοῦτο δὲ ἥδυνάθη νὰ ἐπιτύχῃ εὐχερῶς διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως, διότι ὁ Γουτεμβέργιος ἐχρεώστει εἰς αὐτὸν μεγάλα χρηματικὰ ποσὰ δαπανήθεντα πρὸς τελειοποίησιν τῆς ἐπιχειρήσεως. Τὸ τυπογραφεῖον ἔμεινεν οὕτως εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Φούστ, ὅστις ἔζηκολούθησε μετὰ τοῦ Σαΐφερ τὰς ἐργασίας ἔν τινι σκοτεινῷ ὑπογείῳ καὶ μετ' αὐστηρῶν προφυλάξεων, ἵνα μὴ ἡ ἀνακάλυψις γείνη εἰς τοὺς ἄλλους γνωστή. Ο δὲ Γουτεμβέργιος διὰ τῆς σκληρότητος του Φούστ μετὰ τόσων

ἐτῶν κόπους ἐρρίφθη εἰς τοὺς δρόμους. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀτύχημα τοῦτο δὲν ἀπεθάρρυνεν αὐτὸν· τούναντίον δὲ ὁ ἀκαταπόνητος ἀνὴρ ἔξηκολούθησε μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος κατὰ τὸ ἔτος 1468, ἐργαζόμενος πρὸς τελειωποίησιν τῆς θαυμασίας αὐτοῦ ἀνακαλύψεως. Ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν συντρόφων του, ἐπανῆλθεν εἰς Στρασβούργον, διόπου τῇ συνδρομῇ τινων φίλων, ἡδυνήθη νὰ ἰδρύσῃ νέον τυπογραφεῖον.

Κατὰ τὴν δύσιν τοῦ βίου του ὁ Γουτεμβέργιος ηύτυχησε τοῦ λαχιστον νὰ λάθῃ μικρὰν ἵκανοποίησιν διὰ τὰς πολλὰς δοκιμασίας, ζει κατὰ τὸν βίον του ὑπέστη χάριν τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἀνακαλύψεως, καὶ τρανὰ δείγματα τῆς πρὸς αὐτὸν ὄφειλομένης εὐγνωμοσύνης. Διότι προσκληθεὶς εἰς τὴν ἴδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα, τὴν Μαγεντίαν, ἔλαθεν ἐκεῖ μεγάλας τιμᾶς καὶ τινα ἀξίαν λόγου ἐτησίαν σύνταξιν, δι' ἣς ἡδυνήθη νὰ διέλθῃ ἐν ἀνέσει τὸ ἐπίλοιπον τοῦ βίου του. Σήμερον δὲ δύο περικαλλῆ μυημέτα, ἐν ἐν Μαγεντίᾳ καὶ ἐν ἐν Στρασβούργῳ, ἐν ταῖς πόλεσι δηλαδή, αὐτινες εἴδον τοὺς ἀγῶνας του, δεικνύουσι τὴν πρὸς τὸν Γουτεμβέργιον εὐγνωμοσύνην ὅχι μόνον τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους, ἀλλὰ καὶ ὅλου τοῦ κόσμου.

47. Φεγγαράδες.

Δύο γέροι 'ψαροκυνηγοὶ μαζὶ τῷ πλαγιασμένῳ
 πάγῳ 'ἢ τὰ βοῦρλα 'ἢ τὰ στεγνά, μέσῳ 'ἢ τὴν πλεκτὴν καλύβα,
 τῆς 'ψαρικῆς τὰ σύνεργα εἰχαρ ἐκεῖ κοτά τους·
 τὰ κοφιράκια τὰ ρηχά, τὰ μακρὰ καλάμια,
 τάγκιστρια, τὰ δολώματα, ταὶς πετονιαὶς, τὰ δίκτυα,
 τὰ βρόχια τους καὶ τὰ κουπιὰ καὶ τὴ γρηγά τους βάρκα,
 καὶ κάτω ἀπ' τὰ κεφάλια τους ἀπτὶ γιά προσκεφάλι
 ἔρα στερὸ κοτόψαθο καὶ φοῦχο καὶ στρωσίδι.
 Αὐτὰ 'ἢ ὅλα τὰ σύνεργα καὶ πλούτη τῷ 'ψαράδωρ
 δὲν ἔχουν θύρα μὲν κλειδὶ καὶ φύλακά τους σκύλο,
 μηδὲ φοβοῦνται ἀπὸ κλεψία—ἡ φτώχεια τους φυλάει—
 ἔπειτα δὰ καὶ γέιτορα δὲν ἔχουντε κάρενα,

καὶ γύρῳ βρέχ' ή θάλασσα τὴν χαμηλὴν καλύβα.
 Δὲρ ἥτας μεσουραρῆς ἀκόμη τὸ φεγγάρι
 κ' οἱ δυὸς ὑφαράδες ἔνπτησαν ἀπ' τῆς δουλεῖας τὴν ἔννοια,
 ἐδιώξαντες τὸν πότερον τοὺς καὶ ἀρχίσαντα μελοῦντα.
 — Φέμματα λέτε, σύντροφε, πῶς τάχατες ή νύκτας,
 τὸ καλοκαῖρι εἰν' ἀλειφόμενοι, τοῦ μεγαλών· ή μέρα.
 'Εγὼ εἶδα τόσα δρειρά καὶ ἀκόμα ποῦ τὰ φέξῃ! . .
 Μήτρ τύχη καὶ ἐγειλάστηκα, ή μάκραιρας ή ὕδραις;
 — Αδικαὶ βροτίζεις, γέροντος, τόμμορφο καλοκαῖρι
 δὲρ παραστράτησ' ὁ καιρὸς ἀπὸ τὸν ἵστον δρόμο,
 μόνορ ή ἔννοιας σὲ ἔνπτον καὶ ταῖς νυχταῖς μακραίρουν,
 — Μήτρ ἔειρεις ἀπ' ὄντερα; γιατ' εἶδα ἀπόψε κάτι,
 κάτι καλὸς ἡ τὸν πότερον μονον καὶ θέλω τὰ μάθης.
 πρέπει καθὼς μοιράζουμε οἱ δυὸς τὴν ὑφαρικήν μας,
 τὸ ἰδιον τὰ μοιράζωμε καὶ τὰ ὄντερα μας,
 θὰ τὸ ἔνγησης μὲ τὸν τοῦ καὶ δὲρ θερὰ λαθέψῃς.
 γιατ' ὅποιος ἔχει δάσκαλο τὸν τοῦ σὲ κάθε κρίσι,
 ἐκεῖνος εἴτε πάρτα τον καλὸς ὄντεροντίτης
 ἔπειτα δὰ κωρίς δουλειὰ καὶ τί κάρεις τὰ κάρη,
 πάνω ἡ τὰ φύκια ἔξαπλωτὸς κοτὶα ἡ τὸ περιγιάλι; . .
 — Ελα, γιὰ λέγε τὸντο, καὶ ἀποῦ τὸ λέσσι ἡ ἐμέρα,
 ἡ τὸν σύντροφό σον τὸν παληρό, καλὰ τὰ τὸ ιστορήσης.
 — Τὸ βράδυ σὰν πλαγιάσαμε ἀπ' ταῖς δουλεῖαις κομμένοι,
 (θυμᾶσαι πῶς δειπνήσαμε καὶ χθὲς καθὼς καὶ πάρτα
 καὶ δὲρ παραφορτώσαμε καθόλου τὸ στομάχι)
 εἰδα πῶς τάχα καθιστὸς ἀπάρω ἡ ἔτα βράχο
 τὰ ὑφαρια παραμόνενα μ' ἔτα μακρὺ καλάμι,
 ἐτάραξα τὸ δόλωμα καὶ κάποιο τρυφεροῦδι
 γλυκάθηκε καὶ τούμπησε καὶ πιάστηκε ἡ τάχικίστρι.
 Ὅποιος πειρᾷ ἡ τὸν πάρτα καρβέλια βλέπει,
 καὶ ἐγὼ δὲ βλέπω ὑφαριας καὶ ἡ τὸντο μονον ἀκόμα
 λοιπὸν τὸν ὑφαρια ἐπιάστηκε καὶ μάτωσε τάχικίστρι,
 καὶ ἐγὼ σφικτὰ ἡ τὰ χέρια μονον κρατοῦσα τὸ καλάμι,

γιατὶ τὸ ψάρι ἐσπάραιε καὶ τὸ καλάμι ἐλύγα.
 Μα δταὶ ἔσκυψα μπροστά, ἐσάστισεν δὲν μου
 πῶς μ' ἔρ' ἀγκίστρι τόσο δὰ νὰ σύρω τέτοιο ψάρι.
 Ἐπειτα ὅμως τίραξα κι' ἀπόλυτα τάγκιστρι,
 γιὰ νὰ τὴν ροιώσῃ τὴν πληγὴ 'c τὰ στάραχρά του μέσα,
 καὶ στὰ δὲρ ἐσπαρτάριζεν, ἐπάρω τάρασσέρω,
 καὶ βλέπω πλούσια πληρωμὴ 'c τὸν τόσο μου τὸν κόπο,
 ψάρι μεγάλο διόχρυσο καὶ χρυσοπλούμισμέρο.
 Μ' ἀληθινὰ φοβήθηκα, γιατὶ εἶπα μήπως εἴτε
 κάνεται ψάρι ἔσωτικὸ ή ψάρι μαγειμέρο....
 προσεκτικὰ ἔσκαρφωσα τάγκιστρι ἀπ' τὰ χεῖλη,
 μήπως τυχὸν τὸ σίδερο τοῦ ἔνση τὸ χρυσάφι·
 τῷρριξα ἀπάρω 'c τὴν στεριὰ κι' ὠρκίσθηκα καὶ εἶπα,
 πῶς δὲρ θερὰ πατήσω πλειὰ 'c τὸ πέλαιγος τὸ πόδι,
 παρὰ θὰ ζήσω 'c τὴν στεριὰ μὲ τὸ χρυσάφι πούχω.
 Τὰ εἰδα αὐτὰ καὶ ἔνπτησα. Καὶ τώρα, σύντροφέ μου,
 πές μου καὶ σὺ τὴν γράψη σου, γιατὶ πολὺ φοβοῦμαι
 μ' αὐτὸν τὸν ὄφο, τῶκαρα, μὴν πέσω 'c ἀμαρτία.
 — Κ' ἦγὼ σου λέγω, φύλε μου, καθόλου μὴ φοβᾶσαι,
 γιατὶ μηδ' ὄφος ἔκαμες καὶ μηδὲ ψάρι 'θρῆκες,
 ηταρε ψευτικὸ ὄφειρο καὶ ἄρ θὲς νὰ βγῆ 'c τὰ λήθεια
 ψάρενε ψάργα ἀληθινὰ μὲ κόκκαλα καὶ κρέας,
 γιατὶ μ' ὀρείρατα γρυσσᾶ, τῆς πείρας θ' ἀποθάρη.

Γ. Δροσίνης

48. Ο οὐρωποὶ ἔχει καθηκον νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν ὑγείαν του.

Ἡ ὑγεία εἶναι τὸ μεγαλείτερον τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν. Ἔνεκα
 τούτου ἡ φροντὶς διὰ τὴν διατήρησιν αὐτῆς εἶνε ἐκ τῶν πρώτων
 καθηκόντων τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ φροντὶς αὕτη εἶνε καθηκον πρὸς
 τὸν Θεόν, διότι αὐτὸς ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὑγείαν.
 καθηκον πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν οἰκογένειαν, διότι ἀνευ αὐτῆς
 ἡ ἐκπλήρωσις τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων πρὸς αὐτὰς καθηκόντων

ήμερων εἶνε ἀδύνατος· καθηκον πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, διότι ή ἀπώλεια τῆς ὑγείας εἶνε τὸ μέγιστον τῶν δυστυχημάτων, ἀτινα δύνανται νὰ συμβῶσιν εἰς ἡμᾶς.

Ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ καθηκοντος τούτου δὲν εἶνε διόλου δύσκολος, ἀρκεῖ μόνον νὰ γνωρίζωμεν τί εἶνε εἰς τὸν ἀνθρωπὸν ὥφελιμον καὶ τί βλασφερόν. Δυστυχῶς πολλοὶ ἀνθρωποὶ δὲν γνωρίζουσι τὰς συνθῆκας, ἀπὸ τὰς ὁποίας ή ὑγεία των ἔξαρτων καὶ διὰ τοῦτο ἵσως καταστρέψουσιν αὐτήν. Σεῖς, παιδία, προσπαθήσατε νὰ μάθητε αὐτὰς ἐγκαίρως, ἵνα διατηρήσητε τὴν ὑγείαν σας ἐπὶ ἔτη μακρὰ καὶ μέχρι βαθυτάτου γήρατος. Ἡ ὑγεία, ἐπαναλαμβάνω, εἶνε τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων πάντα τὰ ἀλλαχρηστὰ εἶνε εἰς ἡμᾶς ἀχρηστα, δι' αὐτῆς ἀναπληροῦνται τὰ πάντα.

Ἐὰν δὲν εἶσαι πλούσιοι, μὴ παραπονεῖσαι διὰ τοῦτο, ἐσ' ὅσον ἔχεις τὸ στῆθος ὑγείες καὶ τὸν βραχίονα στιβαρόν, ἐφ' ὅσον τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου σου εἶνε καλὸν καὶ δύνασαι μὲ φυιδρὸν διαθέσιν νὰ ἐπιδίδησαι εἰς τὴν ἐργασίαν σου καὶ νὰ κερδίζῃς ἐξ αὐτῆς τὰ μέσα τῆς συντηρήσεώς σου. Προσπάθησε λοιπὸν διὰ παντὸς τρόπου νὰ διατηρήσῃς τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν δροσεράτητα τοῦ σώματός σου, δι' ὃν θὰ δυνηθῇς νὰ ὑποφέρῃς τοὺς κόπους τοῦ καθημερινοῦ βίου. Μολονότι ή ζωὴ σου ἔξαρτηται κυρίως ἀπὸ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, δὲν πρέπει ὅμως νὰ παραμελήσῃς καὶ σὺ τὴν ὑγείαν σου. Διὰ ποιὸν ἀλλον λόγον σοὶ ἔδωκεν δὲ οὐδὲς τὸ λογικόν, εἰ μὴ διὰ νὰ κάμψῃς καταλληλον χρῆσιν αὐτοῦ καὶ νὰ προφύλαξτησαι ἀπὸ τοὺς κινδύνους, οἱ ὄποιοι σὲ ἀπειλοῦσιν;

Ο συνετὸς τεχνίτης δὲν παραμελεῖ τὰ ἐργαλεῖα του, ἀλλὰ φροντίζει νὰ διατηρῇ αὐτὰ πάντοτε εἰς καλὴν κατάστασιν, διὰ νὰ δύναται νὰ μεταχειρίζηται αὐτὰ εἰς τὴν ἐργασίαν. Όυοιώς καὶ πᾶς ἀνθρωπὸς ὄφειλει νὰ διατηρῇ ἐν καλῇ καταστάσει τὰ μετὰ θαυματίκα τέχνης κατασκευασμένα μέλη τοῦ σώματός του καὶ τὰ διάφορα ὅργανα, ἀτινα δέ μέγις τοῦ κόσμου Δημιουργὸς ἔθεσεν εἰς αὐτό. Τὰ πολύτιμα ταῦτα ἐργαλεῖα πρέπει νὰ φροντίσῃς νὰ διατηρήσῃς εἰς καλὴν κατάστασιν μέχρι τῆς ἡμέρας,

καθ' ἦν Ἐκεῖνος, ὅστις ἔθεσεν αὐτὸν προσωρινῶς εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἥθελε τὸν ἀνακαλέσηρ εἰς ἓνα ᾗλλον κόσμον ἀσυγχρίτως καλλίτερον τοῦ παρόντος καὶ αἰώνιον!

49. Ή ἐγκράτεια.

Πρὸ τετρακοσίων περίπου ἑτῶν ἔζη εἰς τὴν Πάδουαν τῆς Ἰταλίας εὐγενής τις ὄνομαζόμενος Λουδοβίκος Κορνάρος. Οὗτος ἦτο γόνος ἐπισήμου οἰκογενείας τῆς Βενετίας, τέσσαρες δὲ πρόγονοι αὐτοῦ ἐχρημάτισαν Δόγαι (ἡγεμόνες) τῆς δημοκρατίας ταύτης καὶ ἡ θεία του Αἰκατερίνη Κορνάρου ἐγένετο βασίλισσα τῆς Κύπρου. Εἶχε δὲ ὁ Κορνάρος χρήματα πολλὰ καὶ ἐπαύλεις καὶ κτήματα ἀπέραντα καὶ διῆγε τὸν βίον του ἐν χαρᾷ. "Οπως ὁ πλούσιος του Εὐαγγελίου, δὲν εἶχεν ἄλλην φροντίδα, εἰ μὴ πᾶς νὰ τρώγῃ καλά, νὰ πίνῃ καὶ νὰ εὐφραίνηται. Δὲν ἔλειπε δὲ ἀπὸ κάμμισιν ἑορτὴν καὶ ἀπὸ κανέναν συμπόσιον, τὰ γεύματα δέ, τὰ διποτὰ αὐτὸς ἔδιδεν, εἶχον καταστῇ ὄνομαστὰ διὰ τὴν ἀφθονίαν καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν φαγητῶν καὶ τῶν ποτῶν.

Οὕτω διηρχετο ὁ Κορνάρος τὸν βίον του, ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς ἡλικίαν 35 ἑτῶν, ἡ ὑγεία του κατεστράφη ἐκ τῶν κυταχρίσεων, εἰς ἡλικίαν δὲ 40 ἑτῶν εὑρίσκετο εἰς τὸ χεῖλος τοῦ τάφου. Οἱ ιατροί του ἀπελπισθέντες, ἐγκατέλειψαν αὐτόν, πάντες δὲ περιέμενον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τὸν θάνατόν του. Εἰς τοιαύτην ἀπελπιστικὴν κατάστασιν εὐρισκόμενος ὁ Κορνάρος, ἔζητησε τὴν συνδρομὴν τῶν μεγαλειτέρων ιατρῶν τῆς Ἰταλίας· οὗτοι δὲ μετὰ ἀκριβῆ ἔξετασιν καὶ πολύωρα συμβούλια ἀπεφάνθησαν, ὅτι τὸ μόνον μέσον, τὸ διποτὸν δύναται λισταῖς παρατείνη τοῦ ἀσθενοῦς τὴν ζωήν, εἶνε ἡ αὐστηρὸς ἐγκράτεια· προσέθεσαν μάλιστα, ὅτι, ἐάν τὸ μέσον τοῦτο δὲν ἐφαρμοσθῇ ἀμέσως καὶ αὐστηρώς, ὁ θάνατος θὰ ἐπέλθῃ μετά τινας ἡμέρας. Οὕτως ὁ λαίμαργος Κορνάρος εὑρέθη εἰς τὴν ἀναπόφει, οτονάντηκην νὰ ἔχλεξῃ μεταξὺ ἐγκρατείας καὶ θανάτου, προετίμησε δὲ φυσικῷ τῷ λόγῳ τὸ πρῶτον. Ἀμέσως λοιπὸν ἐγκαταλείψας τὰ πλουσιοπάροχα γεύματα, εἰς τὰ ὄποια ἦτο συνει-

θισμένος, ἥρχισε νὰ λαμβάνῃ καθ' ἑκάστην τόσον ὀλίγην καὶ τόσον λιτὴν τροφήν, ὅσην ἵσως καὶ αὐτὸς ὁ τελευταῖος ἐπαίτης δὲν ἤθελεν ἵσως θεωρήσῃ ἐπαρκῆ. Ἡ αὐστηρὰς αὔτη δίαιτα ὠφέλησε θαυμασίως τὸν Κορνάρον. Ἡρχισε νὰ ἀναλαμβάνῃ τὰ συμπτώματα τῆς ἀσθενείας ὑπεχώρουν τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο καὶ εἰς τὸ διαστηματικὸν ἐνὸς ἔθερα πεύθη ἐντελῶς· ἐγένετο δὲ τόσον ὑγιὴς καὶ ἀκρατος, ὃσον οὐδέποτε ἄλλοτε εἰς τὴν ζωὴν του ὑπῆρξε. Πεισθεὶς δέ, ὅτι τὴν ζωὴν του ἐχρεώστει εἰς τὴν ἐγκράτειαν, ἀπεφρόσισε καὶ ὅταν ἐθεραπεύθη ἐντελῶς νὰ μὴ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν παλαιὸν βίον του, ἀλλὰ νὰ ἔξακολουθήσῃ νὰ ζῇ κατὰ τὸν αὐτὸν λιτὸν τρόπον. Ὁ Κορνάρος ἀπέθανεν, ἵσως δὲν θὰ τὸ πιστεύσητε, εἰς ἡλικίαν 100 ἐτῶν!

Ἐκ τοῦ παραδείγματος τούτου διδοκόμεθα, ὅτι ἡ ἐγκράτεια παρατείνει τὴν ζωὴν. Ἡ ἀλήθεια αὕτη δυστυχῶς παραγγωρίζεται ως ἐπὶ τὸ πλεῖστον, οἱ δὲ λαίμαργοι καὶ οἱ πόται ἴσχυρίζονται, ὅτι εἶναι καλλίτερον νὰ ζήσῃ τις ὀλίγα ἔτη καὶ καλά, παρὰ πολλὰ ἔτη ἐν λιτότητι. Δημονοῦσιν ὅμως οὗτοι, ὅτι ἡ ἀπληστία εἰς τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ποτὰ καταστρέφει τὴν ὑγείαν καὶ ὅτι ὁ ἀσθενὴν δὲν διέρχεται βεβαίως βίον εύτυχῆ. Τὰ συμπτώματα τῆς ἀσθενείας δὲν βραδύνουσιν νὰ ἀναφανῶσι τῷ βόντι καὶ ἀναγκαζούσιν αὐτοὺς νὰ προσφύγωσιν εἰς τοὺς ιατρούς, ζητοῦντες βοήθειαν, ἀλλὰ καὶ τότε δὲν συνετίζονται. Διότι, ἐὰν εύτυχήσωσι νὰ θεραπευθῶσι, δὲν ἔχουσι τὴν δύναμιν νὰ ἀλλάξωσιν, ως δ. Κορνάρος, βίον, ἀλλὰ παραδίδονται ἀμέσως ἐκ νέου εἰς τὰς παλαιὰς αὐτῶν συνηθείας· οὕτω δὲ τὴν πρώτην προσθολὴν διεδέχεται ἡ δευτέρα, τὴν δευτέραν ἡ τρίτη καὶ τέλος ἐπέρχεται ἡ τελεία αὐτῶν καταστροφή.

Ἡ ἀκράτεια παρακολουθεῖται ὑπὸ πλήθους ἀσθενειῶν τοῦ στομάχου, τοῦ ἡπατος, τῶν νεφρῶν, τῆς ὑπεραιμίας, τῆς πολυσαρκίας, τῆς ποδάργρας κλπ. Ἡ πολυποσία ἰδίως πολὺ ταχέως καταστρέφει τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ τῆς πολυφαγίας τὰ ἀποτελέσματα εἶναι ἐπίσης ὀλέθρια.

Ἐγγοεῖται, ὅτι οἱ ὑγιεῖς καὶ ἔργατικοι ἀνθρώποι, οἱ μὴ καταστρέ-

ψαντες τὴν ὑγείαν των διὰ προηγουμένων καταχρήσεων δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν αὐστηρὰν δίαιταν τοῦ Κορνάρου. Τούναντίον οὔτοι ἔχουσιν ἀνάγκην ἐπαρκοῦς καὶ θρεπτικῆς τροφῆς καὶ πρέπει μόνον νὰ ἀποφεύγωσι τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὰ βλαβερὰ φαγητά. Ἡ ποσότης δὲ τῆς τροφῆς, τὴν ὅποιαν πρέπει νὰ λαμβάνωμεν, ἔξαρτάται ἐκ τοῦ κλίματος καὶ τῆς θερμοκρασίας, ἡ ὅποια ἐπικρατεῖ· διὰ τοῦτο τὸν χειμῶνα τρώγομεν καλλίτερον ἢ τὸ θέρος. Ἐπίσης ἡ ποσότης τῆς τροφῆς μᾶς ἔξαρτάται ἐκ τοῦ θείου, τὸν ὅποιον διάγομεν. Οταν μένωμεν ἀργοὶ καὶ ἀδρανεῖς, δὲν ἔχομεν ὅρεζιν νὰ φάγωμεν· ὅταν τούναντίον κοπιάζωμεν πολὺ, καὶ μάλιστα σωματικῶς, αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην μεγαλειτέρας ποσότητος τροφῆς. Γενικῶς δὲ δυνάμεθα νὰ διατυπώσωμεν τὸν ἀκόλουθον κανόνα: ὅταν κορέσωμεν τὴν πεῖραν ἡμῶν, πρέπει νὰ παύσωμεν νὰ τρώγωμεν· τὸ ἐπὶ πλέον εἴρε πάντοτε βλαβερόν.

Τὴν ὡφέλειαν τῆς ἐγκρατείας ἀνεγνώρισαν πολλοὶ μεγάλοι ἀνδρες, οἵτινες δι' αὐτῆς ἔφθισαν εἰς βαθύτατον γῆρας, ἂν καὶ τὸ σῶμα αὐτῶν δὲν ἐπλάσθη ὑπὸ τῆς φύσεως πολὺ ισχυρόν. Ἡ δὲ ιστορία μᾶς διδάσκει, ὅτι καὶ λασὶ ὀλόκληροι, ἐφ' ὅσον ὁ βίος των ἥτο ἀπλοῦς καὶ λιτός, διετηρήθησαν ὑγεῖες καὶ ἀκμαῖοι, παρήκμασαν δὲ μόλις ὁ βίος αὐτῶν κατέστηστος. Ἡ ιστορία τῆς Σπάρτης μᾶς παρέχει περὶ τούτου ἀριστον παράδειγμα. Καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι ἦσαν κατ' ἀρχὰς λαὸς ἀκμαῖος καὶ γενναῖος, ὅτε ὅμως διὰ τῆς ἀνδρίας των συγεκέντρωσαν εἰς τὴν πατρίδα των πλοῦτον ὄλου τοῦ κόσμου καὶ δι' αὐτοῦ κατέστησαν τὸν βίον των τρυφηλόν, ἔξησθένησαν καὶ ὑπέπεσαν εἰς πολλὰ νοσήματα ὄλως ἀγγωστα μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἐὰν θέλῃς λοιπὸν νὰ διέλθῃς τὸν βίον σου ἐν ὑγείᾳ καὶ φαιδρότητι, ἐὰν θέλῃς νὰ φύξῃς εἰς βαθὺ γῆρας καὶ νὰ εῦρῃς ἡρεμον καὶ ἀνάδυνον θένατον, ἔχε ως κανόνα ἀπεράβατον τοῦ βίου σου τὴν ἐγκράτειαν· ἔχε δὲ πάντοτε ὑπὸ ὅψει σου καὶ τοὺς λόγους τῆς Ἀγίας Γραφῆς: «δι' ἀπληστίαν πολλοὶ ἐτελεύτησαν, ὁ δὲ προσέχων προσθήσει ζωήν.»

"Αν θὲς ζωή, ποῦ νὰ βαστᾶ,
κι' ἀν θὲς καλὴ ύγεια,
ἔχε τὰ πόδια σου ζεστά,
τὴν κεφαλή σου κρύα,
καὶ προφυλάγου ἀπ' τὰ ποτὰ
κι' ἀπ' τὴν πολυφαγία.

Γ. Μ. Βεζυηνδες

50. Ἐργασία καὶ ὑπνος, κένησις καὶ ἀνάπτυξις.

"Η ἐργασία εἶνε καθῆκον διὰ τὸν ἀνθρώπων καὶ ἀληθῆς εὐεργεσία δι' αὐτόν, διότι τὸν προφυλάσσει ἀπὸ τρία μεγάλα κακά, τὴν πλῆξιν δηλ. τὴν ἀμαρτίαν καὶ τὴν ἔνδειαν. Ἡ ἀργία τούναντίον εἶνε ἡ μήτηρ πάσης κακίας, γεννᾷ τὴν πλῆξιν, φέρει τὴν ἔνδειαν.

"Η πλῆξις καὶ ἡ ἀμαρτία ἀφαιροῦσιν ἀπὸ τὸν ἀνθρώπων τὴν εὐθυμίαν καὶ τὴν ἡτοχίαν τοῦ πνεύματος, γεννῶσι διαφόρους ἀσθενείας καὶ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὄλιγον καταστρέφουσιν ἐντελῶς τὸν ἀνθρώπων. Ἡ ἔνδεια ἔχει ως ἐπακολούθημα τὴν στέρησιν ὅλων τῶν μέσων, τῶν ὁποίων ὁ ἀνθρώπως ἔχει ἀνάγκην διὰ τὴν συντήρησίν του. Ἡ ἐργασία εἶνε ἡ πλουσία πηγὴ ἡ παρέχουσα εἰς τὸν βίον μας θέλγητρα καὶ πληροῦσα τὴν τράπεζαν ἡμῶν διὰ τοῦ ἐπιουπίου ἀρτου καὶ ὅλων τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν, οὕτω δὲ ἀποβιλίνει ἡ ἀσπὶς τῆς σωματικῆς καὶ πνευματικῆς ἡμῶν ύγείας;

"Ἐν τούτοις ἡ ἐργασία ἡ παρέχουσα εἰς τὸν ἀνθρώπων τέσσας ώφελείας ἔχει καὶ κινδύνους, οἱ δόποιοι εἰς τινας ἐπιχγγέλματα γίνονται πλέον αἰσθητοί. Οἱ κινδύνοι οὕτοι προέρχονται ἀπὸ διαφόρους αἰτίας, αἱ κυριώτεραι τῶν δοποίων εἶνε αἱ ἐζῆς τέσσαρες: 'Ο μεμολυσμένος ἀπὸ ὁ περιεχόμενος εἰς τὰ μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα ἐργαζόμεθα' ἡ μεγάλη ἔντασις καὶ ἐνέργεια τινων μυῶν καὶ ἀρθρώσεων, ἐνῷ αἱ λοιπαὶ μένουσι σχεδὸν ἐν ἀκινησίᾳ· ἡ ἀκινησία τοῦ σώματος, ἦν πολὺ ἡ παχυγέλματα ἀπαιτοῦσι, καὶ ἡ κυρτὴ καὶ ἐν γένει ἀκατάλληλος στάσις αὐτοῦ· καὶ τέλος ἡ ἐξασθένησις τῶν νεύρων ἔνεκα τῶν ἀνωτέρω λόγων καὶ τῇς μεγάλης κοπώσεως τοῦ πνεύματος.

Πάς δυνάμειχα λοιπὸν νὰ μετριάσωμεν τὰ κακὰ ἀποτελέσματα, οἵτινα αἱ τέσσαρες αὐτὰς αἰτίαι ἐπιφέρουσιν;

Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν τοὺς ὑπερβολικοὺς κόπους τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος. Τὴν ἔργασίαν πρέπει νὰ διαδέχηται ὁ ὄπνος, τὴν λίνησιν ἡ ἀνάπτωσις. Ὑπνος ἡσυχίας 7—8 ώρῶν ἐντὸς δωματίου, τοῦ ὅποιου ὁ ἀὴρ εἶναι καθαρὸς καὶ ἐπὶ κλίνης οὕτε πολὺ μαλακῆς οὕτε πολὺ θερμῆς, δίδει καὶ πάλιν εἰς τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα τὰς δυνάμεις, τὰς ὅποιας διὰ τῆς ἔργασίας ἀπώλεσαν, ἐνισχύει τοὺς μῆνας καὶ τὰ ὄστα πρὸς νέαν ἔργασίαν καὶ καθησυχάζει τὸν ἐγκέφαλον καὶ τὰ ἀπ' αὐτοῦ ἔξερχόμενα νεῦρα. Ὁ μαθητής, ὁ ὄποιος καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν κουράζει τὸ μὲν πνεῦμά του διὰ τῆς μελέτης καὶ τῶν παραδόσεων, τὸ δὲ σῶμά του διὰ τῆς γυμναστικῆς καὶ φυιδρῶν παιδιῶν, ἔχει ἀνάγκην περισσοτέρου ὑπνου καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ κατακλίνηται ἐνωρίτερον ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ.

Εἰς τὴν ἀνάπτωσιν τῆς νυκτὸς προστίθεται ἡ ἥρεμος ἀνάπτυσις τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εὐλογηθείσης ἑδόμης ἡμέρας τῆς ἑδομάδος, κατὰ τὴν ὅποιαν ὁ θεραπός πρέπει νὰ διακόπτῃ τὰ καθημερινὰ αὐτοῦ ἔργα. Ἡ ἀνάπτωσις τῆς Κυριακῆς εἶναι ἀναγκαῖα καὶ διὰ τὴν ὑγείαν ἡμῶν καὶ διὰ νὰ διδηται εἰς ἡμᾶς ἡ εὔκαιρία νὰ δοξιογάμεν τὸν οὐράνιον ἡμῶν Πατέρα. Ἡ κατὰ τὰς Κυριακὰς ἐκπλήρωσις τῶν θρησκευτικῶν ἡμῶν καθηκόντων καὶ ἡ ἀφιέρωσις αὐτῆς εἰς ἔργα σκοποῦντα τὸ καλὸν τῆς πατρίδος ἡμῶν καὶ τῆς κοινότητος, εἰς τὴν ὄποιαν ἀνήκομεν, ἢεἰς ἔργα φιλανθρωπίας πρὸς τὰ πάσχοντα ἀτομα, ἐξαγιάζει τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ἐνῷ ἐξ ἀλληλου αἱ ἀθῆραι διασκεδάσεις καὶ πρὸ πάντων αἱ ἐκδρομαὶ εἰς τὰ πέριξ τῆς πόλεως καὶ ἡ ἐπὶ ώρας διαιρονὴ εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα καὶ τὸ λαμπρὸν τοῦ ἡλίου φῶς φαιδρύνουσιν ἡμᾶς καὶ δίδουσινέας δυνάμεις εἰς τὸ ὑπὸ τῆς ἔργασίας καταβολημένον σῶμα ἡμῶν.

Ἄλλα καὶ ἡ ἀνάπτωσις τῆς Κυριακῆς, καὶ τῶν ὀλίγων μεγάλων ἔορτῶν δὲν εἶναι ἀρκετοὶ ίδιως δι' ἔκεινους, οἵτινες κατὰ τὰς καθημερινὰς ὑποβάλλονται εἰς κόπους ὑπερβολικούς, διάγουσι βίον

ἀκίνητον καὶ ζῷσιν ἔνεκκ τῶν ἔργων των εἰς μέρη κακῶς ἀερι-
ζόμενα. Οὔτοι ἔχουσιν ἀνάγκην καὶ διακοπῶν μεγαλειτέρων πρὸς
ἀνάκτησιν τῶν δυνάμεων των. Δυστυχῶς πολλοὶ δὲν συμμορφοῦν-
ται πρὸς τὸν ὑγιεινὸν τούτον κανόνα, λυπούμενοι τὸν χρόνον, τὸν
ὅποιον οὕτω θὰ χάσσωσι καὶ τὰς δαπάνας, ἃς θὰ ὑποστᾶσι, καὶ
μὴ ἀναλογίζόμενοι, ὅτι ἀνευ τοῦ μέτρου τούτου δύνανται νὰ
προσβληθῶσιν ἐπὶ τέλους ὑπό τινος σύδερος ἀσθενείας, ἥτις θὰ
ἐπιφέρῃ μεγαλειτέραν ἀπώλειαν χρόνου καὶ χρημάτων ἢ ἡ
χάριν τῆς ὑγείας των γινομένη μικρὰ διακοπὴ τῆς ἐπιμόχθου ἔρ-
γασίας. "Αλλως δὲν ὑπάρχει κάμμια ἀμφιβολία, ὅτι ἐνισχύοντες
τὴν ὑγείαν ήμῶν καὶ ἀντλοῦντες νέας δυνάμεις ἀπὸ καιροῦ εἰς
καιρόν, δινάμεθα κατόπιν νὰ ἀντέχωμεν περισσότερον εἰς τοὺς κό-
πους καὶ νὰ παράγωμεν καθ' ἔκστην περισσοτέραν καὶ ἐντελε-
στέραν ἔργασίαν ἢ σὲν εἴμεδα ἐξηντλημένοι πνευματικῶς καὶ σω-
ματικῶς. Διὰ τῶν διακοπῶν τούτων προσπαθοῦμεν λοιπὸν νὰ
ἀνακτήσωμεν τὰς δυνάμεις τὰς ὑπὸ τῆς συνέχους ἔργασίας κατα-
στρεφομένας. 'Ἐννοεῖται, ὅμως ὅτι καὶ λίτερον ἀκόμη εἶνε, ἔν,
ἔφ' ὅσον δυνάμεθα, καθημερινῶς φροντίζομεν διὰ τὴν ἐνίσχυσιν
τῆς σωματικῆς ήμῶν ὑγείας, διακόπτοντες καθ' ὠρισμένας ὥρας
τὴν ἔργασίαν μας, ἐξερχόμενοι τακτικῶς εἰς περίπατον καὶ ἀσκοῦν-
τες τὸ σῶμα ήμῶν διὰ τὴν γυμναστικής, τῆς κολυμβήσεως,
τῆς κωπηλασίας καὶ τῶν ἐν ὑπαίθρῳ παιδιῶν. 'Ιδίως οἱ ἔρ-
γαζόμενοι πνευματικῶς ἔχουσιν ἀπόλυτον ἀνάγκην τῶν ἀσκήσεων
τούτων.

51. Τὸ Σαββατόρεατο.

Γ.λυκεὶα 'ν' ἀπόψε η βραδεὶὰ κ' η φύσις πίσυχάζει·

Κάρερα ἦγο δὲν ἀκοῦει μηδὲ βοσκοῦ φλογέρα,

Μηδὲ κελάδημα πουλιοῦ η βέλασμα πρόσβατου,

Μηδὲ 'ε τὰ φύλλα δὲν ἀκοῦει τὸ χάϊδευμα τοῦ ἀέρα.

Μόλις 'ε τὴν τριανταφυλλιὰ τὴν μυριοαρθισμένη

Τὰ δροσερὰ τριαντάφυλλα σειοῦνται ἀγάλι, ἀγάλι,

'Σὰρ τὸ σιηθάκι τοῦ παιδιοῦ, 'π' ἀραιβοκαταβαίνει
 "Οταρ κοιμᾶται 'ξέρουαστο 'ε τὴ μητρικὴ ἀγκάλη
 'Απαρεμιὰ καὶ σιωπὴ βαθειά... .

Νὰ ἡ καμπάρα

'Ηχολογεῖ ἀπὸ μακρονὰ 'ε τὸν ἥσυχον ἀέρα·
 Μήπως γὰρ θάρατο κτυπᾷ ἡ γὰρ χαρὰ σημαίνει;
 'Απόφει Σαββατόβραδο κι' ἀπὸ τὴν ἐκκλησία
 Σημαίνει γιὰ τὴν αὐγειήντην ἡμέραν ἡ καμπάρα.
 *Ω γωρικοί, σποργίσατε, ἀπὸ τὸ μέτωπό σας
 Τὸν ὕδωρα, 'πον ἄγιασεν ἐξ ἡμερῶν σας κόπος·
 Αὔριον εἰνε Κυριακή, χαρᾶς κι' ἀγάπης 'μέρα!
 Εὐτυχισμένοι γωρικοί, π.λαγιάστε, κοιμηθῆτε,
 Καὶ θάλθοντε ὅσειρα γ.λυκὰ 'ε τὸν ἥσυχό σας ὕπνο.
 Καὶ αὔριο πολὺ πρωῒ καλόκαρδοι, ἀθῷοι,
 Μὲ τὴ γυναικά 'ε τὸ πλευρό, τὸ τέκνο 'ε τὴν ἀγκάλη,
 Πηγαίνετε 'ε τὴν ἐκκλησία γιὰ ρὰ λειτουργηθῆτε.

Δ. Βικέλας

52. Τὸ δέρμα καὶ ἡ περιποίησις αὐτοῦ.

'Ολόκληρον τὸ σῶμα ἡμῶν καλύπτεται ἔξωτερικῶς ὑπὸ τοῦ δέρματος. Τὸ δέρμα δὲν εἶνε μόνον τὸ ὄργανον τῆς ἀρῆς, διὰ τῆς ὁποίας γνωρίζομεν, ἀν τὰ σώματα εἶνε λεῖξ ἡ ἀνώμαλα, σκληρὰ ἡ μαλακά, ψυχρὰ ἡ θερμά, ἀλλ' ἔχει καὶ ἄλλην ἀποστολήν. Οὕτω τὸ δέρμα προφυλάττει τὰ ὑπὸ αὐτὸν μέρη τοῦ σώματος ἀπὸ πάσης ἔξωτερικῆς πιέσεως, ἀλλὰ τὴν ὑγρασίαν, τὸν ἥλιον, τὸν ἀνεμον, τὸ ψυχός, καὶ διετήρει τὴν θερμοκρασίαν, τὴν ὁποίαν τὸ σῶμα ἡμῶν ἔχει. Ἐπίσης τὸ δέρμα ἔξωραξίει τὸ σῶμα, διότι πληροῖ τὰ κοιλώματα, τὰ ὄπιζα εὑρίσκονται εἰς τὰς σάρκας ἐπιφανείας αὐτῶν καὶ τοιουτοτρόπως καθιστᾷ αὐτὸν πληῆρες καὶ φρατίον. Τὸ κυριώτερον ὅμως ἔργον τοῦ δέρματος εἶνε νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸ σῶμα ὕλας, αἵτινες ὅχι μόνον ἀχρηστοί εἶνε εἰς αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλέπεται. Τὸ δέρμα ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς

ιστούς, ἀπὸ τοὺς ὄποιόντας διέρχονται πλεῖστοι λεπτότατοι σωλῆνες. Διὰ τῶν σωλήνων τούτων ἔκκρινε τὸ αἷμα διαρκῶς ὑγρὰ καὶ ἀλλας ἀχρότους ὅλας. Περὶ τούτου εἶναι πολὺ εὔκολον νὰ πει-σθῶμεν, ἐὰν θέσωμεν τὴν χεῖρα ἡμῶν διὰ μίας στιγμῆν ἐπὶ τίνος ψυχροῦ ὑαλίνου δίσκου, διότι θὰ ἴδωμεν ὁμέσως, ὅτι οὗτος καλύ-πτεται ἀπὸ ἐλαχίστας σταγόνας ὕδατος καὶ γίνεται θολός. Πολ-λάκις τὸ ἀπὸ τοῦ σώματός μας ἔξερχόμενον ὕδωρ δυνάμεθα καὶ ἀπὸ εὐθείας νὰ παρατηρήσωμεν ἐπὶ τοῦ δέρματός μας. Ὅταν δὴ. ζεσταθῶμεν πολὺ, τὸ αἷμα ἔκκρινε τόσον ἀφθονον ὕδωρ, ὥστε οἱ μικροὶ σωλῆνες ὑπερεκχειλίζουσιν, ἔνεκα τούτου δὲ τὸ ὑγρὸν χύ-νεται εἰς τὴν σῶν ἐπιφάνειαν τοῦ δέρματος εἰς μικρὰς σταγόνας, αἵτινες ὄνομαζονται ἰδρώς. Διὰ τοῦ ἴδρωτος τὸ σῶμα ἡμῶν δύνα-ται νὰ χάσῃ εἰς μίαν ἡμέραν ἐκ τοῦ βάρους του περὶ τὰ 300δράμια.

Ἐπειδὴ τὸ δέρμα διὰ τῆς ἔκκρισεως αὐτῆς τοῦ ἴδρωτος καὶ τῆς ἀδήλων λεγομένης ἀναπ.οῆς, ἦτοι τῆς ἔξαγωγῆς τῶν ἔξατμιζό-μένων βλαβερῶν οὖσιῶν, συντελεῖ εἰς τὸν καθαρισμὸν τοῦ αἷμα-τος ἐπεταί, ὅτι ἡ ἐπιμέλεια αὐτοῦ ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα. Ἐὰν δὴ. θέλωμεν αἱ βλαβεραὶ οὖσιαι αἱ ἀποχωριζόμεναι ἀπὸ τὸ αἷμα νὰ ἔξερχωνται ἐκωλύτως διὰ τῶν σωληνίσκων, πρέπει νὰ φροντίζωμεν νὰ μὴ φράττωνται οὗτοι ποτέ. Διὰ τῆς ἐλαχίστης δὲ ἀκαθαρσίας εἶναι φανερόν, ὅτι αἱ μικροσκοπικαὶ ὄπαι τῶν σω-ληνίσκων αἱ ἐπὶ φανείας νοῦ δέρματος, ἢ, ὅπως ἀλλως λέ-γονται, οἱ πόροι αὐτοῦ, φράττονται εὐκόλως. Ὅστις ἐπομένως ἐν-διαφέρεται διὰ τὴν ὑγείαν του, πρέπει νὰ πλύνῃ καθ' ἐκάστην ὅχι μόνον τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας, ἀλλ' εἰ δυνατὸν καὶ ὀλό-κληρον τὸ σῶμα. Ἐὰν δὲ εἶναι ἀδύνατον νὰ πλύνηται τὸ σῶμα καθ' ἐκάστην, πρέπει τούλαχιστον νὰ γίνηται τοῦτο ἀρκετὰ συ-χνά. Ἡ διὰ μόνου τοῦ ὕδατος πλύσις τοῦ σώματος δὲν ἀρκεῖ, διότι πολλάκις καλύπτουσι τοὺς πόρους οὓσιαι λιπαροί, τὰς ὄποιας μόνον δὲ τοῦ σάπωνος καὶ δι' ἐντριβῶν διὰ χονδροῦ ὑφά-σματος δυνάμεθα νὰ ἀπομακρύνωμεν καὶ οὕτω, νὰ ἀνοίξωμεν τοὺς πόρους τοῦ σώματος. Αὐτὸς εἶναι ὁ κύριος λόγος, διὰ τὸν ὃποιον τὰ θερμὰ καὶ τὰ ψυχρὰ λουτρὰ θεωροῦνται τόσον ὠφέλιμα εἰς

τὴν ὑγείαν τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ δὲ ψυχρὰ λουτρά ἔχουσι καὶ τοῦτο τὸ πλεονέκτημα, ὅτι ἐνισχύουσι τὸ δέρμα καὶ καθιστῶσιν αὐτὸ ὄλιγώτερον εὐπρόσθλητον εἰς τὰς ἐπιδράσεις τοῦ ψύχους καὶ τῆς ὑγρασίας. Καὶ αἱ κανονικαὶ κινήσεις εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα, ίδιας δὲ αἱ γυμναστικαὶ ἀσκήσεις, συντελοῦσιν εἰς τὴν ἐνισχυσιν τοῦ δέρματος καὶ ἐπομένως εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ὑγείας ἡμῶν.

Ίδιαιτέρων δὲ προσοχὴν πρέπει νὰ δίδωμεν εἰς τὰ ἐνδύματα ἡμῶν. "Ο, τι εἶνε τὸ δέρμα διὰ τὰ ὑπά?" αὐτὰ μέλη τοῦ σώματος, εἶνε καὶ τὰ ἐνδύματα διὰ τὸ δέρμα. Ταῦτα διατηροῦσι τὴν θερμότητα τοῦ σώματος καὶ προφυλάττουσιν αὐτὸ ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν, τὸ ψῦχος, τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν. Τὰ ἐνδύματα προσέτι παραλαμβάνουσι πάσας τὰς οὔστιας τὰς ἐξερχομένας διὰ τῶν πόρων τοῦ δέρματος. "Ενεκα τούτου τὰ ἐσωτερικὰ ἡμῶν ἐνδύματα, τὰ κοινῶς ἀσπρόρροουχα λεγόμενα, δὲν μένουσιν ἐπὶ πολὺ καθαρὰ καὶ πρέπει συχνὰ νὰ ἀλλάσσωνται. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον εἶνε πολὺ ὠφέλιμον νὰ ἀλλάσσωμεν τὴν γύκτα ὑποκάμισον καὶ νὰ μὴ μένωμεν μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ διαρκοῦσσης τῆς ἐργασίας μας ἐφέρομεν. Ἐκ πάντων τούτων γίνεται φανερόν, ὅτι τὰ ἐνδύματά μας δύνανται νὰ εἶνε πενιχρά, οὐδέποτε ὅμως πρέπει νὰ εἶνε ταῦτα ἀκάθαρτα. Ἔπισης πρέπει τὰ ἐνδύματά μας νὰ μὴ εἶνε πολὺ στενά, ἵνα διευκολύνηται ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπ' αὐτῶν τοῦ μεμολυσμένου ἀέρος καὶ ἡ εἰσαγωγὴ καθαροῦ τοιούτου μέχρι τοῦ δέρματος.

Τῷ πάρχουσιν ἀνθρώποι, οἵτινες ἰδρώνουσι πολὺ εἰς τινα μέρη τοῦ σώματος καὶ ίδιας εἰς τοὺς πόδας. Τὸ τοιοῦτο εἶνε πολὺ δυσάρεστον, διότι ὁ ἰδρὼς τότε ἔχει πολὺ κακὴν ὄσμήν. Τὸ κύριον μέσον πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ἰδρῶτος τούτου εἶνε ἔκτακτος καθαριότης, συχνὴ δηλ. πλύσις τῶν ποδῶν δι' ὕδατος χλιαροῦ καὶ ἀλλαγὴ τῶν περικνημίδων συχνή, προσέτι δέ ἀποφυγὴ τῶν στενῶν ποδημάτων

Ἐν τέλει πρέπει καὶ τοῦτο νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ὅσον ὠφέλιμα εἶνε διὰ τὸ δέρμα καὶ ἐν γένει διὰ τὴν ὑγείαν ἡμῶν ἡ καθαρὸς ἀήρ, αἱ πλύσεις καὶ τὰ λουτρά, τόσον θλαβερὰ δύνανται νὰ ἀποθῶσι ταῦτα ὑπὸ ὠρισμένας περιστάσεις, καὶ ίδιας ὅταν τὸ

σῶμα ἡμῶν εἶνε καθίδρον. Διὰ τῆς ἔξατμίσεως τοῦ ἰδρῶτος τὸ δέρμα ψύχεται ἵσχυρῶς, ἐὰν λοιπὸν προσθίληθῃ καὶ ὑπὸ ρεύματος ψυχροῦ ἀέρος ἢ ὑπὸ τῆς ὑγρασίας, ἢ ψῦξις τοῦ καθίδρου σώματος γίνεται αἰφνιδίως τόσον ἵσχυρά, ὥστε δύναται νὰ ἐπιφέρῃ σοβαρόν τι κρυολόγημα ἢ καὶ ἄλλην ἀσθένειαν. Διὰ τοῦτο πρέπει, δτῶν εἴμεθα ἰδρωμένοι, νὰ μὴ ἐκτιθέμεθα εἰς τὰ ρεύματα τοῦ ψυχροῦ ἀέρος καὶ εἰς ὑγρασίαν.

δ3. Ο τέλειος καρακτήρος.

«Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες
ὅτι αὐτοὶ ἐλεημονοτάτοι.

‘Η ἀγάπη, ἡ θερμαίνουσα τὴν εὐσεβῆ καρδίαν τοῦ Χριστιανοῦ, εἶνε ὁ ἡθικὸς ἥλιος, ὅστις ζωογονεῖ, ἐνισχύει, συντηρεῖ καὶ τέρπει τὸ ἀνθρώπινον γένος. ’Εκ τῆς θερμογόνου-δὲ ταύτης πηγῆς ἀπορρέουσιν ὅπασαι αἱ ἀρεταῖς; αἵτινες τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπινου γένους καταρτίζουσι καὶ διὰ τῶν ὁποίων ὁ ἀληθῆς Χριστιανὸς ἀναδεικνύεται ἐπὶ τῆς γῆς τὸ ὅραιότερον καὶ τελειότερον πλάσμα τοῦ Ψύστου.

Μεταξὺ τῶν ἀρετῶν τούτων τὴν πρώτην θέσιν βεβαίως κατέχει ἡ ἐλεημοσύνη, τὴν ὁποίαν καὶ ἡ παλαιὰ καὶ ἡ νέα Διαθήκη θερμῶς μᾶς συνιστῶσιν ὡς σιντελοῦσσαν εἰς τὴν ἀνακούφισιν τῶν πασχόντων, εἰς τὴν ἀγαλλίασιν τῶν ἐλεούντων καὶ ἐπομένως εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπινου γένους.

«Δανείζει τῷ Θεῷ ὁ ἐλεῶν πτωχούς», μᾶς εἶπεν ὁ σοφὸς Σολομών. ‘Ο δὲ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς μακαρίους ἀπεκάλεσε τοὺς ἐλεήμονας καὶ εἰς αὐτοὺς τὸ ἔλεος τοῦ Ψύστου ὑπεσχέθη. ’Ελεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν», εἶπε πρὸς τοὺς Φαρισαίους πρὸς δὲ τὸν νεανίσκον τὸν ἐρωτήσαντα αὐτὸν τι νὰ πράξῃ, ὅπως ζωὴν αἰώνιον ἔχῃ», εἰ θέλεις τέλειος εἶναι τῷ ἀπεκρίθη, «ὕπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θηραπυρὸν ἐν οὐρανῷ».

Πτωχοὶ λοιπὸν καὶ πλούσιοι ἀς ἀγαπήσωμεν, ἀς ἀσπασθῶμεν τὴν ἐλεημοσύνην, ὅπως ὡφέλιμοι εἰς τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα γενόμενοι «μακάριοι καὶ τέλειοι» κατασταθῶμεν. Ἀς τρέψωμεν λοιπὸν τοὺς πεινῶντας, ἀς ποτίζωμεν τοὺς διψῶντας, ἀς φιλοξενῶμεν τοὺς ζένους, ἀς ἐνδύωμεν τοὺς γυμνούς, ἀς περιποιώμεθα τοὺς ἁσθενεῖς, ἀς ἐπισκεπτώμεθα τοὺς ἐν τῇ φυλακῇ, ἀς βοηθῶμεν τοὺς κινδυνεύοντας, ἀς παρηγορῶμεν τοὺς τεθλιμμένους, ἀς προστατεύωμεν τὰ ὄρφανά, ἀς ἐλεῶμεν τοὺς πάσχοντας. Καὶ ἂν δὲν ἔχωμεν πλούτη, τὰ συμπαθητικά μας αἰσθήματα, τὰ δάκρυά μας, οἱ παρήγοροι λόγοι μας, αἱ προσωπικαὶ ὑπηρεσίαι, περιποήσεις καὶ φροντίδες ἡμῶν, θέλουσιν ἀναπληροῦ τὴν ἔλλειψιν τῶν χρημάτων.

Οὔτε κατ' αὐτὰς τὰς ἕορτασίμους ἡμέρας ἐπαυεν εὐεργετῶν καὶ ἐλεῶν ὁ φιλάνθρωπος Ἰησοῦς, ἔξεστι, λέγων, καὶ τοῖς Σάββασιν εῦ πυεῖν.

* * * Ας γείνωμεν λοιπὸν ἀληθεῖς ὄπαδοι καὶ μιμηταί του, ὅπως ἐπαξίως φέρωμεν τὸ θεῖον ὄνομα τοῦ Χριστιανοῦ, ἀποδεικνύοντες τὴν πρὸς τὸν Σωτῆρα ἡμῶν ἀγάπην διὰ τῶν καλῶν ἡμῶν ἔργων· διότι, ως ἔβεβαίωσεν ἡμᾶς, πάντα, ὅσα πρὸς τὸν πλησίον πράττωμεν, ως πρὸς Αὐτὸν πραττόμενα θεωρεῖ ὁ Θεάνθρωπος· «ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὃσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων ἐμοὶ ἐποιήσατε».

Τοσαύτη ὑπῆρξεν ἡ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀγάπη Του!

* * * Άσπαζόμενοι τὴν θείαν ἀρετὴν τῆς ἐλεημοσύνης βεβαίως πρέπει νὰ ἀποσκορακίσωμεν μακρὰν ἡμῶν τὴν τε «φιλαργυρίαν, ἀσωτείαν καὶ ὄχνηρίαν».

* * * Ρίζαν πάντων τῶν κακῶν» ὄνομάζει ὁ Θεῖος Παῦλος τὴν φιλαργυρίαν, διότι, ως λέγει, «οἱ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίποντοι εἰς πειρασμὸν καὶ παγῆδο», διὸ καὶ παραγγέλλει «τοὺς πλουσίους μὴ ὑψηλοφρονεῖν ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὑμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς, ἀποθησαυρίζοντας ἔσωτος θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς».

Δ'

10

Ο δὲ ἀσώτως τὸν βίον διάγων, τὴν μὲν ἀσπαζόμενος καὶ ὑπὸ τῆς ὕλης διαφθειρόμενος, καθίσταται ἀναίσθητος ἐνώπιον τοῦ ἡθικοῦ καλλους τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἐλεημοσύνης, οὐδεμίαν δὲ εὑγενῆ διάθεσιν αἰσθάνεται θερμαίνουσαν τὴν ψυχήν του.

Η δὲ ὄκνηρία καὶ τὴν ψυχὴν ἥμιν διαφθείρει καὶ τῶν ἀναγκαίων πρὸς εὐεργεσίαν μέσων μᾶς ἀποστερεῖ.

*Ας ἀσπασθῶμεν λοιπὸν ἀντὶ τῆς φιλαργυρίας τὴν ἔμφρονα σίκονομίαν, ἀντὶ δὲ τῆς ἀσωτείας τὴν ἡθοποιὸν λιτότητα καὶ ἀντὶ τῆς ὄκνηρίας τὴν σωτήριον φιλοπονίαν, ὅπως καὶ τὴν καρδίαν πάντοτε καθαρὰν καὶ εὐαίσθητον διατηρῶμεν καὶ τὴν πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην διάθεσιν ζωηρὰν αἰσθανώμεθα καὶ τὰ πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῆς μέσα διαρκῶς ἔχωμεν διότι η ἐλεημοσύνη, καθὼς καὶ πᾶσα ἀλλη ἀρετή, δὲν πρέπει νὰ είνε μετέωρον τυχαίον, καὶ διαβατικόν, ἀλλ' ἀστρον σταθερόν, διαρκῶς τὰς εὐεργετικὰς καὶ παρηγόρους αὐτοῦ ἀκτίνας ἔκπεμπον.

Ίδιας δὲ ἡς μὴ λησμονῶμέν ποτε, ὅτι, ὅπως αἱ ἐλεημοσύναις ἥμιν εὐαρεστῶσιν εἰς τὸν Κύριον, ἀπατεῖται νὰ ἔξερχωνται ἐκ καρδίας ἀγνῆς καὶ ἀκάκου, καὶ διὰ τοῦτο ὁ μὲν Θεῖος Παυλος θέλει τὴν ἀγάπην ἔξερχομένην «ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου», ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔκτὸς τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τῆς δικαιοσύνης ἐσύστησεν ἐπὶ τοῦ ὄρους καὶ τὴν καθαρὰν καρδίαν.

(Ἐκ τοῦ «Χριστογρόφου» Λ. Μελᾶ)

54. Πύρρος καὶ Φαντρέκιος.

Οι κάτοικοι τοῦ Τάραντος, ἔχοντες πόλεμον πρὸς τιὺς 'Ρωμαίους, ἔζητοσαν τὴν βοήθειαν τοῦ βασιλέως τῆς Ἡπείρου Πύρρου, οὗτος δὲ εἰσακούσας τὴν παράκλησιν ταύτην ἤλθε κατὰ τὸ τέλος 280 π.χ. εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐπετέθη κατὰ τῶν 'Ρωμαίων, τοὺς ὄποιούς ἐνίκησε. Μετὰ τὴν μάχην ταύτην οἱ 'Ρωμαῖοι ἤθέλησαν γὰρ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸν Πύρρον τοὺς αἰχμαλώτους, τοὺς ὄποιούς συνέλαβον ἐκ τῶν στρατιωτῶν του ὑπὸ τὴν ὄρον γὰρ ἐλευθερώσῃ

καὶ αὐτὸς τοὺς ἴδιους τῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἐπεμψαν πρέσβυν ἔνα τῶν στρατηγῶν του, τὸν γέροντα Φαθρίκιον. Ὁ Φαθρίκιος ἦτο μὲν πολὺ πτωχός, ἀλλ' ἔχαιρεν ἐν Ῥώμῃ μεγάλην ὑπόληψιν ἔνεκα τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς γενναιότητός του. Ὁ Πύρρος γνωρίζων ἐκ φήμης πόσον ἐνάρετος ἀνθρωπος ἦτο ὁ Φαθρίκιος, ὑπεδέχθη αὐτὸν μετὰ μεγάλων τιμῶν, προσέφερε δὲ εἰς αὐτὸν εἰς ἔνδειξιν ἔκτιμήσεως ἡ διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴν φημιζομένην τιμιότητά του καὶ πλουσιώτατον δῶρον, τὸ ὅποιον ὅμως ἀπέκρουσεν ὁ Φαθρίκιος. Τὴν ἄλλην ἡμέραν δὲ Πύρρος ἡθέλησε νὰ δοκιμάσῃ καὶ τὴν ἐτοιμάσητα τοῦ πνεύματος, διὰ τὴν ὅποιαν ἐπίσης ἐφημίζετο ὁ Ῥωμαῖος πρεσβευτής. Πρὸς τοῦτο διέταξε νὰ κρύψωσιν διπισθεντες ἐνὸς παραπετάσματος, τὸ ὅποιον ἐπὶ τούτῳ ἐπέθη, τὸν ἐλέφαντά του. Μετὰ τὸ τέλος δὲ τῆς συνδιαλέξεως ὁ Πύρρος ἔδωκε τὸ σύνθημα καὶ τὸ παραπέτασμα ἀνυψώθη, ὁ δὲ ἐλέφας μετὰ φοβεροῦ βρυχηθμοῦ ἔξετινε τὴν προθεσμία του ἀνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ Ρωμαίου στρατηγοῦ. Ὁ Πύρρος παρετίρει μετὰ προσοχῆς τὰς κινήσεις τοῦ Φαθρικίου, ὅστις ὅμως οὐδόλως θορυβηθείς, μολονότι πρωθητην φορὰν ἔβλεπεν ἐλέφαντα, ἐστράφη πρὸς τὸν Πύρρον καὶ μὲ ἀπάθειαν εἶπεν εἰς αὐτὸν «Οσον ὄλιγον μὲ εἴλκυσσαν χθὲς τὰ χρήματά σου, τόσον ὄλιγον μὲ ἐφόβησε σήμερον ὁ ἐλέφας σου.» Πολλὰς ἀποπείρας ἔκαμε τότε ὁ Πύρρος, ίνα πείσῃ τὸν γενναῖον τοῦτον ἀνδρα νὰ παραμείνῃ πᾶρ' αὐτῷ ὡς φίλος καὶ πρῶτος στρατηγός, αἱ ἀπόπειραι ὅμως αὐταὶ γενόμεναι πρὸς ἀνδρα ὄλιγαρχη καὶ ἀδιάφορον, ὅπως ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, κατὰ φυσικὸν λόγον δὲν ἐτελεσφόρησαν. Ἐν τούτοις δὲν ἐδέχθη τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν αἰχμαλώτων, ίνα ὅμως εὐχαριστήσῃ καὶ τιμήσῃ τὸν Φαθρίκιον, ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Ῥωμαίους αἰχμαλώτους νὰ μεταβῶσι κατά τινα μεγάλην αὐτῶν ἕορτὴν εἰς Ῥώμην ὑπὸ τὸν ὄρον μετὰ τὴν λῃξιν τῆς ἕορτῆς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον ὡς αἰχμαλωτοί. Οὗτοι μετέβησαν τῷροντι εἰς τὴν πατρίδα των καὶ μετὰ τὴν λῃξιν τῆς ταχθείσης προθεσμίας ἐπανῆλθον εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Πύρρου, τηρήσαντες οὖτε τὴν ὑπόσχεσίν των, ἀφοῦ μάλιστα καὶ ἡ Γερουσία τῆς

‘Ρώμης, ίνα μὴ τυχὸν αἰχμαλωτός τις φανῇ ἀνάξιος τῆς εὐγενείας ταύτης τοῦ ἔχθροῦ, ἐκήρυξεν, ὅτι ἥθελεν ἐπιβληθῆ ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου κατ’ ἑκείνου, ὅστις μετὰ τὴν ληξίν τῆς ἕυρτῆς ἥθελε παραμείνη ἐν ‘Ρώμῃ.

Τοὺς αἰχμαλώτους ὠδήγησεν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Πύρρου ὁ Φαθρίκιος, ἐκεῖ δὲ ἐλαθεν ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸν ἀσυνείδητον ἵκτρὸν τοῦ Πύρρου, ὅστις ὑπέσχετο νὰ δηλητηριάσῃ ἄντι τῷρισμένης ἀμοιβῆς τὸν βασιλέα του. ‘Ο Φαθρίκιος ἀπέστειλεν ἀμέσως τὴν ἐπιστολὴν ταύτην εἰς τὸν Πύρρον, ὅστις πλήρης εὐγνωμοσύνης καὶ θαυμασμοῦ ἀνέκραξεν : «Εὔκολωτερον ἦτο ὁ ἡλιος νὰ παρεκκλίνῃ ἀπὸ τὴν τροχιάν του ἢ ὁ Φαθρίκιος ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς». ‘Ως ἦτο δὲ ἐπόμενον, ὁ Πύρρος ἐπιμώρησε τὸν προδότην ἵκτρὸν μὲ τὴν προσήκουσαν εἰς τὸ ἔγκλημά του ποινήν, οὐα δὲ δεῖξῃ τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν Φαθρίκιον, ἡλευθέρωσεν ἀνευ λύτρων πάντας τοὺς ‘Ρωμαίους αἰχμαλώτους.

55 Η βράβευσις τῆς εὐγνωμοσύνης.

Πρὸ ὄκτω περίπου ἐτῶν ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις ἀνθρώπος τις ὄνομαζόμενος Πλατίνης. ‘Ο ἀπλοῦς καὶ ἀπέριττος οὗτος γέρων, ὅστις ἤγαπε νὰ κάμην περίπατον εἰς τὴν δενδροστοιχίαν τῶν ἀνακτόρων, εἶχε περιουσίαν δύο τούλαχιστον ἑκατομμυρίων εἰς μετρητά. ‘Επειδὴ δὲ ἡ μὲν σύζυγός του εἶχεν ἀποθάνη καὶ οὕτε τέκνα οὕτε συγγενεῖς εἶχεν, οἱ πολιυπληθεῖς φίλοι καὶ γνωστοί του περιέμενον μὲ περιεργίαν τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ ἀνοιχθῇ ἡ διαθήκη του.

Τόσῳ δὲ μεγαλειτέρῳ ἦτο ἡ περιεργία, ὅσφι ὁ γέρων Πλατίνης ὀλίγους μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου του, εἰς τοὺς μετ’ αὐτοῦ σχετιζόμενους ἔλεγε, “μυστηριώδῶς μειδιῶν, ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ μάθουν πόσοι ἐφόροντιστε νὰ φανῇ εὐγνώμων εἰς πᾶσαν ἀληθινὴν πρὸς αὐτὸν συμπάθειαν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πλατίνη ἡ διαθήκη του, τὴν ὁποίαν εἶχε καταθέση εἰς ἓνα συμβολαιογράφον, ἡνοίχθη κατὰ τὸν νόμον εἰς τὸ

δικαστήριον. Κατ' αὐτὴν γενικοὶ κληρονόμοι ἦσαν τὰ διάφορα φιλανθρωπικὰ καταστήματα τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὰ δποῖα ἐκληροδότει ἐν ἑκατομμύριον τοῖς μετρητοῖς καὶ τὸ εἰσόδημα μερικῶν ἀκινήτων κτημάτων.

Εἴκοσιν ἔκ τῶν στενωτέρων του φίλων ἔλαθον προσέτι πλουσιοπάροχον κληροδότημα· ὅτι μεγαλειτέρων καθίστα τὴν ἀξίαν τῶν δώρων ἦτο, ὅτι δὲ ἀγαθὸς γέρων ἔλαθεν ὑπ' ὄψιν τὰς κλίσεις καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν φίλων του.

Νεαρός τις ζωγράφος ἔλαθε δέκα χιλιάδας δραχμῶν, διὰ τὰς ὑπάγη εἰς Ἰταλίαν, Γαλλίαν καὶ Γερμανίαν πρὸς τελειοποίησίν του· εἰς φίλος τῶν ἀρχαιοτήτων ἔλαθεν ὀρατάν συλλογὴν ἀρχαίων, τὴν δποίαν μὲν τόσην ἀγάπην καὶ τόσα χρήματα εἶχε συλλεξῆ ὁ φιλάρχαιος γέρων· ἀλλοὶ τις ἀσχολούμενος εἰς γεωπονικὰς ἔργασίας ἔλαθε λαμπρὸν καὶ ἐκτεταμένον κήπον εὑρισκόμενον ἐν Πατησίοις· συγγραφεὺς τις ἔλαθε τὴν μεγάλην βιβλιοθήκην του· χήρα ἀξιωματικοῦ, ἀπομεμακρυσμένη συγγενὴς του Πλατίνη ἐκληρονόμησε τὰ ὀρατὰ ἔπιπλα τῆς οἰκίας του, ἡ δὲ δεκακοταέτις θυγάτηρ της ὄκτὼ χιλ. δραχμῶν διὰ νὰ μορφωθῇ διδασκάλισσα τῆς μουσικῆς.

Ο γέρων Πλατίνης εἰς τὴν διαθήκην του πύχαριστει τοὺς φίλους του ἐκ βάθους καρδίας διὰ τὴν φιλικὴν συμπάθειαν, τὴν δποίαν εἶχον ἐπιδείξη πρὸς αὐτόν, παρεκάλει δὲ αὐτοὺς νὰ φυλάξουν πάντοτε φιλικὴν τὴν ἀνάμνησίν του.

Εἰς τὸ τέλος τῆς διαθήκης ὑπῆρχε μία παράγραφος, διὰ τῆς δποίας ὁ Πλατίνης ἐδήλου, ὅτι κατέθεσε κιβωτίδιον εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν περιέχον ἐν ἑκατομμύριον δραχμῶν, καὶ ὅτι οἱ κληροδόχοι προσεκαλοῦντο νὰ εὑρεθῶσιν ἀκριβῶς μετὰ ἐν ἔτος εἰς τὸ πρωτοδικεῖον. Ἐκεῖ ἔμελλε νὰ ἀνοιχθῇ τὸ κιβωτίδιον καὶ τότε θὰ ἐμάνθανον εἰς ποτὸν ἐξ αὐτῶν ἐδόθη δ πλοῦτος, τὸν δποτὸν περιεῖχεν.

"Ἐκπληκτοὶ κατέλαθε τοὺς κληρονόμους. Ποῖος ἔρα ἐξ αὐτῶν θὰ ἥτο ὁ εὔτυχης; Ἀπὸ τὴν διαθήκην τίποτε δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποθέσῃ τις.

"Ἐκ τῶν κληρονόμων τινὲς ἦσαν εἰλικρινῶς, εὐγνώμοιες πρὸς

τὸν γέροντα, ὅστις ἔξεδήλωσε μὲ τόσην φιλοφροσύνην τὰ φιλικά του αἰσθήματα. "Αλλοι ἐνόμιζον, ὅτι ἐπρεπε νὰ λάθουν μεγαλειτέρας διφρεάς καὶ ἡσαν δυσηρεστημένοι. Εἰς ἄλλους ἐφαίνετο ίδιοτροπος ἢ ἐπιθυμία τοῦ διαθέτου νὰ περιμείνωσιν ἐτος ἀκόμη καὶ ἐπειτα ἀπὸ τόσην ἀνυπόμονον προσδοκίαν νὰ ἔδουν ἵσως ἄλλον τινὰ προτιμώμενον.

Εὔτυχεστάτη ὅμως ἦτο ἡ Ἀντιγόνη, ἡ νεαρὰ κόρη, ἥτις εἶχε λάθη τὰς ὄκτω χιλιάδας δραχμῶν, διὰ νὰ τελειοποιηθῇ εἰς τὴν μουσικήν.

Ἡ μάτηρ τῆς ἔως τότε ἐπάλαιε πρὸς πολλὰς δυσκολίας, ὅπως μὲ τὴν ὄλιγην σύνταξιν τοῦ συζύγου της τὰ βγάλῃ πέρα, ὅπως λέγωμεν κοινῶς· εἶχε μακρινήν τινα συγγένειαν πρὸς τὸν γέροντα Πλατίνην, ἀλλ' ἡ φιλοτιμία δὲν τῇ ἐπέτρεψε νὰ ζητήσῃ βοήθειαν· ἐπειδὴ δὲ ἦτο καλὴ οἰκοκυρὰ καὶ ἡ οἰκία της ἦτο πάντοτε εὐπρεπής, ἵσως ὁ γέρων οὕτε ἐμάντευε καν τὰς πολλὰς ἀνάγκας της.

Ἡ νεαρὰ κόρη, ἡ ὁποία εἶχεν ὥρχιστάτην καὶ εὔστροφον φωνῆν, εἶπε ποτε τυχαίως, ἀφοῦ ἔψκλλε θελκτικῶς φίμως τι εἰς τὸν Πλατίνην, ὅτι θὰ ἦτο εὔτυχής, ἀν ἐτελειοποιεῖτο εἰς τὴν μουσικήν, ὥστε νὰ ἡμπορέσῃ νὰ γείνη μουσικοδιδάσκαλος. Ὁ ἀγαθὸς γέρων δὲν τὸ ἐλησμόνησεν· ἡ δὲ νεαρὰ Ἀντιγόνη ἤσθάνθη βαθεῖσαν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν εὐεργέτην της.

Ο γέρων Πλατίνης εἶχεν ἀποθένη τὸν Δεκέμβριον. Τὴν δευτέραν ἑδομάδα τοῦ Φεβρουαρίου, ὅτε ἥρχισεν ἥδη νὰ πνέῃ πνοὴ τῆς ἀνοίξεως, ἡ Ἀντιγόνη κρατοῦσα εἰς τὰς χεῖρας ὠραίαν ἀνθεδέσμην, μετέθη μετὰ τῆς μητρός της εἰς τὸ νεκροταφεῖον, διὰ νὰ στολίσῃ τὸν τάφον τοῦ Πλατίνη. Πόσον ὅμως ὁδυνηρῶς ἔξεπλάγη ἡ νεᾶνις, ἰδοῦσα εἰς ποίαν κατάστασιν εὑρίσκετο ὁ τάφος τοῦ μεγαλοδώρου γέροντος! Κάνεις δὲν εἶχε φροντίση δι' αὐτόν, ἀγριώχορτα ἐφύτων παντοῦ, οὕτε σταυρὸς εἶχε σηθῆ, οὕτε κανδῆλι ἔκαιεν ἐπ' αὐτοῦ.

Ἡ νεᾶνις περίλυπος ἡρώτησε τὸν φύλακα τοῦ νεκροταφείου, ὅστις ἐπιτηρεῖ τοὺς τάφους, ἀν κάνεις δὲν φροντίζῃ διὰ τὸν τά-

φον τοῦ γέροντος Πλατίνη. Ὁ φύλαξ ἀπήντησεν, ὅτι ἀπὸ κἀνέγκ
δὲν ἔλαβεν ἐντολὴν νὰ περιποιήται τὸν τάφον ἐκεῖνον.

Ἡ Ἀντιγόνη ἐπῆγεν εἰς τὸν συμβολαιογράφον, ὅπου ἦτο κα-
τατειμένη ἡ διαθήκη, καὶ τῷ κατέστησε γνωστὴν τὴν κατάστα-
σιν τοῦ τάφου. Ἄλλ' ὁ συμβολαιογράφος συκώσας τοὺς ὄμους
του εἶπεν, ὅτι ὁ γέρων Πλατίνης ἐπρονόησεν ἀκοιθέστατα διὰ
πλοσαν διπάνην καὶ ὥρισε τὰ ἀναγκαῖα εἰς ἑκάστην χρήματα· διὸ
τὸν τάφον του ὅμως δὲν διέταξε τίποτε, οὔτε ὑπάρχει χρηματικόν
τι ποσὸν διαθέσιμον.

Οἱ ὄφθαλμοὶ τῆς κόρης ἐγέμισαν δάκρυα.

— "Οχι! . . . , εἶπε, δὲν πρέπει νὰ μείνῃ περιφρονημένος ὁ τά-
φος τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ἔκαμε τόσους εὐτυχεῖς, ποὺ κατεπράγε
τόσας δυστυχίας! Εἶνε καθηκόν μου νὰ φροντίσω ἐγὼ διὰ τὸν
τάφον του!"

Ἡ ἀξιέπαινος νεῖνις ἐφύλαξε τὸν λόγον της. Σταυρός, φέρων
τὸ ὄνομα τοῦ νεκροῦ, ἐστόλιζε μετ' ὀλίγον τὸν τάφον, ἀνθ' δὲ
διάφορος ἐφύτρωσαν ἐπ' αὐτοῦ. Ὁ φύλαξ, λαμβάνων χρηματικόν
τι ποσόν, τὸν ἐπότιζε τακτικό. Ἡ δὲ Ἀντιγόνη καὶ ἡ μήτηρ της
μετέβαινον συχνὰ εἰς τὸ νεκροταφεῖον καὶ ἐκαθάριζον καὶ ἐστό-
λιζον τὸν μοναχικὸν τάφον.

Μετὰ ἐν ἕτοι τὸ ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ κατατεθὲν κιβώτιον
ἡνοίχθη, εὑρέθη δ' ἐν αὐτῷ ἡ ἔξης σημείωσις, γραμμένη ἰδιοχεί-
ρως ὑπὸ τοῦ γέροντος Πλατίνη:

«Πολλὰς φορᾶς μετέβαλα τὴν διαθήκην μου, χωρὶς ποτὲ νὰ
μείνω εὐχαριστημένος. Ὅστις ἔχει μεγάλην περιουσίαν, ἔχει καὶ
ἡπικὰ καθήκοντα. Ἐθεώρησα λοιπὸν ὄρθιόν, ἀφοῦ τὸ ἥμισυ τῆς
περιουσίας μου ἐδώρησα εἰς τὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα τῆς
πατρίδος μου, τὸ ἄλλο ἥμισυ νὰ δώσω εἰς ἀνταμοιβὴν τῆς ἀρε-
τῆς. Εἰς τὸν βίον μου πολλοὶ μοὶ ὡμίλησαν μὲ στοργήν, ἀλλὰ
μόνος ὁ Θεὸς γνωρίζει τὰς καρδίας· ἐγὼ δὲν ἥμην εἰς θέσιν νὰ
γνωρίζω, ἀν τὸ ἀληθῆς ἡ ψευδῆς ἡ ἀγάπη των. Ἔξ ὅλων τῶν
ἀρετῶν ἀγνοτέρα καὶ σπανιωτέρα μοι ἐφάνη ἡ εὐγνωμοσύνη· διὰ
τοῦτο μετὰ ὥριμον σκέψιν ἀπεφάσισα τὸ ὑπόλοιπον ἥμισυ τῆς

περιουσίας μου νὰ δώσω εἰς τὰς εὐγνώμονας καρδίας. Εἰς ὅλους, ὅσοι μ' ἐπλησίασαν, ἐπροπάθησα νὰ φανῶ χρήσιμος δικαίως λοιπὸν δύναμαι νὰ ἐλπίσω, ὅτι ἔκεινοι, οἱ ὄποιοι τοσάκις μὲ εὔρον βοηθὸν εἰς τὴν ἀνάγκην των, θὰ ἐπισκέπτωνται καποτε τὸν τάφον μου, ὁ ὄποιος ἐγκλείει πιστὸν φίλον· ἀφῆκα παραγγελίαν δὲ τάφος μου νὰ μείνῃ ἔγκατταλειμμένος, ἵνα κάνεις δὲν φροντίσῃ αὐθορμήτως νὰ τὸν περιποιηθῇ. Εἰς τοὺς φίλους μου, ὅσοι θὰ τιμήσουν τὴν μνήμην μου, περιποιούμενοι τὴν τελευταίαν μου κατοικίαν, ἡθέλησα νὰ δώσω ἰδιαίτερον δεῖγμα τῆς εὐγνωμοσύνης μου. ὅρίζω λοιπόν, ἀν πολλοὶ ἀπὸ κοινοῦ φροντίσουν διὰ τὸν τάφον μου, νὰ μοιρασθοῦν ὅλοι τὸ ἔκατον μύριον τῶν δραχμῶν εἰς ἴσας μερίδας· ἂν ὅμως κάνεις ἀπὸ τοὺς κληρονόμους μου ἐντὸς τοῦ ἔτους ἀπὸ τοῦ θανάτου μου δὲν φροντίσῃ νὰ μοὶ κάμη τὴν χάριν ταύτην, τότε καὶ τὸ ἔκατον μύριον τούτο νὰ δοθῇ εἰς τὰ αὐτὰ φιλανθρωπικὰ καταστήμετα, εἰς τὰ ὄποια ἐδόθησαν τὸ προηγούμενον.

Ἡ πτωχὴ Ἀντιγόνη εὑρέθη διὰ μιᾶς πρὸς ἔκπληξίν της, ὅτι εἶχε τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα ἐπὶ τοῦ ἔκατον μυρίου ἔκεινων! Φχντάζεσθε τὴν ἀπελπισίαν, τὴν πικρὰν μετάνοιαν τῶν ἀλλων διὰ τὴν ἔλλειψιν ὀλίγης εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ἀγαθὸν γέροντα. Φαντάζεσθε καὶ τὴν εὐτυχίαν τῆς Ἀντιγόνης καὶ τῆς μητρός της...

Ἡ ἀγαθὴ νεᾶνις ἐφάνη ἀξία κληρονόμως τόσον μεγαλοψύχου καὶ εὔσυγειδήτου ἀνδρός· ὁ χρυσὸς εἰς τὰς χεῖράς της δὲν ἔμεινε νεκρὸν μέταλλον, ἀλλὰ κατεπράύνε τὸν πόνον τῆς δυστυχίας, διέχει παντοῦ εὐλογίαν!

(Σοφία Δήμου ἐν τῇ «Διαπλάσει τῷ Παΐδων»).

56. Ο πτωχὸς μουσικὸς καὶ ὁ συνάδελφός του.

Πολλάκις ἀκούομεν βαρείας κατηγορίας κατὰ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς προηγούμενας, ὑπὸ πολλῶν δὲ καραραχτηρίζεται ἡ ἐποχὴ ὡς ἐποχὴ γενικῆς διαφθορᾶς καὶ ἐξαχρειώσεως. — Σήμερον δὲν ὑπάρχει ἀρετή, λέγουσι πολλοί, πανταχοῦ βλέπει τις τὴν διαφθοράν, τὸ κακὸν ἐξεχείλισεν. — Ἐκ τῶν ἀπελπιστικῶν τούτων ἐκφράσεων ἡδύνατό τις νὰ συμπεράνῃ

ὅτι ἡ ἀρετὴ ἀπεχαιρέτισε τὸν κόσμον τοῦτον καὶ ὅτι ἀγαθοὶ ἀνθρωποὶ δὲν κατοικοῦσι πλέον ἐπὶ τῆς γῆς. Δὲν παραδέχομαι τὰς λυπηρὰς αὐτὰς κρίσεις. "Ισως εἶνε ἀληθές, ὅτι ἀλλοτε τὰ ἥθη ἦσαν πλέον ἀγνὰ καὶ ὅτι οἱ ἀνθρωποὶ εἶχον μεγαλειτέραν συναίσθησιν τῶν καθηκόντων των, ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ θεωρῶμεν πάντας τοὺς ἀνθρώπους κακοὺς καὶ νὰ ἀρνῶμεθα εἰς τοὺς τιμίους καὶ ἐναρέτους ἀνθρώπους τὸν εἰς αὐτοὺς ὄφειλόμενον ἔπαινον. Περιέργος δὲ μοὶ φαίνεται ἡ τάσις, τὴν ὁποίαν πάντες σχεδὸν ἔχομεν, νὰ δικαλαῶμεν πανταχοῦ τὰς κακὰς πρᾶξεις τῶν ἀλλων καὶ νὰ μεγαλοποιῶμεν μάλιστα αὐτάς, νὰ ἀποσιωπῶμεν δὲ τὰς καλάς, ως νὰ μὴ ἤρκει, ὅτι αἱ ἀγαθαὶ πράξεις ως ἐπὶ τὸ πλεῖστον μένουσιν ἀγγωστοί, διότι οἱ ἐνάρετοι ἀνθρώποι δὲν δικτυμπανίζουσιν, ἀλλ' ἐν κρυπτῷ καὶ παραβύστῳ διαπράττουσι τὸ ἀγαθόν, ἐφ' τούναντίον τὰ ἐγκλήματα καὶ ἐν γένει αἱ κακαὶ πρᾶξεις γίνονται ἀμέσως εἰς πάντας γνωσταί. Τούναντίον δὲ φρονῶ, ὅτι δίκαιοιν καὶ συμφέροντιν εἶνε αἱ ἀγαθαὶ πρᾶξεις, ἐφ' ὅσον γίνονται εἰς ἡμᾶς γνωσταί, νὰ διακηρύξτωνται πάνταχοῦ καὶ νὰ ὑποδεικνύωνται εἰς πάντας ως παραδείγματα δέσμων μιμήσεως. Μίαν τοιαύτην πρᾶξιν θὰ σᾶς καταστήσω γνωστήν.

Κατά τινα ὀρατὰν θεοινὴν ἡμέραν εἰς τὸν μεγάλον δημόσιον κῆπον τῆς Βιέννης, ὅστις εἶνε ὁ προσφιλέστερος περίπατος τῶν κατοίκων τῆς μεγάλης^{*} ταύτης πόλεως, ἐτελεῖτο λαϊκή τις ἕορτή. Πλήθις λαοῦ, νέοι καὶ γέροντες, πλούσιοι καὶ πτωχοί, ἐντόπιοι καὶ ξένοι, περιεφέροντο ἔνωμικ[†] εἰς τὸν θαλερὸν τοῦτον κῆπον καὶ διεσκέδαζον. Εἰς τὰ μέρη, εἰς τὰ διποτὰ γίνεται μεγάλη συγκέντρωσις, προσέρχονται, ως γνωστόν, πάντοτε καὶ πολλοὶ δυστυχεῖς ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι δύνανται ἐκεῖ νὰ κινήσωσιν εὔκολώτερον τὸν οἰκτὸν τῷν εὐτυχούντων ἀδελφῶν των καὶ νὰ τύχωσι τῆς συνδρομῆς αὐτῶν. Καὶ εἰς τὸν μεγάλον λοιπὸν κῆπον τῆς Βιέννης εἶχον συναχθῆ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπαίται, πλανόδιοι μουσικοὶ καὶ ἀλλοι δυστυχεῖς ἀνθρώποι, ζητοῦντες διὰ τῆς ἐλεημοσύνης τῶν ἀλλων νὰ κερδήσωσι τὸν ςρτὸν τῆς ἡμέρας.

*Εἴη τότε ἐν Βιέννη γέρων τις ἀπόμαχος, εἰς τὸν διποτὸν ἡ εὔτε-

λής στρατιωτική σύνταξις δὲν ήρκει πρός συντήρησίν του. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἤθελε νὰ ζητῇ ἐλεημοσύνην, κατέρυγεν εἰς τὸ τετράχορδον, τὸ ὄποιον κατὰ τὴν παιδικήν του ἡλικίαν εἶχεν ἀτελῶς διδαχθῆ ἀπὸ τὸν πατέρα του. Ἔπαιζε δὲ συνήθως τὸ τετράχορδόν του ὑπὸ ἓν μεγάλον δένδρον τοῦ δημοσίου αὐτοῦ κήπου, ὃ δὲ πιστός του σκύλος ἐκάθητο πλησίον του κρατών εἰς τὸ στόμα τὸν παλαιὸν πῖλον τοῦ γέροντος, ἐντὸς τοῦ ὄποιου ὁ φιλάνθρωπος διαβάτης ἔρριπτεν ὅλιγα λεπτά.

Καὶ τὴν ἡμέραν ἔκείνην ὁ ἀπόμαχος ἐτηποθετήθη εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, ὃ δὲ σκύλος του ἐκάθητο πλησίον μὲ τὸν πῖλον εἰς τὸ στόμα, ἀλλ' οἱ ἀνθρώποι διήρχοντο πρὸ αὐτοῦ καὶ ὁ πῖλος ἔμενε κενός. Καὶ ὅμως ὁ γέρων ἦτο ἀξιος μεγαλειτέρας προσοχῆς καὶ συμπαθείας. Ἀραιὰ λευκὴ κόμη μόλις ἐκάλυπτε τὸ κρανίον του· παλαιὸς κατατετριμμένος μανδύας μόλις ἐκάλυπτε τὸ ἴσχυντον σῶμα του. Ὁ γέρων ἐπιδέμησε προφανῶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος του καὶ σχεδὸν ἐκάστη τούτων ἀφῆκεν εἰς αὐτὸν μίαν πληγήν, ἀπόδειξιν διαρκῆ καὶ ἀναμφισβήτητον τῶν ἀγώνων του. Τὸ τόξον δὲ τοῦ τετραχόρδου του ἐχειρίζετο διὰ τῶν τριῶν μύρον δακτύλων τῆς δεξιᾶς χειρός, διότι τοὺς δύο ἄλλους εἶχεν ἀποκόψῃ ἐχθρικὴ σφαῖρα, ἐνῷ ἀλλη τοιαύτη τοῦ εἶχεν ἀρχιρέση τὸ ἓν σκέλος. Ἐν τούτοις οἱ ἀνθρώποι, οἵτινες μετὰ τοσαύτης φαιδρότητος διεσκέδαζον, διήρχοντο πρὸ τοῦ παλαιοῦ ἀγωνιστοῦ, χωρὶς νὰ ρίψωσιν ἐπ' αὐτοῦ βλέμμα συμπαθείας, ἐνῷ αὐτές ὁ διυστυχῆς εἶχε δαπανήσῃ τὴν ἡμέραν ἔκείνην τὰ τελευταῖα λεπτά του, διὰ νὰ ἀγοράσῃ χορδὰς τοῦ τετραχόρδου, καὶ ἵστατο ἔπι τῷ ὕρας παιζῶν τὰ τετριμμένα ἐμβατήρια καὶ τοὺς κοινοὺς χορούς του. Περίλυπος ὁ γέρων παρετήρει τὰ ρεύματα ἔκεινα τοῦ πλήθους, τὰς φαιδρὰς ὅψεις τῶν δικτύων, τὴν πολυτέλειαν τῆς ἐνδυμασίας των, οἱ δὲ θυρυβάδεις γέλωτες αὐτῶν ἐκέντων ὡς ἀκανθαῖ τὴν περίλυπον καρδίαν του. Τὴν ἐσπέραν αὐτὴν ἔμελλεν ἀφεύκτως νὰ πλαγιάσῃ ἀστος εἰς τὴν πτωχικήν του κλίνην. Ὁ σκύλος του ἦτο κατὰ τοῦτο εὔτυχεστερος, διότι ἥδυνατο νὰ εὕρῃ καθ' ὅδὸν κάνεν κόκκαλον, μὲ τὸ ὄποιον νὰ κορέσῃ τὴν πεζιάν του.

Ο ἥλιος εἶχεν ἡδη δύση καὶ μετ' αὐτοῦ ἐδυσαν καὶ τοῦ γέροντος αἱ ἑλπίδες, διότι τὰ πλήθη ἡρακιοῦντο πλέον καὶ πάντες ἐπέστρεφον εἰς τὰ ὄδια. Ἡ λύπη, οἵτις κατεῖχεν αὐτὸν δὲν τὸν ἀφῆκε νὰ διασκρίνῃ κύριόν τινα καλῶς ἐνδεδυμένον, ὅστις πρὸ πολλοῦ ἴστατο ἀπένοντί του καὶ παρετήρει αὐτὸν μὲ ἔκφρασιν βαθυτάτης συμπαθείας. Ὄτε τέλος πᾶσαι αἱ προσπάθειαι του ἀπέβησαν μάταιαι καὶ ἡ κατάκοπος αὐτοῦ χειρὶ δὲν ἡδύνατο νὰ σύρῃ πλέον τὸ τόξον, οὐδὲ τὸ σκέλος του νὰ κρατήσῃ αὐτόν, ἐκάθισεν ἐπὶ τινος λίθου καὶ ἐκάλυψε τὸ μέτωπόν του διὰ τοῦ κοίλου τῆς χειρός. Ο γέρων ἔκλαιεν. Ο ξένος κύριος ἐξηκολούθει μακρόθεν νὰ παρατηρῇ τὸν γέροντα, εἶδε δὲ καὶ τὰ δάκρυα, τὰ δόποια προσεπάθει οὗτος ν' ἀποκρύψῃ λπὸ τὰ βλέμματα τῶν σκληρῶν ἀνθρώπων καὶ συνεκινήθη. Ἐσπευσε τότε πλησίον του, ἔθεσεν εἰς τὴν χειρά του ἐν χρυσοῦν νόμισμα καὶ εἶπεν εἰς κύτον :

— Δάκνεισέ μου, σὲ παρακαλῶ, δι' ὀλίγην ὥραν τὸ τετράχορδόν σου.

Ο γέρων παρετήρησε μὲ βλέμμα πλήρες εὔγνωμοσύνης τὸν ξένον κύριον καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸ τετράχορδον, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τι οὗτος σκοπεύει νὰ κάμη μὲ αὐτό. Τὸ ὅργανον δὲν ἦτο κακόν, μόνον ὁ γέρων ἔζεεν αὐτὸν ἀτέχγως. Ο ξένος ἐχόρδισε τὸ τετράχορδον εἰς τὴν ἐντέλειαν, ἐπλησίας κατόπιν ἔτι μᾶλλον τὸν ἀπόμαχον καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν :

— Συνάδελφε, τώρα παῖζω ἐγὼ καὶ σὺ σύναζε τὰ χρήματα.

“Ηρχισε τεφόντι νὰ παιζῃ.” Ο γέρων παρετήρει τὸν μουσικὸν μετὰ προσοχῆς καὶ δὲν ἀνεγνώριζε πλέον τὸ τετράχορδόν του. Οι τόγοι ἔζηρχοντο τώρα καθαροὶ καὶ γλυκεῖς, βαθέως; εἰσδύοντες εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἀκροατῶν καὶ ὑγραίνοντες τοὺς ὄφθαλμοὺς αὐτῶν.

Οι ἀνθρώποι ἤρχισαν νὰ σταματῶσι πρὸ τοῦ κοσμίως ἐνδεδυμένου κυρίου καὶ νὰ ἀκούωσι τοὺς θαυμασίους ἐκείνους τόνους, τοὺς ὄχοιούς μετὰ τέχνης δλως ἀσυνήθους ἡ χειρὶ του ἔξηγεν ἐκ τοῦ περιφρονημένου τετράχορδου του γέροντος. Πάντες εἶχαν ἐνοήση, ὅτι ὁ καλλιτέχνης ἐπαιζε χάριν τοῦ πτωχοῦ ἀπομάχου,

οὐδεὶς ὅμως ἐγγώριζε ποτὸς εἶνε οὐτος. Ὁ κύκλος τῶν ἀκροατῶν ἐγίνετο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν εὐρύτερος καὶ αὐταῖ δὲ αἱ ἄμφει τῶν προυχόντων ἀνέκοπτον τὸν δρόμον των. Ὁ σκοπὸς τοῦ εὐγενοῦς μουσικοῦ ἐστέφετο ὑπὸ ἔκτάχτου ἐπιτυχίας· ἡ θεία τέχνη του διέλυσεν ώς διὰ μαγείας τὸν πάγον, ὅστις ἐκάλυπτε τὴν καρδίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ κατέστησεν αὐτοὺς ἐλεήμονας. Ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ πῖλου ἤρριπτοντο ἥδη ἀκαταπάντως ὅχι μόνον χάλκινα, ἀλλὰ καὶ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ νομίσματα, κατὰ τὴν εὐπορίαν καὶ γενναιοδωρίαν τῶν ἀκροατῶν. Ὁ σκύλος ἐγαύγιζεν· ἥσαν ἀράγε τὰ γυαγρίσματα ταῦτα ἐνδείξεις εὐγαριστήσεως ἢ ὄργης; Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι ὁ πῖλος ἦτο πλέον τόσον βαρύς, ὅτε ὁ σκύλος δὲν ἥδυνατο νὰ κρατήσῃ αὐτόν. Οὐχὶ δὲ ἀπαξ, ἀλλὰ δίς, ἐπληρώθη ὁ παλαιὸς πῖλος καὶ δίς ἐκένωσεν αὐτὸν ὁ γέρων εἰς τὸν σάκκον, εἰς τὸν δόπον ἐφύλαττε τὸ τετράχορδόν του. Ὁ ζένος ἐξηκολούθει νὰ παίζῃ καὶ νὰ προκαλῇ τὰς ἐνθουσιώδεις ἐπευφημίας τοῦ πλήθους. Ἐπὶ τέλους ἥλθε καὶ ἡ σειρὰ τοῦ βασιλικοῦ ὑμνοῦ τῆς Αὔστριας, ὅστις ἐξετελέσθη μετὰ τῆς αὐτῆς θαυμασίας τέχνης, ἐγένετο δὲ δεκτὸς ὑπὸ τοῦ ἀκροατηρίου μετὰ ζωηρῶν ζητωκραυγῶν, διότι οἱ Αὔστριακοὶ τιμῆσι καὶ ἀγαπῶσι πολὺ τὸν αὐτοκράτορα των.

Μόλις δὲ ἐτελείωσεν ὁ ὑμνος, ὁ μουσικὸς ἔθεσεν εἰς τὰ γόνατα τοῦ εὐτυχοῦς ἥδη ἀπομάχου καὶ, πρὶν ἡ οὐτος προφθάσῃ νὰ τῷ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην του, ἐγένετο ἀφάντος ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους.

— Ποτὸς ἦτο αὐτός; ἐφώναξαν πάντες μὲ μίαν φωνήν.

— Ἔγὼ γνωρίζω αὐτὸν καλλιστα, ἀπόην· γησεν εἰς τῶν παρισταμένων· εἶνε ὁ μέγας Γάλλος βιολιστὴς Μπουσέ, ὅστις ἐξήσκησεν ἐνώπιον μας τὴν τέχνην του χάριν φιλανθρωπικοῦ σκοποῦ. Ἄς μιμηθῶμεν τὸ παράδειγμά του. Καὶ περιέφερε τὸν πῖλόν του ὑπὲρ τοῦ ἀπομάχου, ὅστις ἐπληρώθη καὶ τρίτην φορὰν ἀπὸ χάλκινα, ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ νομίσματα καὶ ἐκενώθη εἰς τὸν σάκκον τοῦ τετραχόρδου.

— Ζήτω ὁ Μπουσέ, ἀνέκραξε τὸ πλῆθος διαλυόμενον. Ὁ δὲ

ἀπόμαχος ἔκλαιε τῷρα ἀπὸ τὴν χαράν του καὶ παρεκάλει τὸν Θεὸν νὰ ἀποδώσῃ. Αὐτὸς εἰς τὸν ἀγαθὸν μουσικὸν τὸ καλόν, τὸ δῆποτον ἔκαμεν εἰς αὐτόν.

Νομίζω, ὅτι τὴν νύκταν αὐτὴν ἦσαν ἐν Βιεννῃ δύο εὔτυχεῖς ἀνθρώποι. ‘Ο εἰς ᾧτο ὁ ἀπόμαχος, ὅστις εἶχε πλέον διὰ μακρὸν χρόνον ἔξασφαλίσῃ τὰ μέσα τῆς συντηρήσεώς του· ὁ ἄλλος ᾧτο ὁ Μπουσὲ διὰ τὴν ἀγαθὴν πρᾶξιν, τὴν ὄποιαν ἔξετέλεσε καὶ τὴν ἐπιτυχίαν, ὑπὸ τῆς ὑποίας αὕτη ἐστέφθη.

57. Τὸ χέρι.

— Μαμᾶ, ή Φρόσω ἔλεγε, δίλιγον πεισμωμένη.

Μία γνώμη ἔχομε μαζὶ ἐγώ καὶ ή ‘Ελένη’

‘Ομως ὁ κύριος ἐδῶ τόσος μικρὸς ἀκόμη,

‘Ἐχει κ' ἔκειτος γνώμη . . .

Καὶ τὸ Γεωργάκη ἔδειξε — ἀσπρῇ μορφῇ, χιονάτῃ —

Παιδὶ μ' ὁλόχρυσα μαλλιά, ματιὰ ψυχὴ γεμάτη.

Γλυκὰ ἐγκαμογέλασε κ' εἰπ’ ή μητέρα — Ποτα

Ἐλένη’ ή μεγάλη σας αὐτή, παιδιά, φιλοτικία ;

— Ιδού, μαμᾶ, ὁ κύριος, ποῦ τόσα πολλὰ ’ξέρει,

Δέγει πολυτιμότερο καὶ τῶν ματιῶν τὸ χέρι.

Δὲρ λέγω, μὲ τὸ χέρι τον κάρεις κερτᾶ, μὰ πάλι

‘Ἐχουνε ἀλλην εὐμορφιὰ τὰ δύο μας’ μάτια, ἀλλη !

Γιατί, μικρέ μου, προτιμᾶς τὸ χέρι ; — Μά, μητέρα,

Θυμᾶσαι, τι μοῦ ἔλεγες ἔκεινη τὴν ἡμέρα ; . . .

— Τι σ' ἔλεγα ; — Νὰ ἔλεγες πῶς ή ἔλεγμοσύνη

Ἐλένε τὸ πλειό καλλίτερο, ποῦ δὲ Θεὸς μᾶς δίνει.

— Λοιπόρ ; — Λοιπόρ εἰς τοὺς πτωχοὺς τὰ μάτια ή τὸ χέρι

Δίνει ψωμί ; Μὲ τοῦτο τέ ; — Αὐτὸς ποιές δὲρ τὸ ’ξέρει ;

Εἰπ’ ή ‘Ελένη.— Νὰ ἐσύ, κι’ ἂς είσαι πλειό μεγάλη. . .

Τὸρ φύλησ’ ή μητέρα του, τὸρ ’πῆρε ‘ε τὴρ ἀγκάλη

Καὶ εἰπεν.— ‘Ἐχεις δίκαιον, μικρέ μου· ὅποιο χέρι

‘Σ τὸρ ἀδελφό του, ποῦ πειρᾶ, λίγο ψωμὶ προσφέρει

Κι’ απὸ τὰ μάτια μας τὰ δυὸ καλλίτερα κυττάζει

Καὶ τέτοιο χέρι τοῦ Χριστοῦ τὸ χέρι δύοιάζει !

*Αχιλλεὺς Ηράσκος.

58. Ο αύτοκράτωρ Ναπολέων καὶ ἡ ἐν Βριέννῃ
Ὀπωροπῶλις.

Ο μέγας Ναπολέων κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν του ὑπῆρξε μαθητὸς τῆς ἐν Βριέννῃ στρατιωτικῆς σχολῆς· πῶς δὲ ἐμαθήτευσεν ἐν αὐτῇ κατεδεῖξαν κατόπιν αἱ πρᾶξεις του καὶ οἱ νικηφόροι πόλεμοι, οὓς οὗτος διεξήγαγεν. Ἐπειδὴ δὲ ἥρεσκον καὶ εἰς αὐτόν, ὅπως εἰς ὅλα τὰ παιδία, οἱ χαρποί, μία ὀπωροπῶλις συνάθροιζεν ἀπὸ αὐτὰ ἀρκετὰ χρήματα. Ὅταν δὲ μέλλων αύτοκράτωρ τῆς Γαλλίας δὲν εἶχε χρήματα. Ἡ πτωχὴ ὀπωροπῶλις ἔκαμψεν εἰς αὐτὸν πίστωσιν· διὸν δὲ ὁ Ναπολέων ἐλάμβανε χρήματα, ἐπλήρωνε μὲν ἀκρίβειαν τὰ χρέη του. Συνέθη δὲ καθ' ἣν ἡμέραν ἐπρόκειτο νὰ ἔξελθῃ ἐκ τῆς σχολῆς καὶ νὰ καταταχθῇ εἰς τὸν στρατόν, νὰ χρεωστῇ εἰς τὴν καπούραν ὄλιγα χρήματα. Ὅτε δὲ διὰ τελευταίαν φοράν προσέφερεν ἡ ὀπωροπῶλις εἰς τὸν Ναπολέοντα ὄλιγα ωραῖα κεράσια, οὗτος εἶπεν εἰς αὐτήν:

—Τώρα θὰ ἀναχωρήσω καὶ δὲν δύναμαι δύστυχῶς νὰ σοὶ δώσω ὅσα σοὶ χρεωστῶ, ἀλλὰ μετένε βεβαίω, διὰ δὲν θὰ μὲν λησμονήσω.

—Μὴ ἀνησυχεῖς διόλου δι': αὐτό, ἀπήντησεν ἡ ὀπωροπῶλις· καλὸν κατευόδιον, καλέ μου νέε, δ Θεός νὰ σοὶ δίδῃ πάντοτε ὕγειαν καὶ εύτυχίαν.

Εἰς τὸ πταδιν, εἰς τὸ ὄποιον δὲν νεαρὸς πολεμιστὴς εἰσῆλθεν, ἥδύνατο βεβαίως καὶ ἡ καλλιτέρα κεφαλὴ νὰ λησμονῇ μερικὰ πράγματα καὶ ὁ Ναπολέων ἐλησμόνησεν ἐπὶ πολὺ τὴν ὑπόσχεσιν του, δὲν ἐλησμόνησεν ὅμως αὐτὴν διὰ παντός· Ο Ναπολέων προήχθη ταχέως εἰς στρατηγὸν καὶ ἐκνρίευσε τὴν Ἰταλίαν. Κατόπιν μετεβη ἐις Αἴγυπτον, ὅπου ἀλλοτε εἰς οἵοι τοῦ Ἰσραὴλ μετήρχοντο τὰ βινανσότερα ἔργα καὶ συνῆψε μίαν μάχην παρὰ τὴν Ναζαρέτ, ἐν ᾧ χίλια ὄκτακνισια ἔτη πρὶν κατέφκει ἡ εὐλαγημένη παρθένος· Ο Ναπολέων ἐπιστρέψει διὰ θαλάσσης, ἥτις ἦτο πλήρης ἔχθρικῶν πλοίων, εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τοὺς Παρισίους καὶ ἀνακηρύττεται πρῶτος Ὅπατος· Ο Ναπολέων ἐπαναφέρει εἰς τὴν δυστυχήσασαν πατρίδα του τὴν τάξιν καὶ τὴν ἡσυχίαν καὶ γίνεται ἐπὶ τέλους αὐτοκράτωρ τῆς Γαλλίας. Ἡ πτωχὴ ὀπωροπῶλις τῆς Βριέννης δὲν

εἶχε λάβη παρ' αὐτοῦ ἀκόμη τίποτε, καὶ αὐτὴ δὲ ή ἴδια εἶχε λη-
σμονήσῃ τὴν ὑπόσχεσιν, τὴν δποίαν εἶχε λάβη ἀπὸ τὸν ἀπόφοιτον
τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς. Ἐν τούτοις ὁ Ναπολέων ὡς αὐτοκρά-
τωρ ἐπεχείρησε περιεδείξαν εἰς τὸ κράτος του καὶ ἥλθε καὶ εἰς Βριέν-
νην· περιερχόμενος τὰς ὁδοὺς τῆς μικρᾶς πόλεως, ἦτο σιωπηλὸς
καὶ λίαν συγκεκινημένος, διότι ἐγενθυμεῖτο τὴν παιδικὴν ἥλικιαν
του καὶ ἀνελογίζετο πόσον ἡ θέσις του μετεβλήθη, ἀφ' ὅτου ἀνε-
χώρησεν ἔκειθεν, καὶ πῶς δ Θεός τὸν ἥξιασεν εἰς τόσον μικρὸν σχε-
τικῶς διάστημα, ἀλλὰ διὰ μεγάλων κινδύνων, νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸν
θρόνον τῆς Γαλλίας. Αἴρνης εἰς τινα δρόμον ἐστάθη καὶ ἔθεσε τὸν
δάκτυλον εἰς τὸ μέτωπον, ὅπως κάμνουσι συνήθως ἔκεινοι, οἵτινες
ἐνθυμοῦνται τι καὶ ἔζητησε τὴν κατοικίαν τῆς ὀπωροπώλιδος, ἣν
εὗρεν ἐτομόρροπον. Ἀκολουθούμενος ὑπὸ ἐνὸς τῶν ὑπασπιστῶν
του, εἰσῆλθε διὰ μικρᾶς θύρας εἰς πενιχρὸν ἀλλὰ καθαρὸν δωμά-
τιον, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ πτωχὴ γυνὴ ἔχουσα πλησίον της τὰ δύο
αὐτῆς τέκνα, ἥτο γονατισμένη πρὸ τῆς θερμάστρας καὶ παρεσκεύαζε
τὸ λιτόν αὐτῷ δετόνον.

— Εχομεν τίποτε νὰ δροσίσωμεν τὸ στόμα μας; Ἡρώτησεν ὁ
αὐτοκράτωρ.

— Ω βεβαίως, ἀπήνιγσεν ἡ γυνὴ τὰ πεπόνια εἶνε ὄριμα· καὶ
ἔφερεν ἔν. Ἐνφ δὲ οἱ δύο ξένοι χύριοι ἔπρωγον αὐτὰ μὲ μεγάλην
ὅρεξιν καὶ ἡ ὀπωροπώλις ἔρριπτεν ὄλιγα ξύλα ἀκόμη εἰς τὴν θερ-
μάστραν, ὁ Ναπολέων εἶπεν εἰς αὐτήν:

— Γνωρίζεις τὸν αὐτοκράτορα, ὁ ὅποιος ἥλθε σήμερον ἐδῶ;

— Καὶ πῶς δὲν τὸν γνωρίζω, ἀπήντησεν ἡ ὀπωροπώλις· ἡγό-
ρασε καὶ αὐτὶς ἀπὸ ἐμὲ ἀρκετοὺς καρπούς, ὅτε ἥτο ἐδῶ μαθη-
τῆς εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολήν.

— Επλήρωσεν ὅλα τακτικά;

— Βεβαίως ἐπλήρωσεν ὅλα τακτικό.

— Μοι φαίνεται, καλὴ μου γυναῖκα, ὅτι δὲν μᾶς λέγεις τὴν
ἀλήθειαν, ἡ τούλαχιστον, ὅτι δὲν γνωρίζεις, ὡς νομίζεις, τὸν
αὐτοκράτορα, διότι ὁ αὐτοκράτωρ εἴμαι ἐγώ. Ἐπειτα δὲν
εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐπληρώθης τακτικὰ ἀπὸ ἐμέ, διότι κατὰ

τὴν ἀναγώρησίν μου σοὶ ἔμεινα χρεώστης ἐνὸς μικροῦ ποσοῦ.

Ἐνῷ δὲ ὁ αὐτοκράτωρ ἔλεγε ταῦτα, ὁ ὑπασπιστής του ἔθεσεν ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐν ἀρκετὰ μεγάλον χρηματικὸν ποσὸν πρὸς πληρωμὴν, ὃς εἶπεν ὁ Ἰδιος, τοῦ χρέους μετὰ τῶν τόκων. Η ὁπωροπώλις μόλις ἀνεγνώρισε τὸν αὐτοκράτορα καὶ εἶδεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τὰ χρυσᾶ νομίσματα, ἔπειτα εἰς τοὺς πόδας του καὶ ἐγένετο ἐκτὸς ἐσυτῆς ἐκ τῆς χαρᾶς, τῆς ἐκπλήξεως τῆς εὐγνωμοσύνης, τὰ δὲ τέκνα της μὲ μεγάλην περιεργίαν παρετέθρουν τὰ συμβαίνοντα. Ἀλλ' ἡ προσφορὰ τοῦ χρηματικοῦ αὐτοῦ ποσοῦ δὲν ἦτο ἡ μόνη εὐεργεσία, ἢν ἡ πτωχὴ γυνὴ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν παλαιόν της πελάτην. διότι ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε νὰ κατεδαφισθῇ ἡ ἑτοιμόρροπος οἰκία καὶ νὰ οἰκοδομηθῇ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ἄλλη, εἰς ἣν ὑπεσχέθη, ὅτι αὐτὸς θὰ κατοικῇ, ὅσακις ἔρχεται εἰς Βριέννην. Υπεσχέθη δὲ εἰς τὴν ὄπωροπωλίδα νὰ μεριμνήσῃ καὶ περὶ τῶν τέκνων της πράγματι δὲ καὶ διὰ τὸ μέλλον τῆς κόρης της ἐπρονόησε καὶ τὸν υἱόν της εἰσῆγαγεν εἰς τὴν αὐτὴν στρατιωτικὴν σχολὴν, ἀπὸ τὴν ὄποιαν ὁ μέγας οὗτος στρατηλάτης ἐξῆλθε.

ΙΧ 59. Τὸ βαρὺ φορτέον.

Εἰς καλίφης, διάδοχος δηλαδὴ τοῦ Μωάμεθ, ὅστις ἔζη πολυτελέστατα, ἡγέλησε νὰ αὐξήσῃ τοὺς κάπους τοῦ παλατίου του, πρὸς τοῦτο δὲ ἡγόρασε πολλοὺς γειτονικοὺς ἀγρούς, πληρώσας εἰς τοὺς ἴδιοκτήτας αὐτῶν χρέωσις, τι τοῦ ἔζητησαν. Μόνον μία πτωχὴ χήρα ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς γονεῖς της δὲν ἡγέλησε νὰ ἐκπιμήσῃ τὸν μικρὸν ἀγρόν, ὃν ἐκ πατρικῆς κληρονομίας εἶχε, καὶ διὰ τοῦτο ἀπέρριψε τὰς εἰς αὐτὴν γενομένας ἐπικερδεῖς προτάσεις. Ο καλίφης ἡγανάκτησε πολὺ διὰ τὴν ἴδιοτροπίαν αὐτὴν τῆς πτωχῆς γυναικὸς καὶ κατελαβεν διὰ τῆς βίας τὸν ἀγρόν της, χωρὶς νὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν κάμπισαν ἀποζημίωσιν. Η πτωχὴ χήρα ἔτρεξε τότε εἰς τὸν Κατζῆν, τὸν δικαστὴν δηλ. τοῦ τόπου, καὶ παρέστησεν εἰς αὐτὸν τὸ ἀδίκημα, τὸ δικτον τῇ ἐγένετο. Ο Κατζῆς ἤκουσε τὰ παράπονα τῆς χήρας μετὰ προσοχῆς καὶ ἐφάνη πολὺ σκεπτι-

κός, διότι, ἐνῷ ἡ πτωχὴ γυνὴ εἶχε προφανῶς δίκαιον καὶ κατὰ τὸν νόμον ὁ ἄγρος ἔπρεπε νὰ τῇ ἀποδοθῇ, ἐξ ἄλλου δὲν ἦτο εὔχολον νὰ ἔκδωσῃ ἀπόφασιν ἐναντίον τοῦ ἡγεμόνος τῆς χώρας, ὁ δόποιος ἦτο συνειθισμένος νὰ κάμη πάντοτε· ὅτι ἥθελε καὶ νὰ θεωρῇ τὴν θέλησίν του ἀνωτέραν παντὸς νόμου. Τί ἐσκέφθη λοιπόν; "Εθεσε τὸ σάγμα εἰς τὸν ὄνον του καὶ ἐπὶ τοῦ σάγματος ἔνα μεγάλον σάκκον κενὸν καὶ μετέβη ἀνεῳλῆς εἰς τοὺς κήπους τοῦ παλατίου, ὃπου εὗρε τὸν καλίφην ἐπιβλέποντα αὐτοπροσώπως τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἄγρου, τὸν δόποιον εἶχε βιαίως ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὴν χήραν. Ἡ ἀφίξις τοῦ Κατῆ μετὰ τοῦ ὄνου του καὶ τοῦ σάκκου ἔξπληξε μεγάλως τὸν Καλίφην, ἡ δὲ ἔκπληξίς του ηὔξησεγ, ὅτε ὁ Κατῆς ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας του καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ νὰ πληρώσῃ τὸν σάκκον του μὲ χώμα αὐτοῦ τοῦ ἄγρου. Ὁ Καλίφης ἐπέτρεψε τοῦτο. "Οτε δὲ ὁ σάκκος ἐπληρώθη χώματος, παρεκάλεσεν ὁ Κατῆς αὐτὸν νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ φορτώσῃ τὸν σάκκον εἰς τὸν ὄνον του. Ὁ Καλίφης εὗρε τὴν ἀπαίτησιν ταύτην πολὺ πλέον παραδόξον καὶ ἀρκετὰ αὐθαδη, διὰ νὰ ἰδῃ ὅμως τί θὰ κάμη ἐπὶ τέλους ὁ ἀνθρωπος αὐτός, ἔστερξε καὶ τοῦτο καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὸν βοηθήσῃ. 'Αλλ' ὁ σάκκος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κινηθῇ καὶ ὁ Καλίφης εἶπεν εἰς τὸν δικαστήν:

— Τὸ φορτίον εἶνε βαρύ, πολὺ βαρύ, καὶ δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ κινήσωμεν αὐτὸ ἀπὸ τὴν θέσιν του.

— Αὐθέντα, ἀπήντησεν εἰς αὐτὸν ὁ Κατῆς μετὰ θάρρους, εὐρίσκεις τὸ φορτίον αὐτὸ πολὺ βαρύ· καὶ ὅμως ὁ σάκκος αὐτὸς δὲν περιέχει εἰμὶ ὅλίγον χώμα τοῦ ἄγρου, τὸν δόποιον μὲ τόσον ἀδικον τρόπον ἀφήρεσες ἀπὸ τὴν πτωχὴν χήραν! Πᾶς θὲ δυνηθῆς λοιπὸν νὰ φέρῃς ἐπὶ τῶν ὅμων δλόκληρον τὴν κλιπιμαίαν γῆν, ὅτε κατὰ τὴν μεγάλην ἡμέραν τῆς κρίσεως θὰ παρουσιασθῆς πρὸ τοῦ Κριτοῦ του κόσμου;

·Ο Καλίφης βαθέως συγκινηθεὶς ἐκ τῶν λόγων τούτων, ἐπήνεγε τὴν σύνεσιν καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ δικαστοῦ καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν χήραν τὸ κτῆμά της μετά τινος μικρᾶς, ἀλλ' ώραίας οἰκοδομῆς, ἦν ἐπ' αὐτοῦ εἶχεν οἰκοδομήσῃ.

60. Ήρωϊσμός.

— Κύριε πλοίαρχε ! Κύριε πλοίαρχε ! έκραυγαζεν ὁ πηδαλιούχος Μαξβήλ, μοι φαίνεται, δτι αἰσθάνομαι ὅσμὴν καιομένου πράγματος, ἀλλὰ δὲν καταλαμβάνω πόθεν ἔρχεται ἡ ὄσμὴ αὕτη.

‘Ο πλοίαρχος ἐκράτησε τὴν ἀναπνοήν του διὰ νὰ ὀσφρανθῇ, ἀλλὰ δὲν ἥδυνατο νὰ ἐνοήσῃ ἀκριβῶς τί συμβαίνει, διότι ἀλλοτε μὲν ἐνόμιζε καὶ αὐτὸς δτι ἡτθάνετο τὴν ὄσμὴν καιομένου πράγματος, ἀλλοτε δὲ ἐφαίνετο εἰς αὐτὸν ὅτε ἡ ὄσμὴ ἔπαινεν. Έν τῇ ἀμφιβολίᾳ αὐτῇ ἤρχισε νὰ ἔξετάζῃ πανταχοῦ μετὰ προσοχῆς, ἀλλ’ οὐδαμοῦ ἐφαίνετο τὸ καιόμενον πράγμα, οὐδὲ ὁ ἐξ αὐτοῦ ἔξερχόμενος καπνός. ‘Αλλ’ ἐφ’ ὅσον παρήρχετο ἡ ωρα, ἡ ὄσμὴ ἀπέβανεν ἵσχυροτέρα, καὶ τέλος κατὰ τὴν ἑσπέραν, ὅτε αὔτη διεδόθη εἰς δλον τὸ πλοῖον καὶ κατέστη λίαν πνιγηρά, δ πλοίαρχος ἐφώναξε :

— Μαξβήλ, αἱ φλόγες ἐφάνησαν πλησίον τοῦ τροχοῦ !

— Τότε στρέψω τὸ πλοῖον πρὸς τὴν παραλίαν, ἀπήντησεν ὁ πηδαλιούχος ἐν ταραχῇ καὶ κτυπῶν τὸ μέτωπόν του, διότι ἐνότσεν ἀμέσως τὸν τρομερὸν κίνδυνον, τὸν ὄποιον τὸ πλοῖον διέτρεχε. ‘Αλλὰ συνελθὼν ἀμέσως ὡς ἀνθρώπος, ὁ ὄποιος ἔλαβεν ὄριστικὴν ἀπόφασιν, ὕψωσε τὸν ὄφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ μετὰ κατανύξεως παρεκάλεσεν ἐνδομύχως τὸν Θεόν νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ ἔκτελεσῃ εἰς τὴν δύσκολον αὐτὴν περίστασιν πιστῶς τὸ καθῆκόν του, καὶ νὰ λάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν Του τὴν χήραν καὶ τὰ ὄκτω μικρὰ ὄρφανά του.

‘Ἐνῷ προσηγένετο οὔτως, ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὸ πηδάλιον καὶ μετὰ δυνάμεως καταπληκτικῆς ἔστρεψε τὸ πλοῖον πρὸς τὴν ξηράν, πρὸς τὴν ὄποιαν ἔτρεχεν ἥδη τοῦτο ὡς βέλος. Οἱ ναῦται προσεπάθουν διὰ παντὸς τρόπου νὰ σύνσωσι τὸ πῦρ, ἀλλ’ ἡ μανία τῶν φλογῶν ηὔξανεν ἀπὸ στιγμᾶς εἰς στιγμὴν καὶ ἐκίνει τὴν μιηχανὴν μετὰ φοβερᾶς δυνάμεως, τὸ δὲ πλοῖον διέσχιζε τὰ κύματα, ὡς τὰ πτηνὰ τὰ προσχγέλλοντα τὴν τρικυμίαν. Πάντες οἱ ἐπιβάται συνεκεντρώθησαν μετὰ μεγάλης στενοχωρίας ἐπὶ τῆς πρώρας τοῦ πλοίου, εἰς τὴν ὄποιαν ὁ ζνεμος, πνέων κατ’ ἀντίθετον διεύθυνσιν, δὲν ἀφίνε τὸν καπνὸν νὰ φθάσῃ, ἀλλ’ ἔφερεν αὐτὸν πρὸς τὴν πρύ-

μνην. Ἐκεῖ θστατο μόνον ὁ δυστυχὴς Μαξενὴλ κρατῶν τὸ πηδάλιον ἐν μέσῳ πνιγηροῦ, μαύρου καὶ πυκνοῦ καπνοῦ, ὃς ἀληθὴς μάρτυς ἐπὶ τῆς καπνιζούσης πυρᾶς. Ὁ πλοίαρχος καὶ οἱ ναῦται ἔρριπτον ἀδιακόπως ἐπὶ τῆς πρύμνης ἀφθονον ὅδωρ, ἀλλὰ τούτο δὲν ἡδύνατο πλέον νὰ κατασθῆσῃ τὸ μαινόμενον πῦρ. Τὸ ἔδαφος ἥρχισεν ἥδη νὰ πυρακτωῦται ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Μαξενὴλ, ἀλλ' οὐτοὶ δὲν ἐγκαταλείπει τὴν θέσιν του, διότι γνωρίζει, ὅτι ἀπὸ τὰς χεῖρας αὐτοῦ κρέμαται ἡ ζωὴ ὄγδοήκοντα ἀνθρώπων. Τὸ βλέμμα του εἶναι πάντοτε ἐστραμμένον πρὸς τὴν παραλίαν, τὸ χέρι του δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ πηδάλιον, ἐνῷ αἱ φλόγες σύρουσι τὸ πλοῖον μετὰ μεγαλειτέρας ὅρμης.

Ἐπὶ τῆς παραλίας οἱ ἀνθρώποι βλέπουσι τὸ καιόμενον πλοῖον καὶ ἀνάπτουσι πυράς, ἵνα δεῖξωσιν εἰς τὸν δυστυχεῖς ποῦ πρέπει νὰ πρασορμισθῶσιν. Ὁ Μαξενὴλ κατανοεῖ τοῦτο, οἱ πόδες του ἥρχισαν νὰ καίωνται, ἀλλ' αὐτὸς παραμένει εἰς τὴν θέσιν του. Ἀν καὶ τὸ πλοῖον ἐκινεῖτο μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος, ὁ Μαξενὴλ ἐπεθύμει νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸ περιγγας, διὰ νὰ πλησιάσῃ τὸ ταχύτερον εἰς τὴν παραλίαν, διότι κατελάμβανεν, ὅτι μόνον ὀλίγα λεπτά ἡδύνατο νὰ διαρκέσῃ ἀκόμη αὐτὴ ἡ δοκιμασία. Καὶ ἥδη τὸ καιόμενον πλοῖον πλησιάζει εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἐπὶ τέλους ἐπικαθηταὶ ἐπὶ τῆς ἀμμού. Πλήρωμα καὶ ἐπιβάται σφύζονται καὶ αὐτὸς ὁ Μαξενὴλ φέρεται εἰς τὴν ξηράν, ἀλλ' εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν. Τὰ φόρεματά του σθματίζον πρὸς ἴσκαν καὶ ἐπιπτον ἀπὸ τὸ σθμά του εἰς μικρὰ τεμάχια, οἱ δὲ πόδες του σχίζον κατακαθῇ οὔτως, φέτε δὲν ἡδυνήθη νὰ περιπατήσῃ. Ὁ Θεὸς ὅμως ηὐλόγησε τὴν χεῖρα τοῦ ιατροῦ καὶ μετὰ πολλὰς ἑδομάδας ὁ γεννατος πηδαλιούχος ἡδύνατο νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὴν αλίνην του. Δὲν ἔχει ὅμως πλέον τὸ ὑψηλόν του παράστημα· τὸ εὔδυτενὲς σθμα ἐκυρτώθη, αἱ τρίχες ἐλευκάνθησαν, οἱ πόδες μένουσιν ἀσθενεῖς. Ὁ Μαξενὴλ θὰ ὑποφέρῃ καθ' ὅλον τὸν βίον του, ὁ γεννατος ναύτης, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ καθῆκόν του, θὰ μείνῃ ἀνάπνηρος. Ἡ οἰκογένεια ἔχασε τὸν διατροφέα της. Ἀλλ' ὁ Θεὸς διήγειρεν εἰς τὴν καρδίαν τινῶν πλουσίων ἀνθρώπων εἰλικρινῆ συμπαθειῶν

ὑπὲρ τοῦ πάσχοντος ἡρωος, οὗτοι δὲ ἐφρόντισαν ἐπαρκῶς καὶ δι' αὐτὸν καὶ διὰ τὴν πολυμελῆ οἰκογένειάν του.

61. Ο Πολυκράτης.

'Ο Πολυκράτης ἦτο τύρρανος τῆς Σάμου καὶ εἶχε στενὸν φίλον τὸν βασιλέα τῆς Αἰγύπτου Ἀμασινόν· φιλόδοξος δὲ ὁν ἡθελήσεις νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ κράτος του ὑποτάσσων ἀδιακρίτως, πάσας τὰς πλησίον χώρας, εἴτε φιλικαὶ ἥσαν αὐταις εἴτε ἔχθρικας. Ἡ φήμη τοῦ Πολυκράτους διὰ τὰ κατορθώματα ταῦτα ἐφθασε πανταχοῦ, ἔμαθε δὲ αὐτὰ καὶ ὁ συνετὸς βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Ἀμασις, ὅστις εἰλικρινῶς ἀγαπῶν τὸν Πολυκράτην, ἔγραψε πρὸς αὐτὸν τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν.

— Πολὺ εὐχάριστον εἶνε εἰς πάντα ἀνθρωπον νὰ μανθάνῃ, ὅτι ὁ φίλος του εὔτυχει καὶ ἐγὼ δὲ εἰλικρινῶς ἐπιθυμῶ νὰ μανθάνω πολλὰ περὶ σου. Ἡ εὔτυχία σου ὅμως διὰ τῶν ἀδιακόπων νικῶν καὶ τῶν νέων κατακτήσεων ἐφθασεν εἰς σημεῖον, τὸ δόπιον ὅμολογῷ, ὅτι μὲ ἀνησυχεῖ. Διὰ τοῦτο σὲ συμβούλεύω, ἀφοῦ ἡ τύχη φαίνεται μέχρι τοῦδε πρὸς σὲ τόσον εὔνοεκή, νὰ προσπαθήσῃς μάνος νὰ προξενήσῃς εἰς σὲ αὐτὸν κάμμισαν λύπην, ἀν θέλῃς νὰ ἀποφύγῃς ἔλλα μεγαλείτερα κακά, τὰ δόπια ἡ τύχη βεβαίως σοι ἐπιφυλάσσει. Φρόντισε λοιπὸν νὰ στερηθῇς διὰ παντὸς κάνεν πρᾶγμα πολύτιμον καὶ λίαν ἀγαπητὸν εἰς σέ, ἡστέρησις τοῦ δόπιού νὴ ελες πράγματι προξενήσῃ εἰς σὲ μεγάλην λύπην.

'Ο Πολυκράτης ἀναγνώσας τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν τοῦ φίλου του καὶ ἀμέσως λαβών δακτυλίδιον χρυσόδετον μετὰ πολυτίμου λίθου, εἰσῆλθεν εἰς πλοιάριον καὶ ἀπομακρυνθεὶς δι' αὐτοῦ πολὺ ἀπὸ τῆς ἔηρᾶς, ἔρριψεν αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἡ ἀπώλεια τοῦ πολυτίμου τούτου κοσμήματος ἐπροξένησεν εἰς τὸν Πολυκράτην μεγάλην λύπην· ἀλλὰ καὶ τότε ἡ τύχη ταχέως ἐπαρηγόρησεν αὐτὸν. Διότι μετὰ τινας ἡμέρας ἀλιεύς τις συνέλαβε μέγιστον ὄψαριον, τὸ δόπιον. Ἐφερεν εἰς τὸν Πολυκράτην ως δῶρον, λέγων, διτι, ἀν καὶ εἶνε πτωχὸς ἀνθρωπος, ἔθεψεν καθῆκόν του τὸ σπάνιον αὐτὸν ὄψαριον

νὰ μὴ φέρῃ εἰς τὴν ἀγορὰν πρὸς πώλησιν, ἀλλὰ νὰ προσφέρῃ αὐτὸν εἰς τὸν ἡγεμόνα του. 'Ο Πολυκράτης ηὔχαριστης τὸν ἀλιέα διὰ τὸ δῶρον καὶ διὰ τοὺς λόγους, μὲν τοὺς ὅποιους συνώδευσεν αὐτῷ, παρεδώκει δὲ τὸν προσφερθέντα ἵχθυν εἰς τοὺς ὑπηρέτας, ἵνα παρασκευάσωσιν αὐτὸν διὰ τὸ γεῦμα. Οὗτοι δὲ καθαρίζοντες τὴν κοιλίαν, εύρουν ἐντὸς αὐτῆς τὸ πολύτιμον δακτυλίδιον τοῦ βασιλέως, πρὸς τὸν ὅποιον χαίροντες ἔφερον αὐτό. 'Αλλὰ καὶ ἡ ἔκτακτος αὕτη εὕνοια τῆς τύχης οὐδόλως ὠφέλησε τὸν δυστυχὴν Πολυκράτην, ὅστις ἔμελλε ταχέως νὰ γνωρίσῃ τὸ παλιμβόλον τῆς τύχης. Διότι ἐκεῖνος, πρὸς τὸν ὅποιον ἡ τύχη ἐφαίνετο μέχρι τινὸς τόσον εὐμενῆς, συνελήφθη ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῶν Σάρδεων Ὁρείτα διὰ στόλου καὶ ὑπέστη τὸν διὰ τοῦ σταυροῦ ἐπώδυνον θάνατον. Οὕτω δὲ οἱ φόβοι, τοὺς ὅποιους ὁ συνετὸς "Αμασίς ἐξέφρασε διὰ τὸ ἀστατον τῆς τύχης, πληρέστατα ἐπραγματοποιήθησαν.

62. Θ πλούτος καὶ ἡ πενία.

Πολλάκις οἱ ἀνθρώποι παραπονούμεθα, διότι ὑπάρχουσιν εἰς τὸν κόσμον πλούσιοι καὶ πτωχοὶ καὶ νομίζομεν, ὅτι θὰ ἥτο καλλίτερον καὶ δικαιότερον νὰ εἴμεθα ὅλοι πλούσιοι. Περιττὸν ἵσως νὰ εἴπω, ὅτι οὕτω σκεπτόμενοι, ζητοῦμεν πράγματα ἀδύνατα, ἀλλὰ καὶ σὺν ὑποθέσωμεν πρὸς στιγμὴν τοῦτο δυνατόν, θὰ ἥτο ἄραγε ὁ κόσμος τότε καλλίτερος, θὰ ἥσαν οἱ ἀνθρώποι εὐτυχέστεροι;

"Ἄς ὑποθέσωμεν π. χ. πρὸς στιγμὴν, ὅτι εἴμεθα ὅλοι ἐκατομμυριοῦχοι καὶ μάλιστα χάριν τοῦ δικαιίου, ὅτι ἔχομεν πάντες ἀκριβῶς τὴν αὐτὴν μεγάλην περιουσίαν. Τί νομίζετε ἥθελε συμβῆτε; "Ἐν πρώτοις δὲν ἥθελε κάνεις ὠφεληθῆ ἐκ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ πλούτου. Διότι πρέπει νὰ ἕξεύρητε, ὅτι εἰς τὰ χρήματα συμβαίνει ὅ, τι καὶ εἰς τὰ πράγματα, τὰ ὅποια πωλοῦνται εἰς τὴν ἀγοράν· ὅσα περισσότερα δηλαδὴ ὑπάρχουσιν ἐξ αὐτῶν, τόσον περισσότερον χάνουσι τὴν ἀξίαν των. "Αν εἴμεθα λοιπὸν πάντες μυριόπλουτοι, τὰ χρήματα θὰ ἔχουν τὴν ἀξίαν των, ἡ τιμὴ τῶν

πραγμάτων θὰ γέζεται καταπληκτικώς καὶ ἐπομένως θὰ εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ δαπανῶμεν μέγιστα ποσὰ διὰ πράγματα, τὰ δὲ ποῖα ἀποκτῶμεν σήμερον ἀντὶ ἐλαχίστης δαπάνης.⁷ Ωστε, καθὼς βλέπετε, ἐκ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ πλούτου δὲν ἡθέλομεν διόλου ψεληνῆ.

Αλλὰ καὶ δι' ἄλλον λόγον ἀκόμη σπουδαιότερον ὁ βίος ἡμῶν θὰ ἀπέβαινε δύσκολος, ἢ μᾶλλον ἀδύνατος, ἂν εἴμεθα ὅλοι πλούσιοι. Διότι ποτὸι θὰ ἀνελάμβανον νὰ ἔκτελέσωσι τὰς βαρείας ἐργασίας, αἱ δόποιαι εἶναι τόσον ἀναγκαῖαι διὰ τὴν συντήρησιν ὅλης τῆς κοινωνίας; Ποτὸς ἔκατομμυριοῦχος ἥθελεν ἀποφασίσῃ νὰ καλλιεργῇ τὴν γῆν ἢ νὰ βόσκῃ εἰς τὰ ὄρη τὰ πρόσθια, ἢ νὰ ἔκτισηται εἰς τοὺς κινδύνους τῆς θαλάσσης ὃς ναύτης ἢ ὁ ἀλιεὺς; Ποτὸς ἔκατομμυριοῦχος θὰ ἔκαθητο ὅλην τὴν ἡμέραν σκυμμένος εἰς τὴν χαμηλὴν τράπεζαν νὰ κατασκευάζῃ ὑποδήματα; Ποτὸς πλούσιος θὰ ἀπεφάσιζε νὰ διέρχηται τὸν βίον του εἰς τὸ σιδηρουργεῖον νὰ κατασκευάζῃ γεωργικὰ ἐργαλεῖα, ἢ πλησίον τοῦ κλιβάνου διὰ νὰ κατασκευάζῃ ἀρτού; Καὶ τί θὰ ἥτο ὁ βίος μας, ἂν ἔλειπον ὅλαι αἱ τέχναι; Τί θὰ ἥτο ὁ βίος μας, ἂν ἔκαστος ἔξη ἡμῶν μὲ δλον τὸν πλοῦτόν του δὲν θὰ εἴχε τίποτε ἄλλο, εἰμὴ ἔκεινο τὸ δόποιον μόνος ἡδύκατο νὰ παρασκευάσῃ; 'Η καταστάσις μας θὰ ἥτο τότε βεβαίως ἀγρία καὶ ὁ βίος μας εἰς τὸ ἔπακρον δυστυχής. 'Εκ πάντων τούτων γίνεται λοιπὸν φανερόν, ὅτι οὔτε δυνατὸν οὔτε συμφέρον θὰ ἥτο νὰ εἴμεθα ὅλοι πλούσιοι.

Αλλὰ — δύναται τις νὰ μοι εἴπῃ — ἀφοῦ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἴμεθα πάντες ἔξισου πλούσιοι, ἀς εἴμεθα τούλαχιστον πάντες ἔξισου πτωχοί, διότι καὶ τοῦτο ἐπίσης φαίνεται δίκαιον. Αλλὰ καὶ τότε ὁ βίος μας δὲν θὰ ἥτο καλλίτερος. 'Αν εἴμεθα πάντες πτωχοί, θὰ ὑπῆρχον γεωργοὶ καὶ ποιμένες, ἀλιεῖς καὶ ναῦται, σιδηρουργοί, ὑποδηματοποιοί καὶ ἀρτοποιοί, θὰ ὑπῆρχον ἐν γένει ἀνθρωποι πρόθυμοι νὰ ἐπιδιθῶσιν εἰς τὰς διαφόρους τέχνας καὶ νὰ ἀναλάβωσι διαφόρους ἐργασίας, ἵνα κερδήσωσι τὸν ἀρτού των· ἀλλὰ δὲν θὰ ὑπῆρχον τότε ἀνθρωποι νὰ ἀνταμείψωσι τὴν ἐργασίαν των. Αἱ τέχναι ἥθελον ἐπομένως καὶ τότε καταργηθῆ-

καὶ ἔκαστος ἐξ ἡμῶν θὰ ἥτο πάλιν ὑποχρεωμένος νὰ ἔκτελέσῃ διὰ τῶν ἴδιων χειρῶν καὶ ὅπως ἡδύνατο καλλίτερον πάσσας τὰς ἐργασίας του καὶ νὰ ἔκπληρώσῃ πάσσας τὰς ἀνάγκας του.

Τὰ πράγματα λοιπὸν ἔχουσι καλῶς, ως ἔχουσι. Πρέπει νὰ ὑπάρχωσι δηλαδὴ πίστοις καὶ πτωχοῖς. Πρέπει ἐν μέρος τῶν ἀνθρώπων νὰ συντηρήται διὰ τοῦ ἰδρωτος τοῦ προσώπου του, νὰ ἐργάζηται ἐπιμελῶς καὶ νὰ τελειοποιῇ ἀδιακόπως τὰς τέχνας καὶ ἐν ἄλλῳ μέρος νὰ δύναται νὰ πληρώνῃ τὴν ἐργασίαν. "Αλλως οἱ πλούσιοι χυρίως δὲν περιορίζονται εἰς τὴν πληρωμὴν τῆς ἐργασίας τῶν ἄλλων. 'Ο πλοῦτος δὲν ἔπεισε βεβαίως ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰ γόνατά των, ἀλλ' εἶναι προτὸν μακρᾶς καὶ ἐπιμελοῦς ἐργασίας· ἡ δὲ συντήρησις τοῦ πλούτου ἀποτελεῖ καὶ κόπους πολλοὺς καὶ περίσσεψιν μεγάλην. "Ανευ τούτων καὶ ὁ πλούσιος ἀνθρώπος δύναται βαθμηδὸν καὶ κατ' ὄλίγον νὰ κατατητήσῃ πτωχὸς καὶ δυστυχής.

"Ἄς μὴ παραπονῶμεθα λοιπόν, διότι δὲν εἰμεθα πλούσιοι. "Ἄς ἔχωμεν δὲ ὑπ' ὄψι, ὅτι ἡ μὲν πενία εἶναι μέγιστον κακούν, ἀλλ' ὁ πλοῦτος δὲν εἶναι μέγιστον ἀγαθὸν καὶ ὅτι δι' ἐπιμελοῦς ἐργασίας καὶ αὔστηρᾶς οἰκονομίας δυνάμεις πάντες νὰ ζήσωμεν ἐντίμως καὶ ἐν σχετικῇ εὐπορίᾳ.

63. Η καλλιτέρα συστατικὴ ἐπιστολὴ.

Πλούσιός τις ἔμπορος, ἔχων ἀνάγκην ἐνὸς ὑπαλλήλου, ἐδημοσίευσε μίαν εἰδοποίησιν εἰς τὰς ἐφημερίδας, δι' ἣς προσεκάλει τοὺς θέλοντας νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν ταύτην νὰ ἀπευθυνθῶσι πρὸς αὐτὸν ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν. Πριν ἢ λήξῃ ἡ προθεσμία αὗτη ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τὸν ἔμπορον εἴκοσι περίπου ὑποψήφιοι· οὗτος δέ, ξνευ μεγάλης χρονοτριβῆς, ἐξέλεξεν ἐναὶ ἐξ αὐτῶν διὰ τὴν κενὴν θέσιν, ἥτις ὑπηρχεν εἰς τὸ γραφεῖον του, καὶ ἀπέπεμψε τοὺς λοιπούς.

— Περίεργος μοὶ φαίνεται ἡ ἐκλογὴ σου—εἶπεν εἰς τὸν ἔμπορον εἰς τῶν φίλον του—έξελεξες ως ὑπαλληλον ἐκεῖνον ἀκριβῶς

ἐκ τῶν ὑποψηφίων, δόστις δὲν εἶχε κάμπιαν συστατικὴν ἐπιστολὴν, ἀπέπεμψες δὲ ὅλους τοὺς ἄλλους, οἱ δόστοι εἶχον θερμὰς συστάσεις στενῶν φίλων σου, ἐνῷ μαλιστά τινες ἔξ αὐτῶν ὅχι μίαν, ἄλλὰ δύο καὶ τρεῖς συστάσεις σοὶ ἔφερον.

— Ἀπατᾶσαι, ἀπήντησεν εἰς αὐτὸν ὁ ἔμπορος· ὁ ἔκλεχθεὶς εἶχε τὰς περισσοτέρας καὶ καλλιτέρας συστάσεις. Πρὶν εἰσέλθῃ εἰς τὸ γραφεῖον, ἐκαθόρισε τὰ ὑποδήματά του, εἰσελθὼν δὲ ἔκλεισεν ἡσύχως τὴν θύραν. Τοῦτο ἀποδεικνύει, ὅτι εἶνε προσεκτικός. Εἰσῆλθε δὲ μὲν τὸν πῖλον εἰς τὰς χεῖρας· δὲν ἔκθισεν εἰμή, ὅτε τῷ προσέφερον ἐγώ καθίσμα. καὶ προσέφερε προθύμως τὸ καθίσμα αὐτὸν εἰς τινα γέροντα εἰσελθόντα μετ' αὐτὸν· δὲν ἔσπευσε νὰ πλησίασῃ πρῶτος, σπρώχων τοὺς ἄλλους· ἐπροθυμοποιήθη τέλος νὰ σηκώσῃ ἐν βιβλίον, τὸ δόπιον ἐγώ ἐπὶ τούτῳ ἔρριψα εἰς τὸ πάτωμα, ἐνῷ πάντες οἱ ἄλλοι ἔμειναν ἀπαθεῖς. Πάντα ταῦτα δεικνύουσιν, ὅχι μόνον ὅτι ὁ νέος ἔχει πολὺ καλοὺς τρόπους, ἀλλ’ ὅτι ἔχει καὶ ἀγαθὴν καρδίαν καὶ ὅτι εἶνε ἀπηλλαγμένος τοῦ μεγίστου ἐλαττώματος τῆς ὑπερηφανίας. Εἰς πάσας τὰς ἔρωτήσεις, τὰς δόσις ἀπέτεινα εἰς αὐτὸν, μοὶ ἀπήντησε μετὰ μεγάλης ἐτοιμάστηκος, σαρηνείας καὶ ἀκριβείας. Τοῦτο εἶνε ἀπόδειξις, ὅτι καὶ εὑρύταν ἔχει ἀρχετὴν καὶ κρίσιν. 'Ἐν τέλει πρέπει νὰ προσθέσω, ὅτι ἔκαμψεν εἰς ἐμὲ πολὺ καλὴν ἐντύπωσιν καὶ ἡ ἀπλῆ μέν, ἄλλα λίαν καθαρὰ ἐνδυμασία του. Πάντα ταῦτα δὲν νομίζεις, ὅτι εἶνε τόσοις ἀξιόπιστοι συστατικαὶ ἐπιστολαῖ; 'Ἐγώ τούλαχιστον δίδω μεγαλειτέραν σημασίαν εἰς τὴν γνώμην, τὴν δόσιαν μόνος σχηματίζω περὶ τίνος ἀνθρώπου, ἀφοῦ ὁμιλήσω μετ' αὐτοῦ δέκα λεπτά, παρὰ εἰς τὰς πομπώδεις ἐκφράσεις καὶ τοὺς ὑπερβολικοὺς ἐπαίνους τῶν συστατικῶν ἐπιστολῶν ὑπὲρ προσώπων, τὰ δόσια οἱ γράφοντες πολλάκις οὐδόλως γνωρίζουσιν.

64. Η φελέα.

Δύο χεῖρες συνδεδεμέναι ἦσαν τὸ σύμβολον τῶν ἀρχαίων πρὸς παράστασιν τῆς φιλίας. Τὸ σύμβολον τοῦτο μοὶ φαίνεται ἐξόχως

ώρατον καὶ λίγην ἐκφραστικόν. Ὡς σύνδεσις τῶν χειρῶν, ἡ ὄρατή,
παριστᾶ τὴν ἀόρατον σύνδεσιν τῶν καρδιῶν τῶν φίλων. Ὡς φιλία
δὲν πρέπει νὰ συγχένται μὲ τὸ εὔπροσθγορον, δὲν πρέπει νὰ
συγχένται μὲ τὴν καλὴν συμπεριφοράν, τὴν ὅποιαν πρέπει νὰ
δεικνύωμεν πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους. Τὸ εὔπροσθγορον εἶναι
βεβαίως ἀρετὴ μεγάλη καὶ ἀναπόφευκτος εἰς τὸν βίον. Ὁ εὔπροσθ-
γορος ἀνθρωπὸς συμβιβάζεται εἰς κόλας μετὰ τῶν ὄμοιῶν του,
ζῆται μετὰ τῶν ἄλλων ἐν ἀρμονίᾳ, δὲν ἔνοχλεῖ οὐδένα, δὲν διεγείρει
ἀντιπαθείας, ἀποκτᾶ τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ ἐκτίμησιν τῶν ὁπωσ-
δήποτε μετ' αὐτοῦ συνδεομένων καὶ εἶναι εὔτυχής, ὁπουδήποτε
καὶ ἀν εὑρεθῇ. Ὡς φιλία ὅμως εἶναι πολὺ ἀνωτέρα, εἶναι δεσμὸς
τῷνται ιερός, εἶναι ἔνδειξις ἀγαθῆς καρδίας καὶ ἡ καλλιτέρα ἐκ-
δήλωσις τῆς ἀγάπης. Ὡς φιλία συνδέει τοὺς ἀνθρώπους, ὅπως
ἡ ἔχθρα ἀποχωρίζει αὐτούς. Ὡς ἀγάπη τῶν γονέων πρὸς τὰ
τέκνα καὶ τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς εἶναι μὲν ἀνωτέρα, ἀλλ'
εἶναι ἀγάπη, ἡ ὅποια ἐπιβάλλεται. Ὡς φιλία τούναντίον δὲν ἐπι-
βάλλεται. Οἱ φίλοι ἑκλέγονται παρ' ἡμῶν καὶ εἶναι πρόσωπα τῆς
ἀπολύτου ἡμῶν ἐμπιστοσύνης. Ὡς φιλία στηρίζεται εἰς τὴν ὄμοιό-
τητα τῶν ἰδεῶν καὶ προϋποθέτει ὅμοιότητα αἰσθημάτων. Ὡς
φιλία ἔχει σκοπὸν ἡθικόν. Ὡς σύνδεσις δύο προσώπων, ἣν δὲν
ἔχῃ σκοπὸν ἡθικόν, ἀλλὰ στηρίζεται εἰς λόγους ἰδιοτελεῖς καὶ εἰς
συμφέροντα ὑλικά, ὅσον στενὴ καὶ ἀν εἶναι, δὲν δύναται νὰ ὀνομα-
σθῇ φιλία. Ἀπόδειξις τούτου εἶναι, ὅτι ἡ τοιαύτη σύνδεσις δὲν εἶναι
διαρκής, ἀλλ' ἔκλείπει εὐθύς, ὡς ἔκλείπουσι καὶ οἱ λόγοι, οἱ ὅποιοι
προεκάλεσαν αὐτήν. Ὅταν πραγματοποιηθῇ ὁ σκοπὸς τῶν οὕτω
συνδεθέντων, ἢ ὅταν πεισθῶσιν αὐτοὺς, ὅτι ὁ ἐπιδιωκόμενος σκο-
πὸς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ, ἐπέρχεται καὶ τοῦ
ψευδοῦς τούτου δεσμοῦ ἡ διάρρηξις. Ὡς ἀληθής φιλία ὅμως εἶναι
διαρκής. Οὕτε ὁ ἀποχωρισμὸς δύναται νὰ ἔξασθενίσῃ αὐτήν,
οὔτε ὁ τάφος νὰ τὴν καταστρέψῃ. Ὡς φιλία εἶναι συνάντησις δύο
καρδιῶν, ἔκστη τῶν ὅποιων εἰσέρχεται ἀκωλύτως εἰς τὸ βάθος
τῆς ἄλλης. Ἐκάστη ἔξ αὐτῶν ἔχει πάντοτε διὰ τὴν ἄλλην προ-
χείρους καὶ εἰλικρινεῖς συμβουλάς, ἡ μία φέρει εἰς τὴν ἄλλην τὴν

τὴν στιγμήν, καθ' ἥν διὰ τῆς ἴδικῆς του ζωῆς ἤλπιζε νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν τοῦ φίλου του. Ἀλλ' ἡ χαρά του δὲν ἦτο πλήρης, διότι γνωρίζων καλῶς την ἀρετὴν του Φιντίου, ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἐπερίμενε τὴν ἐμφάνισήν του.

'Επὶ τέλους δὲ δημιοὺς ἔτοιμάζεται καὶ λαμβάνει ἀνὰ χεῖρας τὸν πέλεκυν, ἡ δὲ τρομερὰ στιγμὴ ἐπίκειται, ὅτε ἔξαίφνης κραυγαῖ θορυβώδεις ἀκούονται, λέγουσαι· 'Ο Φιντίας! ὁ Φιντίας! Συγχρόνως δὲ ἀσθμαίνων καὶ δροματίος διασχίζει δὲ Φιντίας τὰ πλήθη καὶ μετὰ δακρύων πίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας του φίλου του Δάμωνος καὶ ζητεῖ νὰ ἱάθη τὴν θέσιν του ὑπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου, ἀλλ' ὁ Δάμων διαφίλοντει τὴν θέσιν τούτην ὡς ἀνήκουσσαν ἥδη εἰς αὐτόν. 'Ο Φιντίας πότε ἐπαναλαμβάνει ζωηρότερον τὴν ἀπαίτησήν του, δὲ δὲ Δάμων ἐπιμένει σταθερῶς εἰς τὴν ἀρνησήν του.

'Εκθαμβώς καὶ δακρυρροῦντες θεωροῦν πάντες τὸ μέγα καὶ ἐψηλὸν τοῦτο θέαμα τῆς περὶ θανάτου πάλης τῶν δύο φίλων. Καὶ αὐτὸς δὲ δικληροκάρδιος τύραννος συγκινεῖται ἐπὶ τέλους καὶ θυμαζεῖ τὸ ὑψός καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀληθοῦς φιλίας, τῆς ὄποιας τὴν δύναμιν οὐδέποτε εἶχεν αἰσθανθῆ, οὐδέποτε εἶχε φαντασθῆ. 'Αναγκάζεται λοιπὸν νὰ σεβοσθῇ τὴν ὑπαρξίαν τοιούτου ιεροῦ δεσμοῦ, τὸν ὄποιον δὲ πέλεκυς τοῦ δημίου του ἐπρόκειτο νὰ διαφρήσῃ, καὶ ἐπομένως χαρίζων τὴν ζωὴν εἰς τὸν Φιντίαν, καὶ τὸν Φιντίαν εἰς τὸν Δάμωνα, καταπαύει τὴν εὔγενη των πάλην, καὶ ζητεῖ ὡς χάριν νὰ συμπαραχθῶσι τοῦ λοιποῦ καὶ αὐτὸν ἐντὸς τοῦ ιεροῦ δεσμοῦ τῆς φιλίας των, ἥτις ἀπετέλει τὰς δύο ἐναρέτους ψυχάς των ψυχὴν μίζει ἐντὸς δύο σωμάτων.

(Ἐκ τοῦ «Γεροστάθου» Λ. Μελᾶ.)

67. «Ο ἥλιος καὶ ὁ ἀέρας.

'Ο δέρας θύμωσε,
μὲ τὸν ἥλιο μάλλωσε
δέρας ἔλεγε.
— Εἴμαι δυνατώτερος!

Καὶ δὲ ἥλιος ἔλεγε.
— Σὲ περνῶς τὴν δύναμι!
Ἐνας γέρος ἀνθρωπος
μὲ τὴν μαύρην κάπα του

’ς τὸ χωρίῳ πήγαινε.
 ’Ο δέρας λάλησε·
 «—“Οποιος ἔχει δύναμι
 παίρνει ἀπὸ τὸν γέροντα
 τὴν χονδρὴν τὴν κάπα του!»
 Φύσησε, ξεφύσησε,
 ἐσκασε ’ς τὸ φύσημα·
 ἄδικος δὲ κόπος του·
 Κρύωσεν δὲ γέροντας
 Καὶ διπλᾶ τυλίχθηκε
 ’ς τὴν χονδρὴν τὴν κάπα του·
 καὶ δὲ πλιος λάλησε·

«—“Οποιος ἔχει δύναμι
 παίρνει ἀπὸ τὸν γέροντα
 τὴν χονδρὴν τὴν κάπα του.
 Εφεξεν δλόλαμπος·
 Καλωσύνη σκόρπισεν,
 ἔβγαλεν δὲ γέροντας
 τὴν χονδρὴν τὴν κάπα του.
 Πάλι ξαναλάλησε·
 «—“Ακουσε καὶ μάθε το
 σὲ περνῶ ’ς τὴν δύναμι,
 γιατὶ πᾶς μὲ τὸ κακὸ
 κ’ ἐγὼ πάω μὲ τὸ καλό !”

Γ. Δροσίνης.

68. Τὰ καθήκοντα ἡμῶν πρὸς τὰ ζῷα.

Καὶ τὰ ζῷα εἶνε ἀξια τῆς συμπαθείας ἡμῶν. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ μεταχειρίζωμεθα αὐτὰ κατώς καὶ νὰ προσπαθῶμεν νὰ καθιστῶμεν τὸν βίον αὐτῶν, εὐχάριστον, ὅπως καὶ τὰ ζῷα καθιστῶσι τὸν ίδικόν μας βίον εὐχάριστον διὰ τῶν ὡφελειῶν, τὰς ὁποίας εἰς ἡμᾶς παρέχουσι. Τὰ ζῷα βεβαίως ἀγαπῶσιν ἡμᾶς· πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν ἀγάπην ἀντὶ ἀγάπης.

Δὲν δεικνύει ἀγάπην ὁ Ἰππος πρὸς τὸν ἀναβάτην;

Δὲν δεικνύει ἀγάπην ὁ βοῦς πρὸς ἑκεῖνον, ὅστις φέρει εἰς αὐτὸν τροφὴν καὶ τῷ παρακολουθεῖ ἀπὸ καθαρὰ ἔχυρα ἀναπαυτικὴν κλίνην;

Δὲν εἶνε ἀγάπη ἡ πίστις, τὴν ὁποίαν δὲ κύων δεικνύει πρὸς τὸν κύριόν του! ἡ συμμετοχὴ του εἰς τὴν χαρὰν καὶ τὴν λύπην του, ἡ προθυμία νὰ παρακολουθῇ αὐτὸν ἐξερχόμενον μέχρι τῆς ἐξωθύρας, ἥ, ἀν τῷ ἐπιτραπῇ, καὶ εἰς τὸν δρόμον; δὲν εἶνε ἔνδειξις ἀγάπης ἡ χαρά, μὲ τὴν ὁποίαν τὸν ὑποδέχεται ἐπιστρέφοντας; τὸ θάρρος, μὲ τὸ ὄποιον τὸν ὑπερασπίζεται;

Δὲν δεικνύει ἀγάπην πρὸς τὴν οἰκοδέσποιναν ἡ γάτα, ὅταν παρακολουθῇ αὐτὴν πανταχοῦ καὶ τρίβηται εἰς τὰ φορέματά της

θωπεύουσα διὰ τοῦ τρόπου τούτου αὐτῆν;

Δὲν εἶνε δὲ ἀληθές, ὅτι πλεῖστα τοιαῦτα παραδείγματα ἡδυ-
νάμην νὰ φέρω περὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης τῶν ζώων; Ἐπαν-
λαμβάνω λοιπὸν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἶπον ἀγωτέρω: ἀποδώσατε
ἀγάπην ἀττὶ ἀγάπης. Ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ: ἀγαπᾶτε ἀλλήλους,
δύναμαις νὰ εἴπω, ἔκτεινεται καὶ εἰς τὰ ζῷα.

Ἡ πρὸς τὰ ζῷα περιποίησις εἶνε καθῆκον ἡμῶν. Ὁ Ἀπόστολος
Παῦλος λέγει—Εἰ δέ τις τῶν Ἰδίων, καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων, οὐ
προνοεῖ, τὴν πίστιν ἥρνηται καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων.—Οταν
τις ἐπομένως παραλαμβάνῃ εἰς τὴν οἰκίαν του ἐν ζῷον, πρέπει νὰ
φροντίζῃ δι' αὐτό, ὅπως φροντίζει καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς οἰκείους.
Ἐάν δὲν κάμη τοῦτο, εἶνε χειρότερος τοῦ ἀθέου. Διὰ τοῦτο ἐπαι-
νῶ πολὺ τοὺς ἀμαξηλάτας καὶ τοὺς χωρικούς, οἵτινες φροντί-
ζουν πρὶν διὰ τὰ ζῷα τῶν καὶ ἔπειτα τρώγουσι καὶ πινουσιν αὐ-
τοῖς διότι τὰ μὲν ζῷα περιμένουσι τὰ πάντα ἀπὸ αὐτούς, ἐνῷ
αὐτοὶ δύνανται νὰ φάγωσι καὶ νὰ πίωσιν, ὅταν θέλωσι. Τούναγ-
τίον δὲ νομίζω, ὅτι οἱ σκληρῶς πρὸς τὰ δυστυχῆ ζῷα φερόμενοι,
εἶνε ζῆτοι τῆς μάστιγος, ἥτις τόσον συχνὰ ἔνευ αἰτίας καὶ ἀπαγ-
θρωπίας πίπτει ἐπ' αὐτῶν.

Καὶ ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τὰ ζῷα καὶ μετὰ στοργῆς φροντίζει περὶ¹
αὐτῶν. Ἀνοιξατε πάντες οἱ ἀνθρώποι τοὺς ὄφθαλμούς σας καὶ
παρατηρήσατε πόσον ἀγαθὸς εἶνε ὁ Θεὸς πρὸς πάντα τὰ ζῷα καὶ
πρὸς αὐτὰ τὰ ἐλάχιστα καὶ πῶς οὕτος καθ' ἑκάστην καλύπτει τὴν
γῆν ὡς τράπεζαν πλουσίαν χάριν τῶν πλασμάτων αὐτῶν μὲν χόρτα
καὶ παντοειδῆ ἄλλα φυτά, τὰ ὅποια εἰς ἡμᾶς δὲν εἶνε χρήσιμα.
Διὰ τοὺς ἀνθρώπους, τῶν ὅποιων ὁ ἀριθμὸς εἶνε σχετικῶς μικρός,
—1500 ἑκατομμύρια εἰς ὅλην τὸν γῆν—μόνον ἐν ἐλάχιστον μέρος
αὐτῆς εἶνε προωρισμένον, τὸ δὲ μεγαλείτερον μέρος χρησιμεύει
πρὸς συντήρησιν τῶν ζώων, τὸ πλήθος τῶν ὅποιων δὲν δύναται
νὰ μετρηθῇ. Διὰ τοῦτο πρέπει ὁ ἀνθρώπος νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν
παράλογον καὶ ὑπερήφρονον ἴδεαν, ὅτι τὰ πάντα ἐπλάσθησαν δι'
αὐτόν. Πρέπει νὰ ἀναγνωρίσῃ, ὅτι καὶ τὰ ζῷα εἶνε ἐπίσης πλε-
σμάτα τοῦ Θεοῦ καὶ ἔχουσιν ἵσα δικαιώματα ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν, τὰ

ὅποια ἡ φύσις τόσον πλουσιοπαρόχως παρέχει. Ἐκεῖνος εἶνε πράγματι ἀγαθὸς ἀνθρωπος, ὅστις νομίζει ἀσέβειαν πρὸς τὸν Θεὸν πᾶσαν πρᾶξιν, ἥτις προκαλεῖ τοὺς στεναγμούς ή τὰ δάκρυα παντὸς πλάσματός του, εἴτε ἀνθρωπος εἶνε τοῦτο εἴτε ζῷον.

Διὰ τοῦτο σεῖς οἱ γαιοκτήμονες καὶ οἱ γεωργοί, οἱ ἀμαζηλάται καὶ οἱ ἀγωγεῖς, οἵτινες μεταχειρίζεσθε τὰ ζῷα εἰς τὰς ἔργωσίας σας, δειχνύετε πάντοτε συμπάθειαν πρὸς αὐτά, διότι εἶνε ὅμοιογονμένως ἄξια τῆς συμπάθειας σας. Δεν ἀρκεῖ δὲ μόνον νὰ τρέψητε αὐτά, διότι τοῦτο σᾶς ἐπιβάλλει καὶ τὸ συμφέρον σας, ἀλλ᾽ ἀπαιτεῖται κάτι περισσότερον. Μὴ μεταχειρίζεσθε σκαλῶς καὶ μὴ καταρρεθεῖ τὰ ζῷα, διότι ἡ κατάρα ἐπιστρέφει κατὰ τὰς κεφαλῆς σας. Μὴ δέρετε τὰ ζῷα σας, ἀλλὰ συνειθίσατε αὐτὰ νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὸν λόγον, χωρὶς νὰ παρίσταται ἡ ἀνάγκη τῆς σκληρᾶς μάστιγός σας. Μὴ βαρύνετε αὐτὰ δι᾽ ἔργασίας μεγαλειτέρας ἔκεινης, τὴν ὁποίαν δύνανται νὰ ἐκτελέσωσι καὶ διὰ βάρους μεγαλειτέρου ἔκεινου, τὸ δόποιον δύνανται νὰ φέρωσιν. Ἀναλογίσθητε, ὅτι δι᾽ ἔκαστον στεναγμού, τὸν ὁποῖον ἐκπέμπουσι τὰ πτωχὰ ζῷα ἔνεκα τῆς σκληρότητός σας, θὰ δώσητε λόγον εἰς τὸν Θεὸν καὶ πειστεῖτε τὰς ἀνάγκας των, νὰ περιποιήσθε αὐτὰ ἀσθενοῦντα. Τὰ ζῷα δὲν δύνανται μὲν νὰ δμιύλωσι καὶ νὰ σᾶς ἐκφράζωσι τὰ παράπονά των, ἀλλὰ τὴν σιωπηλὴν αὐτῶν γλώσσαν δύνασθε σεῖς πολὺ καλὰ νὰ ἐννοήσητε.

Καὶ σεῖς φιλάνθρωποι, ὃπουδήποτε καὶ ἂν εἰσθε, βοηθήσατε τὰ ζῷα, βοηθήσατε αὐτὰ νὰ ἀπαλλαγῶσι τῶν δεινῶν, τὰ δόποια ἡ σκληρότης πολλῶν ἀνθρώπων παρέχει εἰς αὐτά. Ὁ κύριος τοῦ Οὐρανοῦ ἀγαπᾷ τὰ ζῷα ἀγαπήσατε καὶ σεῖς αὐτά. Αὔτοὶ ἔθεσσαν αὐτὰ πλησίουν ἡμῶν καὶ τοῖς ἐπέτρεψε νὰ μετέχωσι τῶν ἀγαθῶν τεῦ βίου, νὰ ζῶσι μεθ' ἡμῶν, νὰ ἀποθνήσκωσι μεθ' ἡμῶν. Αὔτοὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὰ ζωὴν καὶ αἰσθησιν, φόβον καὶ ἐλπίδα καὶ βλέπει τὰ δειγμά των καὶ ἀκούει τοὺς στεναγμούς των.

69. • Η ἀνοιξις.

‘Η ἀνοιξις ἦλθεν’ ὁ ἥλιος διέλυσεν ἐπὶ τῶν ὄρέων τὰς χιόνας· αἱ πράσιναι ἔκραι τῆς χλόης προέκυψαν ἐκ τῶν ξηρῶν καλάμων· οἱ ὄφθλαμοι τῶν δένδρων ἤνοιξαν καὶ τὰ νέα μικρὰ φύλλα ἀνεφάνησαν καταπράσινα καὶ δροσερά. Καὶ ἡ μικρὰ μέλισσα ἐξύπνησεν ἀπὸ τὸν βαθὺν ὑπνον, εἰς τὸν ὅποιον καθ’ ὅλον τὸν χειμῶνα ἦτο βυθισμένη. Ἐτριψε τοὺς ὄφθαλμούς της, ἐξύπνισε τὰς συντρόφους της καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν τῆς κυψέλης διὰ νὰ ἰδῃ, ἃν ὁ πάγος καὶ ἡ χιῶν καὶ ὁ ψυχρὸς βόρειος ἄνεμος παρῆλθον. Οὐρανὸς ἦτο ἀνέρελος, λαμπρὸς δὲ ἥλιος ἐφωτίζε καὶ ἐθέρμανε τὰ πάντα. Αἱ μέλισσαι ἐπέταξαν ἐκτὸς τῆς κυψέλης, ἐκαθάρισαν τὰς πτέρυγάς των καὶ ἤρχισαν νὰ πετῶσιν. Ἡλθον εἰς τὴν μηλέαν καὶ εἶπον εἰς αὐτήν :

— Δὲν ἔχεις τίποτε καὶ δι’ ἡμᾶς τὰ πεινασμένα μελισσάκια, τὰ ὅποια καθ’ ὅλον τὸν χειμῶνα δὲν ἐφάγομεν τίποτε;

Καὶ ἡ μηλέα ἀπεκρίθη :

— ‘Οχι, μικρό μου, ἔρχεσθε πολὺ ἐνωρίς· τὰ ἀνθη μου κρύπτονται εἰσέτι ἐντὸς τῶν καλύκων, τίποτε δὲ ἄλλο δὲν ἔχω νὰ σάς δώσω. Πηγαίνετε εἰς τὴν κερασέαν.

Καὶ αἱ μέλισσαι ἐπέταξαν εἰς τὴν κερασέαν καὶ εἶπον εἰς αὐτήν;

— ‘Αγαπητὴ κερασέα, δὲν ἔχεις κάνεν ἀνθος καὶ διὰ τὰ πεινασμένα μελισσάκια;

— ‘Οχι, ἀπήντησεν ἡ κερασέα· τὰ ἀνθη μου εἶναι ἀκόμη κλειστά, ἀλλ’ ὅταν ἀνοιξωσι ταῦτα καλῶς, νὰ ἔλθητε.

Κατόπιν αἱ μέλισσαι ἐπέταξαν εἰς πολλὰ ἄλλα φυτά, ἀλλ’ ἔχασαν τὸν κόπον των· ἀνθη δὲν εὔρισκον πουθενά· μόνον ἐν φυτὶν ἦτο ἀνθισμένον, ἀλλὰ τὸ μεγάλον κίτρινον ἀνθος του δὲν εἶχε τοὺς γλυκεῖς καὶ εύδοσμους χυμούς, τοὺς ὅποιους ἐζήτουν.

Αἱ μέλισσαι ἤρχισαν νὰ ἀπελπίζωνται καὶ ἐσκέπτοντο πλέον νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν κυψέλην των μελαγχλικαὶ καὶ πεινασμέναι, ὅτε εἶδον ἐν μικρὸν ώρατον ἀνθος μὲ βαθὺ ἴωδες χρῶμας καλυπτόμενον ἐν μέρει ὑπὸ τῆς χλόης. Ἡτο τὸ εὔσομον λόν, τὸ ὅποιον

μετὰ συστολῆς ἥνειξεν εἰς αὐτὰς τὸν κάλυκά του· αἱ μέλισσαι εύρον ἐντὸς αὐτοῦ γλυκύτατον καὶ εὐῶδες μέλι, διὰ τοῦ ὅποίου ἡδύνηθησαν νὰ καταστεῖλωσι τὴν πεῖνάν των.

70. Ο βέος τῶν φύσεων πτηνῶν.

Τὰ φύδια πτηνὰ διάγουσιν ὄυολογουμένως βίον τερπνόν. Πρὶν ἔκομη ἔξελθωσιν ἐκ τοῦ ὡοῦ, τὸ λίκνον αὐτῶν, ἐντὸς τοῦ ὅποίου πρόσκειται νὰ αὔξησωσιν, ἔχει ἥδη παρασκευασθῆ. Ἡ φροντὶς αὕτη λαμβάνεται ὑπὸ τῶν φιλοστόργων γονέων, διότι οἱ νεοσσοὶ ἔξερχονται ἐκ τῶν ὀών γυμνοὶ ἢ μὲν ὑπόλευκον χνοῦν, ὁ ὅποιος καλύπτει ἀραιῶς τὸ τρυφερὸν αὐτῶν σῶμα, εἶνε δὲ τόσον ἀσθενεῖς, ὅστε δὲν δύνανται νὰ φροντίσωσι μόνοι διὰ τὰς ἀνάγκας των. Οἱ νεοσσοὶ χάρις εἰς τὰς φροντίδας τῶν γονέων δὲν ἔχουσι νὰ κάμωσιν ἀλλο τι εἴμην νὰ ἀνοίγωσι τὸ μικρὸν αὐτῶν κίτρινον ράμφος, ὅταν ὁ πατὴρ ἢ ἡ μήτηρ φέρωσι πρὸς αὐτοὺς τοοφήν. Ἐκτος τούτου ἢ προσεκτικὴ μήτηρ καλύπτει αὐτοὺς τὴν νύκτα διὰ τῶν πτερύγων της, ἵνα μὴ βρέχωνται καὶ ρίγωσι. Μετ' ὅλιγον τὰ πτερά τῶν αὔξανουσιν ἐπὶ τοσοῦτον, ὅστε δύνανται νὰ πετῶσιν ὅλιγον, τότε δὲ ἀφίνουσι τὴν φωλεάν των, χωρὶς ὅμως νὰ ἀπομακρυνθῶσι πολὺ ἀπὸ αὐτὴν καὶ καθήμενοι ἐπὶ τινος δένδρου ἢ θάμνου ζωογονοῦνται ὑπὸ τοῦ θάλπους τῶν ἡλιαχῶν ἀκτίνων καὶ περιμένουσιν ὁ πατὴρ ἢ ἡ μήτηρ νὰ φέρωσιν εἰς αὐτοὺς κακένα μικρὸν σκῶληκα ἢ κάνωπα, διότι δὲν εἶνε ἀκόμη ἴκανοι νὰ προμηθευθῶσι μόνοι τὴν τροφήν των. Ὁλίγον κατ' ὅλιγον ὅμως ἔξοικειοῦνται εἰς τὴν πτήσιν καὶ ἔρχονται νὰ ἀπομακρύνωνται ἀπὸ τὴν φωλεάν, ἵνα εῦρωσι μόνοι τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως των. Κατὰ τὸ φινόπωρον, ὡς γνωστόν, πολλὰ πτηνὰ ἀναχωροῦσι, συνήθως κατὰ πολυπληθεῖς ὀμάδας καὶ μεταβαίνουσιν εἰς μέρη θερμότερα, ὅπου διαχειμάζουσι. Κατὰ δὲ τὴν ἥνοιξιν, ὅτε οἱ ὄφθαλμοὶ τῶν δένδρων ἀρχίζουσι νὰ ἀνοίγωσι καὶ οἱ θάμνοι πρασινίζουσι, τὰ δὲ ἔρπετα καὶ τὰ ἔντομα ἔξεγειρονται ἐκ τῆς χειμερινῆς αὐτῶν νάρκης, ἐπερχονται τὰ φαίδρα πτηνὰ εἰς τὴν πατρίδα των καὶ διὰ τῶν ὀραίων αὐτῶν ἀγαπάτων φαιδρύνουσιν ἡμᾶς.

Καὶ εἰς τὰ εὔθυμα ὅμως αὐτὰ πλάσματα συμβαίνουσιν ἐνίστε μεγάλα δυστυχήματα. Διότι παρασυρμένα ἐκ τῆς ἐπικρατούσης καλοκαιρίας φθάνεισιν ἐνωρίτερον τοῦ δέοντος εἰς τὴν πατρίδα των, ἐπέρχονται δὲ κατόπιν κατὰ τὸν Μάρτιον ἢ καὶ τὸν Ἀπρίλιον

ήμεραι ψυχραὶ μετὰ χιόνων καὶ πάγων, τότε δὲ πολλοὶ τῶν δυστυχῶν ὁδοιπόρων ἀποθνήσκουσιν ἐκ τοῦ ψύχους η̄ ἐκ τῆς πείνης· Ἐάν δούμενος ἐπικρατήσωσι καὶ ποιοῖ εὐνοϊκοῖς, καταφεύγουσιν εἰς λόχυας η̄ εἰς τοὺς κλάδους τῶν δένδρων καὶ ἐκεῖ πηδῶσιν, φύονται καὶ παιζόνται φαιδρῷ. Συγχρόνως δὲ ἀρχίζουσι νὰ συνάζωσιν ἄχυρα, χόρτα, τρίχας, πτερά καὶ σὸλλαχρήσιμα πράγματα, οὐαὶ εἰς ἀπόκεντρα μέρη παρασκευάσσωσι διὰ τὰ μέλλοντα τέκνα των θερμὴν καὶ μαλακὴν κλίνην. Πολλὰ δὲ πτηνὰ εὑρίσκουσι τὰς φωλεάς, εἰς τὰς δοποίας καὶ αὐτὰ ἀνετράφησαν, καὶ ἐπισκευάζουσιν αὐτάς. Ἐντὸς τῆς φωλεάς ἔναποθέτει βραδύτερον η̄ θηλεια τὰ ὡκαύτης, τὰ δόποια ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐπωάζει, ἐνῷ δὲ σφρηγή μενος πλησίον δικοπεδάζει αὐτὴν διὰ τῶν φύσμάτων του καὶ δὲν ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτῆς εἰμὴ διὰ νὰ τῇ φέρῃ τροφήν.

Οταν ἔξελθωσιν οἱ γενετές ἀφίνουσι συνήθως τὰ φύσματα καὶ ἐπιδίδονται μετὰ ζῆλου εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων των. Μετὰ τοὺς κύπους τούτους τὰ πτηνὰ διέρχονται ὅλιγας κακὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὄποις τὰ πτερά αὐτῶν πίπτουσι καὶ σχηματίζονται νέα. Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας εἶνε ἀσθενῆς, παύουσι δὲ νὰ κελαδῶσι καὶ νὰ πηδῶσι φαιδρῷ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς τῆς ἀσθενείας των κρύπτονται εἰς τὰς πλέον πυκνὰς λόχυας καὶ περιμένουσιν ἐκεῖ, μέχρις οὐ σχηματισθῆ τὸ νέον ἐκ πτίλων ἔνδυμα αὐτῶν.

Μὴ κτυπᾶτε τὰ πουλιά.

Πουλιά, ποῦ ψάλλουν 'ς τὸ κλαδί,
τὰ βλέπει τὸ καλὸ παιδί,
τάκουει μὲ χαρά του,
ποτέ του πλειά δὲν τὰ κτυπᾷ,
γιατὶ ὁ πλάστης τάγαπῃ
Κ' ἵκεῖνα, σὰν δικά του.

Γ: Μ Βεζυγηνός.

71. Θ Μάρτης.

Μιὰ χήρα, ποῦ ὁλόκληρο
Τὸν ἄγριο χειμῶνα
Κλεισμένη παράδειρε
Σὲ φτώχειας ἀγῶνα,
Μαρτιάτικη μέρα
Νὰ μάση δυὸς λάχαρα
Ἐκίνησε πέρα.

Μὲ μιᾶς, ἐνῷ διάλεγε
Β.λαστάρι, β.λαστάρι,
Ομπρός της ἐφάρηκε
Ωριο πα.λ.ληκάρι,
Ποὺς ως κάμπον γρασίδι
Τὰ ροῦχα εἰχε πράσινα
Γιομᾶτα π.λονμίδι.

Γελοῦσε ἐ τὰ μάτια της
Θεοστήριχτη ἐλπίδα
Μιὰ μύρη τὰ θόλωτε
Μεγάλη φροντίδα.
Γιατ' εἶχε ἀφειμένα
Τὰ δόλια παιδάκια της
Γυμνά, πεινασμένα.

Τοῦ ξένου τὸ πρόσωπο
Συγκάλλαζε χρῶμα,
Δακρύσαν τὰ μάτια τον,
Κ' ἐγέλασε τὸ στόμα,
Ποὺς ἐσκόρποντε μία
Σ τῆς αὔξαις ὀλόγυρα
Τερπτὴν εὐωδία.

Ψιχάλα τῆς ἔθρεχε
Καὶ ροῦχα καὶ σῶμα
Τὴν ἄφα, ποὺ μιάζενε
Τὸ πρόστυχο γιῶμα.
Καί, ἀρτὶς νὰ βαραίνῃ
Γι' αὐτὸ μὲ τὴ μοῖρά της,
Τραγούδας σκυμμένη

Δέρ εἰτε, τῆς φώναξε,
Καιρὸς γιὰ τραγοῦδι.
Ν' ἀφήκης τὸ μάζωμα
ξὺσ' διη μουσιγοῦδι.
Εγὼ τὸ σακκί σου
Γιομίζω, πολύπαθη.
Τραβήσον! τραβήσον!

Μ' ἀρέσεις, Μαρτάκη μον!
Ἐκεῖ, ποὺ δακρύζεις,
Μὲ ἀχτίρας χαμόγειο
Τὰ σύγγερα σχίζεις,
Χωρὶς νὰ δειλιάσω,
Σ τὴ φτώχεια, ἐ τὴ θλῖψί μον
Ζητάω νὰ σου μοιάσω.

Μ' ἐκεῖτο ἐ τὸν ὕμο τον
Νὰ γύρη κορτά της,
Πολληόρα δέρ ἔκαμε
Ο ξέρος διαβάτης
Καί, πρὶν αὐτὴ μάθη
Ποιὸς ἤταρ, ποὺ πήγαινε,
Σὰν ξοκιος ἔχάθη.

Θωρῶνται, δπῶφυγε,
 'Ως εἶχε προσβάλη,
 'Επῆρε τὸ δρόμο της
 'Η δύστυχη πάλι·
 Καί, ἄρ τίλιος γελοῦσε,
 'Η γνέφι τὴν ἔθρεχε,
 Γλυκὰ τραγουδοῦσε.

'Εκεῖ, δίχως ἀργητα,
 'Σὰν ἦνας μαγνήτης,
 'Ο πλοῦτος ἐτράβηξε
 Καὶ μιὰν ἀδελφή της,
 'Ποῦ, 'ε τάνχα χρόνια,
 Γι' αὐτήνε δὲν ἀκούσε
 Κάμμια ψυχοπόνια.

— Μ' ἀρέσεις, Μαρτάκη μου,
 'Εκεῖ, ποῦ δακρύζεις,
 Μὲ ἀχτίρας γαμόγελο
 Τὰ σύγνεφα σχίζεις.
 Χωρὶς ρὰ δειλιάσω,
 'Σ τὴ φτώχεια, 'ε τὴ θλιψί μου
 Ζητάω ρὰ σοῦ μοιάσω. —

'Επῆρε, κ' ή φιλάργυρη
 Μὲ τέχνη μεγάλη,
 ἑβάλθη τὴν ἄκακη
 Ψυχὴ ρὰ ξεβγάλη,
 Γιατὶ θὰ γνωρίσῃ
 Πᾶς ηὗρε ή θεόφτωλη
 Τοῦ πλούτου τὴ βρύσι.

'Σὰ σπίτι 'ξαράγνρε
 Προτοῦν ρ' ἀρασάρη·
 Τὸν Πλάστη δοξάσετε!
 — 'Σ τὰ τέκνα της κάρει —
 Τὰ μαῆρα! πειράτε;
 Χλωρὰ βλασταρόπουλα
 Σὲ 'λίγο θὰ φάτε.

Καὶ τόσα σοφίζεται
 'Σ τὸ ροῦ της, καὶ τόσα
 Τῆς λέει γλυκομιλῆτα
 Μὲ ἀκούραστη γλῶσσα,
 'Ποῦ, πρίγον τριάτα
 Στιγμαὶς ἀπερδέσουνε,
 Μαθαινεῖ τὰ πάτα.

Μὲ βιά τὸ σακκοῦλί της
 Νὰ λύσουν ἀτάμα
 Πετιῶνται τάρηλικα
 Καὶ — ἀπίστεντο πρᾶμμα! —
 Χρυσάφι ως τὸν πάτο.
 Πετράδια πολύτιμα
 Τὸ 'βρίσκουν γιομάτο.

Πάει σπίτι της ἔπειτα
 Καὶ, ἀλλάζοτας, βάρει
 Σχισμέτα ποδήματα
 Παυπάλαιο φυντάρι,
 Καὶ παίρνει, ως ρ' ἀφήκη
 Τὴ θύρα ἐτομιάζεται,
 Χορδὸς δοκαρίκι.

'Εκεῖ, ποῦ δὲν ἔβλεπες
 Ψυχὴ ρὰ ζυγώη,
 Γοργὰ τότες ἔτρεξαν
 'Δικοὶ καὶ γειτόνοι·
 Οὖδ' ἔλειψε ή χήρα
 Ν' ἀροίξῃ φιλόφρονα
 Εἰς δλονς τὴ θύρα.

Σακκὶ παραμάσχαλα
 Βαθύπλατο παίρνει,
 Σκεβρώνει τὴ φάρι της,
 Τὸ πάτημα σέφρει·
 Μόρ' ὅποτε βρέχει,
 'Ομπρὸς ἀραγκάζεται
 'Σὰ σκύλα ρὰ τρέχη.

Καὶ σκούζει θυμάργοτας
Μὲ ψεύτικη ἀκτῖνα·
— Ἐδῶ μὲ κατάφερες,
Κακόπιστε μῆτρα!
Θὰ ἐνέρδιξε ἡ πλάσι
— *Ar ἥθελ' ὁ γύψιστος*
Γιὰ πάντα σὲ χάσῃ.—

Ἐθγῆκε 'c τὸ ξέφωτο
Μὲ τοῦτα καὶ μ' ἄλλα,
Κ' ἔκει, 'ποῦ τρωγότουνε
Γιὰ λίγη ψιχάλα,
Σ' αὐτῷ ἀπ' τὰ δρη
Σ τὸν κάμπο ἐφροβίλησε
Τὸ πράσινο ἀγῶρι.

Μὲ τρόπους χαρούμενος
Νὰ κρύψῃ ἐπολέμα
Οργῆς μαῦρα σύγρεφα,
Οποῦχε 'c τὸ βλέμμα·
Εστάθη χ' ἔκεινη
Γλυκόφωνα τάκουσε
Αὐτὰ rὰ τῆς κρίης.

— *Marrūlu*, μὴ βρέχεσαι,
Μέν' ἄμεις ἀκούμπησον
Γιὰ λίγο 'c τὸν πλάταρο,
Καὶ τάδειο σακκί σου
Ἐγώ, 'ποῦ γρωβίζω
Τὸν τόπο καλλίτερα
Γοργὰ τὸ γεμίζω.—

Μ' ἔκεινο 'c τὸν ὅμο του
Νὰ γύρη κοντά της
Πολιηῶρα δὲν ἔχαμε
Ο ἔτερος διαβάτης·
Καί, πρὶν αὐτὴ μάθη
Ποιὸς ἥταρ, ποῦ πήγαινε,
Σ' ἀρ τσκιος ἐχάθη.

Ἐκεῖ, 'ποῦ κατοίκουνε
Μὲ ἀκούραστο γόρα,
Μέ βιάρ ἀνυπόμορη
Ἐπῆς χ' ἡ γοργόρα·
Καί, πρὶν σταματήσῃ,
Ἐβάλθη τὸ λόγιον
Σακκί της rὰ λύσῃ.

Εὐθύνς, 'ποῦ τὰ δέματα
Δυμέρα βρεθῆκαν
Οχιαὶς ξεπετάχθηκαν,
Αστρίταις χυθῆκαν,
Χιλιάδις αιγρίδια
Χονμήσαν ἀπάρον της
Θαράνημα φείδια.

Καί, πέρα, σ' αὐτὴν
Τὴν εἰχαρ ἀφήκη,
Ἐρύγαρ σφυρίζοτας
Γὰ τέτοια τους νίκη.
Ηαρτιοῦ χελιδόνια
Τὴν ἀλητὴν χαιρέτισαν
Γιὰ χρόνια καὶ χρόνια.

Γ. Μαρκοράς.

72. Η νύξ.

Εἶνε νύξ! εἶνε νύξ, ὅπως ρυνήθως λέγομεν, εἰς ὅλην τὴν πλάσι! Σιγὴ ἐπικρατεῖ εἰς πάντα τὰ δάση, σιγὴ εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς πόλεις, σιγὴ εἰς ὅλον τὸν κόσμον· ἀλλ' εἶνε τοῦτο ἀληθές; Ή γῆ, τὴν ὅποιαν κατοκούμεν, ἀποτελεῖ τὸ σύμπαν; καὶ ὅταν ἡμεῖς παραδιδώμεθα εἰς τὸν ὕπνον, παύει ἀράγε ἡ ζωὴ καὶ ἡ

κίνησις εἰς τὰ ὕψη, εἰς τὰ ἐποῖα οἱ ὄφθαλμοὶ μας δὲν φθάνουσιν; ἔκτὸς τούτου, ὅταν ἐπέρχηται εἰς ἡμές ἡ νῦν, καλύπτει αὐτὴν ὀλόκληρον τὴν γῆν; Μήπως ὁ ἥλιος, ὅταν δύον ἐγκαταλείπῃ ἡμές, δὲν φωτίζει λαμπρῶς τοὺς κατοίκους τοῦ ἀλλού ἡμισφαίριον τῆς γῆς; Ἡ νῦν εἶνε δι' ἡμές, ἡμεῖς μόνον δὲν ἔχομεν ἡμέρας ἀτελευτήτους.

Διὰ τὸν Θεὸν δὲν ὑπάρχει νῦν. Δι' αὐτὸν καὶ ἡ νῦν δὲν εἶνε σκοτεινή. Ἡ νῦν εἶνε φωτεινή, ώς ἡ ἡμέρα, τὸ σκότος εἶνε δι' Αὐτὸν φῶς. Καὶ τί γίνεται εἰς αὐτὴν τὴν ὑπὸ τῆς νυκτὸς ἐπισκιαζομένην γῆν, ὅταν σεῖς νομίζητε, ὅτι τὰ πάντα ἐν αὐτῇ ὑπνώττουσι; Πάντες λοιπὸν τότε πᾶσα ἐνέργεια; Κάνεν σημεῖον ζωῆς δὲν διατηρεῖται πλέον; Τὸ παντοδύναμον πνεῦμα, τὸ ὄποιον διευθύνει τὸν κόσμον, δὲν ἐπιπνέει τότε ἐπ' αὐτῆς; Ἀποσύρει τότε ἀπ' αὐτῆς τὴν κραταιὰν αὐτοῦ χεῖρα;

"Οὐδὲν ἔπαυσε καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἐντελῶς ἡ ζωή.

Παρατηρήσατε τὰ συμβαίνοντα ἐν αὐτῇ καὶ ἐν καιρῷ νυκτός.

'Ακούετε θόρυβον καὶ φύματα; Εἶνε φαιδρὸς ὅμιλος νέων, ὅστις ἀγρυπνεῖ, διότι προτιμᾷ τὸν χορὸν καὶ τὴν διασκέδασιν τῆς ἀναπαύσεως καὶ τοῦ ὅπνου.

Βλέπετε ἔκεινα τὰ κηδία, ἀτινα λαμπουσὶ μακρόθεν; Τελεῖται ἔκει ἔօρτη καὶ ἐπὶ τῇ εἰκαρίᾳ ταύτη παρατίθεται πλουσιοπάροχον γεῦμα, τὸ ὄποιον θὰ παραταθῇ ἀκόμη ἐπὶ πολύ.

Παρατηρεῖτε ἔκει τὸ ἀμβρόσιον φῶς μεμονωμένου λύχνου; Φωτίζει τὸ ἡσυχὸν σπουδαστήμιον σιφοῦ ἀνθρώπου βεβυθισμένου εἰς τὰς μελέτας του ἢ τὸ ἐργαστήριον φιλοπόνου ἐργάτου, εἰς τὸν ὄποιον ἡ ἐργασία τῆς ἡμέρας δὲν εἶναι ἀρκετὴ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας ἢ τέλος τὸ ἀμβρόσιον αὐτὸν φῶς φωτίζει τὴν κλινῆν δυστυχοῦς ἀσθενοῦς, ὅστις κατὰ τὰς ὕπνους αὐτᾶς τῆς ἀναπαύσεως παλαίει πρὸς τοὺς βασανίζοντας αὐτὸν πόνους.

'Εξέλθετε κατά τινας θερινὴν νυκτανα εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἐνταῦθα τερετίζει ὁ γόλλος, ἔκει θορυβεῖ τὸ ὄρτυγιον, ἀλλαχοῦ κοαζεῖ ὁ βάτραχος. Εἰς τὸ δάσος ἀκούεται ὁ θόρυβος, τὸν ὄποιον προξενοῦσιν αἱ κινήσεις τῶν ἀγρίων ζώων, ἐπὶ τῶν ἀποκέντρων ἐρειπίων ἀκούεται τὸ βλερὺ πτερύγισμα τῶν γλαυκῶν. "Ω σὺ ἡδυνάμεθε ωὐδῶμεν καὶ ὅσα δὲν βλέπουμεν, ἀν ἡδυνάμεθε ωὐδῶμεν, καὶ ὅσα δὲν ἀκούομεν, πόσον ἡδελομεν θαυμάσῃ τὴν ἐργασίαν, τὴν ὄποιαν ἐν καιρῷ νυκτὸς ἡ φύσις τελεῖ!

"Τψώσατε τοὺς ὄφθαλμοὺς εἰς τὸν οἰρανόν! Οἱ ἀστέρες εύρισκουσιν εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἀπφαῦς τὴν τροχιὰν αὐτῶν

καὶ τηροῦσιν ἀπαρεγκλίτως τὴν αἰωνίαν αὐτῶν τάξιν. Οὐδέποτε σφάλλουσιν, ὅπως οὐδέποτε σφάλλουσι τὰ φυτὰ ὡς πρὸς τὸν χρόνον, κατὰ τὸν δόπον πρέπει νὰ ἀνθήσωσι.

Τείνατε τὸ οὖς καὶ ἀκούσατε τί συμβαίνει ὑπὸ τὴν γῆν. Τελεῖται ἐκεῖ ἔργασία ἔξοχως εὐεργετική. Ἐνῷ τὰ τέκνα σας κοιμῶνται ἡσύχως, ἡ μήτηρ γῆ ἔτοιμάζει εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς τὴν ζωοπάροχον τροφὴν αὐτῶν. Νέα φυτὰ βλαστάνουσι, τὰ ὑπάρχοντα συλλέγονται τοὺς ἀναγκαίους διὰ τὴν ἀνάπτυξιν των χυμούς, ἵνα ἡ χώρα πληρωθῇ καρπῶν, ἵνα τὰ χόρτα αὐξήσωσι χάριν τῶν ζώων τῶν τόσον εἰς τὸν ἀνθρωπὸν χρησίμων, ἵνα δὲ οἶνος εὐφράνῃ καὶ ὁ ἄρτος ἐνισχύσῃ τὴν καρδίαν αὐτοῦ.

Πλησιάσατε τὴν κλίνην τοῦ κοιμαμένου καὶ ἀκούσατε.

Ἄκούσατε πῶς ἐργάζονται οἱ πνεύμονες καὶ κινεῖται ὁ θώραξ καὶ πάλλει ἡ καρδία! Πῶς κυκλοφορεῖ τὸ αἷμα δι' ὅλων τῶν αιματοφόρων ἀγγέων καὶ παρέχει εἰς τὸ σῶμα τὰ ἀναγκαῖα πρὸς συντήρησιν του στοιχεῖα. Ποίαν ἀλλην ἀπόδειξιν θέλετε; Ἡ ζωὴ ἀναπαύεται τὴν νύκτα, ἀλλὰ δὲν ἀναπαύεται πανταχοῦ. Καὶ ὅπως ἀναπαύεται, ἡ ἀναπαύσις εἶναι φαινομενική. Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀναπαύσει διαφαίνεται ἡ κίνησις.

Ποῖος δίδει τὴν ἀδιάκοπην ταύτην κίνησιν; Ποῖος διατηρεῖ τὴν ζωὴν, ἐνῷ ἡ ζωὴ φαίνεται, ὅτι ἐσβέσθη; Κλίνατε πάντες γόνυν καὶ ἀναπέμψετε ὑμνὸν εὐχαριστίας πρὸς τὸν οὐράνιον ἥμαντα Πατέρα. Αὐτὸς διευθύνει τὰ πάντα, Αὐτὸς σκέπει ἡμᾶς. ‘Ὑπάρχουσιν ἐν τῇ φύσει πολλὰ δυνάμεις, ἀλλ’ ὁ Θεὸς κινεῖ πάσας τὰς δυνάμεις ταύτας. Όσοι δήποτε καὶ ἀν εἶναι τὴν γύκτα οἱ κλειστοὶ ὄφθαλμοί, ὁ ὄφθαλμὸς τοῦ Πατρὸς ἥμαντον εἶναι πάντοτε ἀνοικτός.

73. Ἔαρεινὴ ἐσπέρα.

Πρόδις δύσιν ὁ πλιος κλίνει,
Κ' εἰς νέφῳ ἐκρύβη χρυσᾶ,
Λεπτὴ ζεφυρεῖτις φυσᾶ
Κι' ἀρώματα χύνει.

Ἡ γλαῦξ τὸν κλαυθμόν της τονίζει
Τὸ ἄσμα σιγῇ τῶν πτηνῶν.
Ἀχλὺς τὰς μορφὰς τῶν βουνῶν
Ἡρέμα σκοτίζει.

Αγέλην λευκὴν καταβαίνει
Τὸν λόφον, καὶ ἥχον γνωστὸν
Συμψάλλει ὅμας ἐργατῶν,
Ἐνῷ διαβαίνει.

Πρὸς τὰ συμά των μέλπ' ἡ φλογέρα,
Κ' ἥχει τῶν ἀμυνῶν βλῆχθυμός,
Κ' εὐήχων κωδώνων ρυθμός
Πληροῖ τὸν ἀέρα.

Ίδου καὶ ἡ λίμνη ἡ μεγάλη!
Εύθυμως τραχεῖς ἀλιεῖς
Ἀνέλκουν, τὴν ἄγκυραν εἰς,
Τὸ δίκτυον ἄλλοι.

Καὶ μ' ἔρρυθμον κτύπον τῆς κώπης
Ἡ λέμβος ἐγγύς μου περνᾷ.
Κυλίουν μ' ἀφροὺς τὰ νερά
Καὶ τρίζει ἡ τρόπις.

Ωχρὰ δ' ἀπ' ἀντίκρυ Σελήνη
Τὰς ἄκρας ἀφεῖσα τῆς Γῆς,
Ἐν μέσῳ βαθείας σιγῆς,
Τὴν λάμψιν τῆς χύνει.

74. Η θερμότης.

Η θερμότης εἶνε ἀναπόφευκτος διὰ τὴν ζωὴν τῶν ζῴων καὶ τὴν βλαστησιν καὶ εὔδοκιμησιν τῶν φυτῶν. "Ἄνευ τῆς θερμότητος κακοῦνται ζῷον δὲν θὰ ἡδύνατο νὰ ζήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς" καὶ κακοῦνται φυτὸν δὲν θὰ ἡδύνατο νὰ βλαστήσῃ ἐπ' αὐτῆς. Τὴν ζωοπάροχον δὲ ταύτην θερμότητα χρεωστούμεν εἰς τὸν ἡλιον, στις διὰ τῶν ἀκτίνων του θερμαίνει τὴν γῆν καὶ ζωογονεῖ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ. Η γῆ, ως γνωστόν, εἶνε σφαῖρα κινουμένη ἀδιακόπως πέριξ τοῦ ἡλίου. "Η κίνησις αὕτη τῆς περὶ τὸν ἡλιον γίνεται διὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε ταχύτητος, ἐκάστη δὲ περιστροφὴ συμπληροῦται εἰς τὸ διάστημα ἐνὸς ἔτους. "Η γῆ ὅμως δὲν ἔχει μόνον τὴν κίνησιν ταύτην, ἀλλὰ κινεῖται ἀδιακόπως καὶ περὶ τὸν ἀξονά της. "Ενεκα δὲ τῆς κινήσεως ταύτης δὲν φωτίζεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου διάλκηρος ἡ γῆ, ἀλλ' ἐν μέρος αὐτῆς, ἐκεῖνο δηλ. τὸ διποῖον εὑρίσκεται ἐκά-

στοτε ἀπέναντι τοῦ ἡλίου Διὰ τῆς τελευταίας ταύτης κινήσεως ἔξηγεται διατί ἀλλοτε ἔχομεν ἡμέραν καὶ ἀλλοτε νύκτα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ περιστροφὴ τῆς γῆς περὶ τὸν ἀξόνα της γίνεται ἐντὸς 24 ὥρῶν, τὸ ἡμερονύκτιον ἔχει πάντοτε 24 ὥρας· μεταβάλλεται δὲ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς μόνον ὁ ἀριθμὸς τῶν ὥρων, ἀναλόγως τῆς θέσεως τὴν ὅποιαν ἔχει ἡ γῆ ὡς πρὸς τὸν ἡλιον. Ἐκ τῆς κινήσεως τῆς γῆς πέριξ τοῦ ἡλίου εἴπομεν, ὅτι συγχριζεται τὸ ἔτος, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὅποιον δὲν ἔχομεν πάντοτε τὴν αὐτὴν θερμοκρασίαν· τοῦτο δὲ συμβαίνει καθ' ὅσον κατὰ τὴν θέσιν, ἦν ἔχει ἡ γῆ, ἀλλοτε μὲν θερμαίνεται περισσότερας ὥρας ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ ἀλλοτε ὀλιγωτέρας. Δὲν εἶναι ὅμως μόνον αὐτὸς ὁ λόγος, διὰ τὸν ὅποιον ἡ θερμοκρασία ἐπὶ τῆς γῆς δὲν εἶναι πάντοτε ἡ αὐτή. Αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου πάντοτε θερμαίνουσι τὴν γῆν, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Θερμαίνονται αὐτὴν περισσότερον μέν, ὅταν πίπτωσι καθέτως, ὀλιγώτερον δέ, ὅταν πίπτωσι πλαγίως. Διὰ τοῦτο μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τοῦ ἔτους, μίαν ἡμέραν τοῦ Ἰουλίου π.χ. δὲν ἔχομεν πάντοτε τὴν αὐτὴν θερμοκρασίαν. Κατὰ τὸ πρῶτην καὶ τὴν ἐσπέραν, ὅτε ὁ ἡλιος εὑρίσκεται χαμηλὰ καὶ αἱ ἀκτίνες αὐτοῦ πίπτουσι πλαγίως, ἡ ἐξ αὐτῶν παραγομένη θερμότης εἶναι ἀνεκτή. Κατὰ τὴν μεσημέριαν ὅμως, ὅτε ὁ ἡλιος εἶναι ὑψηλός, αἱ ἀκτίνες αὐτοῦ πίπτουσι καθέτως καὶ διὰ τοῦτο εἶναι αὗται λίαν καυστικαί. Μής τὴν ἀνίσον θερμότητα, ἦν ἡ γῆ λαμβάνει παρὰ τοῦ ἡλίου, διαρκούσσης τῆς περὶ αὐτὸν ἐτησίας περιστροφῆς στηρίζεται ἡ διαφορὰ τῶν τεσσάρων ὥρων τοῦ ἔτους.

Εἴπομεν, ὅτι αἱ ἡλιακαὶ ἀκτίνες εἶναι ἡ κυοιωτάτη πηγὴ τῆς θερμότητος. διότι, ἕκτος αὐτῆς ἔχομεν καὶ δύο ἄλλας πηγάς, πολὺ μὲν ἀσθενεστέρας, παραγούσας ὅμως ὁπωσδήποτε θερμότητα· Ἡ μία τῶν πηγῶν τούτων εἶναι ἡ καῦσις· τὰ καιόμενα σώματα παράγουσι θερμότητα. Διὰ τοῦτο τὴν ἀναγκαῖαν θερμότητα διὰ τὰς οἰκιακὰς ἡμέραν ἀνάγκας καὶ τὸν βιομηχανίαν παράγομεν διὰ τῆς καύσεως ξύλων, ξυλανθράκων, λιθανθράκων κλπ. Διὰ νὰ καῶσι δὲ τὰ σώματα ταῦτα, ἀπαιτοῦνται δύο τινά, νὰ ἀνάψωμεν δηλ. αὐτὰ δι' ἀλλού καιομένου σώματος καὶ νὰ ὑπάρχῃ ἡ άρρενος. Ἀνευ ἀέρος ἡ καῦσις παρεμποδίζεται· διὰ τοῦ ἀέρος γίνεται αὐτη ταχυτέρα. Ὅταν θέλωμεν νὰ ἀνάψωμεν ξύλα ἢ ξυλανθράκες, φυσικῶμεν αὐτά, οὕτω δὲ διέρχεται δι' αὐτῶν ἴσχυρὸν ρεῦμα ἀέρος. Ὅταν θέλωμεν οἱ ξυλανθράκες νὰ μὴ καῶσι ταχέως, καλύπτομεν αὐτοὺς διὰ στάκτης, ἵνα ἐμποδίσωμεν τὸν ἀέρα νὰ ἔρχηται εἰς ἐπαργὴν πρὸς αὐτούς.

Τρίτη πηγὴ τῆς θερμότητος, ἀσθενεστέρα καὶ τῆς καύσεως, εἶναι ἡ προστριβή. Τὰ προστριβόμενα σώματα θερμαίνονται. "Οταν ἔχω μεν τὰς χεῖρας ψυχοάς, τρίβομεν αὐτὰς ἴσχυρῶς, καὶ διὰ τῆς προστριβῆς ταύτης αἰσθανόμεθα αὐτὰς θερμοτέρας. Τὰ πυρεῖα, τὰ ὄποια εἶναι ξυλάρια ἔχοντα εἰς τὸ ζήκρον εὐρλέκτους ὥλας, δι' ἐλαχίστης προστριβῆς ἀνάπτουσιν.

75. Η ἑσωτερικὴ θερμότης τῆς γῆς.

"Ως εἴπομεν, ἡ γῆ θερμαίνεται διὰ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Η θερμότης δέ, ἢν ἡ γῆ δι' αὐτῶν λαμβάνει, δὲν εἶναι πάντοτε ἡ αὐτή, ἀλλὰ μεταβάλλεται ἀναλόγως τῶν ὥρῶν τοῦ ἔτους. Αἱ μεταβολαὶ αὗται τῆς θερμότητος δὲν εἶναι αἰσθηταὶ εἰς ὅλον τὸ ὄγκον τῆς γῆς, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς καὶ εἰς ἐλαχιστὸν βάθος ἀπ' αὐτῆς. Ολίγον βαθύτερον ὅμως, εἰς βάθος δῆλον. 25 — 30 μέτρων, ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, αἱ μεταβολαὶ αὗται παύουσι νὰ εἶναι αἰσθηταὶ καὶ ἐπομένως εἰς τὸ μέρη τὰ ἔχοντα τὸ βάθος τοῦτο, ἐπικρατεῖ πάντοτε ἡ αὐτὴ θερμοκρασία. Τὰ βαθέα ὑπόγεια νομίζομεν, ὅτι εἶναι τὸν μὲν χειμῶνα θερμά, τὸ δὲ θέρος δροσερά. Τοῦτο χυρίως δὲν εἶναι ἀκριβές. Τὰ ὑπόγεια δὲν εἶναι οὔτε δροσερὰ τὸ θέρος, οὔτε θερμὰ τὸν χειμῶνα, ἀλλὰ φαίνονται εἰς ἡμᾶς τοιαυτά ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν θερμοκρασίαν, ἢτις ἔκτος αὐτῶν ἐπικρατεῖ. Τὰ ὑπόγεια δῆλον. ἔνεκα τοῦ βαθίους τῶν δὲν ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὴν ἀτμοσφαιρικὴν θερμότητα, ἀλλ' ἔκαστον ἐξ αὐτῶν ἀναλόγως τοῦ βαθίους του ἔχει δρισμένην καὶ σταθερὰν θερμοκρασίαν. "Αν λοιπὸν ὑποθέσωμεν, ὅτι ὑπόγειον τι ἔχει σταθερὰν θερμοκρασίαν 15 βαθμῶν, εἶναι φανερόν, ὅτι, ἐὰν εἰσελθωμεν ἐν αὐτῷ τὸ θέρος, ὅτε ἡ θερμοκρασία εἶναι ὑψηλή, π. χ. 25 βαθμῶν, θὰ αἰσθανθῶμεν ἀμέσως διαφορὰν θερμοκρασίας 10 βαθμῶν, ἡ ὄποια εἶναι λίγην αἰσθητή καὶ μᾶς κάμνει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι τὸ ὑπόγειον αὐτὸν εἶναι πολὺ δροσερόν. "Ἐάν τούναντίον εἰσέλθωμεν τὸν χειμῶνα εἰς τὸ αὐτὸν ὑπόγειον, τὸ ὄποιον ἔχει πάλιν θερμοκρασίαν 15 βαθμῶν, ἐνῷ ἡ ἔξω θερμοκρασία εἶναι τότε χαμηλή, π. χ. 5 βαθμῶν, θὰ αἰσθανθῶμεν 10 βαθμῶν μεγαλειτέραν θερμοκρασίαν καὶ τούτο θὰ μᾶς κάμη νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι τὸ ὑπόγειον εἶναι θερμόν.

Κάτωθι τοῦ βαθίους τούτου, εἰς τὸ ὄποιον ἡ θερμοκρασία εἶναι σταθερὰ καὶ ἀνεξάρτητος τῆς ἀτμοσφαιρικῆς θερμότητος, ἡ γῆ

δὲν ἔχει πανταχοῦ τὴν αὐτὴν θερμοκρασίαν, ἀλλ' ὅσον προχωροῦμεν εἰς βαθύτερα στρώματα, τόσον μεγαλειτέραν θερμοκρασίαν εὑρίσκομεν. Ἐκ πολλῶν δὲ παρατηρήσεων ἐβεβαιώθη, ὅτι ἀνὰ 33 μέτρα ἡ θερμοκρασία αὔξανε κατά ἓνα βαθμόν. Ἐκ τούτου ἐπεταί, ὅτι εἰς βάθος 3300 μέτρων, ἡ θερμοκρασία τοῦ ἑδάφους θὰ εἶναι 100 βαθμῶν. Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ ἀναλογίαν εύρισκομεν, ὅτι εἰς βάθη πολὺ μεγαλειτέρα ἡ γῆ θὰ ἔχῃ θερμοκρασίαν 2 ἢ καὶ 3 χιλιόδων βαθμῶν, τοιαύτη δὲ θερμότης εἶναι ὄρκετή, ἵνα τὴν πάντα τὰ σώματα. Ἐκ τούτων ἐπεταί, ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς δὲν εἶναι στερεόν, ὅπως ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς, ἀλλ' εὐρισκεται εἰς καταστάσιν τετηκυίαν καὶ διάπυρον. Ἡ ἐσωτερικὴ αὔτη θερμότης τῆς γῆς καλεῖται ἔγγειος ἡ κεντρικὴ θερμότης. Οἱ στερεός φλοιοὶ δὲ τῆς γῆς, τὸν ὄποιον βλέπομεν, περιβάλλονται τὸ ἐν τετηκυίᾳ καταστάπει ἐσωτερικὸν τῆς γῆς, καλεῖται ἐπίπαγος. Ὑπολογίζουσι δέ, ὅτι ὁ ἐπίπαγος τῆς γῆς ἔχει πάχος 60 περίπου χιλιομέτρων.

76. Οἱ σεισμοί, τὰ ἡφαίστεα, καὶ αἱ θερμαὶ πηγαί.

I Οἱ σεισμοί.

Ἡ κεντρικὴ θερμότης τῆς γῆς, περὶ τῆς ὅποιας ἀνωτέρω ὀμιλίσαμεν, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν σεισμῶν, τῶν ἡραϊστέων καὶ τῶν θερμῶν πηγῶν.

Σεισμοὶ ὄνομαζονται, καθὼς ἡξεύρετε, οἱ κλονισμοί, οἱ ὄποιοι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν συμβιχίνουσιν εἰς διάφορα μέρη τῆς ἔξωτερικῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Οἱ κλονισμοὶ δὲ οὗτοι εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐσωτερικῆς θερμότητος τῆς γῆς. Ἔνεκα δηλ. τῆς θερμότητος ταύτης εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς σχηματίζονται ἀτμοὶ διὰ τῆς ἔξτριμοσεως τῶν ἐν αὐτῇ ὑδάτων, ὅταν δὲ πολλοὶ ἀτμοὶ συγκεντρωθῶσιν εἰς ἐν μέρος, στενοχωροῦνται ἐκεῖ καὶ προσπαθοῦσι νὰ εὑρωσι διεξόδον, οὕτω δὲ σείουσι τὸ ἐπ' αὐτῶν ἑδάφος. Οἱ σεισμοὶ ἔχουσι μεγάλην σχέσιν μὲ τὰ ἡφαίστεα, τὰ ὄποια, καθὼς θὰ ἔδωμεν, προέρχονται ἀπὸ τὴν αὐτὴν αἰτίαν· διὰ τοῦτο εἰς τὰ μέρη, τὰ ὄποια εὑρίσκονται πλησίον τῶν ἡφαιστείων, συμβαίνουσι συχνὰ σεισμοὶ καὶ μάλιστα σεισμοὶ πολὺ ισχυροί. Ὅταν οἱ σεισμοὶ περιορίζωνται εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν ἡφαιστείων, τὰ ὄποια παράγουσιν αὐτούς, καλοῦνται τοπικοί. Ἔνιοτε δύμως οἱ σεισμοὶ

γίνονται αἰσθητοὶ εἰς πολὺ μεγάλας ἀποστάσεις καὶ τότε ὄνομά-
ζονται καθολικοὶ. Ἀναλόγως δὲ τῆς ισχύος τῶν δονήσεων καὶ τῆς
διαρκείας αὐτῶν οἱ σεισμοὶ διαιροῦνται εἰς ἀσθενεῖς καὶ ισχυρούς.
Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐπιφέρουσι μεγάλας ἀναδύσεις καὶ καταδύσεις
τοῦ ἑδάφους καὶ ἀνοίγουσιν εἰς αὐτὸν μεγάλα ρήγματα. Αὐτὸς δὲ
εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν ὅποιον εἰς τὰ κατοικούμενα μέρη οἱ ισχυροὶ
σεισμοὶ ἀποβαίνουσι τόσον καταστρεπτικοί. Κατὰ τὴν διεύθυνσιν
οἱ σεισμοὶ διαιροῦνται εἰς βράστας, χυματοειδεῖς καὶ χυκλοτερεῖς
Βράστης λέγεται ὁ σεισμός, ὅταν αἱ δονήσεις τοῦ ἑδάφους γίνων-
ται ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω· χυματοειδής, ὅταν αἱ δονήσεις γί-
νωνται δριζοντίως· χυκλοτερής, ὅταν αἱ δονήσεις αὐτοῦ σχηματί-
ζουσι κύκλους. Ἐκ τῶν σεισμῶν τούτων οἱ ὀλιγώτερον καταστρε-
πτικοὶ εἶναι οἱ χυματοειδεῖς. Κατ' ἔξοχὴν δὲ καταστρεπτικοὶ εἶναι
οἱ χυκλοτερεῖς, οἵτινες εύτυχῶς εἶναι σπανιώτεροι.

Ἐκ πάντων τῶν μερῶν τῆς γῆς τὰς μεγαλειτέρας καταστρο-
φὰς ὑπέστη κατὰ διαιφόρους ἐποχὰς ἡ νότιος Ἀμερικὴ ἔγεκκα τῶν
πολλῶν ἡφαιστείων, ἀτινα ὑπάρχουσιν ἔκει. Ἐκ τῶν ἐν Εὐρώπῃ
σεισμῶν ὄνομαστός εἶναι ὁ συμβέκτης τῇ 1ῃ Νοεμβρίου 1755, δστις
κατέστρεψε τὴν πρωτεύουσαν τῆς Πορτογαλίας Λισσαβῶνα. Καὶ
εἰς τὴν Ἰταλίαν δὲ ἔγεκκα τῶν ὑπαρχόντων ἐλεῦ ἡφαιστείων συνέ-
βησαν πολλοὶ καταστρεπτικοὶ σεισμοὶ καὶ εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν
καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους. Καὶ ἡ πατρίς μας ἔγνώρισε
δυστυχῶς τὰ δυστυχήματα τῶν σεισμῶν, δι' ὧν πολλάκις ἐστίσθη
τὸ ἑδαφός τῆς ἐλεύθερας καὶ δούλης Ἑλλαδός. Γνωστοὶ εἶναι π.χ.
οἱ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους σεισμοὶ τῆς Κορίνθου, τῆς Ἀμ-
φίσσης, τῆς Κεφαλληνίας, τῆς Λευκάδος, τοῦ Αίγαου, τῆς δυ-
τικῆς παραλίας τῆς Πελοποννήσου, τῆς Χίου· ἔτι δὲ μᾶλλον πρόσ-
φατος εἶναι ἡ λύπη, τὴν ὅποιαν ἡσθάνθημεν διὰ τὰ ἐκ τῶν σει-
σμῶν συμβάντα δυστυχήματα ἐν Ζακύνθῳ καὶ ἐν Ἀταλάντῃ καὶ
ἐκ δευτέρου εἰς τὰ δυτικὰ παραλία τῆς Πελοποννήσου.

II. Ἡφαίστεια.

Καὶ τῶν ἡφαιστείων αἰτία εἶναι ἡ κεντρικὴ θερμότης τῆς γῆς.
Δι' αὐτῆς σχηματίζονται, ως εἰπομένη, ἐντὸς κοιλοτήτων τῆς γῆς
ἀτμοί, οἵτινες στενοχωρούμενοι ζητοῦσι διέξοδον. Ἐνίστηται
τότε τῶν συγκεντρουμένων ἐν τινὶ κοιλότητι ἀτμῶν εἶναι μεγίστη,
τότε δὲ ἀποκτῶσιν οὔτοι τοιαύτην δύναμιν, ὥστε κατορθοῦσι νὰ
ἀνυψώσωσι τὸ ἐπ' αὐτῶν ἑδαφός. Τοιουτορόπως δὲ σχηματίζεται
ἐπὶ τοῦ ἑδάφους ὅρος ἀρκετὰ μεγάλον ἔχον σχῆμα κώνου.

Τὸ πρᾶγμα σᾶς φάνεται πολὺ περίεργον βεβαίως, ἵσως καὶ ἀπίστευτον Καὶ δῆμος εἶνε ἀληθέστατον. Ἡ δύναμις τοῦ ἀτμοῦ εἶνε ἀληθῖς καταπληκτική. Αἱ μεγάλαι μηχαναὶ τῶν ἀτμοπλοίων καὶ τῶν βιομηχανικῶν καταστημάτων κινοῦνται διὰ τοῦ ἀτμοῦ καὶ διὰ τοῦτο ὄνομάζονται αἱ μηχαναὶ αὗται ἀτμομηχαναί. Εἰς τὰς μηχανὰς ταύτας πρέπει νὰ ὑπάρχῃ πάντοτε πρόχειρος ἀτμός, ἀλλὰς ἡ κίνησις τῆς μηχανῆς παύει. Πρὸς τοῦτο λοιπὸν παρασκευάζουσιν ἀδιακόπως ἀτμόν, τὸν ὅποιον συγκεντροῦσιν εἰς μεγάλους λέβητας ἐκ σιδήρου, τὰ τοιχώματα τῶν ὅποιων εἶνε ἀρκετὰ χονδρά. Ἐν τούτοις ἔκαστος λέβητος ἀναλόγως τοῦ μεγέθους τοῦ μόνον δρισμένην ποσότητα ἀτμοῦ δύναται νὰ χωρήσῃ. Ἐὰν ἐξ ἀπροτεξίας εἰσαχθῇ εἰς τὸν λέβητα μεγαλειτέρω ποσότης ἀτμῶν, τότε συμβαίνει ἔκρηξις, τὰ σιδηρά δῆλα τοιχώματα τοῦ λέβητος θραύσονται διὰ μιᾶς καὶ μετὰ μεγάλης δρομῆς καὶ δύνανται νὰ προξενήσωσι μεγάλα δυστυχήματα. Ἐὰν λοιπὸν ἡ σχετικῶς μικρὰ αὐτὴ ποσότης τῶν ἀτμῶν φέρῃ τοιούτον ἀποτέλεσμα, δύνασθε νὰ φαντασθῆτε τὶς ἡμιπορεῖς νὰ κατορθώσῃ ἡ ἀπειράκις μεγαλειτέρω ποσότης τῶν ἀτμῶν, ἢτις συγκεντροῦται, ὡς εἴποιεν, εἰς τὰς μηχανὰς κοιλότητας τῆς γῆς ἔνεκα τῆς κεντρικῆς αὐτῆς θερμότητος. Διατί λοιπὸν νὰ μὴ πιστεύσωμεν, ὅτι οἱ ἀτμοὶ αὗτοὶ ἔχουσι τὴν δύναμιν νὰ ἀνυψώσωσι τὸ ἐπί αὐτῶν ἔδαφος καὶ νὰ σχηματίσωσι τὸ δρός, τὸ δρόποιον εἴπομεν;

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ δροῦς τούτου μένει ὅπή τις, ἥτις ἔχει σχῆμα στρογγύλον, κονοικόν περίπου, καίσυγκανινωνέ μὲ τὸ βαθύτερον μέρος τῆς γῆς. Ἡ ὅπη αὕτη ὄνομάζεται κρατήρ. Ἐκ τοῦ κρατήρος ἐξέρχονται δρυὶ μόνον ἀτμοί, ἀλλὰ καὶ καπνός πολὺς καὶ φλόγες μεγάλαι καὶ ὑλαι τετηκυταὶ, αἵτινες ὄνομάζονται λάβα. Ἐνίστε αἱ ὑλαι αὗται, ἐὰν εὑρωσιν εἰς τὴν γῆν σχισμάδας, χύνονται ἐντὸς αὐτῶν, χωρὶς νὰ συμβῇ ἔκρηξις. Ἐκεῖ δὲ ψυχόμεναι, στερεοποιοῦνται καὶ σχηματίζουσι τὰς μεταλλικὰς φλέβας, ἀπὸ τὰς δροίας οἱ ἁνθρώποι εἴσαγουσι τὰ εἰς αὐτοὺς χρήσιμα μέταλλα.

Αἱ ἔκρηξεις τῶν ἡφαιστείων συνοδεύονται ὑπὸ σεισμῶν πολὺ ισχυρῶν καὶ ἐπιφέρουσι μεγάλας καταστροφάς. Οὔτω π.χ. κατὰ τὸ ἔτος 79 μ. Χ. τρομερὰ ἔκρηξις τοῦ Βεσουβίου κατέχωσεν, ἐκτὸς ἀλλων μικροτέρων, καὶ δύο ἐπισήμους πόλεις τοῦ τότε ρωμαϊκοῦ κοράτους, τὸ Ἡράκλειον καὶ τὴν Πομπηίαν. Αἱ πόλεις δῆμος αὗται δὲν κατεστράφησαν, ὡς συγήθως συμβάνει εἰς τοὺς ισχυροὺς σεισμούς, ἀλλ᾽, ὡς εἴχον, κατεχώθησαν καὶ ἐσκεπάσθησαν ὑπὸ τῆς λάβας καὶ τῶν χωμάτων, ἔμειναν δὲ εἰς τοιαύτην κατάστα-

σιν ἐπὶ αἰῶνας καὶ μέχρι τῶν μεταγενεστέρων, ὅτε δι' ἀνασκαφῶν ἀνῆλθον καὶ πάλιν εἰς τὸ φῶς. Τῆς Πομπηίας ἴδιως ἀπεκαλύφθη μέγιστον μέρος, τὸ διόποιον διατηρεῖται ἐν ἀριστῃ καταστάσει, δύναται τις δὲ νὰ ἔδη σήμερον τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας, τὴν ἀγοράν, τὰς οἰκίας μετὰ τῶν ἐπίπλων καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀξιοθέατα πράγματα τῆς ἀποχοῦς ταύτης πόλεως.

Τὰ ἡφαίστεια, τὰ δόποια ἔπαυσαν νὰ ἔξερεύγωνται φλόγας καὶ λάβχν, λέγονται ἑσθεομένα· δισκολούθουσι νὰ ἐκπέμπωσι τετηκυίας ὕλας μετὰ φλογῶν καὶ καπνοῦ λέγονται ἐνεργά. Ἐν Εύρωπῃ ἐνεργὰ ἡφαίστεια εἶναι ὁ Βεσούβιος πλησίον τῆς Νεαπόλεως, ἡ Αίτνα εἰς τὴν νήσον Σικελίαν καὶ ἡ Ἐκλα εἰς τὴν νήσον Ἰσλανδίαν, ἡ δόποια ἀνήκει εἰς τὴν Δακνίαν. Ἐν Ἐλλάδι: δὲ ἡφαίστειώδης εἶναι ἡ νήσος Θήρας. Καὶ εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης συμβαίνουσιν ἐνίστει ἐκρήζεις ἡφαίστειων, αἴτινες πολλάκις ἔχουσιν ως ἀποτέλεσμα τὴν ἀνάδυσιν ἐκ τῆς θαλάσσης νέας τινὸς νήσου. Κατὰ τὸ ἔτος 1831 συνέβη τοιοῦτόν τι ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσσῃ, ἐν ἡ ἀνεφάνη νέα νήσος, ἥτις ὠνομάσθη Ἰουλία. Η νήσος ὅμως αὕτη μετά τινα καιρὸν ἐβιθίσθη καὶ πάλιν εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης.

III. Αἱ θερμαὶ πηγαί.

Τὴν κεντρικὴν τέλος θερμότητα τῆς γῆς ἀποδεικνύουσι καὶ αἱ θερμαὶ λεγόμεναι πηγαὶ ἡ θέρμαι. Τὰ ὄδατα τῆς βροχῆς δὲν μένουσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἀλλ' ἄλλα μὲν σχηματίζουσι ρύακας, διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν δόπιων σχηματίζονται οἱ ποταμοί, οἵτινες χύνονται εἰς τὴν θαλάσσαν· ἄλλα δὲ εἰσδύουσι βαθέως εἰς τὴν γῆν καὶ ἐκεῖ συγκεντρούμενα εἰς κοιλότητας, σχηματίζουσι τὰς πηγάς. Ἐκ πολλῶν πηγῶν ἔξερχεται ὄδωρ διαυγὲς καὶ δροσερόν, τὸ διόποιον δυνάμεθα νὰ πίωμεν ἢ νὰ μεταχειρισθῶμεν εἰς ἄλλας ἀνάγκας. Ὅπαρχουσιν ὅμως καὶ πηγαί, τῶν δόπιων τὸ ὄδωρ δὲν εἶναι ὀμιγές, ἀλλὰ παρέχει πολλὰς ἄλλας οὔσιας μεταλλικάς. Τὰς οὔσιας ταύτας παραλαμβάνουσι τὰ ὄδατα ἀπὸ τὰ διάφορα στρώματα τῆς γῆς, διὰ τῶν δόπιων διέρχονται. Τὰ ὄδατα ταῦτα ὄνομάζονται ἐν γένει μεταλλικὰ ἡ, εἰδικώτερον, κατὰ τὰς οὔσιας τὰς δόπιας περιεχουσι, σιδηροῦχα, θειοῦχα κτλ. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ὄδατα ταῦτα ἔχουσι θεραπευτικὴν δύναμιν κατὰ διαφόρων νοσημάτων, ὄνομάζονται καὶ ιαματικά. Αἱ πηγαὶ αὗται εὑρίσκονται βαθύτατα εἰς τὴν γῆν καὶ διὰ τοῦτο τὰ ὄδατα αὗτῶν

ΠΙΝΑΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελ.	Σελ.	
1 Προσευχὴ (ποίημα)	38 Πρὸ τῆς Παναγίας (ποίημα).....	101
2 Ἡ ἐλπὶς τῶν διστυχούντων.....	39 Ἐν παιδίον ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου.....	101
3 Προσευχὴ πρὸς τὴν Παναγίαν (ποίημα)	40 Διγγάρδος καὶ Γερτρούδη.....	105
4 Οἱ θεοὶ τῶν ἀρχαίων Ελλήνων.....	41 Οἰζόγενεια, κοινότης, πολιτεῖα.....	109
5 Οἱ Ἐλληνες ἀπάξιοι τὸν Χριστιανισμὸν	42. Τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου(ποίημ.).....	114
6 Ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ.....	43 Συμβουλὴ τοῦ Φραγκλίου.....	115
7 Εἰς τὸν Γολγοθᾶν (ποίημα).....	44 43 Ἡ συντήρησις τοῦ οἴκου.....	118
8 Κύρος	44 Ἡ σφυρίγραφα.....	123
9 Ὁ Κροῖσος καὶ ὁ Σδῶν.....	45 Βίττωρ, Ἀλφιέρης	125
10 Ἡ ἀληθινὴ εὐτύχια (ποίημα)	46 Ἰωάννης Γούτερος δέργος	128
11 Πατρὶς καὶ ἐλευθερία.....	47 Οἱ ὑπάρχεις (ποίημα).....	131
12 Ἄναμνησις τῆς πατριόδοσις(ποίημα)	48 Ὁ ἄνθρωπος ἔχει καθῆκον νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν ὑγείαν του.....	133
13 Ἱερά πανηγυρεῖς ἢ περιοδικοὶ δημόσιοι ἀγώνες.....	49 Ἡ ἐγκράτεια	135
14 Σωκράτης	50 Ἔργασία καὶ ὑπνος, κινησὶς καὶ ανάπονσις	138
15 Ὁ Σωκράτης καὶ ὁ φίλος του Ἀρισταρχος.....	51 Τὸ σαβαττόθραδο (ποίημα).....	140
16 Ἀλέξανδρος	52 Τὸ δέρμα καὶ ἡ πειτοίησις αὐτοῦ.....	141
17 Τιμόνεια	53 Ὁ τέλειος χαρακτήρος	144
18 Ἰούλιος Καΐσαρ.....	54 Πύρρος καὶ Φαρερίκιος	146
19 Μωάμεθ.....	55 Ἡ βράβευσις τῆς εὐγνωμοσύνης	148
20 Κωνσταντίνος ΙΑ' Πιλασιολόγος	56 Ὁ πτωχὸς μουσικὸς καὶ ὁ συνά- δελφός του	152
21 Ἀλωσις τῆς Κωνσταντινουπό- λεως (ποίημα).....	57 Τὸ γέρον (ποίημα)	157
22 Ἐταιρία τῶν Φιλικῶν καὶ διά- δοσις αἵτης.....	58 Ὁ εὔπορος Ναπολέων καὶ ἡ ἐν Βιέννη ὀπιυροπῶλις	158
23 Πολεμιστήριον ἔσμα τοῦ Τυρ- τάλου (ποίημα)	59 Τὸ βαρὺ φορτίον	160
24 Τὰ παθήματα τῶν Χίων.....	60 Ἡ πρωτόμος	162
25 Ὁ Γεννάδιος καὶ οἱ ὑπὲρ πατι- δοῖς ἔργοι: 1826	61 Ὁ Ηολυκράτης	164
26 Ὁ θάνατος τοῦ Καραϊσάκη	62 Ὁ πλοῦτος καὶ ἡ πενία	165
27 Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821.....	63 Ἡ καλλιτέρα συστατικὴ ἐπιστολὴ	167
28 Ὁ δύσσεις 'Ανδρούτσος	64 Ἡ φιλία	168
29 Μία σελὶς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπα- ναστάσεως	65 Ἡ διαθήκη τοῦ Εὐδαμίδα	170
30 Τὸ γάνι τῆς Γρανίτας (ποίημα).	66 Δάμων καὶ Φιγίλας	171
31 Ἡ Θεσσαλία	67 Ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀέρας (ποίημα)	172
32 Ὁ κλέφτης (ποίημα)	68 Τὰ καθήκοντα ἡμῶν πρὸς τὰς φύσα	173
33 Ἡ Κρήτη	69 Ἡ ἀνοιξις	176
33 Μητροκή ἀγάπη	70 Ὁ βίος τῶν φύσικῶν πιηνῶν	177
34 Τὸ νανούρσιμα (ποίημα)	71 Ὁ Μάρτης (ποίημα)	179
65 Ὁ βροειξί, 'ποιού τάφινάκι παρώ- νει, (ποίημα)	72 Ἡ νύξ	181
37 Υἱοὶ ἡ εγγνωμοτύη	73 Ἡ εαρινὴ ἐσπέρα (ποίημα)	183
	74 Ἡ θερμότης	184
	75 Ἡ ἐσωτερικὴ θερμότης τῆς γῆς	186
	76 Οἱ σεισμοί, τὰ ἡφαίστεια καὶ αἱ θερμαὶ πηγαί	187
	77 Οἱ ἄνεμοι:	191

4132

024000019976

• αναστολής της από το γενικό Εκπαιδευτικός Πολιτικής

Ἄριθμος Πρωτ. 9157
Δεκτ. 7863

Ἐν Ἀθήναις τῇ 24 Ιουλίου 1899.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΣΟΥ

Τὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς
Ἄρχου, ἀκπειρεύσεως.

Πρότερον καὶ Μ. Σακελλαρόπουλον

"Ἐχοντες ὑπ' ὄφει τὸν νόμον, ΒΤ! τῆς 12ης Ιουλίου 1895,
τὸ διάταγμα τῆς 28ης Οκτωβρίου μὲν ἔτος, τὰς
προκηρύξεις περὶ διαγωνισμοῦ βιβλίου, τῆς στοιχειώ-
δους ἐκπαιδεύσεως καὶ τὴν ἔκθεσιν τῆς σικείας εἰς φορείας, δη-
λοῦμεν ἐμῖν, διτὶ εγκρίνομεν τὸ ὑπὸ ἐμῶν τῆς τοῦ συνδρομοῦ
ὑποβληθὲν Ἀγαθηνῶν ἔργον αὐτες, διπλακαρδῆ ἐπὶ¹
πενταετίαν ἀπὸ τοῦ προσθέτους σχολοτοῦ ἔτους ως διδακτικοῦ
βιβλίουν διὰ τοὺς μαθητὰς, τῆς Δ' τάξεως τῶν διδακτικῶν σχο-
λείων, δημοσίων, δημαρχυτηρίων καὶ ἰδιωτικῶν.

Καλεσθε δ' ὅπως ἐκτελέσῃτε τὰ ὑπὸ τοῦ εἰ οὐμένου νόμου
καὶ ὑπαγορευόμενα καὶ τὰς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας ἀναγραφομέ-
νας παραιηρήσεις.

Ὕπουργός
ΑΘ. ΕΥΤΑΞΙΑΣ

Στ. Μ. Ηαρέσης